

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Π. ΠΑΤΣΗΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ:
ΤΟ 2^ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (1925-1936)

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2022

Η Ιστορία της Δημοτικής Εκπαίδευσης στον Δήμο Περιστερίου:

Το 2^ο Δημοτικό Σχολείο (1925-1936)

Πατσής Αλέξανδρος

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

που υποβλήθηκε στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών
της Σχολής Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Συμβουλευτική Επιτροπή:

- **Απόστολος Γ. Παπαϊωάννου**, Ομότιμος Καθηγητής του Π.Τ.Ν. του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων ως επιβλέπων
- **Αθανάσιος Παπάς**, Ομότιμος Καθηγητής του Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών
- **Χαράλαμπος Μπαμπούνης**, Ομότιμος Καθηγητής του Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών

Εξεταστική Επιτροπή:

- **Απόστολος Γ. Παπαϊωάννου**, Ομότιμος Καθηγητής του Π.Τ.Ν. του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων ως επιβλέπων
- **Αθανάσιος Παπάς**, Ομότιμος Καθηγητής του Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών
- **Χαράλαμπος Μπαμπούνης**, Ομότιμος Καθηγητής του Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών
- **Αλέξανδρος Αλεξάκης**, Καθηγητής Φιλολογικού Τμήματος Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
- **Δημοσθένης Δασκαλάκης**, Καθηγητής Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
- **Μαρία Δημάκη-Ζώρα**, Επίκουρη Καθηγήτρια του Παιδαγωγικού Τμήματος Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
- **Νικόλαος Αναστασόπουλος**, Επίκουρος Καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η δημόσια υποστήριξη της διδακτορικής διατριβής πραγματοποιήθηκε στις 17-01-2022 στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών της Σχολής Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Η έγκριση της διδακτορικής διατριβής από το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών της Σχολής Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων δεν υποδηλώνει αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα (Νόμος 5343/32, Άρθρο 202, Παρ. 2 και νόμος 1268/82, Άρθρο 50, Παρ.8).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	13
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	14

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΕΠΟΧΗ (1923 – 1936)	18
<i>A. Πληθυσμιακές ανακατατάξεις</i>	18
<i>B. Κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις</i>	19
<i>Γ. Πολιτικές εξελίξεις</i>	21
ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ	23
Η ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ	24
<i>A. Δράσεις</i>	24
<i>B. Αντιδράσεις</i>	25

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

<i>Το Περιστέρι: Συνοπτική ιστορική επισκόπηση από την αρχαιότητα έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα</i>	26
---	----

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ

<i>A. Η περιοχή πριν την εγκατάσταση</i>	30
<i>B. Αίτια της μετεγκατάστασης</i>	31
<i>Γ. Ο ρόλος της επιτροπής αποκατάστασης προσφύγων (ΕΑΠ)</i>	32
<i>Δ. Τα ξύλινα παραπήγματα (παράγκες)</i>	33
<i>E. Η κοινωνική ένταξη των προσφύγων του Περιστερίου</i>	35

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ ΩΣ ΔΗΜΟΣ	36
<i>A. Η προέλευση της ονομασίας «Περιστέρι»</i>	37
<i>B. Η ονοματοδοσία των συνοικιών του Περιστερίου</i>	38
<i>Γ. Οι πρώτες δημοτικές εκλογές</i>	39
<i>Δ. Σύγχρονη οριοθέτηση του Δήμου Περιστερίου</i>	40
ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΕΡΓΑΣΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΡΩΜΑΤΩΣΗ	41
<i>A. Η καθημερινή ζωή</i>	43
<i>B. Κοινωνικοί φορείς του Περιστερίου</i>	45
<i>Γ. Θρησκευτική λατρεία</i>	46
<i>Δ. Δημόσια υγεία</i>	48
<i>E. Η προέλευση των κατοίκων του Περιστερίου</i>	48

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

Η ΒΑΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ - ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ 2^{ου} ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΣΤΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

<i>A. Διδακτήρια</i>	51
<i>B. Τα σχολεία και η φοίτηση</i>	54
<i>Γ. Η υποχρεωτική φοίτηση</i>	55
<i>Δ. Δωρεάν στοιχειώδη εκπαίδευση</i>	57
<i>E. Εγγραφές μαθητών – έναρξη και λήξη σχολικού έτους</i>	57
<i>ΣΤ. Εκπαιδευτικό προσωπικό</i>	58

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ 2^{ου} ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ

ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΑ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΩΝ

ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1925-26 ΕΩΣ 1935-36	62
<i>A. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1925-1926</i>	62
<i>B. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1926-1927</i>	64
<i>Γ. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1927-1928</i>	75
<i>Δ. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1928-1929</i>	85

<i>Ε. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1929-1930</i>	86
<i>ΣΤ. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1930-1931</i>	98
<i>Ζ. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1931-1932</i>	106
<i>Η. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1932-1933</i>	116
<i>Θ. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1933-1934</i>	126
<i>Ι. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1934-1935</i>	136
<i>Κ. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1935-1936</i>	145

ΓΕΝΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ

<i>ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1925-26 ΕΩΣ 1933-34</i>	154
<i>Α. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1925-1926</i>	155
<i>Β. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1926-1927</i>	158
<i>Γ. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1927-1928</i>	167
<i>Δ. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1928-1929</i>	177
<i>Ε. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1929-1930</i>	186
<i>ΣΤ. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1930-1931</i>	195
<i>Ζ. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1931-1932</i>	200
<i>Η. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1932-1933</i>	205
<i>Θ. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1933-1934</i>	211

ΒΙΒΛΙΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΗΣ (ΒΠΣ)

<i>ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΒΠΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1926-27 ΕΩΣ 1929-1930</i>	218
<i>Α. Βιβλίο Πιστοποιητικού Σπουδής σχολικού έτους 1926-1927</i>	218
<i>Β. Βιβλίο Πιστοποιητικού Σπουδής σχολικού έτους 1927-1928</i>	240
<i>Γ. Βιβλίο Πιστοποιητικού Σπουδής σχολικού έτους 1928-1929</i>	247
<i>Δ. Βιβλίο Πιστοποιητικού Σπουδής σχολικού έτους 1929-1930</i>	253

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ 2^ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ, 1925-1936

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ

<i>Α. Μαθητικός πληθυσμός: Παράγοντες που επηρέασαν τη φοίτηση</i>	<i>260</i>
<i>Β. Γεωγραφική προέλευση</i>	<i>262</i>
<i>Γ. Ηλικία</i>	<i>267</i>
<i>Δ. Κοινωνικοεπαγγελματική προέλευση</i>	<i>275</i>
<i>Ε. Χρόνος εγγραφής</i>	<i>282</i>
<i>ΣΤ. Σχολεία προέλευσης</i>	<i>285</i>
<i>Ζ. Διαγωγή.....</i>	<i>289</i>
<i>Η. Απουσίες.....</i>	<i>292</i>
<i>Θ. Γενικός βαθμός.....</i>	<i>295</i>
<i>Ι. Αποτέλεσμα εξετάσεων</i>	<i>297</i>
ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ.....	301
ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	305

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι:

<i>Γεωγραφική προέλευση των μαθητών.....</i>	<i>310</i>
--	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ:

<i>Κοινωνικοεπαγγελματικές κατηγορίες</i>	<i>314</i>
---	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ:

<i>Σχολεία προέλευσης των μαθητών</i>	<i>317</i>
---	------------

ΠΗΓΕΣ	325
--------------------	------------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΚΑΙ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	327
--	------------

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Είχα ήδη διαγράψει επταετή εποικοδομητική πορεία ως εκπαιδευτικός στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, όταν το 1991 έπρεπε να βρεθώ με μετάθεση, για οικογενειακούς λόγους, στο Περιστέρι.

Ένα μαγιάτικο πρωινό αποφάσισα να περιδιαβώ κάποια δημοτικά σχολεία της πόλης, κυρίως τα γειτονικά προς την περιοχή όπου διέμεινα, προκειμένου να αποφασίσω για το σχολείο που θα δήλωνα στην αίτηση τοποθέτησής μου.

Μετά από αρκετή ώρα ανίχνευσης, βρέθηκα μπροστά σε ένα υπέροχο, πέτρινο, εντυπωσιακό, διώροφο σχολείο με κεραμοσκεπή. Το σχολείο αυτό αμέσως προσέλκυσε το ενδιαφέρον και την προσοχή μου. Η απόφαση να ζητήσω εκεί τοποθέτηση κλείδωσε μέσα μου όταν αντίκρισα τα παιδιά ανά τάξη και σε παράταξη, με τους εκπαιδευτικούς μπροστά. Επάνω στην πανέμορφη λευκή σκάλα, πρόβαλλε μια κυρία επιβλητική και αγέρωχη, με το ύφος του καλού ηγέτη, να μιλάει στοργικά στους μαθητές. Πρόκειται για 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου και για την επί 26 συναπτά έτη διευθύντριά του Κυρία Νικολίτσα Καρκούλια.

Σε αυτό το ιστορικό, πέτρινο σχολείο έκανα «λιμάνι» για είκοσι ολόκληρα χρόνια, ως δάσκαλος και αργότερα ως υποδιευθυντής και διευθυντής του. Ευτύχισα να συνυπάρξω με σπουδαίους συναδέλφους, ελκρινείς φίλους και συνεργάτες. Συνεργάστηκα με εξαιρετικούς γονείς και υπέροχους μαθητές. Ιδιαίτερα όμως εμπνεύστηκα και έμαθα από την καταπληκτική δασκάλα, φίλη και διευθύντρια κα Λιλή (Νικολίτσα) Καρκούλια. Η ίδια εκτός των άλλων έκανε και κάτι ακόμα πολύ σπουδαίο. Διέσωσε, διαφύλαξε και φρόντισε το από την ίδρυση του Σχολείου (1925) Αρχείο του. Είναι το Αρχείο στο οποίο πραγματοποιήθηκε η έρευνα που ακολουθεί.

Την ευχαριστώ για όλα.

Σε αυτό το σημείο έχω ανάγκη να ομολογήσω ότι η τύχη μου χαμογέλασε και πάλι. Τον Οκτώβριο του 2010 είχα την τιμή να συναντήσω τον Καθηγητή της Ιστορίας της Νεότερης Ελλάδας και Νεοελληνικού Πολιτισμού της Σχολής Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και σπουδαίο πνευματικό άνθρωπο κο Απόστολο Παπαϊωάννου. Ήταν τα εγκαίνια της Δημοτικής Βιβλιοθήκης και του Δημοτικού Ελεύθερου Ανοιχτού Πανεπιστημίου του Δήμου Περιστερίου.

Το «πέτρινο» 2^ο Δημοτικό Σχολείο άλλαξε μορφή, όχι όμως σκοπό. Ύστερα από την μεταστέγασή του σε νεόδμητη πτέρυγα, αποφασίστηκε από τον Δήμαρχο Περιστερίου κο Ανδρέα Παχατουρίδη και το δημοτικό συμβούλιο να συνεχίζει να «φωτίζει» και να «εκπαιδεύει» το Περιστέρι, τώρα πια ως Δημοτική Βιβλιοθήκη στην οποία έχω την τιμή να είμαι μέλος της συντονιστικής επιτροπής.

Ο Καθηγητής κος Παπαϊωάννου αξιολόγησε το Αρχείο του Σχολείου ως ιδιαίτερης ιστορικής αξίας και με ενθάρρυνε να αποτολμήσω το ερευνητικό αυτό «ταξίδι» σε αυτή την ανεξερεύνητη, πρωτογενή πηγή.

Η έρευνά μου έγινε με ιδιαίτερη χαρά, αγάπη και ενδιαφέρον για την ιστορία της εκπαίδευσης της προσφυγικής πόλης του Περιστερίου. Πόλη που αγαπώ, που και εγώ ο ίδιος ως γόνος προσφυγικής καταγωγής κατοικώ με την οικογένειά μου και υπηρετώ ως εκπαιδευτικός μέχρι και σήμερα, έχοντας την πολύτιμη εμπειρία της εικοσαετούς θητείας μου στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου.

Μετά από αυτά ανέλαβα το παρόν πόνημα. Η προσπάθεια αυτή συνδυάστηκε και με την ψηφιοποίηση του Αρχείου, του πρωτογενούς αυτού υλικού, ύστερα από σχετική άδεια που έλαβα από την Διεύθυνση Σπουδών του Υπουργείου Παιδείας. Η ψηφιοποίηση υλοποιήθηκε έχοντας ακούραστο συνεργάτη και συνοδοιπόρο ποιον άλλον, τον άνθρωπο διασώστη του, την πρώην Διευθύντρια του Σχολείου την οποία ανέφερα, την κα Λιλή Καρκούλια. Την ευχαριστώ και γι' αυτό.

Ο κος Παπαϊωάννου επέβλεψε την έρευνα και με υποστήριξε, δίνοντας τις επιστημονικές και μεθοδολογικές του συμβουλές, οι οποίες συνέβαλαν αποτελεσματικά στην ερευνητική μου διαδρομή και στην παρουσίαση αυτού του πονήματος.

Τον ευχαριστώ θερμά!

Επίσης θεωρώ τύχη αγαθή την συμμετοχή στην τριμελή επιτροπή του ομότιμου Καθηγητή του Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Αθανάσιου Παπά και του ομότιμου Καθηγητή του Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Χαράλαμπου Μπαμπούνη για τη συμβολή τους στην εκπόνηση της διατριβής μου.

Ευχαριστώ επίσης:

- Την σύζυγο μου Χρυσούλα και τα παιδιά μου Πάρη και Μαρία-Ιωάννα για τη στήριξη και την υπομονή τους.
- Τους προσφυγικής καταγωγής γονείς μου, που με τις λυρικές περιγραφές και την κουλτούρα τους συνέβαλαν ώστε να σχηματίσω εικόνες, γνώσεις και εντυπώσεις για τη ζωή, τον πολιτισμό, αλλά και για τον αγώνα των Ελλήνων της καθ' ημάς Ανατολής στα χρόνια της προσφυγιάς.

Περιστέρι 2022

Αλέξανδρος Πατσής

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Ε.: Ανώνυμος Εταιρεία

Α.Π.Θ.: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Αρ. Πρ.: Αριθμός Πρωτοκόλλου

αρ.: αριθμός

α/α: αύξων αριθμός

Βλ.: Βλέπε

ΒΠΣ: Βιβλίο Πιστοποιητικού Σπουδής

Γ.Ε.: Γενικός Έλεγχος

Διεύθυνση Π.Ε Γ' Αθήνας: Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Γ' Αθήνας

δρχ.: δραχμές

ΕΑΠ: Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων

εκδ.: εκδόσεις

ΕΛΣΤΑΤ: Ελληνική Στατιστική

Η.Π.Α.: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

κ.ά.: και άλλα

Κ.Τ.Ε.: Κοινωνία των Εθνών

κατ.: κάτοικοι

Κος: Κύριος

Μ. Ασία: Μικρά Ασία

Ν.Δ.: Νομοθετικό Διάταγμα

Ν: Νεόνυμφοι

Ο.Ε.: Ομώνυμος Εταιρεία

ό.π.: όπου παραπάνω

ΟΕΣΒ: Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων

π.χ.: παραδείγματος χάρη

π.Χ.: προ Χριστού

πβ.: παράβαλε

σ.: σελίδα

σχ. έτη: σχολικά έτη

τ. μ.: τετραγωνικά μέτρα

τ. χμ.: τετραγωνικά χιλιόμετρα

Φ.: Φάκελος

ΦΕΚ: Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης

% : επί τοις εκατό

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εθνική τραγωδία της Μικρασιατικής Καταστροφής μεταξύ των άλλων συνεπειών που είναι ήδη γνωστές, προκάλεσε την εγκατάσταση 1.500.000 προσφυγικών ψυχών, κυρίως Ελλήνων της Μ. Ασίας, σε διάφορες περιοχές της ελεύθερης Ελλάδας. Επόμενο ήταν να οδηγηθεί ένα μέρος του προσφυγικού πληθυσμού στον Πειραιά και στην Αθήνα, στην οποία διαβιούσε μια αυστηρά «διαστρωματωμένη» κοινωνία νεοελλήνων. Λίγα χρόνια μετά ένας μεγάλος αριθμός προσφύγων μετεγκαταστάθηκε σε προσφυγικά παραγκόσπια που δημιουργήθηκαν στις «παρυφές» του κέντρου. Μία από αυτές τις περιοχές ήταν και το Περιστερί.¹

Με την έρευνα αυτή γίνεται προσπάθεια να μελετηθεί η ιστορία της δημοτικής εκπαίδευσης στο Περιστερί από το 1925 έως το 1936. Το 1925 είναι το έτος κατά το οποίο γίνεται η απαρχή της οργάνωσης του προσφυγικού οικισμού του Περιστερίου και πραγματοποιεί έναρξη λειτουργίας το Θηλέων Προσφυγικό Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου, που αργότερα μετονομάστηκε σε 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου και στο οποίο εστιάζεται η έρευνα που επιχειρώ. Λίγο αργότερα, το έτος 1929 και αφού ο Βενιζέλος επανακτά την εξουσία, με τον νόμο 4397/16.8.1929 για τη στοιχειώδη και τον νόμο 4373/13.8.1929 για τη μέση εκπαίδευση, πραγματοποιείται σοβαρή μεταρρυθμιστική προσπάθεια από το Κόμμα των Φιλελευθέρων χωρίς σπουδαίο αποτέλεσμα. Κεντρικός στόχος υπήρξε η προσαρμογή του σχολείου στις απαιτήσεις της οικονομικής ανάπτυξης που επιδιώκεται στη χώρα.² Η μελέτη ολοκληρώνεται το σχολικό έτος 1936, έτος ορόσημο για τα κοινωνικοπολιτικά πράγματα της Ελλάδας, αφού στις 4 Αυγούστου ο Γεώργιος Β΄ και ο Ιωάννης Μεταξάς κηρύσσουν τη δικτατορία. Την ιστορία της πόλης του Περιστερίου και των κατοίκων της έχουν μελετήσει αρκετοί ερευνητές όπως η Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, ο Νίκος Θεοδοσίου και ο Γιώργος Χριστοφιλόπουλος. Η ιστορία της δημοτικής εκπαίδευσης της πόλης όμως δεν φαίνεται να έχει διερευνηθεί μέχρι σήμερα. Η μελέτη αυτή στηρίζεται σε πλούσιο πρωτογενές αρχειακό υλικό το οποίο αποτελείται κυρίως από τα Μαθητολόγια, τους Γενικούς Ελέγχους και τα Βιβλία Πιστοποιητικών Σπουδής των σχολικών ετών από το 1925 έως το 1936, τα οποία σήμερα βρίσκονται στο χώρο του αρχείου του Σχολείου που συνεχίζει τη λειτουργία του. Στο πλαίσιο δε της προσπάθειας της διάσωσης του συγκεκριμένου Αρχείου, σε συνεργασία με την πρώτην διευθύντρια του Σχολείου (2006 την Κα Καρκούλια) και με τη χορήγηση του απαραίτητου

¹ Μιχαήλ Γ. Μερακλής, Ελληνική Λαογραφία, Κοινωνική Συγκρότηση, Ήθη και Έθιμα, Λαϊκή Τέχνη, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 2004, σσ. 89-90.

² πβ. Αναστασία Μηλίτση-Νίκα, Η μέση εκπαίδευση στη Μεσσηνία (1833-1910), όψεις της μεσσηνιακής κοινωνίας μέσα από την εκπαίδευση, Καλαμάτα 2004, σ. 32.

εξοπλισμού από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, πραγματοποιήθηκε η ψηφιοποίησή του. Το υλικό που προέκυψε παραχωρήθηκε στην ευθύνη του Σχολείου.

Το αρχειακό αυτό είδος και κυρίως τα Μαθητολόγια, αποτελούν πηγή άντλησης στοιχείων και εξαγωγής χρήσιμων συμπερασμάτων για την εκπαίδευση και για την κοινωνικοοικονομική ζωή του τόπου,³ μέσα στον οποίο λειτούργησε το ίδρυμα στο οποίο αναφέρονται.

Οι πληροφορίες που αντλώ από αυτό το ανέκδοτο έως τώρα πρωτογενές αρχειακό υλικό, αφορούν ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων. Μέσα από αυτό επιχειρείται να φωτιστούν ανεξερεύνητες πτυχές της ιστορίας της τοπικής κοινωνίας και της εκπαιδευτικής πραγματικότητας της πόλης του Περιστερίου από το 1925 έως το 1936, προσθέτοντας ένα ακόμα κεφάλαιο στην Ιστορία της Εκπαίδευσης και της επιστημονικής έρευνας. Άλλωστε, όπως αναφέρει ο Μιχαήλ Γ. Μερακλής στην Ελληνική Λαογραφία: «Μέσα από τις σελίδες της παιδείας βγαίνει ανάγλυφη η κοινωνική ιστορία της Ελλάδας εκείνης της εποχής».⁴

Οι βασικές πληροφορίες που δίνονται αφορούν: Από τα (Μαθητολόγια): α) τον αριθμό των μαθητών, β) το φύλο τους, γ) την ηλικία εγγραφής στο σχολείο, δ) τον τόπο γέννησης και διαμονής, ε) τον Δήμο ή την Κοινότητα εγγραφής, ζ) το θρήσκευμα, η) το επάγγελμα του πατέρα, θ) τον χρόνο εγγραφής, ι) τον τίτλο που χρησιμοποιήθηκε για την εγγραφή, κ) το σχολείο από όπου και προέρχεται. Από τους (Γενικούς Ελέγχους): α) τον αριθμό των μαθητών, β) το φύλο τους, γ) την πατρίδα από την οποία προέρχονται, δ) την ηλικία, ε) το επάγγελμα του πατέρα, ζ) τα μαθήματα που έχουν διδαχθεί, η) τις απουσίες, θ) τη διαγωγή, ι) το γενικό βαθμό. Από τα (ΒΠΣ): α) τον αριθμό των μαθητών, β) το φύλο τους, γ) την πατρίδα από την οποία προέρχονται, δ) την ηλικία κατά την οποία εκδόθηκε ο τίτλος, ε) το επάγγελμα του γονέα, ε) το είδος του πιστοποιητικού, στ) τον βαθμό προόδου και ζ) τη διαγωγή του λαβόντος το πιστοποιητικό.

Η πρωτοτυπία της έρευνας αυτής δεν έγκειται μόνο στην καταγραφή, ψηφιοποίηση και δημοσίευση του ανωτέρου ανέκδοτου υλικού, αλλά σχετίζεται και με την αρμονική του ενσωμάτωση στα μέχρι τώρα βιβλιογραφικά δεδομένα αναφορικά με την κοινωνική πραγματικότητα του Δήμου Περιστερίου, από την ύπαρξή του ως προσφυγικός συννοικισμός.

³ Ο Βασίλης Κρεμμυδάς στην ανακοίνωσή του « Τα Μαθητολόγια ως πηγή κοινωνικής ιστορίας. Ένα δείγμα: Κωνσταντινούπολη 1884-1891», Σύλλογος Κωνσταντινουπολιτών. Πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου «Πόλη και Παιδεία. Ουκ εισέτι εάλω και εάν εάλω η πόλις», Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997, αναφέρεται ιδιαίτερα στον πλούτο των ιστορικών πληροφοριών που περιέχονται στα Μαθητολόγια και γενικότερα στα σχολικά αρχεία.

⁴ Μιχαήλ Γ. Μερακλής, Ελληνική ό.π., σ. 125.

Η επεξεργασία των αρχειακών εκπαιδευτικών στοιχείων, για την οποία χρησιμοποιήθηκαν και οι δυνατότητες των νέων τεχνολογιών, με οδήγησε αφενός σε κοινωνικοοικονομικά συμπεράσματα που αφορούν τους πρώτους κατοίκους που συνέθεσαν το προσφυγικό Περιστέρι (1925-1936) και αφετέρου έδωσε την προοπτική να γίνει εμπειριστατωμένη παρουσίαση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας της εποχής εκείνης (π.χ. λειτουργία των δημοτικών σχολείων, ιδιαίτερα γνωρίσματα μαθητικού πληθυσμού) και τη σχέση της με τους κατοίκους της περιοχής.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η υπηρεσιακή μου ιδιότητα με οδήγησε να θητεύσω στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου για είκοσι έτη. Η ιστορία της δημοτικής εκπαίδευσης στον Δήμο Περιστερίου προκάλεσε το ενδιαφέρον μου από τα πρώτα χρόνια της υπηρέτησής μου στο Σχολείο αυτό. Ως δάσκαλος, ως υποδιευθυντής αλλά και ως διευθυντής του Σχολείου, διαφύλαξα, φρόντισα και στη συνέχεια ψηφιοποίησα το πολύτιμο αρχειακό του υλικό, με την αμέριστη υποστήριξη και συνεργασία της επί πολλών συναπτών ετών προηγούμενης διευθύντριας, της οποίας οφείλω πολλά τόσο εγώ όσο και το Αρχείο, το οποίο με θρησκευτική ευλάβεια περιέσωσε και διαφύλαξε κατά τη διάρκεια της υπηρέτησής της στο συγκεκριμένο Σχολείο. Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον μου ενισχύεται και από το γεγονός ότι και εγώ ο ίδιος, γόνος προσφυγικής μικρασιατικής οικογένειας, κατοικώ, εργάζομαι και συμμετέχω στα κοινά πράγματα του Δήμου Περιστερίου.

Η συνεργασία που είχα με τον επιβλέποντα καθηγητή με οδήγησε στην πρώτη φάση των ενεργειών μου, που ήταν η απόκτηση του αναγκαίου θεωρητικού υπόβαθρου και στη συνέχεια η συγκεκριμενοποίηση των ζητημάτων, των ερωτημάτων και των ερευνών. Σπουδαία υπήρξε η συμβολή της έκδοσης «Ιστορία και οι μέθοδοί της» (Μετάφραση από τα γαλλικά του 1961), που εκδόθηκε από το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας (Αθήνα 1975 Κ.Σ.) και που δανείστηκα από τη βιβλιοθήκη του εργαστήριου «Ιστορίας Νεότερης Ελλάδας και Νεοελληνικού Πολιτισμού» του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Τα πρώτα βήματα της εργασίας υποστηρίχθηκαν σημαντικά από τη μελέτη της βιβλιογραφίας που αφορά το Περιστέρι των συγγραφέων – ερευνητών: Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, «Περιστέρι. Η ανάπτυξη της πόλης. Η δομή και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης», Βιβλιόραμα, Αθήνα 2006, Νίκος Θεοδοσίου – Περιστέρι, Η ιστορία του τόπου, το χρονικό των ανθρώπων, «Ελεύθερος Διάλογος», Περιστέρι 2000 και Η ΠΟΛΗ ΕΧΕΙ ΤΗ ΔΙΚΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑ, Γιώργος Αθ. Χριστοφιλόπουλος, τόμοι Α,Β,Γ και Δ (Οι θεμελιωτές), Εκδ. «Ι. Γκαντήραγκας & ΣΙΑ Ο.Ε.», Περιστέρι 2010, 2012 και 2014. Ο Γιώργος Χριστοφιλόπουλος μου μετέφερε και προφορικά μαρτυρίες

παλαιών κατοίκων του Περιστερίου, πολλοί εκ των οποίων δε βρίσκονται εν ζωή, οι οποίες λειτούργησαν ως έμμεση πηγή.⁵

Τα πρώτα βιβλιογραφικά αποτελέσματα των ερευνών τέθηκαν υπόψη του επιβλέποντα καθηγητή. Μετά από συχνή επικοινωνία, διαρκή συνεργασία και πολύωρες συζητήσεις προσδιορίστηκαν τα βασικά αιτήματα της έρευνας.

Όσον αφορά στην ιστορία της ελληνικής εκπαίδευσης κατά τον 19^ο και 20^ο αιώνα, ιδιαίτερη βοήθεια προσέφερε το συγγραφικό έργο του Χρήστου Λέφα «Ιστορία της Εκπαιδεύσεως», που εκδόθηκε από τον «Οργανισμό Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων», Αθήνα 1942, καθώς και τα συγγράμματα του Αλέξη Δημαρά «Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε», (τεκμήρια Ιστορίας), δύο τόμοι, εκδόσεις «Εστία», Αθήνα 2005-2009.

Αξιοποίησα επίσης και το εμπεριστατωμένο άρθρο του Βασίλη Κρεμμυδά «Τα μαθητολόγια ως πηγή κοινωνικής Ιστορίας», Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997 καθώς και το συγγραφικό έργο του Σήφη (Ιωσήφ) Μπουζάκη «Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1998) Gutenberg, 2002.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η χρήση και επεξεργασία του Αρχείου του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου σχολικών ετών 1925 έως 1936 ως ιστορική πηγή,⁶ καθώς και η αναζήτηση και αξιοποίηση βοηθημάτων σχετικά με το θέμα μου, αποτέλεσε προϋπόθεση της έρευνάς μου.

Οι βασικές μεθοδολογικές διαδικασίες που ακολούθησα κατά την ανάπτυξη της έρευνας είναι οι εξής:

Την πρόσβαση στο σχετικό αρχειακό υλικό και την αναζήτηση και ανεύρεση βιβλιογραφικού υλικού.

1. Τη μεθοδική και αναλυτική καταγραφή του
2. Την καταγραφή και ταξινόμησή τους
3. Την επεξεργασία και μεθοδική χρησιμοποίησή του

Οι μεθοδολογικές φάσεις που επεξεργάστηκα κατά τη διάρκεια της έρευνας στο πλαίσιο της εργασίας μου, έχουν ως εξής:

Α) Την ερευνητική

⁵ Χ. Μπαμπούνης, Ιστορική αφήγηση και πηγές, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2013, σ. 39.

⁶ Ό.π., σ. 31.

Β) Την καταγραφή του αρχειακού υλικού

Γ) Την ταξινόμηση υλικού

Δ) Τη σύνθεση

Ερευνητική: Η φάση αυτή προσδιορίζεται από:

1. Τη βιβλιογραφική αναζήτηση-ενημέρωση
2. Την αναζήτηση δημοσιευμένων πηγών
3. Τη διερεύνηση και μελέτη ανέκδοτου υλικού.

Καταγραφή του αρχειακού υλικού: Στη φάση αυτή κατέγραψα όλα τα στοιχεία που περιέχονται στα βιβλία του Αρχείου του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου (Μαθητολόγια - Γενικοί Έλεγχοι-Βιβλία Πιστοποιητικού Σπουδής) από το σχολικό έτος 1925-26 έως το σχολικό έτος 1935-36.

Ταξινόμηση: Μετά την ολοκλήρωση της ερευνητικής διαδικασίας και της καταγραφής των αρχείων, πραγματοποίησα την ταξινόμηση του υλικού που αποκόμισα τόσο από τις αδημοσίευτες όσο και από τις δημοσιευμένες αρχειακές πηγές.⁷

Προβληματισμοί έρευνας – πηγές: Με την έρευνα αυτή, μελετώ την ιστορία της δημοτικής εκπαίδευσης στο Περιστερί από το σχολικό έτος 1925-26 έως το σχολικό έτος 1935-36, εξετάζοντας το Αρχείο του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου. Το συγκεκριμένο θέμα δεν έχει διερευνηθεί μέχρι σήμερα. Η μελέτη αυτή βασίζεται σε πρωτογενές υλικό (Μαθητολόγια - Γενικοί Έλεγχοι - Βιβλία Πιστοποιητικού Σπουδής), το οποίο αποτελεί άμεση πηγή⁸ που βρίσκεται και φυλάσσεται σε ειδικό χώρο στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου.

Από το παραπάνω υλικό θεωρώ ότι τα Μαθητολόγια είναι η σημαντικότερη πηγή και μέσο άντλησης πληροφοριών και εξαγωγής συμπερασμάτων για τη μελέτη της Βασικής Εκπαίδευσης στο Περιστερί, αλλά και της τοπικής κοινωνίας της πόλης. Δίνεται έτσι η δυνατότητα επέκτασης της μελέτης και σε άλλους επιστημονικούς τομείς όπως η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης. Στα Μαθητολόγια παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τον αριθμό και την ηλικία των μαθητών, τον τόπο γέννησης, το επάγγελμα του πατέρα, το φύλο, τον χρόνο και την τάξη εγγραφής καθώς και για τον τίτλο που χρησιμοποιήθηκε για την εγγραφή και την προέλευσή του. Τα στοιχεία αυτά ως εκπαιδευτικά δεδομένα συσχετίζοντάς τα και με άλλες σχετικές πληροφορίες, μας δίνουν τη δυνατότητα να οδηγηθούμε σε ιστορικά και

⁷ Κωνσταντίνος Τσιμπούκης, Τρόπος συγγραφής μιας επιστημονικής εργασίας, Τύποις: Ιωάννης Περγάμαλης, Αθήναι 1975, σ. 32.

⁸ Χ. Μπαμπούνης, Ιστορική αφήγηση... ό.π., σσ. 36-37.

κοινωνικά συμπεράσματα που αφορούν την περιοχή του Περιστερίου. Επίσης τα εκπαιδευτικά αυτά δεδομένα είναι δυνατόν να συσχετιστούν με αντίστοιχες κοινωνικές δομές της τοπικής κοινωνίας.

Πολλές και σημαντικές είναι οι υποθέσεις εργασίας που θα μπορούσαν να τεθούν στο πλαίσιο αυτής της επιστημονικής έρευνας για την εκπαιδευτική πραγματικότητα που είχε διαμορφωθεί την ενδεκαετία που ερευνώ, δηλαδή από το σχολικό έτος 1925-26 έως 1935-36, σε συνδυασμό με κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο της περιοχής, το οποίο χαρακτήριζε ο προσφυγικός ξεριζωμός της Μικρασιατικής Καταστροφής. Ειδικότερα:

1. Στην οργάνωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Περιστερί (Αριθμός λειτουργούντων σχολείων, κατάσταση υποδομής, κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών των οικογενειών και πρόσβαση του πληθυσμού).
2. Στην καταγραφή και κατανομή της κατ' έτος αριθμητικής δύναμης των μαθητών του 2ου Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου από το σχ. έτος 1925-26 έως το σχ. έτος 1935-36 και η σύνδεση της εξελικτικής διαβάθμισης του μαθητικού πληθυσμού με την ανάπτυξη της δημοτικής εκπαίδευσης και της πόλης του Περιστερίου.
3. Στην καταγραφή και στην αξιολόγηση του τρόπου καταγωγής ή του τρόπου γέννησης των μαθητών.
4. Στην ηλικιακή καταγραφή και κατανομή του μαθητικού δυναμικού στο σχολικό πλαίσιο της βασικής εκπαίδευσης στο Περιστερί όσον αναφορά στο 2ο Δημοτικό Σχολείο.
5. Στο επάγγελμα του πατέρα: α) η επιρροή της κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης της οικογένειας στη φοίτηση των μαθητών.
β) τα ποσοστά με τα οποία συμμετείχαν οι κοινωνικοεπαγγελματικές ομάδες των γονιών των μαθητών του 2ου Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου στον κοινωνικό ιστό της πόλης κατά τη διάρκεια της ενδεκαετίας 1925 έως 1936.
γ) οι κοινωνικοεπαγγελματικές κατηγορίες που επηρεάστηκαν από τις πολιτικοκοινωνικοοικονομικές συνθήκες και τις μεταβολές εκείνης της περιόδου, που απεικονίζεται και στο ποσοστό φοίτησης.
6. Στα ποσοστά των εγγραφών των μαθητών κατά την διάρκεια των σχολικών ετών της ενδεκαετίας 1925 έως 1936 και στη διακύμανση αυτών.
7. Στα σχολεία προηγούμενης φοίτησης και τρόπους προέλευσης των μαθητών και πώς αυτό το στοιχείο επιμερίζεται ποσοστιαία, καθώς και στους λόγους της μετεγκατάστασης και της εγγραφής τους στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου.
8. Στους χαρακτηρισμούς της διαγωγής των μαθητών που επικρατούσαν στην προς έρευνα περίοδο στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου και στην επιρροή των κοινωνικών και εκπαιδευτικών συνθηκών της εποχής στη παιδονομία και διαγωγή τους.

9. Στην καταγραφή της διάρκειας, της συνέχειας ή ασυνέχειας και της κανονικότητας της φοίτησης. Σύνδεση με α) απουσίες, β) παιδική εργασία, γ) σχολική διαρροή, ε) την επίδραση των συνθηκών διαβίωσης στην αποτελεσματικότητα της φοίτησης.

Η έρευνα στο πρωτογενές αρχειακό υλικό του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου επιχειρεί να απαντήσει στα πιο πάνω ερωτήματα και στους εκπαιδευτικούς προβληματισμούς προσδίδοντας στη παρούσα μελέτη πρωτότυπα χαρακτηριστικά. Η μελέτη αυτή φιλοδοξεί να φωτίσει την εκπαιδευτική πραγματικότητα με τις ιστορικές και κοινωνικοοικονομικές προεκτάσεις την ιστορική για το Περιστερί περίοδο από το 1925 έως το 1936, όταν η πόλη άρχισε να δημιουργείται με πυρήνα τους πρόσφυγες της Μικράς Ασίας.

Όπως έχω ήδη αναφέρει, το εγχείρημα αυτό βασίζεται στο Αρχείο του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου. Η πρωτογενής αυτή πηγή περιλαμβάνει :

- 1) Μαθητολόγια από το σχολικό έτος 1925 -1926 μέχρι και το σχολικό έτος 1935-1936,
- 2) Γενικοί Έλεγχοι από το σχολικό έτος 1925 -1926 μέχρι και το σχολικό έτος 1933-1934,
- 3) Βιβλία Πιστοποιητικών Σπουδής από το σχολικό έτος 1926 -1927 μέχρι και το σχολικό έτος 1929-1930.

Για την είσοδό μου στο Αρχείο του πιο πάνω Σχολείου έχει χορηγηθεί από τη Διεύθυνση Σπουδών άδεια έγκρισης διεξαγωγής της έρευνας με Αρ. Πρ. Φ15/834/189263/Δ1/21-11-2014.⁹

Η διδακτορική μου διατριβή συμπεριλαμβάνει επίσης, αναλύει και παρουσιάζει το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για την βασική εκπαίδευση την περίοδο που εξετάζεται όπως και το θεσμικό πλαίσιο που αφορά την φοίτηση των μαθητών.

Θεωρώ ότι, η αξιοποίηση και η παρουσίαση των στοιχείων του πρωτογενούς υλικού που έχω στη διάθεσή μου και που αφορά το 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου από το σχολικό έτος 1925-26 έως το σχολικό έτος 1935-36 συνέβαλαν καθοριστικά και ουσιαστικά στην παρουσίαση της εξέλιξης της βασικής εκπαίδευσης στον νεοσύστατο προσφυγικό Δήμο Περιστερίου. Με τον τρόπο αυτό προστίθεται στην ιστορική μελέτη και έρευνα που αφορά τη γενικότερη εξελικτική πορεία της ελληνικής εκπαίδευσης.

⁹ Σήμερα στα Δημοτικά Σχολεία της χώρας, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, αντί του Μαθητολογίου και του Γενικού Ελέγχου συμπληρώνεται το Βιβλίο Μητρώου και Προόδου μαθητών (Β.Μ.Π) (ΠΔ 79/2017,άρθ.20,εδ. Γ1, α, που αποτελεί βασική πηγή όχι μόνο για την εκπαίδευση, αλλά και γενικότερα για την οικονομική και κοινωνική ιστορία ενός τόπου.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ΕΠΟΧΗ (1923-1936)

Στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου αιώνα, μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, ο αλυτρωτικός ελληνικός οραματισμός και η Μεγάλη Ιδέα αναδιαρθρώνονται, αναπλασιάζονται¹⁰ και στη συνέχεια ξεκινά η δημιουργία του νεοαστικού κράτους στην Ελλάδα.¹¹

Α. Πληθυσμιακές ανακατατάξεις

Κατά την δεκαετία 1918 έως 1928, κυρίως μετά την Συνθήκη της Λωζάνης (24 Ιουλίου 1923), που προέβλεπε εκτός των άλλων και ανταλλαγή πληθυσμών, πραγματοποιείται στον ελλαδικό χώρο η εγκατάσταση ενάμιση εκατομμυρίου προσφύγων.¹² Οι περισσότεροι από αυτούς ήταν καλλιεργητές που όμως τώρα δε διαθέτουν ίχνος περιουσίας. Εξέλιξη που εξωθεί τα πράγματα στην αγροτική μεταρρύθμιση που ήδη βρισκόταν σε εκκρεμότητα.¹³

Πιο συγκεκριμένα, στο χρονικό διάστημα μεταξύ Αυγούστου του 1922, μέχρι την υπογραφή της συμφωνίας για την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών (30 Ιανουαρίου 1923)¹⁴, στην Ελλάδα έφθασαν 900.000 περίπου πρόσφυγες. Ως τον Δεκέμβριο του 1924 αλλάζουν τόπο διαμονής 1.220.000 Έλληνες και 45.000 Αρμένιοι που εγκαταστάθηκαν στον Ελλαδικό χώρο. Ακόμα 518.146 μουσουλμάνοι έφυγαν από ελληνικά εδάφη για την Τουρκία και 92.000 βούλγαροι για τη Βουλγαρία. Σε αυτούς δεν περιλαμβάνονται όσοι κατέφυγαν σε ευρωπαϊκές χώρες

¹⁰ Έλλη Σκοπετέα, Το πρότυπο βασίλειο & η Μεγάλη Ιδέα, εκδ. Πολύτυπο, Αθήνα 1988, επίσης Κωνσταντίνος Α. Βακαλόπουλος, Νεοελληνική Ιστορία 1204-1940, τ. Β΄ Σύγχρονα Εθνολογικά Όρια του Ελληνισμού στα Βαλκάνια, έκδ. Κυριακίδη, Αθήνα 1998, σσ. 233-249, επίσης Ελ. Βενιζέλος 1864-1936 εκδ. Ελευθεροτυπία, περιοδ. Ιστορικά σσ. 133-146, επίσης Γ. Ρούσσος, Νεώτερη Ιστορία του Ελληνικού Έθνους (1826-1974), τ. ΣΤ΄, Ελληνική Μορφωτική Εστία, 1975, σ. 357.

¹¹ Κωστής Μοσκόφ, Η εθνική και κοινωνική συνείδηση στην Ελλάδα(1830-1909): Ιδεολογία του μεταπρατικού χώρου: Ιστορική μελέτη, Θεσ/νίκη 1972, σ. 24 κ. εξ.

¹² Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστερί. Η ανάπτυξη της πόλης. Η δομή και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Βιβλιόραμα, Αθήνα 2006, σ. 52, επίσης Άλκης Ρήγος, Τα κρίσιμα χρόνια, Θεμέλιο, Αθήνα 1995 και επίσης Ιωάννης Γιαννουλόπουλος, «Η Διεθνής Συνδιάσκεψη και η Συνθήκη της Λωζάννης», ΙΕΕ, εκδ. «Εκδοτική Αθηνών», τ. ΙΕ΄, Αθήνα 1978, σ. 266.

¹³ Σπύρος Τζόκας, «Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και το εγχείρημα του αστικού εκσυγχρονισμού, 1928-1932, Αθήνα, εκδ. Θεμέλιο 2002, αποσπάσματα, επίσης Νίκος Γ. Σβορώνος, Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 2007, σ. 125.

¹⁴ Χ. Μπαμπούνης, Τοπική Αυτοδιοίκηση και Ελλαδικός Χώρος, Εκδόσεις Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 93.

ή στην Αμερική.¹⁵ Το μεγαλύτερο μέρος αυτών προήλθε από τις περιοχές της Μικράς Ασίας, αλλά και την Ανατολική Θράκη. Από αυτούς στην Αθήνα φτάνουν 125.000. Έτσι ενώ ο πληθυσμός της Ελλάδας αρχές του 19^{ου} αιώνα ανέρχεται στους 938.765 κατ. και η έκταση της φτάνει στα 47.516 τ.χμ., μετά το 1920 και τη Συνθήκη των Σεβρών (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920) ανέρχεται σε 5.021.790 κατ. και έκταση 130.199 τ.χμ.¹⁶

Β. Κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις

Τα πιο πάνω γεγονότα μαζί με την οικονομική κρίση του 1929-1932 και την πτώχευση του ελληνικού κράτους, σημαδεύουν την περίοδο του Μεσοπολέμου.¹⁷

Η πληθυσμιακή μεταβολή επηρεάζει έντονα όλη την Ελλάδα. Ο πληθυσμός με την έλευση των προσφύγων αυξάνεται περίπου κατά 20%. Προκαλούνται σοβαρές επιπτώσεις στον ιστό της ελληνικής κοινωνίας σε οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο.¹⁸ Η περίοδος αυτή διέπεται από ένα ρευστό οικονομικό έδαφος, ένα ασφυκτικό κοινωνικό πεδίο με έξαρση την ανεργία, την διόγκωση του μικροαστικού πληθυσμού και προβλήματα στον αγροτικό κλήρο.¹⁹ Η Ελλάδα μετά το 1923 είναι κάτι καινούργιο, επισημαίνει ο ιστορικός Γ. Δαφνής.²⁰

Ο υπερδιπλασιασμός του πληθυσμού αλλά και της έκτασης της Ελλάδας μετά τους βαλκανικούς πολέμους²¹ αρχικά, και τον παγκόσμιο πόλεμο έπειτα (το 1889 έχουμε 2.187.208 κατοίκους, ενώ το 1928 με την έλευση των προσφύγων της Μ. Ασίας και των Βαλκανίων έχουμε πληθυσμό 6.204.674 κατοίκους), άλλαξε τους ρυθμούς των κοινωνικών και πολιτικών εξελίξεων επιταχύνοντάς τους, προκαλώντας αντίστοιχες συνέπειες και στην οικονομία.²² Άλλωστε ιστορικά έχει επιβεβαιωθεί ότι η πορεία της οικονομίας και της κοινωνίας είναι παράλληλη.²³ Το αποτέλεσμα από την έλευση και εγκατάσταση των προσφύγων στον Ελλαδικό χώρο έχει διττή ερμηνεία. Αφενός επιβαρύνεται έντονα η ελληνική οικονομία και μάλιστα σε περιβάλλον διεθνούς οικονομικής ύφεσης, αφετέρου προκαλείται

¹⁵ Αθανάσιος Βερέμης, «Η οικονομία από το 1923 ως το 1926», *ΙΕΕ...*, ό.π., σ. 301, επίσης Τάσος Βουρνάς, *Ιστορία Σύγχρονης Ελλάδας*, τ. Β', εκδ. Τολίδη, Αθήνα 1975, σ. 54 κ. εξ.

¹⁶ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, *Περιστέρι...* ό.π., σ. 42.

¹⁷ Ό.π., σ. 51.

¹⁸ Ό.π., σ. 53.

¹⁹ Ν. Αναστασόπουλος, *Παραβατικές συμπεριφορές και καταστολή στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο: Το παράδειγμα του Νομού Ιωαννίνων*, εκδ. Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 2012, σ. 65.

²⁰ Γ. Δαφνής, στο: Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, *Περιστέρι...* ό.π., σ. 53.

²¹ Χ. Μπαμπούνης, *Τοπική Αυτοδιοίκηση ...* ό.π., σ. 87.

²² Νίκος Γ. Σβορώνος, *Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας...*, ό.π., σ. 124.

²³ Δημοσθένης Δασκαλάκης, *Βιομηχανική Κοινωνιολογία και Βιομηχανικές Σχέσεις*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2013, σ. 254.

ώθηση για ανάπτυξη. Η εγχώρια αγορά διευρύνεται, ενώ παράλληλα γεννιέται μια φτηνή εργατική δύναμη. Το νόμισμα υποτιμάται σταδιακά, μειώνοντας την αγοραστική του αξία.²⁴ Τώρα αρχίζει να αναζωπυρώνεται το εργατικό ζήτημα που αποτελεί βασική κατηγορία γύρω από την οποία δομείται το κοινωνικό κράτος. Η συγκέντρωση πλήθους ανθρώπων κυρίως στα πρώτα εργοστάσια και η εργασία κάτω από αντίξοες συνθήκες, που κατά την προηγούμενη περίοδο ήταν επαγγελματίες και κοινωνικά διάσπαρτοι, είχε ως αποτέλεσμα την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων, την ομαδοποίησή τους και την ανάπτυξη σε αυτούς διάθεσης συλλογικής δράσης.²⁵ Η Διεθνής Σύμβαση της Ουάσιγκτον του 1920 για το οκτάωρο εργασιακό ωράριο, άρχισε να εφαρμόζεται και στην Ελλάδα. Εν τω μεταξύ το συνδικαλιστικό κίνημα είχε δραστηριοποιηθεί έντονα, φθάνοντας ο αριθμός των συνδικάτων το 1918 στα 336 με 100.000 μέλη, ενώ ιδρύεται η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος, δίνοντας ώθηση στο εργατικό κίνημα. Παράλληλα υπήρξε η δημιουργία του «Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος», που το 1924 ονομάστηκε «Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας»,²⁶ αφού πρώτα το 1920 προσχώρησε στην Κομμουνιστική Διεθνή.²⁷

Ταυτόχρονα δημιουργούνται προϋποθέσεις οικονομικής αναδιάρθρωσης, συμβάλλοντας σε αυτό κυρίως η προσπάθεια της αποκατάστασης των προσφύγων. Μόνο η ΕΑΠ (Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων), μέχρι τη διάλυσή της, δαπάνησε για τον σκοπό αυτό 2 εκατομμύρια αγγλικές λίρες, ενώ το κράτος μεταξύ των ετών 1923 και 1928 εξέδωσε εσωτερικά δάνεια ύψους 9,3 δισεκατομμυρίων δραχμών, εκ των οποίων για τους πρόσφυγες δαπανήθηκαν 3,2 δισεκατομμύρια δραχμές. Ελληνικές και ξένες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στο να εξυπηρετηθούν οι στόχοι της κοινωνικής πολιτικής, όπως η στέγαση των προσφύγων, τα αποξηραντικά έργα, η οδοποιία, οι επικοινωνίες, τα υφαντουργικά προϊόντα, τα οικοδομικά έργα, βγάζοντας έτσι την οικονομία από τον οικονομικό της λήθαργο.²⁸ Με νομική διάταξη του 1923 στο νόμο του 1919 που συμπληρώνει τον αγροτικό νόμο του 1917 περί απαλλοτριώσεων, ο οποίος ψηφίστηκε από την προσωρινή κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης, μοιράστηκαν 1.200.000 εκτάρια, από αυτά τα 673.000 ήταν καλλιεργούμενες ή καλλιεργήσιμες γαίες τις οποίες απέκτησαν 130.000 αγροτικές οικογένειες. Μετά τη συμφωνία για την ανταλλαγή πληθυσμών, προέκυψαν 850.000 εκτάρια, που ανήκαν σε «ανταλλαγμένους»

²⁴ Νίκος Γ. Σβορώνος, Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας..., ό.π., σ. 126.

²⁵ Δημοσθένης Δασκαλάκης, Βιομηχανική ..., ό.π., σ. 229.

²⁶ Νικόλαος Αλιβιζάτος, Εισαγωγή στην Ελληνική Συνταγματική Ιστορία, εκδ. Σάκκουλας, τ. Α', Αθήνα 1981, σ. 148.

²⁷ Νίκος Γ. Σβορώνος, Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας..., ό.π., σσ. 126-127, επίσης Κωνσταντίνος Α. Τσουκαλάς, Κράτος, κοινωνία, εργασία στη μεταπολεμική Ελλάδα, εκδ. Θεμέλιο 1986, σσ. 73-74.

²⁸ Κωνσταντίνος Βεργόπουλος, «Η ελληνική οικονομία από το 1926 ως το 1935», *ΙΕΕ*..., ό.π., σσ. 327-331.

Τούρκους και Βούλγαρους και τα οποία χρησιμοποιήθηκαν στην προσπάθεια για την αποκατάσταση των προσφύγων. Για τον ίδιο σκοπό συνάφθηκε δάνειο 10.650.000 λιρών.²⁹

Επιπλέον μια σειρά μέτρων συμβάλλουν στην αύξηση της εθνικής παραγωγής και της οικονομικής ανάπτυξης όπως: μεγάλα έργα, κατασκευή λιμανιών και οδικών αρτηριών, αποξηραντικά έργα στη Μακεδονία, οικονομικά μέτρα για τη σταθεροποίηση του νομίσματος, ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδας (1927). Η ευημερία αυτή όμως στηρίζεται σε ξένα κεφάλαια που μπαίνουν στην Ελλάδα υπό μορφή δανείων, δημιουργώντας έτσι οικονομικό έλεγχο της χώρας και οδηγώντας την στη χρεοκοπία που κηρύσσεται το 1932, για να επανέλθει σε οικονομική εξομάλυνση μετά την κρίση.³⁰

Γ. Πολιτικές εξελίξεις

Εν τω μεταξύ την περίοδο αυτή η πολιτική σκηνή γνωρίζει πολλαπλές διακυμάνσεις. Οι βενιζελικοί κερδίζουν τις εκλογές της 16^{ης} Δεκεμβρίου του 1923. Δύο μέρες αργότερα, ο βασιλιάς Γεώργιος Β΄ εγκαταλείπει την Ελλάδα³¹ για να αναλάβει ως αντιβασιλέας ο Ναύαρχος Κουντουριώτης. Ο Βενιζέλος ξαναπαίρνει την εξουσία και προσπαθεί να διευθετήσει το καθεστωτικό ζήτημα, για το οποίο τάσσονταν υπέρ της βασιλευόμενης Δημοκρατίας. Ο Παπαναστασίου, ασκώντας σταθερή αντιπολίτευση δεν του επιτρέπει να πραγματοποιήσει τον στόχο του, με αποτέλεσμα να σχηματίσει ο ίδιος νέα κυβέρνηση. Την 25^η Μαρτίου του 1924 η βουλή κηρύττει το πολίτευμα της Δημοκρατίας,³² η οποία θα είναι βραχύχρονη (1924-1936), ενώ ο Κουντουριώτης γίνεται ο πρώτος Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Η επόμενη περίοδος χαρακτηρίζεται από πολιτική αστάθεια.³³ Γίνεται το πραξικόπημα και η δικτατορία του Πάγκαλου, η οποία καταργείται με το πραξικόπημα του στρατηγού Κονδύλη (Αύγουστος 1926),³⁴ μέχρι που το 1928 ο Βενιζέλος, έχοντας ισχυρή πλειοψηφία, σχηματίζει κυβέρνηση η οποία ασκεί εξουσία μέχρι το 1932. Στη συνέχεια πραγματοποιούνται εναλλαγές κυβερνήσεων, σχηματισμός στρατιωτικού συνδέσμου για την άμυνα της Δημοκρατίας, πραξικοπήματα του στρατηγού Πλαστήρα, απόπειρα δολοφονίας κατά του Βενιζέλου (6 Ιουνίου 1933) και αποκατάσταση της Μοναρχίας το 1935 από τον στρατηγό Κονδύλη. Η

²⁹ Νίκος Γ. Σβορώνος, *Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας...*, ό.π., σ. 125.

³⁰ Ό.π., σσ. 129-130, επίσης Δ. Μπενάς, *Εισβολή του ξένου κεφαλαίου στην Ελλάδα*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1978, σσ. 3-5.

³¹ Χ. Μπαμπούνης, *Τοπική Αυτοδιοίκηση ...* ό.π., σ. 97.

³² Ό.π., σ. 98.

³³ Ν. Αναστασόπουλος, *Παραβατικές συμπεριφορές και καταστολή ...* ό.π., σ. 159.

³⁴ Χ. Μπαμπούνης, *Τοπική Αυτοδιοίκηση ...* ό.π., σ. 100.

επικρατούσα πολιτική αστάθεια δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την εγκαθίδρυση του καθεστώτος της δικτατορίας του Μεταξά (4 Αυγούστου 1936).³⁵

³⁵ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστέρι... ό.π., σσ. 53-54, επίσης Νίκος Γ. Σβορώνος, Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας..., ό.π., σσ. 127-131.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Το προσφυγικό ζήτημα αντιμετωπίστηκε ως κρίσιμο και πολύπλευρο θέμα από τις ελληνικές κυβερνήσεις. Ο Τσαλδάρης είχε ταχθεί υπέρ της αποκατάστασης των προσφύγων με την παραχώρηση γης.³⁶ Οι κυβερνήσεις φρόντισαν για την ίδρυση προσφυγικών συνοικισμών στα όρια του οικιστικού ιστού της Αθήνας, με στόχο τον διαχωρισμό προσφύγων και γηγενών, ώστε να αποφευχθούν ενδεχόμενες κοινωνικές προστριβές και για να εξυπηρετηθούν πολιτικές σκοπιμότητες. Γεγονός είναι ότι εγχώριοι και πρόσφυγες είχαν σοβαρές πολιτισμικές διαφοροποιήσεις, που τις καθιστούσαν μη συμπαγείς μεταξύ τους. Έτσι, η πολιτική πόλωση ανάμεσα σε αντιβενιζελικούς γηγενείς και βενιζελικούς πρόσφυγες, σε συνδυασμό με τα αντικρουόμενα συμφέροντά τους, προκάλεσαν ομαδοποίηση των διαφοροποιήσεων, τις οποίες ενέταξαν στο πλαίσιο των εννοιών: πρόσφυγας – γηγενής.³⁷

Οι πρόσφυγες θεωρήθηκαν κοινωνικά «επικίνδυνοι» αφού, απαρτίζοντας το 1/3 της Αθήνας, θα μπορούσαν εύκολα να προκαλέσουν αλλοιώσεις στα πολιτισμικά και πολιτικά δεδομένα της. Ο προσφυγικός πληθυσμός, προερχόμενος από τις «υπόδουλες» περιοχές της Μ. Ασίας, δε διέθετε κοινοβουλευτική κουλτούρα, επιχείρημα που το χρησιμοποίησαν οι αντιβενιζελικοί, προκειμένου να αιτιολογήσουν τη φιλοβενιζελική συμπεριφορά του, πολιτικοποιώντας έτσι τα πολιτισμικά του χαρακτηριστικά και επιδιώκοντας την περιθωριοποίησή του. Ο Βενιζέλος κατ' αρχάς υποστηρίζεται ψηφοδοτικά από τον προσφυγικό πληθυσμό, ο οποίος αποτέλεσε συμπαγές εκλογικό σώμα, κυρίως εξαιτίας των ευθυνών του Βασιλιά και του Λαϊκού Κόμματος για τη Μικρασιατική Καταστροφή και των συνεπειών της.³⁸ Έτσι ο φιλελεύθερος πολιτικός προσανατολισμός των προσφύγων, εμπλουτισμένος με κριτική στάση, ξεκάθαρη άποψη και δυναμική συμπεριφορά, διατύπωνε αιτήματα και προσδοκίες, στρεφόμενος εναντίων του Λαϊκού Κόμματος. Αυτό καταδεικνύεται και από τα εκλογικά ποσοστά που συγκέντρωσε η βενιζελική παράταξη στις προσφυγικές συνοικίες στις εκλογές του 1928. Ενδεικτικά: Κιαισαριανή 98,5%, Ν. Ιωνία 98,1%, τη στιγμή που η περιοχή της Αθήνας συγκέντρωσε το 63,7%.³⁹ Αβίαστα όμως και χωρίς πολύ σκέψη, όταν φάνηκε αργότερα ότι το Κόμμα των Φιλελευθέρων άρχισε να λειτουργεί με συντηρητική

³⁶ Ιωάννης Μεταξάς, Ένθετο εφημ.Ελευθεροτυπία, «Ιστορικά», τεύχος 94, Αθήνα 2001, σ. 27.

³⁷ Νίκος Θεοδοσίου – Περιστέρι, Η ιστορία του τόπου, το χρονικό των ανθρώπων, «Ελεύθερος Διάλογος», Περιστέρι 2000, σ. 165.

³⁸ Βίκα Δ. Γκιζελή, «Η κοινωνική ένταξη των αστών προσφύγων στην πόλη», Η Μικρασιατική Καταστροφή, Τα Νέα, Κείμενα-Μαρτυρίες, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, σ. 139.

³⁹ Ελευθ. Βενιζέλος 1834-1936, Εκδ. Ελευθεροτυπία Ιστορικά, σσ. 133-142.

πολιτική, αθετώντας υποσχέσεις χωρίς να υποστηρίζει τα συμφέροντά τους, στρέφονται αναφανδόν υπέρ του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδος.⁴⁰

Την αντιπαλότητα αυτή μεταξύ βενιζελικών προσφύγων και αντιβενιζελικών γηγενών, κυρίως οπαδών του Λαϊκού Κόμματος, πυροδοτούσε και η πολύ συχνή σύγκρουση απόψεων του αρχηγού του Λαϊκού Κόμματος Τσαλδάρη και του Βενιζέλου. Ο Τσαλδάρης υπήρξε υποστηρικτής της ισοπολιτείας Ελλήνων και Εβραίων Ελλήνων Πολιτών, ενώ ο Βενιζέλος θεωρούσε ότι η ισοπολιτεία αποτελούσε δικαίωμα μόνο των «εξελληνισμένων» της Ισραηλίτικης Κοινότητας της Θεσσαλονίκης. Επίσης αντέδρασε έντονα στην πολιτική προσέγγισης με την Τουρκία που ακολούθησε ο Βενιζέλος.⁴¹

Η ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Α. Δράσεις

Η όξυνση των σχέσεων μεταξύ του κόμματος των Λαϊκών, που από τον Μάρτη του 1933 πήρε την εξουσία με αρχηγό τον Τσαλδάρη⁴² και της αντιπολιτεύσεως που ασκούσαν από τους φιλελευθέρους με αρχηγό τον Βενιζέλο, πυροδοτείται ακόμα περισσότερο. Σε αυτό συνέτεινε αφενός το νομοσχέδιο που κατέθεσε ο υπουργός των Στρατιωτικών Γ. Κονδύλης και το οποίο προέβλεπε ριζική τροποποίηση της επετηρίδας του στρατού σε βάρος των δημοκρατικών στρατιωτικών και αφετέρου η κατάθεση του νέου εκλογικού νόμου τον Μάρτιο του 1934. Συγκεκριμένα εκτός των άλλων το νομοσχέδιο αυτό προέβλεπε τη διατήρηση των δήμων της πρωτεύουσας και του Πειραιά ως ξεχωριστών εκλογικών περιφερειών, χωρίς όμως να συμπεριλαμβάνονται οι προσφυγικοί συνοικισμοί οι οποίοι από τον Ιανουάριο του 1934 είχαν ανακηρυχτεί ως ξεχωριστοί δήμοι και κοινότητες. Ανάμεσα σε αυτούς βρισκόταν και ο Δήμος Περιστερίου.⁴³

Μετά από αυτά οι προσφυγικές συνοικίες της Αθήνας και του Πειραιά, του Νομού Αττικής και Βοιωτίας δηλαδή που διέθετε 31 κοινοβουλευτικές έδρες, προσαρτώνται στο κατά συντριπτική πλειοψηφία αντιβενιζελικό «υπόλοιπο» του Νομού Αττικοβοιωτίας, που διέθετε μόλις 3 κοινοβουλευτικές έδρες. Δίνεται έτσι πολιτική διάσταση με πρόδηλη σκοπιμότητα την εκλογική εύνοια του Λαϊκού Κόμματος των αντιβενιζελικών του Τσαλδάρη, έναντι του κόμματος των

⁴⁰ Βίκα Δ. Γκιζελή, «Η κοινωνική ένταξη των αστών προσφύγων στην πόλη», Τα Νέα... ό.π., σ. 139.

⁴¹ Κωνσταντίνος Α. Βακαλόπουλος, Νεοελληνική Ιστορία 1204-1940 τόμ. Β' Σύγχρονα Εθνολογικά Όρια του Ελληνισμού στα Βαλκάνια, ό.π., σσ. 233-249.

⁴² Νικόλαος Οικονόμου, «Η περίοδος από το Σεπτέμβριο του 1926 ως το Φεβρουάριο του 1935», ΙΕΕ...ό.π., σ. 323.

⁴³ Ό.π., σ. 325.

Φιλελευθέρων του Βενιζέλου.⁴⁴ Η τακτική του gerry-mandering (εκλογική νοθεία) που εφάρμοσε η κυβέρνηση Τσαλδάρη, προκειμένου να κερδίσει τις εκλογές σε κρίσιμες περιφέρειες τον Φεβρουάριο του 1934, πέτυχε τελικά τον στόχο της.⁴⁵ Το ίδιο σκεπτικό επικράτησε, προκειμένου να εκλεγούν δήμαρχοι φίλα προσκείμενοι προς την κυβέρνηση.⁴⁶

Β. Αντιδράσεις

Ο νέος εκλογικός νόμος του 1934 αντιμετώπισε έντονες αντιδράσεις όχι μόνο από την αντιπολίτευση, προκαλώντας συζητήσεις στη βουλή, αλλά και από τις προσφυγικές οργανώσεις, οι οποίες προχώρησαν σε απανωτά διαβήματα. Από τη Γενική Ένωση Προσφύγων Περιστερίου, ως βασικός λόγος αντίδρασης για την απόσπαση του συνοικισμού από τον Δήμο της Αθήνας, προβλήθηκε το γεγονός ότι για τους πρόσφυγες του Περιστερίου δεν είχε ακόμα οριστικοποιηθεί η εγκατάστασή τους στην περιοχή. Από την άλλη πάλι, ως αιτιολόγηση του νόμου από τον εισηγητή του Βερροϊόπουλο, προβλήθηκε η συνέχιση της κοινοτικής δράσης των προσφύγων που είχαν αναπτύξει στις υπόδουλες πατρίδες τους, με σκοπό τη βελτίωση των συνθηκών των συνοικισμών που διέμεναν. Παρά τις διαμαρτυρίες στις 28 Δεκεμβρίου 1933, η βουλή θα ψηφίσει το νόμο 5970, άρθρο 1 «Περί αναγνωρίσεως δήμων και κοινοτήτων εν τω νομών Αττικοβοιωτίας». Λίγες μέρες αργότερα υπογράφεται το σχετικό διάταγμα από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Αλέξανδρο Ζαΐμη. Έτσι κατοχυρώνεται νομοθετικά η απόσπαση των προσφυγικών οικισμών από τις μεγάλες πόλεις.⁴⁷

⁴⁴ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, *Περιστερί...*, ό.π., σ. 47, επίσης Λίλα Λεοντίδου, *Πόλεις της σιωπής*, ΕΤΒΑ 2001, σσ.191-230 και επίσης Γρηγόριος Δαφνής, *Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων 1923-1940*, Β' τόμος, εκδ. Κάκτος, Αθήνα 1997, σ. 292.

⁴⁵ Νίκος Θεοδοσίου, *Περιστερί, Η ιστορία...*, ό.π., σ. 166, επίσης Λίλα Λεοντίδου, *Πόλεις...* ό.π., σ. 224.

⁴⁶ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, *Περιστερί...*, ό.π., σ. 360.

⁴⁷ Νίκος Θεοδοσίου, *Περιστερί, Η ιστορία...*, ό.π., σσ. 166 -167.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

*Το Περιστέρι: Συνοπτική ιστορική επισκόπηση
από την αρχαιότητα έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα*

Κατά το 600 π.χ. ο Σόλωνας οργανώνει το αθηναϊκό κράτος με νέους νόμους. Οι κάτοικοι χωρίζονται με εισοδηματικά κριτήρια σε τέσσερις φυλές και δώδεκα τριττύες. Έρχεται ο Κλεισθένης το 508 π.χ. να συνεχίσει και να ολοκληρώσει την πολιτειακή οργάνωση του δημοκρατικού πολιτεύματος της Αθήνας. Αυτός κατανέμει τους κατοίκους σε δέκα φυλές και τριάντα τριττύες. Σε κάθε φυλή κλήρωσε τρεις τριττύες, έτσι ώστε κάθε περιοχή να αντιπροσωπεύεται σε κάθε φυλή και σε αυτές κατανεμήθηκαν όλοι οι δήμοι. Η βουλή των τετρακοσίων γίνεται τώρα των πεντακοσίων (πενήντα εκπρόσωποι από κάθε φυλή). Με την πάροδο του χρόνου, παρατηρείται αύξηση του αριθμού τόσο των τριττύων όσο και των δήμων. Ο Στράβωνας στα «Γεωγραφικά» (9,396), αναφέρει ότι ο Ηγησίας καταγράφει τον τέταρτο αιώνα 174 δήμους στην Αττική.⁴⁸ Το πιθανότερο είναι ότι καθώς κυλούσαν οι αιώνες, συντελέστηκαν αλλαγές και μετατροπές στον αριθμό και τα όρια των τριττύων. Έτσι βεβαιώνεται ότι το τμήμα που αφορά την περιοχή που εκτείνεται από το Χαϊδάρι μέχρι το Νέο Ηράκλειο, με ανατολικό όριο τον Κηφισό, ανήκε στην Ακαμαντίδα φυλή. Σε αυτή τη φυλή εμπεριέχονται τέσσερα ονόματα τριττύων. Ανάμεσα σε αυτά το όνομα Χολαργός, ο οποίος θεωρείται πατρίδα του Περικλή.⁴⁹

Ο A.W.Gomme, στη μελέτη του για τον πληθυσμό της Αθήνας κατά τον 5^ο και 4^ο π.Χ. αιώνα, αναφέρεται στις οικογένειες των ευγενών της Αθήνας, εκ των οποίων οι περισσότερες εξ αυτών ανήκαν στους δήμους του άστεως. Ανάμεσά τους ήταν ο Ξάνθιππος κι ο Περικλής από τον Χολαργό.⁵⁰

Είναι βέβαιο ότι ο αρχαίος Χολαργός δεν έχει καμία σχέση με την περιοχή όπου βρίσκεται σήμερα το ομώνυμο προάστιο. Απεναντίας θεωρείται ασφαλής η άποψη ότι η θέση του εντοπίζεται κοντά στις όχθες του Κηφισού, στα δυτικά του ρέματος και αμέσως στα βορειοδυτικά του αρχαίου δήμου των Κεραμέων. Την άποψη αυτή έρχονται να υποστηρίξουν τα αρχαιολογικά ευρήματα των τελευταίων

⁴⁸ Ό.π., σσ. 32-33.

⁴⁹ Ό.π., σσ. 34-35, επίσης D.M.Lewis: «Cleisthenes and Attica» στο «Historia», 1963, σ. 28.

⁵⁰ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία... ,ό.π., σ. 38, επίσης A.W.Gomme: «The Popylation of Athens in the Fifth and Fourth Centuries B.C.» 1933, σ. 37.

χρόνων που είναι αρκετά και προέρχονται κυρίως από το κέντρο του σημερινού Περιστερίου προς το Παλιό Περιστέρι (περιοχή Εκατόδεντρα).⁵¹

Η Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου στο βιβλίο της «Περιστέρι. Η ανάπτυξη της πόλης. Η δομή και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης» αναφέρεται σε άρθρο της εβδομαδιαίας εφημερίδας «Το Περιστέρι» σύμφωνα με το οποίο στα κλασσικά χρόνια της αρχαίας Ελλάδας η Αττική Γη ήταν χωρισμένη σε δέκα φυλές. Ο Δήμος Χολαργός τοποθετείται στο σημερινό Περιστέρι ή γύρω από την περιοχή της Κολοκυνθούς, περιοχή με την ιδιαίτερη βλάστηση, κυρίως του ελαιώνα γύρω από το αρχαιότερο ποτάμι, τον Κηφισό, από όπου καταγόταν και ο Περικλής.⁵² Στην αρχαιότητα ο τόπος ήταν εύφορος. Ο Πλάτωνας αναφέρεται στον «Κριτία» στα παχιά χώματα της περιοχής, στα βουνά γεμάτα από πολλά δάση με ήμερα και μεγάλα δέντρα και στα πολλά βοσκοτόπια για τα κοπάδια.⁵³

Ο Κηφισός ποταμός ως «ο μεγαλύτερος ρους υδάτων του αθηναϊκού πεδίου», κατά τον Arrigoni, διασχίζει και αρδεύει τα προσχωσιγενή εδάφη της κοιλάδας, καθιστώντας αυτά εύφορα και καλλιεργήσιμα, σε μια εποχή κατά την οποία η οικονομία της περιοχής στηρίζονταν στη γεωργία. Το αμπέλι κατέχει ξεχωριστή θέση στις καλλιέργειες όπως και η συκιά, ενώ γίνεται παραγωγή λαχανικών σε μικρό βαθμό. Η ελιά, σύμβολο της χώρας σε όλες τις εποχές, συνδεδεμένη με τη λατρεία της Αθηνάς, είναι το πλέον διαδεδομένο δέντρο στην περιοχή. Εντωμεταξύ το ελαιόλαδο της Αττικής γίνεται ξακουστό. Ο Σόλωνας εντοπίζει την τεράστια αξία της ελιάς και θεσπίζει νόμους που ρυθμίζουν τη δεντροκαλλιέργεια και τη λατρεία της.⁵⁴

Οι αιώνες που ακολούθησαν δεν έχουν να μας παρουσιάσουν ενδιαφέρουσες αναφορές, όχι μόνο για την περιοχή που μελετούμε, αλλά γενικά για το λεκανοπέδιο της Αττικής τόσο στα χρόνια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας όσο και μετέπειτα στη βυζαντινή εποχή. Ιδιαίτερα με την εξάπλωση του χριστιανισμού και την εμφάνιση ακραίων φανατικών θρησκευτικών φαινομένων, η πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά του τόπου δέχτηκε μεγάλο πλήγμα. Παρατηρήθηκαν καταστροφές σπουδαίων πολιτιστικών μνημείων.⁵⁵

⁵¹ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σσ. 35-36, επίσης Ν.Δ. Παπαχατζής μετάφραση-σημειώσεις, Πausanias: «Ελλάδος Περιήγησις», «Εκδοτική Αθηνών», 1974, σ. 405.

⁵² Εφ. «Το Περιστέρι», στο: Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστέρι..., ό.π., σσ. 79-80.

⁵³ Γ. Κορδάτος, Ι. Ζαχαρόπουλος μετ., Πλάτωνας: «Κριτίας», σ. 27.

⁵⁴ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σσ. 28-32, επίσης Emilio Arrigoni: «Στοιχεία προς Αναπαράστασιν του Τοπίου της Αττικής κατά την Κλασικήν Εποχήν», Αθήνα, τόμος ΟΑ, 1966-1970, σ.324 και επίσης Νίκος Καλτσάς: «Το Αρχαίο Αττικό Τοπίο» στο «Αττικό Τοπίο και Περιβάλλον», Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα, 1989, σ. 148.

⁵⁵ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σ. 40, επίσης Σπ. Λάμπρου: «Αι Αθήναι περί τα Τέλη του Δωδεκάτου Αιώνος», Αθήνα 1878, σ. 11.

Η περιοχή της Αττικής αρχίζει να ακμάζει και πάλι, αφού μεσολάβησε η βυζαντινή περίοδος, τον 14^ο αιώνα. Σε αυτό συνέβαλε και η έλευση των Αρβανιτών. Οι νέοι κάτοικοι δημιουργούν χωριά στη θέση των αρχαίων Δήμων, στα οποία δίνουν ονόματα και ασχολούνται με την καλλιέργεια της γης. Ο B.Randolph γράφει ότι οι περισσότεροι κάτοικοι των νέων χωριών είναι Αλβανοί. Κατά τον Ζυγομαλά τα ελαιόδεντρα αριθμούν κατά χιλιάδες, ενώ το λάδι που παράγουν αποτελεί αντικείμενο εμπορίου και πηγή πλούτου για τους Αθηναίους εκείνης της περιόδου (επιστολή προς Κρούσιον, μέσα του 16^{ου} αιώνα). Τον θαυμασμό του για τα μικρά διάσπαρτα χωριά και τους ωραίους κληματοσκεπείς κήπους της περιοχής με τα παντός είδους οπωρικά και χορταρικά, καταθέτει και ο B.Randolph, ο οποίος χαρακτηρίζει τον ελαιώνα ως «πυκνό» σαν δάσος, με διαστάσεις 6 μίλια μήκος και 2 μίλια πλάτος και με 50.000 περίπου ελαιόδεντρα, σύμφωνα με μαρτυρία ενός τούρκου επιθεωρητή από την Κωνσταντινούπολη.⁵⁶

Το 1801 βρίσκεται στην Αθήνα ο Άγγλος περιηγητής Edward Dodwell, ο οποίος περιγράφει στις σημειώσεις του την περιοχή από την Κηφισιά μέχρι το Φάληρο, την οποία διασχίζει ο Κηφισός ποταμός. Ο ίδιος χαρακτηρίζει τον αθηναϊκό ελαιώνα «μεγάλο», που ακολουθεί την πορεία του ρου του Κηφισού πηγαίνοντας από την Ανατολή ως τη Δύση. Το Περιστέρι ως οικισμός τότε, κατείχε μια θέση ανάμεσα σε αυτόν.⁵⁷

Η αξιοποίηση των νερών του Κηφισού την προεπαναστατική περίοδο συνέβαλε τα μέγιστα όχι μόνο να αναπτυχθεί η καλλιέργεια της ελιάς, αλλά και άλλες καλλιέργειες και περιβόλια. Το άφθονο νερό του Κηφισού συνέβαλε στην καλλιέργεια άριστης ποιότητας προϊόντων, όπως πορτοκάλια, λεμόνια, ρόδια, αμύγδαλα, σύκα και διάφορα άλλα φρούτα. Στην εντυπωσιακή αυτή πλούσια και ποικίλη βλάστηση δε θα μπορούσε να απουσιάζει το αμπέλι. Ο Henri Bell περιδιαβαίνει την περιοχή στον καιρό του τρύγου και παρατηρεί ανάμεσα στο καταπράσινο τοπίο άνδρες, γυναίκες και παιδιά, δίπλα στις όχθες του Κηφισού να τρυγούν, ενώ γαϊδουράκια να προχωρούν φορτωμένα από πανέρια, γεμάτα από τεράστια τσαμπιά μαύρων σταφυλιών.⁵⁸ Περίφημοι υπήρξαν οι κήποι και τα περιβόλια της Κολοκυνθούς και των Σεπολίων. Είναι χαρακτηριστικό το στοιχείο ότι

⁵⁶ Νίκος Θεοδοσίου, *Περιστέρι, Η ιστορία...*, ό.π., σσ. 42,44-45, επίσης Κώστας Μπίρης: «Αρβανίτες, οι Δωριείς του Νεώτερου Ελληνισμού, Αθήνα, 1920, σ. 111, επίσης Δ. Καμπούρογλους «Ιστορία των Αθηνών», τόμος Α', σ. 86, Bertrand Randolph: «Περιγραφή της Πόλεως των Αθηνών», Λονδίνο, 1687. Παρατίθεται από τον Δημ. Καμπούρογλους στο «Μνημεία της Ιστορίας των Αθηνών, τόμ. 1, σ. 243.

⁵⁷ Νίκος Θεοδοσίου, *Περιστέρι, Η ιστορία...*, ό.π., σσ. 41,42, επίσης Edward Dodwell: «A Classical and Topographical Tour Trough Greece, During the years 1801,1805 and 1806» London, 1814, τόμος Α', σ. 477.

⁵⁸ Νίκος Θεοδοσίου, *Η ιστορία...*, ό.π., σ. 44, επίσης Henri Bell: «Voyage en Grece» στο «Le Tour du Monde», 1876, σ. 35 και επίσης Edward Dodwell: «A Classical..., ό.π., σ. 411.

σε αυτή την περίοδο μια μικτή επιτροπή από Έλληνες και Τούρκους επόπτευε τη σωστή εκμετάλλευση και αξιοποίηση των νερών του Κηφισού.⁵⁹

Οι πρώτοι ιδιοκτήτες γης ήταν οι Αρβανίτες, όμως μη μπορώντας να αντέξουν τη βαριά φορολογία που τους επέβαλε η τουρκική επικυριαρχία, η γη πέρασε σε Τούρκους ιδιοκτήτες. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι αρκετά στρέμματα γης ανήκαν σε ιδιοκτησία της εκκλησίας και των μοναστηριών.⁶⁰

Συνήθως οι ιδιοκτήτες των αγροτικών αυτών εκτάσεων διέμεναν στην Αθήνα, οι Έλληνες ιδιοκτήτες σε μια από τις 36 συνοικίες και οι Τούρκοι μέσα στο κάστρο, στην Ακρόπολη. Τους καλοκαιρινούς μήνες απολάμβαναν τα κτήματά τους, όπου είχαν τις εξοχικές κατοικίες, τους «Πύργους» τους, όπως ονομάζονταν. Η κατώτερη τάξη, αυτή των αγροτών ακτημόνων, που την αποτελούσαν σχεδόν αποκλειστικά οι Αρβανίτες, δούλευε τα κτήματα των πλουσίων έναντι ευτελούς αμοιβής.⁶¹

Υπήρχαν όμως και πλούσιοι Αρβανίτες που ανήκαν στην τάξη των αρχόντων, οι οποίοι κατοικούσαν μέσα στην πόλη των Αθηνών. Αυτούς τους ονόμαζαν «γκαγκαραίους». Ένας απ' αυτούς υπήρξε και ο Αδαμάκης που είχε κτήματα στο Περιστέρι και για τον οποίο γίνεται αναφορά στη συνέχεια.⁶²

Έτσι αναλλοίωτος και ακμάζων παρέμεινε αυτός ο τόπος, παρά τις φυσικές καταστροφές και τις εχθρικές επιδρομές που υπέστη, μέχρι τις αρχές του εικοστού αιώνα. Οι κερδοσκοπικές όμως παρεμβάσεις και κυρίως η ανάγκη επέκτασης της Αθήνας, με τη χρήση του δυναμίτη κυρίως, αλλοίωσαν έντονα αυτό το περιβάλλον, που μετά από λίγο θα υποδεχτεί τους κατατρεγμένους πρόσφυγες της Μικρασιατικής Καταστροφής.⁶³

⁵⁹ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σ. 44, και επίσης Δημ. Σκουζέ και Δημ. Γέροντα: «Το Χρονικό της Υδρεύσεως των Αθηνών...», Αθήναι 1963, σ. 50.

⁶⁰ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σ. 44, επίσης Κώστας Μπίρης, ό.π., σ. 221.

⁶¹ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σ. 44, επίσης Θ. Ν. Φιλαδελφεύς : «Ιστορία των Αθηνών επί Τουρκοκρατίας», τόμος Α', Αθήνα, 1902, σ. 317.

⁶² Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σ. 45.

⁶³ Ό.π., σ. 76.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ

Α. Η περιοχή πριν την εγκατάσταση

Το Περιστέρι ως χώρος υποδοχής που δέχτηκε σταδιακά την εγκατάσταση προσφύγων, δεν έγινε τυχαία. Είναι αρχικά ο οικισμός με το όνομα «Περιστέρι», που εμφανίζεται ως τοποθεσία δυτικά της Αθήνας, πέραν του Κηφισού ποταμού και περίχωρο του Δήμου Αθηναίων. Σύμφωνα με την απογραφή των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που πραγματοποιήθηκε κατά την περίοδο της Βασιλείας του Γεωργίου Α' (1864-1913), το Περιστέρι συμπεριλαμβάνεται μαζί με πενήντα δύο ακόμα οικισμούς στην πόλη των Αθηνών, η οποία ανακηρύχτηκε δήμος το 1835.⁶⁴

Εάν είχαν δυνατότητα επιλογής του χώρου εγκατάστασής τους οι άνθρωποι αυτοί της προσφυγιάς, δύσκολα θα επέλεγαν το Περιστέρι. Δεν αποφασίζει κανείς εύκολα να κατοικεί σε ένα τόπο, ο οποίος λειτουργούσε εκείνη την εποχή ως σκουπιδότοπος της Αθήνας. Η οδός Θηβών από την Κοκκινιά μέχρι τους Αγίους Αναργύρους, υπέμεινε την κυνικότητα και αδιαφορία των εργολάβων καθαριότητας, που προσπαθώντας να δικαιολογήσουν την κατάσταση που είχε διαμορφωθεί με τις χωματερές, δήλωναν ότι απλά ικανοποιούσαν την επιθυμία των χοιροτρόφων της περιοχής που αναζητούσαν χοιροτροφές. Επιπλέον οι φιλήσυχoi κάτοικοι αυτού του τόπου μετέλλασσαν την αδυναμία αντίδρασης σε αξιοποίηση του λιπάσματος που δημιουργούσαν τα σκουπίδια στην καλλιέργεια των λιγοστών χωραφιών τους. Άλλοι πάλι γίνονται μεταφορείς σκουπιδιών με τη χρήση κάρων.⁶⁵

Οι πρόσφυγες «οδηγήθηκαν» να κατοικήσουν σ' αυτόν τον φτωχό και ακαλλιέργητο τόπο, όπως ήταν το Περιστέρι εκείνη την εποχή. Η Γαλάτεια Καζαντζάκη επηρεασμένη από τη γύμνια και την αγριότητα του τοπίου, στη μεγάλη της έρευνα με γενικό τίτλο: «Εκεί που Εργάζεται η Σημερινή Ελληνίς», που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Ελευθέρα Γνώμη», 15 Μαρτίου 1936, γράφει: «Η Σαχάρα δε θα 'ναι τόσο γυμνή από κάθε βλάστηση και τόσο αποκλειστικά γκρίζα, όσο το τοπίο αυτό».⁶⁶

Σε έδαφος ανώμαλο γεμάτο χαντάκια υπήρχαν λίγα περιβόλια, άγονα χωράφια και μερικές ελιές. Σανός αρκετός, θυμάρια και τσουκνίδες, όπου φίδια και άλλα

⁶⁴ Μ. Χουλιαράκης, Γεωγραφική, Διοικητική και Πληθυσμιακή εξέλιξη της Ελλάδος 1821-1971, τόμος Α', Μέρος Ι, ΕΚΚΕ 1973, σ. 233, επίσης Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστέρι..., ό.π., σ. 81.

⁶⁵ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σσ. 92-93, επίσης Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστέρι..., ό.π., σ. 81.

⁶⁶ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σ. 92.

ερπετά έκαναν την εμφάνισή τους, συμπλήρωναν το περιστεριώτικο σκηνικό. Το γόνιμο έδαφος που σε κάποια σημεία μπορούσες να συναντήσεις, απαιτούσε αρκετή δουλειά για να αποβεί εύφορο.⁶⁷

Β. Αίτια της μετεγκατάστασης

Οι λόγοι που συντέλεσαν στην εγκατάσταση των προσφύγων στην περιοχή αυτή, όπου αργότερα ιδρύθηκε ο Δήμος Περιστερίου, είναι οικονομικοί και κοινωνικοπολιτικοί. Οι πληροφορίες που αντλούμε από τους αρθρογράφους των αθηναϊκών εφημερίδων της εποχής (έτος 1925) αναφέρουν ότι: α) «για τρίτη συνεχή χρονιά, χιλιάδες μαθητές δε θα μπορέσουν να παρακολουθήσουν μαθήματα, αφού 47 σχολεία σε Αθήνα και Πειραιά εξακολουθούν να είναι κατελημμένα από πρόσφυγες και β) κάτω από άθλιες συνθήκες διαβιούν 1500 πρόσφυγες, εγκατεστημένοι, από το 1922, στα θεωρεία του Δημοτικού Θεάτρου της Αθήνας.⁶⁸ Σε άρθρο της η εφημερίδα «Ελεύθερον Βήμα» τονίζει ότι, η επίταξη του Δημοτικού Θεάτρου, το οποίο έχει μετατραπεί «εις κοινότατον άθλιον οίκημα», πρέπει να λήξει άμεσα.⁶⁹ Τη θέση αυτή ενισχύει άρθρο της εφημερίδας «Προσφυγική Φωνή» το οποίο επισημαίνει ότι η υγεία των εκεί στοιβαγμένων 1500 προσφύγων αντιμετωπίζει σοβαρούς κινδύνους. Ταυτόχρονα οι έννοιες του πολιτισμού και του ανθρωπισμού καταρρακώνονται.⁷⁰

Αυτοί οι ταλαιπωρημένοι και εξαθλιωμένοι θα αποτελέσουν τη «μαγιά» της ίδρυσης ενός ακόμα προσφυγικού οικισμού στα όρια της πρωτεύουσας. Σε αυτό συνετέλεσαν και οι σκοπιμότητες της εποχής, οι οποίες συνίσταται στην προσπάθεια κοινωνικής ομοιογενοποίησης των προσφυγικών πληθυσμών προς αποφυγή ενδεχόμενων κοινωνικοπολιτικών αναταραχών, που θα μπορούσαν να προκληθούν κάτω από τις δύσκολες συνθήκες που βίωναν (ανεργία, έλλειψη στέγης, δυσαρέσκεια),⁷¹ αλλά και της αξιοποίησής τους ως φθηνά εργατικά χέρια στην υπάρχουσα βιομηχανική παραγωγή. Κατόπιν τούτων, ως χώρος εγκατάστασης επιλέγεται και το Περιστερί.⁷²

Η εδραίωση και η συσπείρωση των προσφύγων στο συγκεκριμένο χώρο σχετίζεται και με την αυτοοργάνωσή τους. Συγκροτούνται «επιτροπές αγώνα»

⁶⁷ Ό.π., σσ. 92-93.

⁶⁸ Ό.π., σ. 84, επίσης Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστερί..., ό.π., σ. 79.

⁶⁹ Εφημερίδα «Ελεύθερον Βήμα», 13/06/1925, αρ.φύλλου 1179, σ. 3.

⁷⁰ Εφημερίδα «Προσφυγική Φωνή» στο: Νίκος Θεοδοσίου, Περιστερί, Η ιστορία..., ό.π., σ. 86.

⁷¹ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστερί, Η ιστορία..., ό.π., σσ. 82,84.

⁷² Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστερί..., ό.π., σ. 102.

διεκδικώντας καλύτερες συνθήκες ζωής. Δημιουργούνται δίκτυα αλληλοβοήθειας, έχοντας ως κριτήριο την κοινή καταγωγή, σχηματίζονται σύλλογοι, ενώ οργανώνονται δράσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους, με αποτέλεσμα να αυξάνεται έτσι η κοινωνικότητά τους.⁷³

Ο προσφυγικός οικισμός του Περιστερίου αλλά και των υπολοίπων περιοχών (12 κύριοι και 34 δευτερεύοντες προσφυγικοί οικισμοί), οι οποίοι ιδρύθηκαν με ευθύνη της ΕΑΠ και του Υπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας, τεκμηρίωσαν την πρόθεση κοινωνικού διαχωρισμού των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής και απομόνωσης από το κεντρικό κράτος. Έτσι στην περίοδο του μεσοπολέμου πραγματοποιείται αναδιάρθρωση της συνύπαρξης των κοινωνικών τάξεων στην περιοχή των Αθηνών. Η αστική τάξη επεκτείνεται προς τα βορειοανατολικά της Αθήνας, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν οι περιοχές Εκάλη, Ψυχικό και Φιλοθέη, ενώ οι πρόσφυγες εξωθούνται στα δυτικά της.⁷⁴

Γ. Ο ρόλος της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ)

Η προοπτική της αποκατάστασης των προσφύγων άρχισε να πραγματώνεται κυρίως από τον Σεπτέμβριο του 1924. Τότε, σύμφωνα με πρόσθετη πράξη που υπογράφεται στη Γενεύη, το ελληνικό κράτος παραχωρεί την ιδιοκτησία και τη διαχείριση αγροτικών και αστικών κτημάτων στην Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ),⁷⁵ η οποία θα επιληφθεί και την κατασκευή μόνιμης στέγης για τους πρόσφυγες και θα δαπανήσει μέχρι το 1930, έτος διάλυσής της, ποσό που ανέρχεται στα 2 εκατομμύρια αγγλικές λίρες.⁷⁶ Η ΕΑΠ είχε ιδρυθεί ένα χρόνο νωρίτερα, στις 29 Σεπτεμβρίου 1923, από το Συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών, το οποίο ενέκρινε «σχέδιον αρωγής» προς την Ελλάδα και υπέγραψε το «Πρωτόκολλο αφορών την αποκατάστασιν των εν Ελλάδι προσφύγων».⁷⁷

Η διοίκηση της ΕΑΠ, που λειτούργησε ως αυτόνομος οργανισμός, ανατίθεται σε δύο Έλληνες, διορισμένους από την ελληνική κυβέρνηση και δύο που δεν ήταν ελληνικής καταγωγής (ο ένας υποχρεωτικά Αμερικανός) διορισμένοι από την Κοινωνία των Εθνών (Κ.Τ.Ε.). Η σύνθεση της επιτροπής είχε ως εξής: Henry Morgenthau (μέλος του Συμβουλίου του ιδρύματος Περιθάλψεως της Μέσης Ανατολής, πρώην πρεσβευτής των Η.Π.Α. στην Κωνσταντινούπολη): Πρόεδρος. John Campel (εκπρόσωπος της Τράπεζας της Αγγλίας), Στέφανος Δέλτας και Περικλής

⁷³ Ό.π., σ. 127.

⁷⁴ Μ. Αποστολοπούλου - Κ. Χατζηαντωνίου *Νεοελληνική Ιστορία 1843-1941*, εκδ. Πελεκάνος Αθήνα, σσ. 223-255.

⁷⁵ Αθανάσιος Βερέμης, «Η οικονομία από το 1923 ως το 1926», *ΙΕΕ...*, ό.π., σ. 302.

⁷⁶ Κωνσταντίνος Βεργόπουλος, «Η ελληνική οικονομία από το 1926 ως το 1935», *ΙΕΕ...*, ό.π., σ. 331.

⁷⁷ Βίκα Δ. Γκιζελή, «Η κοινωνική ένταξη των αστών προσφύγων στην πόλη», *Τα Νέα...* ό.π., σ. 129.

Αργυρόπουλος: Μέλη. Η ΕΑΠ ανέλαβε τη διαχείριση δανείου που είχε συναφθεί το 1924, με τη μεσολάβηση της Κ.Τ.Ε., για να καλυφθούν οι τεράστιες προσφυγικές ανάγκες και προκειμένου να προχωρήσει στο έργο της αποκατάστασης των προσφύγων, ώστε να ενταχθούν ομαλά στον ελληνικό κοινωνικό ιστό της ελληνικής επικράτειας, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί μετά την συνθήκη της Λωζάνης, παραχωρήθηκαν προς διαχείριση της επιτροπής εκτάσεις 5.000.000 στρεμμάτων από το ελληνικό δημόσιο. Οι δημόσιες γαίες, οι απαλλοτριωμένες, οι επιταγμένες ιδιωτικές γαίες που προέκυψαν και από την αγροτική μεταρρύθμιση καθώς και οι εγκαταληφθείσες ιδιοκτησίες από τους μουσουλμάνους που μεταφέρθηκαν στην Τουρκία, αποτελούν το περιεχόμενο των παραχωρηθέντων από το ελληνικό δημόσιο προς την Ε.Α.Π. εκτάσεων.⁷⁸ Είναι αλήθεια ότι κάθε φορά που η χώρα μας αντιμετώπιζε καταστάσεις υποδοχής μετοίκων, η ελληνική διοίκηση λειτουργούσε υπό το δόγμα της ομογένειας και τα όποια μέτρα είχαν χαρακτήρα καθαρά αφομοιωτικό και ομογενοποιητικό.⁷⁹

Στις 8 Ιουλίου 1925 ο Υπουργός Υγείας-Πρόνοιας της Κυβέρνησης Πάγκαλου Μανουηλίδης, αποφασίζει την ίδρυση συνοικισμού στο Περιστέρι, που θα περιλαμβάνει 1300 ξύλινα σπίτια. Σε αυτόν τον συνοικισμό ήταν ανάγκη να μεταστεγαστούν και οι πρόσφυγες που είχαν εγκατασταθεί στα 47 σχολεία τις Αθήνας και του Πειραιά. Η χωρητικότητα του περιστεριώτικου συνοικισμού με τα ξύλινα σπίτια «παράγκες» πρόκειται να αντιμετωπίσει δυσκολία και οι αρμόδιοι για την εντολή μετεγκατάστασης των προσφύγων διλήμματα.⁸⁰

Η Μονή Πετράκη, που την εποχή αυτή κατείχε ικανό αριθμό στρεμμάτων γης, ώστε να μπορεί κανείς να τη χαρακτηρίσει ως «μεγαλοτσιφλικά», πρόσφερε αγροτική έκταση κατάλληλη για την κατασκευή των «παραγκών», στην περιοχή «Περιστέρι». Ο χώρος αυτός είχε την ονομασία «Μπαρόλιο» και κατά το παρελθόν αποτελούσε κομμάτι του ιστορικού ελαιώνα.⁸¹ Μάλιστα στις 30 Οκτωβρίου του 1927 με απόφαση των υπουργών Γεωργίας και Πρόνοιας απαλλοτριώνεται έκταση 800 τ.μ., η οποία ανήκε στη Μονή Πετράκη, προκειμένου να επεκταθεί ο προσφυγικός συνοικισμός του Περιστερίου.⁸²

Δ. Τα ξύλινα παραπήγματα (παράγκες)

Ενώ οι εργασίες ανέγερσης των ξύλινων παραπηγμάτων ήταν σε εξέλιξη, στις 19 Αυγούστου 1925, ο νεοσύστατος οικισμός γίνεται παρανάλωμα του πυρός.

⁷⁸ Αθανάσιος Βερέμης, «Η οικονομία από το 1923 ως το 1926», *ΙΕΕ...*, ό.π., σσ. 301- 302.

⁷⁹ Γ. Νικολάου, Διαπολιτισμική διδακτική. Το νέο περιβάλλον – Βασικές αρχές, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005, σ. 171.

⁸⁰ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σ. 85.

⁸¹ Ό.π., σσ. 63,65,85.

⁸² Ό.π., σ. 195.

Σε ρεπορτάζ της εφημερίδας «Δημοκρατία» στις 20 Αυγούστου 1925⁸³ στη 4^η σελίδα, αναφέρεται ότι έγιναν στάχτη 340 ξύλινα δωμάτια και 200 κυβικά μέτρα ξυλείας, τα οποία χρησιμοποιούσε η εταιρεία «Ανατολή» που είχε αναλάβει την ανέγερση των κατοικιών. Από τις ανακρίσεις εξακριβώθηκε ότι επρόκειτο περί εμπρησμού. Ένας από τους λόγους που εκφράστηκε για τον εμπρησμό ήταν και ότι κάποιοι πρόσφυγες που διέμειναν στα σχολεία της Αθήνας και του Πειραιά και που επρόκειτο να μετακινηθούν στα ξύλινα παραπήγματα του Περιστερίου, ενώ δεν επιθυμούσαν, ήταν οι εμπρηστές. Βέβαια το παραπάνω γεγονός ανέδειξε και το μεγάλο θέμα της ανυπαρξίας νερού στην περιοχή. Η έλλειψη νερού, ως μέσο πυρόσβεσης, δεν έδωσε περιθώρια διάσωσης των εγκαταστάσεων από την καταστροφική πυρκαγιά.⁸⁴

Δεκαπέντε μέρες μετά παραδίδονται στο Υπουργείο Πρόνοιας 350 ξύλινα σπίτια, ίδια με τα προηγούμενα που είχαν καεί. Ο υπουργός απαντώντας στα επικριτικά δημοσιεύματα εφημερίδας σχετικά με την τετραετή καθυστέρηση της στέγασης των προσφύγων, δε διστάζει, απροκάλυπτα και αφοπλιστικά σε δηλώσεις του, να αγνοήσει την ύψιστη ανάγκη της στέγασης τους και να αποδώσει την ανέγερση των ξύλινων οικημάτων στην επιβεβλημένη και επιτακτική εκκένωση των σχολείων, στα οποία είχαν εγκατασταθεί οι ξεριζωμένοι.⁸⁵

Άμεσα αρχίζει η μεταστέγαση 2000 προσφύγων στο Περιστερί από σχολεία της Αθήνας και του Πειραιά. Οι πρόσφυγες του Δημοτικού θεάτρου πρέπει να περιμένουν μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου του 1925, για να αντιμετωπίσουν πρώτα τον κίνδυνο λοιμωδών νοσημάτων και της πανώλης και μετά να στεγαστούν τμηματικά σε άλλο συγκρότημα παραγκών «καρφωτών», το οποίο επρόκειτο να ανεγερθεί σε ύψωμα αριστερά της οδού Βασιλέως Αλεξάνδρου. Η επιθυμία τους βέβαια ήταν να κατοικήσουν τις «γερμανικές» παράγκες, οι οποίες θα εμφανιστούν πολύ αργότερα για να στεγάσουν τα όνειρα και τις ελπίδες άλλων ξεριζωμένων, που διαρκώς κατέφθαναν στο Περιστερί. Ας σημειωθεί ότι υπήρξε εγκατάσταση ελάχιστων προσφύγων στο Περιστερί με δική τους πρωτοβουλία και προ του 1925. Σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού που διενεργήθηκε το 1923 από το Υπουργείο Πρόνοιας, φαίνεται να κατοικούν στην περιοχή 2 άντρες και 6 γυναίκες πρόσφυγες. Λίγο αργότερα οι αριθμοί αυτοί αυξήθηκαν με πρόσφυγες από τον Πόντο κυρίως, που είχαν ένα στοιχειώδες οικονομικό υπόβαθρο και που κατάφεραν να αυτοκαλύψουν την ανάγκη της στέγασης, χτίζοντας σπίτια σε οικόπεδα που αγόρασαν οι ίδιοι.⁸⁶

⁸³ Εφημερίδα «Δημοκρατία», 20/08/1925, αρ.φύλλου 645, σ. 4.

⁸⁴ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστερί, Η ιστορία..., ό.π., σσ. 89-90.

⁸⁵ Ό.π., σ. 90-91, επίσης εφημερίδα «Δημοκρατία», 21/08/1925, αρ.φύλλου 646, σ. 3.

⁸⁶ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστερί, Η ιστορία..., ό.π., σσ. 90-92.

Ο πληθυσμός στο Περιστερί τροποποιείται ως εξής:⁸⁷

Έτη	Πληθυσμός	Ποσοστό μεταβολής %
1920	123	5.908
1928	7.268	

Πηγή: Τα στοιχεία αντλούνται από τον Μ. Χουλιάρη, Γεωγραφική και πληθυσμιακή εξέλιξη της Ελλάδος, τόμος Α', Μέρος ΙΙ, ΕΚΚΕ 1974.

Ε. Η κοινωνική ένταξη των προσφύγων του Περιστερίου

Οι πρόσφυγες του Περιστερίου, σε αντίθεση με τους πρόσφυγες άλλων περιοχών της ελληνικής επικράτειας, έτυχαν ομαλότερης κοινωνικής αφομοίωσης και ενσωμάτωσης με τους γηγενείς κατοίκους της περιοχής. Άλλωστε ο ντόπιος πληθυσμός ήταν ελάχιστος, ώστε να παρατηρηθούν φαινόμενα διακρίσεων, ρατσισμού και απομόνωσης, όπως υπήρξαν σε άλλες περιοχές της Αθήνας ή στον βορειοελλαδικό χώρο, όπου οι πρόσφυγες βρέθηκαν απέναντι στα οικονομικά, πολιτικά ή φυλετικά συμφέροντα των περιοχών αυτών. Ταυτόχρονα κρίθηκαν από τους γηγενείς ως υπαίτιοι της κακοδιαμονίας που μάστιζε τον τόπο εκείνη την εποχή, σε σημείο που να εκλαμβάνονται ως απειλή. Το προσφυγικό δυναμικό που κατοίκησε όχι μόνο το Περιστερί, αλλά και την υπόλοιπη χώρα, φρόντισε να ανασυγκροτήσει τον εαυτό του, σύμφωνα με τα πρότυπα των κοινωνικών δομών και καταβολών που έφερε από τον τόπο προέλευσής του. Ως ομογενής μάζα η μικρασιατική κοινωνία κατάφερε να ενσωματωθεί, να ενταχτεί και να «μεταφυτευτεί» κοινωνικά και πολιτιστικά στη νέα πατρίδα, αρμονικά σε μια αμοιβαία αφομοίωση.⁸⁸

Μετά τον εμφύλιο το Περιστερί κατοικήθηκε και από πληθυσμούς που αδυνατούσαν να διαμείνουν πλέον στα χωριά τους, εξ αιτίας της σφοδρής αντιπαλότητας που επικρατούσε αυτή την περίοδο μεταξύ «αριστερών» και «δεξιών». Επέλεξαν να κατοικήσουν στο Περιστερί που διέθετε φτηνά οικόπεδα. Έτσι η περιοχή δέχεται Πελοποννήσιους, Ηπειρώτες, Θεσσαλούς και Κρητικούς. Αυτοί είναι οι εσωτερικοί μετανάστες, οι οποίοι υπολείπονται σε αριθμό σε σχέση με τους πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία.⁸⁹

⁸⁷ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστερί..., ό.π., σ. 82.

⁸⁸ Βίκα Δ. Γκιζελή, «Η κοινωνική ένταξη των αστών προσφύγων στην πόλη», Τα Νέα... ό.π., σσ. 134-135.

⁸⁹ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστερί..., ό.π., σ. 94, επίσης Λ. Παπαδόπουλος, Οι επαρχίες της Αθήνας, Ερμείας 1975, σ. 66.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ ΩΣ ΔΗΜΟΣ

Το 1934 ο συνοικισμός του Περιστερίου, προσαρτημένος στην Αθήνα, ως συνοικία της, αναγνωρίζεται ως Δήμος, σύμφωνα με το ΦΕΚ 18/1/1934, αρ. φύλλου 22, τεύχος πρώτον. Το σχέδιο της αναγνώρισης αρχικά προέβλεπε το Περιστέρι να αναγνωριστεί ως Κοινότητα. Όμως, σύμφωνα με την τότε εφημερίδα «Ακρόπολις», ο πληθυσμός της πόλης, επειδή ξεπερνούσε τις 20.000 κατοίκους, ώθησε το Υπουργείο Εσωτερικών να χρήσει το Περιστέρι Δήμο.⁹⁰

Το ΦΕΚ υπογράφηκε από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας Αλέξανδρο Ζαΐμη, με Υπουργό Εσωτερικών τον Ι. Μουτζουρίδη και Πρωθυπουργό τον Παναγή Τσαλδάρη (δικηγόρος, γόνος οικογένειας μικρασιατικής καταγωγής, που φέρεται να εγκαταστάθηκε στην Πελοπόννησο το 1750).⁹¹

Σύμφωνα με το σχετικό ΦΕΚ ο συνοικισμός του Περιστερίου αποσπάται από την περιφέρεια του Δήμου της Αθήνας, αναγνωρίζεται με το όνομα «Δήμος Περιστερίου» και προσαρτώνται σ' αυτόν οι όμοροι συνοικισμοί «Χρυσαλίσ», «Άνω και Κάτω Γερμανικά», «Κτιστά», οι συνοικισμοί «Ποντίων και Αρμενίων» και «Παλιό Περιστέρι». Ως ίδιοι Δήμοι αναγνωρίζονται και οι συνοικισμοί από την περιφέρεια του Δήμου της Αθήνας, του Βύρωνος με το όνομα «Δήμος Βύρωνος», στον οποίο προσαρτώνται οι όμοροι συνοικισμοί «Νέα Ελβετία», «Κλαζομεναί», «Νέα Βρύουλα», «Νέα Αλάτσατα», «Κορδελιό», «Βυζάντιον», «Νέα Έφεσσος», «Μαϊάνδρος» και «Νέο Κορδελιό», της Καισαριανής με το όνομα «Δήμος Καισαριανής» και της Νέας Ιωνίας με το όνομα «Δήμος Νέας Ιωνίας», στον οποίο προσαρτώνται οι όμοροι συνοικισμοί «Ελευθερούπολις», «Περισσός», «Σαφράμπολις» και «Ινέμπολις». Παράλληλα, σύμφωνα πάντα με το ίδιο ΦΕΚ, ως κοινότητες αποσπώμενες από τον Δήμο Αθηναίων, αναγνωρίζονται οι συνοικισμοί: Νέας Φιλαδέλφειας με το όνομα «Κοινότης Νέας Φιλαδέλφειας» στην οποία προσαρτάται και ο προσφυγικός συνοικισμός Μάδυτος, Νέας Χαλκηδόνας με το όνομα «Κοινότης Νέας Χαλκηδόνας», Νέας Σμύρνης με το όνομα «Κοινότης Νέας Σμύρνης», Νέων Σφαγείων με το όνομα «Κοινότης Νέων Σφαγείων», Κουκουβαούνων με το όνομα «Κοινότης Κουκουβαούνων», Καματερού με το όνομα «Κοινότης Καματερού», Καλογρέζας με το όνομα «Κοινότης Καλογρέζας» και Υμηττού με το όνομα «Κοινότης Υμηττού». Επίσης ως αποσπώμενος από τον Δήμο Αθηναίων αναγνωρίζεται και ο συνοικισμός Δαφνίου με το όνομα «Κοινότης Αιγάλεω», στην οποία προσαρτώνται οι όμοροι συνοικισμοί Πυριτιδοποιείου,

⁹⁰ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σ. 168, επίσης εφημερίδα «Ακρόπολις», 18/08/1933, αρ.φύλλου 1635, σ. 4.

⁹¹ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σ. 167, επίσης Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστέρι..., ό.π., σ. 85.

Κυδωνία, Σωτηράκι, Αγία Ελεούσα, Αγία Βαρβάρα, κτήμα Αλεξάνδρου Λούμη, Χαϊδάρι, Νέαι Φώκαιαι και Σκαραμαγκά.⁹²

Στις 30 Ιανουαρίου του 1934 οι αρμόδιες επιτροπές για τα όρια των νέων δήμων εκδίδουν απόφαση και προσδιορίζουν τα όρια του νέου Δήμου Περιστερίου ως εξής: Ως νοτιοδυτικό όριο τίθεται η περιοχή «Άσπρα Χώματα» δυτικά από το νεκροταφείο του Αγίου Βασιλείου, το οποίο και συμπεριλαμβάνεται εντός. Από εκεί συνεχίζει βόρεια μέχρι τον Άγιο Ιωάννη τον Θεολόγο, τον οποίο συμπεριλαμβάνει, όπως και την αποθήκη Κρόκια. Η ανατολική πλευρά οριοθετείται κατά μήκος της δεξιάς όχθης του Κηφισού, μέχρι το ύψος της Αγίας Τριάδος και μέχρι τα σύνορα της κοινότητας Αιγάλεω.⁹³ Αργότερα θα επέλθει τροποποίηση των ορίων, καθώς και στις 26 Ιουλίου του 1943 θα γίνει υπαγωγή του Δήμου στον Νομό Αττικής από τον Νομό Αττικής και Βοιωτίας που ανήκε πριν.⁹⁴

Α. Η προέλευση της ονομασίας «Περιστέρι»

Η πατρότητα του ονόματος του τοπωνύμιου «Περιστέρι» φαίνεται να είναι ασαφής. Μία επικρατούσα εκδοχή αναφέρεται στην εποχή της Τουρκοκρατίας. Σύμφωνα με αυτή την εκδοχή, η περιοχή ανήκε σε Τούρκο αξιωματούχο, ονόματι Περιστέρ-Αγά. Δεν είναι βέβαιο αν το όνομα του Τούρκου είναι πραγματικό ή αν το πήρε από τα αγριοπερίστερα που είχε ο τόπος. Ο αρχαίος Δήμος Σπόργιλος που υπήρχε στην περιοχή, θέλουν κάποιοι να ευθύνεται για το όνομα, και τούτο γιατί «σποργίλος» είναι το σπουργίτι και κατ' επέκταση και «ευγενέστερα», Περιστέρι.⁹⁵ Η εβδομαδιαία εφημερίδα «Το Περιστέρι», ανέφερε την εκδοχή σχετικά με τον Τούρκο αξιωματούχο και ότι η περιοχή φαίνεται να περιήλθε μετά την απελευθέρωση στον αγωνιστή Κ. Σούτσο, ενώ αργότερα πωλήθηκε στο Γάλλο Φορντιέρ και στη συνέχεια αγοράστηκε από τον πατέρα του δημοτικού συμβούλου Μάνθου Μάσχα.⁹⁶ Μια εκδοχή για την προέλευση του ονόματος θέλει τη βυζαντινή οικογένεια κτηματιών με το όνομά της «Περιστέρη», να ονοματίζει την περιοχή.⁹⁷

⁹² Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, *Περιστέρι...*, ό.π., σ. 85, επίσης *Λεξικό Διοικητικών Μεταβολών των Δήμων και Κοινοτήτων (1912-2001)* της ΚΕΔΚΕ-ΕΕΤΑΑ, τόμος Β', Αθήνα 2002, σσ. 300/583-301/583.

⁹³ Νίκος Θεοδοσίου, *Περιστέρι, Η ιστορία...*, ό.π., σ. 168.

⁹⁴ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, *Περιστέρι...*, ό.π., σ. 85.

⁹⁵ Νίκος Θεοδοσίου, *Περιστέρι, Η ιστορία...*, ό.π., σ. 57.

⁹⁶ Εφημερίδα «Το Περιστέρι», 10/06/1956, αρ.φύλλου 130, σσ. 3-5.

⁹⁷ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, *Περιστέρι...*, ό.π., σσ. 79-80.

Στον τοπογραφικό χάρτη της περιοχής των Αθηνών του 1890, που σχεδίασε ο Kaupert (χαρτογράφος του γενικού επιτελείου του Πρωσικού στρατού), σημειώνεται το Περιστέρι ως τοποθεσία.⁹⁸

Για την ύπαρξη της περιοχής με το όνομα «Περιστέρι», υπάρχουν αρκετές μαρτυρίες, τις οποίες και παραθέτουμε: Ο Αθηναίος άρχοντας Ιωάννης Μπενιζέλος το 1789 ανάμεσα στα στοιχεία που αναφέρει στην προσπάθειά του να περιγράψει μια επιδημία πανώλης που θέρισε τους κατοίκους της Αθήνας εκείνη την εποχή, κάνει χρήση του ονόματος «Περιστέρι» ως «υποστατικών», που ανήκε στον Κωνσταντίνο Αδαμάκη. Πρόκειται για την τραγική ιστορία σύμφωνα με την οποία ο Αδαμάκης μεταφέροντας την πανώλη από τη Λεβαδία ή Λειβαδιά, όπου είχε επισκεφθεί και χάνοντας το ένα του παιδί, αναγκάζεται από τους προεστώτες της Αθήνας να μεταφερθεί οικογενειακώς μακριά της πόλης. Η οικογένεια μεταφέρεται στο δικό της υποστατικό λεγόμενο Περιστέρι, μια ώρα απόσταση από την πόλη. Εκεί βέβαια ξεκληρίστηκε από τη νόσο όλη η οικογένεια, ενώ ο ίδιος, αφού πέθανε παρέμεινε άταφος για τρεις μέρες. Ένας ξυλοφόρος τον έθαψε ρίχνοντας πάνω του λίγο χώμα.⁹⁹

Η παραπάνω πληροφορία δεν είναι ακριβής, αφού σύμφωνα με τους χάρτες του J.A.Kaupert, φαίνονται δυο ομάδες σπιτιών, η μία ονομάζεται «Περιστέρι» ενώ η άλλη «Ταδαμάκη» (του Αδαμάκη). Κατά συνέπεια πρόκειται για μια ευρύτερη περιοχή με το όνομα Περιστέρι, τη στιγμή κατά την οποία υπάρχουν έγγραφα, πολλά από αυτά προ της περιόδου του Μπενιζέλου, κυρίως διαθήκες, ομολογητικά γράμματα, προικοσύμφωνα, αρχεία συμβολαιογραφικών πράξεων (κώδικες), όπου καταγράφεται ως τοπωνύμιο το Περιστέρι. Από τα έγγραφα αυτά διαπιστώνεται ότι οι περισσότεροι από τους ιδιοκτήτες ανήκουν στην τάξη των νοικοκυραίων, τρεις ανήκουν στην τάξη των αρχόντων και φαίνονται τα ονόματα δύο μόνο Τούρκων ιδιοκτητών. Αρκετοί ιδιοκτήτες είναι αρβανίτικης καταγωγής, ανάμεσά τους ο Αδαμάκης ή Αδάμης, εκ των οποίων μόνο ένας ήταν μεγαλοκτήμονας με το όνομα Μήτρος Λιούμης.¹⁰⁰

Β. Η ονοματοδοσία των συνοικιών του Περιστερίου

Ο Δήμος Περιστερίου είναι σήμερα πληθυσμιακά ο τρίτος δήμος στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Πρωτευούσης, μετά την Αθήνα και τον Πειραιά, που

⁹⁸ Ό.π., σ. 81 επίσης Κ. Μπίρης, Αι Αθήναι, Μέλισσα 1999, σ. 224 και επίσης Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σ. 47.

⁹⁹ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σ. 46, επίσης Ιωάννης Μπενιζέλος: «Ιστορία των Αθηνών», «Εκδοτική Αθηνών», 1986, σσ. 332-335.

¹⁰⁰ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σσ. 47, 54, επίσης Δ. Καμπούρογλου, ό.π., τόμ. Α', σ. 180 & τόμ. Γ', σ. 98 και επίσης Κώστας Μπίρης, Αι Αθήναι..., ό.π., σ. 223.

όπως αναφέρεται παραπάνω, όταν αναγνωρίστηκε ως δήμος αποτελούνταν από πέντε συνοικίες και δύο συνοικισμούς. Οι συνοικίες και οι συνοικισμοί αυτοί δημιουργήθηκαν μετά την άφιξη των προσφύγων και παίρνουν τα ονόματά τους από το είδος των κατοικιών, από την καταγωγή ή την προηγούμενη κατοικία των κατοίκων τους. Έτσι, από τις αποζημιώσεις-επανορθώσεις που καταβλήθηκαν στο ελληνικό δημόσιο ταμείο από το γερμανικό κράτος, εξ αιτίας του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, ιδρύθηκαν οι κατοικίες της συνοικίας των Άνω και Κάτω Γερμανικών.¹⁰¹ Την κατασκευή αυτών των 1000 κατοικιών-παραγκών αναλαμβάνει Γερμανικός οίκος, ο οποίος υπογράφει το 1925 σχετική σύμβαση.¹⁰²

Μεταξύ των Άνω και Κάτω Γερμανικών βρίσκεται ο συνοικισμός *Παλαιό Περιστέρι* ή *Παλιές Παράγκες*, που ήταν παραπήγματα προγενέστερων των *Γερμανικών*.

Η συνοικία *Κτιστά*, προφανώς πήρε το όνομά της από τις πρώτες ελάχιστες λιθόκτιστες κατοικίες, που οικοδομήθηκαν στο Περιστέρι και που αναφέρονται στις συνοικίες *Άνω και Κάτω Δημοτικά*, στις οποίες κατοίκησαν οι πρόσφυγες που προσωρινά διαβιούσαν στο Δημοτικό Θέατρο Αθηνών και στον συνοικισμό *Χρυσασλίδα*.

Οι συνοικισμοί "*Αρμενίων*" και "*Ποντίων*" πήραν το όνομά τους από τη χώρα προέλευσης των κατοίκων τους. Ήταν στεγασμένοι σε ξύλινα παραπήγματα τα οποία ιδρύθηκαν με ευθύνη του Υπουργείου Πρόνοιας.

Υπήρχαν και οικισμοί "*Περιστέρι Α*" και ο συνοικισμός των "*Αναπήρων*", αλλά και εκείνοι όπου κατοικούσαν γηγενείς, όπως η *Κουνέα*, ο *Άγιος Ταξιάρχης*, τα *Ηπειρώτικα*, η *Ευαγγελίστρια*, ο *Άγιος Ιωάννης* ο *Θεολόγος* κ.ά.¹⁰³

Γ. Οι πρώτες δημοτικές εκλογές

Λίγες μέρες μετά, στις 11 Φεβρουαρίου του 1934, ορίστηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών και τον τότε Υπουργό Ι. Μουτζουρίδη, να διεξαχθεί ο πρώτος

¹⁰¹ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, *Περιστέρι...*, ό.π., σσ. 78-79 (Ίδια λογική φαίνεται ότι επικράτησε στις συνοικίες και άλλων περιοχών που ονομάστηκαν «*Γερμανικά*», όπως στον Βόλο και στην Κοκκινιά, με εξίσου άσχημες συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων τους, καθώς και στην κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση. Η πληροφορία υπάρχει στο βιβλίο Βόλος. Πορτραίτο της πόλης τον 19^ο και 20^ο αιώνα της Β. Χαστάογλου, Βόλος 2002, σ.82), που αναφέρει την εγκατάσταση πρόσθετων οικιών, γερμανικών, στο Βόλο, προκειμένου να καλύψουν το οξύτατο στεγαστικό πρόβλημα των προσφύγων σε προκατασκευασμένες κατοικίες ελάχιστων διαστάσεων και αρκετά φθηνές για το δημόσιο. Η R.Hirschon στο βιβλίο *Κληρονόμοι της Μικρασιατικής Καταστροφής*, εκδόσεις ΜΙΕΤ, περιγράφει τις αλλαγές στην Κοκκινιά και στα Γερμανικά σε κοινωνικοοικονομικό και οικιστικό επίπεδο).

¹⁰² Νίκος Θεοδοσίου, *Περιστέρι*, Η ιστορία..., ό.π., σ. 99.

¹⁰³ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, *Περιστέρι...*, ό.π., σσ. 78-79.

γύρος των δημοτικών εκλογών, που για τον νεοσύστατο Δήμο Περιστερίου είναι οι πρώτες εκλογές.¹⁰⁴

Το εκλογικό αποτέλεσμα αναδεικνύει τον υποψήφιο του Λαϊκού Κόμματος Σταμ. Καστριώτη, γιατρό στο επάγγελμα και γηγενή από την Κολοκυνθού, ως πρώτο Δήμαρχο Περιστερίου με 612 ψήφους. Θα χρειαστεί βέβαια να ακολουθήσει και επαναληπτική ψηφοφορία αφού, υπολείπονταν είκοσι ακόμα ψήφοι προκειμένου να έχει την εκλογική βάση, σύμφωνα με την εφημερίδα «Ακρόπολις».¹⁰⁵ Η επικύρωση της νίκης του Καστριώτη αναφέρεται στο φύλο της «Βραδυνής»¹⁰⁶ όπου και ανακοινώνονται τα τελικά αποτελέσματα, τα οποία έχουν ως εξής: Καστριώτης 612, Θεοδωρίδης 486, Σπυρίδης 387, Αλεβιζάκης 291, Σαραντάκος 132, Γκιώσης 192, Κατελάνος 4. Η θητεία του Καστριώτη θα διαρκέσει τρία χρόνια.¹⁰⁷

Θα χρειαστεί να περάσουν 17 χρόνια για να ξαναπάει το Περιστερί σε δημοτικές εκλογές στις 15/4/1951 και μάλιστα με την συμμετοχή για πρώτη φορά και των γυναικών.¹⁰⁸ Στο μεσοδιάστημα θα ταλανίσουν την χώρα η Δικτατορία του Μεταξά, ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος και ο Εμφύλιος.

Δ. Σύγχρονη οριοθέτηση του Δήμου Περιστερίου

Σήμερα, ο Δήμος Περιστερίου συνορεύει ανατολικά με τον Δήμο της Αθήνας, έχοντας ως φυσικό όριο τον Κηφισό ποταμό. Βόρεια συνορεύει με τους Δήμους Ιλίου, Πετρούπολης και Αγίων Αναργύρων. Δυτικά δεσπόζει το Ποικίλον Όρος. Ενώ νότια πλευρίζουν οι Δήμοι του Χαϊδαρίου και του Αιγάλεω. Ο Δήμος Περιστερίου είναι ένας από τους εννέα Δήμους που αποτελούν τον Αναπτυξιακό Σύνδεσμο Δυτικής Αθήνας (ΑΣΔΑ).¹⁰⁹

¹⁰⁴ Ό.π., σ. 360, επίσης Νίκος Θεοδοσίου, Περιστερί, Η ιστορία..., ό.π., σ. 168.

¹⁰⁵ Εφ. «Ακρόπολις», στο: Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστερί..., ό.π., σ. 361.

¹⁰⁶ Εφημερίδα «Βραδινή», 13/02/1934, αρ.φύλλου 3247, σ. 6.

¹⁰⁷ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστερί..., ό.π., σ. 361, επίσης Νίκος Θεοδοσίου, Περιστερί, Η ιστορία..., ό.π., σσ. 169,171.

¹⁰⁸ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστερί..., ό.π., σ. 363.

¹⁰⁹ Ό.π., σ. 78.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΡΓΑΣΙΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΡΩΜΑΤΩΣΗ

Στην εποχή της Αρχαίας Ελλάδας, η κύρια απασχόληση των κατοίκων της αρχαίας Αθήνας και των περιοχών γύρω από αυτήν ήταν η καλλιέργεια της γης. Σε αυτό συνέβαλε τα μέγιστα η κοιλάδα του Κηφισού ποταμού, που είναι και τα φυσικά ανατολικά όρια του Περιστερίου. Ο Ανδρέας Κορδελλάς αναφέρει ότι από τη θέση Μονομάτι μέχρι τα Σεπόλια υπήρχαν 17 νερόμυλοι.¹¹⁰

Η εποχή κατά την οποία παρουσιάζεται στην περιοχή έντονη δραστηριότητα μετά από αιώνες, φαίνεται ότι είναι τα τέλη του 16^{ου} αιώνα. Είναι η περίοδος κατά την οποία ιδρύονται οι παλαιότεροι ναοί της περιοχής. Το χωριό «Περιστέρι» αναπτύσσεται περισσότερο οικιστικά τέλη του 18^{ου} αρχές του 19^{ου} αιώνα, οπότε έχουμε και την κατασκευή της μαρμάρινης γέφυρας της Κολοκυνθούς το 1881. Μετεπαναστατικά καταγράφονται περίεργες πληθυσμιακές διακυμάνσεις. Το 1879 το Περιστέρι έχει 49 κατοίκους, το 1889 πέφτει στους 21, το 1896 ανεβαίνει στους 35, το 1907 στους 49 και λίγο πριν την έλευση των προσφύγων βρίσκεται με 123 κατοίκους.¹¹¹ Πριν συντελεστεί η τεράστια πληθυσμιακή μεταβολή, οι λιγοστοί κάτοικοι του Περιστερίου ασχολούνται με την κτηνοτροφία και τη γεωργία. Η ύπαρξη πολλών χωραφιών με καλλιέργειες (ελιές, κήποι), η εκτροφή αγελάδων (βουστάσια) και προβάτων, αλλά και η ύπαρξη ρεμάτων και παραποτάμων του Κηφισού, διαπιστώνεται και από τον χάρτη χαρακτηριστικών σημείων του Περιστερίου του 1937.¹¹²

Στις αρχές του αιώνα ιδρύονται στην παρακηφήσια περιοχή βιοτεχνίες, όπως κεραμοποιεία και το καλυκοποιείο στο Αιγάλεω, που προκαλούν αύξηση των εργατικών χεριών. Εν τω μεταξύ τα γεμάτα με τα σκουπίδια της Αθήνας κάρα, άρχισαν την επικερδή για κάποιους δραστηριότητα της μεταφοράς των σκουπιδιών σε οικόπεδα στο Περιστέρι. Αυτό είχε σαν συνέπεια τη θλιβερή ενασχόληση φτωχών ανθρώπων με τη διαλογή χρήσιμων προς μεταπώληση υλικών. Τα υπολείμματα των τροφών προορίζονταν είτε για λίπασμα στα χωράφια είτε ως τροφή των χοίρων. Έτσι προσελκύονται νέοι κάτοικοι της περιοχής, με αποτέλεσμα να αναπτυχθεί δραστηριότητα στην αγοροπωλησία της γης τεμαχίζοντάς την σε οικόπεδα. Οι γηγενείς κάτοικοι έναντι των προσφύγων βρίσκονται σε καλύτερη κατάσταση, ασχολούμενοι με την καλλιέργεια της γης.¹¹³ Οι πρόσφυγες, λαός

¹¹⁰ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σ. 70, επίσης Ανδρέας Κορδελλάς: «Αι Αθήναι Εξεταζόμεναι υπό Υδραυλικήν Έποψην», Αθήναι, 1879, σ. 198.

¹¹¹ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σσ. 58-59, επίσης από Στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας.

¹¹² Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστέρι..., ό.π., σσ. 81,85-86, επίσης Χάρτης χαρακτηριστικών σημείων του Περιστερίου (1937, 2001).

¹¹³ Εφημερίδα «Ακρόπολις», 25/04/1929, αρ.φύλλου 88, σ. 4.

εργατικός, δουλεύουν κυρίως στα εργοστάσια των Αθηνών αλλά και του Περιστερίου.¹¹⁴

Η κοινωνία της πόλης παρουσιάζει χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τη θέση των ατόμων στην αγορά εργασίας, η οποία προσδιορίζει και την κοινωνική τους θέση, σύμφωνα με τον Βέμπερ. Έτσι ανισότητες στο βιοτικό επίπεδο, κατ' επέκταση και κοινωνικές, συνδέονται με την εξειδίκευση στην εργασία, τη γνώση και την κατοχή ιδιοκτησίας.¹¹⁵

Η ανάγκη του μεροκάματου και ο αγώνας για επιβίωση, αναγκάζει και τον ανήλικο περιστεριώτικο πληθυσμό της τρυφερής παιδικής ηλικίας προς αναζήτηση εργασίας. Κάποια απ' αυτά τα παιδιά απασχολούνται στα καμίνια τις περιοχής.¹¹⁶ Οι εκθέσεις των επιθεωρητών εργασίας επιβεβαιώνουν την παιδική εργασία. Κατά την περίοδο 1931-1935, επέρχεται μείωση της απασχόλησης των παιδιών στη βιομηχανία, πράγμα το οποίο επιφέρει βελτίωση του μέσου ημερομισθίου της ανειδίκευτης εργάτριας.¹¹⁷

Στο Περιστέρι, δίπλα στις προσφυγικές συνοικίες, κτίστηκαν εργοστάσια με πρώτο το ταπητουργείο των προσφύγων αδελφών Παπάζογλου (1925), που εντοπίζεται κοντά στη γέφυρα της Κολοκυνθούς και απασχολούσε 100 με 150 εργάτες, κυρίως γυναίκες. Το συγκεκριμένο εργοστάσιο μέσα σε 9 χρόνια μετεξελίχθηκε σε εριοβιομηχανία με εξαγωγές, γνωστή με την επωνυμία ΑΡΙΣΤΟΝ Α.Ε., ενώ έφθασε να απασχολεί μέχρι και 500 εργάτες, οι οποίοι κατά ποσοστό 80% ήταν Περιστεριώτες. Ακόμα ένα εργοστάσιο στη γέφυρα της Κολοκυνθούς, που οι περισσότεροι εργαζόμενοί του δήλωναν κάτοικοι Περιστερίου, ήταν το κλωστοϋφαντουργείο των Ναουσαίων αδελφών Λαναρά, το οποίο ιδρύθηκε το 1933. Από το 1936 άρχισε να λειτουργεί και ένα λιγνιτωρυχείο. Η υπόγεια εξόρυξη λιγνίτη απλώθηκε με στοές κάτω από το σημερινό Περιστέρι. Το λιγνιτωρυχείο έκλεισε μετά από εξέγερση των κατοίκων οι οποίοι το πυρπόλησαν, τον Μάιο του 1956.¹¹⁸

Το 1935 φαίνεται ότι ο πληθυσμός στον Δήμο Περιστερίου, μετά την αναγνώριση του συνοικισμού ως Δήμο, ανέρχεται στους 18.000 κατοίκους, σύμφωνα με συνεντεύξεις συμβούλων και κατοίκων. Σε δημοσίευμα τις εφημερίδας «Ακρόπολις» γίνεται λόγος για 23.768 ανθρώπους ότι κατοικούν στο Περιστέρι, ενώ

¹¹⁴ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σσ. 59,111-112,166.

¹¹⁵ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστέρι..., ό.π., σ. 166, επίσης Α. Μοσχονάς, Τάξεις και στρώματα στις σύγχρονες κοινωνίες, Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 2005, σσ. 20-23.

¹¹⁶ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σσ. 129 – 130.

¹¹⁷ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστέρι..., ό.π., σ. 167, επίσης Μ. Ρηγίνος, Παραγωγικές δομές και εργατικά ημερομίσθια στην Ελλάδα, 1909-1936, Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα 1987, σ. 196.

¹¹⁸ Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό.π., σσ. 133-136,187, επίσης Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστέρι..., ό.π., σσ. 102 – 104.

στα αρχεία προφορικής ιστορίας του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών γίνεται λόγος για 30.000 άτομα.¹¹⁹ Οι περισσότεροι από αυτούς είναι πρόσφυγες κατά τα $\frac{3}{4}$ του πληθυσμού, ενώ κατά το $\frac{1}{4}$ γηγενείς. Στοιχεία αρχειακής έρευνας δείχνουν χαμηλότερα ποσοστά προσφύγων, εάν δε συμπεριληφθούν οι εσωτερικοί μετανάστες. Οι περισσότεροι από τους κατοίκους εργάζονται είτε στα εργοστάσια της περιοχής και τους κήπους, είτε σε χειρονακτικές δουλειές στην Αθήνα και στα περίχωρα. Από τις καταγραφές που υπάρχουν στο βιβλίο της Αναστασίας Τριανταφυλλοπούλου «Περιστέρι. Η ανάπτυξη της πόλης. Η δομή και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης», διαπιστώνεται ότι κατά τη χρονική περίοδο 1934-1939 και σύμφωνα με στοιχεία του Δήμου δε σημειώνεται ποσοστό ανεργίας για τους άνδρες, ενώ οι τεχνίτες, οι εργάτες και οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες είναι οι πολυπληθέστεροι έναντι άλλων κατηγοριών. Από τους εργάτες οι περισσότεροι είναι οικοδόμοι, εργάτες υφαντού και σε άλλες διάφορες δουλειές (εργάτες, κηπουροί, κ.ά.). Επίσης έχουμε υπαλλήλους που άλλοι είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι, άλλοι οδηγοί, μάγειρες, κουρείς. Οι τεχνίτες είναι κυρίως ράπτες, ξυλουργοί, ελαιοχρωματιστές, ηλεκτρολόγοι, υποδηματοποιοί, σιδηρουργοί, υδραυλικοί κ.ά. Γυναίκες που φαίνονται εργαζόμενες έχουμε ελάχιστες και αυτές είναι εργάτριες υφαντού και ράπτριες, κυρίως μικρασιατικής καταγωγής. Οι περισσότερες δηλώνουν οικιακά. Οι προερχόμενοι από τη Μ. Ασία είναι οι περισσότεροι και για τα δύο φύλα και διακρίνονται ως τεχνίτες και εργάτες (οικοδόμοι, υπάλληλοι, καραγωγείς, ελαιοχρωματιστές, αρτεργάτες). Εάν εξαιρέσουμε τους Μικρασιάτες που κατέχουν την πλειοψηφία, οι περισσότεροι εργάτες κατάγονται από την Αττική και τα νησιά του Αιγαίου, η πλειονότητα των εργαζομένων στις υπηρεσίες είναι Πελοποννησιακής καταγωγής και ακολουθούν οι προερχόμενοι από την Αττική. Μετά τους Μικρασιάτες ο μεγαλύτερος αριθμός των τεχνιτών και των έμπορων είναι από την Αττική και μετά έρχεται η Πελοπόννησος. Οι αγρότες αποτελούν μειοψηφία.¹²⁰

Α. Η καθημερινή ζωή

Οι κάτοικοι του Περιστερίου αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα, τα περισσότερα εξ αυτών αφορούν τις συνθήκες διαβίωσης. Η υδροδότηση τους αποτελεί φλέγον ζήτημα υγειονομικού ενδιαφέροντος. Υπάρχουν τρία μόνο σημεία στα οποία υπήρχαν εγκαταστάσεις υδροδότησης. Πολλές φορές υδροφόρες του Δήμου Αθηναίων καλύπτουν την ανάγκη ύδρευσης της πόλης. Οι αποχετεύσεις

¹¹⁹ Η Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου στο βιβλίο της «Περιστέρι, η ανάπτυξη της πόλης, η δομή και ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης, εκδόσεις Βιβλιόραμα, Αθήνα 2006, σ. 89, αναφέρει ότι το πληθυσμιακό μέγεθος των 30.000 ατόμων εκτός του ότι υπάρχει στα αρχεία προφορικής ιστορίας του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, δηλώνεται και από τον Γενικό Γραμματέα του Δήμου κ. Σωτηρόπουλο.

¹²⁰ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστέρι..., ό.π., σσ. 88-89, 166, 173.

λειτουργούν βάση του συστήματος του απορροφητικού βόθρου. Επίσης η ύπαρξη ρεμάτων σε συνδυασμό με τις έντονες βροχοπτώσεις, δημιουργούν έντονα φαινόμενα πλημμύρων.¹²¹

Η πόλη αποκτά αποχετευτικό δίκτυο μόλις το 1983-84.¹²²

Ηλεκτροδότηση διέθετε μόνο ένα μέρος της πόλης, το υπόλοιπο ήταν βυθισμένο στο σκοτάδι. Κεντρικές οδικές αρτηρίες σχεδόν ανύπαρκτες. Προκειμένου να εξυπηρετηθεί η διάνοιξη της κεντρικής λεωφόρου (Π. Τσαλδάρη) μπροστά από τον Ναό του Αγίου Αντωνίου, που θα αποτελέσει τη σύνδεση με την Αθήνα, γκρεμίζονται ξύλινα παραπήγματα, τα οποία δημιουργούσαν και άσχημη εικόνα. Στους ιδιοκτήτες αυτών των ξύλινων κατοικιών – παραγκών, καταβάλλεται αποζημίωση ύψους 2000 δραχμών. Στις 16/2/1937 και μετά από ιεράρχηση των άμεσων αναγκών, η δημοτική αρχή αποφάσισε τη δανειοληψία 16.500.000 δρχ. για δίκτυο οδοποιίας και 1.500.000 δρχ. για ηλεκτροφωτισμό. Έτσι η έλλειψη υποδομών, η υποτυπώδη ύπαρξη μέσων μαζικής μεταφοράς, η συνεχιζόμενη συσσώρευση απορριμμάτων, ακόμα και η δυσσομία του κοιμητηρίου, κάνουν δύσκολη τη ζωή των κατοίκων του Περιστερίου. Οικογένειες πολυμελείς και άπορες, διαμένουν κυρίως σε πλίνθινες ιδιόχτιστες κατοικίες, οι οποίες χτίζονται χωρίς την τήρηση των νόμιμων διαδικασιών και προδιαγραφών που προβλέπονται από τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες. Τα έτη 1934-1936 έχουν καταγραφεί στο Περιστερί μόλις 62 κατοικίες/διαμερίσματα.¹²³ Ακριβής αριθμός, όσον αφορά στο πλήθος των κατοικιών στην πόλη, δε μπορεί να δοθεί. Την περίοδο 1925-1930, σύμφωνα με την ΕΑΠ, υπολογίζεται ότι κτίστηκαν 352 κατοικίες. Μια πληροφορία, που δεν έχει επιβεβαιωθεί, αναφέρει ότι η ίδια επιτροπή το 1924 ίδρυσε 4000 καρφωτές παράγκες, το επόμενο έτος 3500 γερμανικές και τα κτιστά σπίτια στη γειτονιά «Κτιστά».¹²⁴

¹²¹ Ό.π., σ. 90.

¹²² Από το βιβλίο του Νίκου Θεοδοσίου «Περιστερί, Η ιστορία του τόπου, το χρονικό των ανθρώπων, «Ελεύθερος Διάλογος», Περιστερί 2000, σ. 17 πληροφορούμαστε ότι: Οι εργασίες για τον σκοπό της κατασκευής αποχετευτικού δικτύου στο Περιστερί έφεραν και ένα ακόμα σπουδαίο αποτέλεσμα. Αποκαλύφθηκε ένα μεγάλος μέρος της αρχαίας πόλης, βλέποντας το φως τεράστιας αξίας ευρήματα τα οποία δίνουν στοιχεία για τη μέχρι τότε άγνωστη ιστορία της περιοχής. Τα περισσότερα από αυτά φυλάσσονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Πειραιά. Εδώ να προσθέσουμε ότι αρχαιολογικά ευρήματα έχουμε και κατά τη δεκαετία του '60, λόγω της έντονης οικοδομικής δραστηριότητας εξ αιτίας της πληθυσμιακής έκρηξης που γνώρισε το Περιστερί αυτή την περίοδο.

¹²³ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστερί..., ό.π., σσ. 84-85, 87, 90-91.

¹²⁴ Ό.π., σ. 84, επίσης πληροφορίες που αφηγείται ο Μ. Πετρίδης στο βιβλίο του Ν. Σφακιανάκη, Το Περιστερί στην Αντίσταση, Αθήνα 1993, σ. 19.

B. Κοινωνικοί φορείς του Περιστερίου

Σπουδαία συμβολή στην αντιμετώπιση των πολλών προβλημάτων που δυσκολεύουν την καθημερινότητα των νεοφερμένων κατοίκων του Περιστερίου, επιτελείται και από τους αρκετούς συλλόγους και σωματεία (εξωραϊστικούς, αθλητικούς, κοινωνικής προσφοράς κ.ά), που άρχισαν να ιδρύονται αμέσως μετά την εγκατάσταση των προσφύγων. Οι κάτοικοι, μέσω των φορέων που ιδρύουν, διεκδικούν αιτήματα που προσβλέπουν στην ανάπτυξη της πόλης σε επίπεδο γενικό, αλλά και εξειδικευμένα σε τομείς όπως η παιδεία, ο πολιτισμός και ο αθλητισμός. Το 1925 ιδρύεται στο Περιστερί ο πρώτος ποδοσφαιρικός σύλλογος, με την ονομασία «*Ασπίζ*», ενώ το 1927 κάνουν την εμφάνισή τους τα ποδοσφαιρικά σωματεία «*Αστέρας*» και «*Τόλμη*». Από τον «*Αστέρα*» προέρχεται ο «*Νέος Αστέρας*», ο οποίος το έτος 1932 συγχωνεύεται με τον «*Ατρόμητο*», που ήταν και ο πρωταθλητής Αθηνών και που η έδρα του μεταφέρεται από τα Θυμαράκια στο Περιστερί. Ιδρύονται επίσης τα προσφυγικά σωματεία «*Ένωσις Προσφύγων Κολοκυνθούς*» το 1925, «*Ένωσις Προσφύγων Περιστερίου*» το 1926 και η «*Μέριμνα*» το 1926 ή 1928. Στη δραστηριότητα της «*Ένωσις Προσφύγων Περιστερίου*», που από τη επόμενη χρονιά θα έχει τίτλο «*Γενική Ένωσις Προσφύγων Περιστερίου*», φαίνεται ότι συμπεριλαμβάνεται και υπογραφή ψηφίσματος υπέρ της «*Επαναστάσεως του Πάγκαλου*» (26 Ιουνίου). Επίσης το 1928 ιδρύεται ο «*Ελπιδοφόρος*», ένα σωματείο με μορφωτικούς και καλλιτεχνικούς σκοπούς.¹²⁵

Έτσι η ανάπτυξη και η εξέλιξη της πόλης βρίσκει αρωγούς και υποστηρικτές τους συλλόγους και τους φορείς της που ολοένα πληθαίνουν. Αναφέρουμε τους σπουδαιότερους όπως η *Εξωραϊστική Λέσχη Περιστερίου*, η *Χριστιανική Ένωση*, οι *Πρόσκοποι Περιστερίου* (25 Ιουνίου 1926), το *Σώμα Αλκίμων Περιστερίου*, ο *Σύλλογος Μεσσηνίων και Αρκάδων «Ο Κολοκοτρώνης»*, η *Λέσχη Εξωραϊστικών Γηγενών*, ο γυναικείος σύλλογος «*Μητέρα του παιδιού*», η *Μορφωτική Ένωση Περιστερίου*, με μέλη κυρίως διανοούμενους, ο *Καλλωπιστικός Σύλλογος Γηγενών*, ο *Αλληλοβοηθητικός Σύλλογος Κουνέα* και αθλητικοί σύλλογοι, με κυρίαρχο τον *Ατρόμητο*, για τον οποίο έγινε πιο πάνω αναφορά.¹²⁶

Οι περισσότεροι από τους φορείς εμφανίζουν αξιόλογη δράση με πρωτοβουλίες που περιλαμβάνουν πιέσεις μέσω επιστολών και εφημερίδων προς την τοπική αυτοδιοίκηση και το κεντρικό κράτος, παραστάσεις στον Δήμο και κινητοποιήσεις με σκοπό την ανεύρεση λύσεων στα προβλήματα της πόλης. Το ενδιαφέρον όμως των πολιτών δεν επικεντρώνεται μόνο στα προβλήματα της

¹²⁵ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, *Περιστερί...*, ό.π., σ. 100, επίσης Νίκος Θεοδοσίου, *Περιστερί, Η ιστορία...*, ό.π., σσ. 149,161,187.

¹²⁶ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, *Περιστερί...*, ό.π., σσ. 100-101 επίσης Νίκος Θεοδοσίου, *Περιστερί, Η ιστορία...*, ό.π., σσ. 148,163.

γειτονιάς, αλλά αφορά και θέματα σχετικά με την πολιτικοοικονομική κατάσταση της χώρας, της δημοτικής αρχής και των εργασιακών συνθηκών.¹²⁷

Οι οικοδόμοι του συνοικισμού εκπροσωπούνται από τον *οικοδομικό συνεταιρισμό «Χρυσάλλις»*. Παρουσία και δράση εμφανίζουν και οι επιτροπές όπως αυτή της *ανέγερσης της Ευαγγελίστριας* και η *εκκλησιαστική επιτροπή του Ναού του Αγίου Αντωνίου*. Το 1928 με πρωτοβουλία της εκκλησιαστικής επιτροπής του συνοικισμού ιδρύεται παράρτημα της *Γενικής Ένωσης Κωνσταντινουπολιτών*. Το 1931 καταγράφεται η ύπαρξη του *«Συνοικιακού Συλλόγου Άνω Περιστέρι και Πέριξ»* και το 1929 ιδρύεται ο *«Σύλλογος Πολυτέκνων Περιφέρειας Περιστερίου»*. Το 1930 το πολιτικό σωματείο *«Πολιτική Οργάνωσις Προσφύγων Περιστερίου»* κάνει την εμφάνισή του. Επίσης το 1932 καταγράφεται η ύπαρξη της *«Παμπροσφυγικής Ένωσις Συνοικισμού Περιστερίου»*. Οι φορείς συμβάλουν στην έκφραση της έμπρακτης αλληλοβοήθειας και υποστήριξης μεταξύ των κατοίκων του Περιστερίου, οι οποίοι βιώνουν από κοινού τη χαρά και τη λύπη. Οι περιστεριώτες προσπαθούν να αποτυπώσουν στην καθημερινότητά τους στοιχεία της κοινωνικής και πολιτιστικής παράδοσης και κληρονομιάς που μετέφεραν κατά το άβουλο και απρόσμενο ταξίδι της προσφυγιάς. Το χοροδιδασκαλείο *«Μπιζού»* βοήθησε τα περιστεριωτόπουλα να ανακαλύπτουν και να εκφράζουν τα χορευτικά τους πατήματα. Πρέπει να επισημάνουμε ότι πολλοί από τους παραπάνω φορείς δεν είναι απαλλαγμένοι από πολιτικές σκοπιμότητες. Την υποστήριξη της πολιτιστικής ζωής του Περιστερίου την περίοδο που εξετάζουμε είχαν εκτός των δημόσιων φορέων και ιδιωτικοί φορείς, όπως το *θέατρο του Χάχαλη*, το οποίο στεγάζονταν σε μία παράγκα που αργότερα αναβαθμίστηκε, καθώς επίσης και το *θερινό θέατρο Καραγκιόζη*.¹²⁸

Γ. Θρησκευτική λατρεία

Η συνήθεια των αρχόντων των Αθηνών να χτίζουν στις εξοχικές ιδιοκτησίες τους μικρά παρεκκλήσια, αφιερωμένα σε αγίους προς τιμήν των οποίων ιδρύθηκαν, διαμόρφωσε σημαντικό σχετικό πολιτιστικό αποτύπωμα στην περιοχή του Ελαιώνα και στο Περιστέρι. Βέβαια οι διασωθέντες μικροί αυτοί ναοί είναι σχετικά ελάχιστοι. Ο Γ.Α. Σωτηρίου, στο *Ημερολόγιο Οδοιπορικού Συνδέσμου, 1926, «Ο Ελαιώνας των Αθηνών»*, αναφέρει ότι οι ναΐσκοι αυτοί χρονολογούνται από τον 16^ο αιώνα και φέρουν χαρακτηριστικά βυζαντινής αρχιτεκτονικής, ενώ συναντάται και ο τύπος των ναών της εποχής της τουρκοκρατίας.

¹²⁷ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, *Περιστέρι...*, ό.π., σσ. 100-101.

¹²⁸ Νίκος Θεοδοσίου, *Περιστέρι, Η ιστορία...*, ό.π., σσ. 146, 149-151, 156-157.

Ο Edward Dodwell υποστηρίζει ότι πολλά από αυτά τα κτίσματα θεμελιώθηκαν πάνω σε αρχαίους ναούς, σε πολλές περιπτώσεις με τη χρήση αρχαίων υλικών, με αποτέλεσμα να έρχονται στην επιφάνεια κομμάτια που φέρουν πάνω τους επιγραφές ή γλυπτά. Τέτοιοι ναοί είναι: Η Αγία Παρασκευή, ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος με τοιχογραφίες του 17^{ου} αιώνα και οι Άγιοι Ταξιάρχες. Ο αρχαιολόγος Αναστάσιος Ορλάνδος στο βιβλίο του «Μεσαιωνικά Μνημεία της Πεδιάδας των Αθηνών και των Κλιτύων Υμηττού –Πεντελικού – Πάρνηθος και Αιγάλεω» κάνει λόγο για τους ναούς με τα παραπάνω χαρακτηριστικά του Αγίου Γεωργίου, στην οδό Λυσία (16^{ος} αιώνας), του Αγίου Νικολάου του Χωστού, στην ανατολική όχθη του Κηφισού (16^{ος} – 17^{ος} αιώνας), της Αγίας Τριάδος στο Παλαιό Περιστέρι (περίοδο τουρκοκρατίας - με απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού, το 1993 χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο), των Αγίων Θεοδώρων, ο οποίος σήμερα ανήκει στα Κάτω Λιόσια (17^{ος} – 18^{ος} αιώνας) του Αγίου Γεωργίου, βορειοδυτικά των Αγίων Θεοδώρων) και του Αγίου Γεωργίου που βρίσκεται παρά το Χαϊδάρι και μέσα στον κήπο του Νάζου στο Περιστέρι.¹²⁹

Πριν ακόμα εγκατασταθούν οι πρόσφυγες στο Περιστέρι, στον χώρο του νεκροταφείου της γειτονικής περιοχής «Κολοκυνθού», υπήρχε ο δισυνόστατος ναός του Αγίου Αντωνίου και Αγίου Δημητρίου. Τόσο το νεκροταφείο όσο και ο ναός υπήρξαν αντικείμενο διαμάχης με οικονομικοπολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις μεταξύ των κατοίκων της Κολοκυνθούς και του Περιστερίου. Ωστόσο η ανάπτυξη του συνοικισμού και η επέκτασή του φέρνει το νεκροταφείο στο κέντρο του, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται έντονα ζητήματα κυρίως δυσοσμίας. Το 1928 το νεκροταφείο του Αγίου Αντωνίου παύει να λειτουργεί και δημιουργείται νέος χώρος ταφής των νεκρών στο ναό του Αγίου Βασιλείου, δυτικότερα και εκτός οικισμού τότε.¹³⁰ Το νέο αυτό νεκροταφείο περιήλθε στην αρμοδιότητα του Ναού της Ευαγγελίστριας, του οποίου η θεμελίωση πραγματοποιήθηκε στις 22 Απριλίου του 1928. Η διαμάχη για τη διεκδίκηση του Ναού του Αγίου Αντωνίου φαίνεται να συνεχίζεται, ώσπου ένας ύποπτος εμπρησμός καίει τον Ναό και απειλεί με καταστροφή όλο τον συνοικισμό.¹³¹

Οι Ναοί της Ευαγγελίστριας, του Αγίου Αντωνίου και των Ταξιάρχων, δημιουργούν τρεις ενορίες. Επίσης υπήρχαν το παρεκκλήσι της Αγίας Τριάδας και του Αγίου Ανδρέα.¹³²

¹²⁹ Ό.π., σσ. 72-73, επίσης Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστέρι..., ό.π., σ. 85.

¹³⁰ Ό.π., σ. 91.

¹³¹ Νίκος Θεοδοσίου, Η ιστορία..., ό.π., σσ. 103-106.

¹³² Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστέρι..., ό.π., σ. 91.

Δ. Δημόσια υγεία

Την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη των κατοίκων του Περιστερίου καλύπτει, στην αρχή της νέας οικιστικής διαμόρφωσης, ένα δημοτικό ιατρείο για άκρως επείγοντα περιστατικά. Το 1934 συναντούμε στο Περιστερί αρκετά φαρμακεία, εκ των οποίων μόνο με δύο ή τρία συνεργάζεται ο Δήμος για την κάλυψη απόρων οικογενειών με φάρμακα.¹³³

Νωρίτερα η νοσοκομειακή κάλυψη του προσφυγικού πληθυσμού γίνονταν μόνο από το προσφυγικό νοσοκομείο των Αμπελοκήπων, το οποίο ιδρύθηκε το 1923 επί της οδού Βασιλίσσης Σοφίας και που σήμερα ονομάζεται «Ιπποκράτειο».¹³⁴

Ε. Η προέλευση των κατοίκων του Περιστερίου

Ο τύπος προέλευσης των κατοίκων του Περιστερίου παρουσιάζεται σε μορφή πίνακα και αφορά Πράξεις Γάμου κατά την περίοδο 1934-1939.

Πίνακας 1.1 Τύπος γέννησης των κατοίκων του Περιστερίου

Τύπος γέννησης	1934-1939	%
Περιστερί	9	0,52
Αθήνα-Αττική	325	18,79
Πελοπόννησος	220	12,72
Υπόλοιπη Ελλάδα	420	24,28
Μικρά Ασία - Κων/πολη-Πόντος	705	40,75
Άλλες χώρες	45	2,60
Άγνωστο	6	0,35
Σύνολο	1730	100,00

Πηγή: Αρχείο Ληξιαρχικών Πράξεων Γάμου Δήμου Περιστερίου

Από τον Πίνακα 1.1 φαίνεται ότι οι πρόσφυγες της Μικρασιατικής Καταστροφής υπερτερούν στον Δήμο. Ακόμα και εάν εξαιρέσουμε τους γεννηθέντες

¹³³ Ό.π., σ. 91.

¹³⁴ Νίκος Θεοδοσίου, Η ιστορία..., ό.π., σ. 108.

στην Αττική και αθροίσουμε τους υπόλοιπους, διαπιστώνουμε ότι οι πρόσφυγες και πάλι υπερτερούν. Από τον πίνακα 1.2, φαίνεται ότι οι πρόσφυγες προέρχονται κυρίως από τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και τον Πόντο. Το ίδιο ισχύει για τους άνδρες και τις γυναίκες, όπως φαίνεται στους πίνακες 1.2.1-1.2.2 Ακολουθούν σε αριθμό οι προερχόμενοι από την υπόλοιπη Ελλάδα, την Αθήνα και την Πελοπόννησο. Από την περιφέρεια, μετά τους πρόσφυγες, ακολουθούν σταθερά όσοι προέρχονται από την Πελοπόννησο, σε όλες τις περιόδους, όπως διαπιστώνουμε από τους πίνακες. Το ποσοστό που αναφέρεται ως «Άγνωστο», πρόκειται για άτομα από περιοχές της Μ. Ασίας, που είναι γνωστές, αλλά δεν εντάσσονται στις τρεις μεγάλες κατηγορίες, όπως για παράδειγμα τα Βρύουλα, τα Άδανα, το Ικόνιο, και η Προύσα.¹³⁵

Πίνακας 1.2 : Σύνολο πληθυσμού προερχόμενο από Μ. Ασία

Περιοχή	N	%
Κων/πολη	121	17,16
Πόντος	59	8,37
Σμύρνη	333	47,23
Άγνωστο	192	27,23
Σύνολο	705	100,00

Πίνακας 1.2.1: Άνδρες προερχόμενοι από Μ. Ασία

Περιοχή	N	%
Κων/πολη	62	18,51
Πόντος	26	7,76
Σμύρνη	156	46,57
Άγνωστο	91	27,16
Σύνολο	335	100,00

¹³⁵ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, *Περιστέρι...*, ό.π., σσ. 125 – 129.

Πίνακας 1.2.2 : Γυναίκες προερχόμενες από Μ. Ασία

Περιοχή	N	%
Κων/πολη	59	15,95
Πόντος	33	8,92
Σμύρνη	177	47,84
Άγνωστο	101	27,30
Σύνολο	370	100,00

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

Η ΒΑΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ) - ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ 2^{ου} ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΣΤΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Α. Διδακτήρια

Η εκπαίδευση των μαθητών του Περιστερίου, αμέσως μετά την εγκατάσταση των προσφύγων, φαίνεται ότι πραγματοποιείται στην αρχή από δύο δημοτικά σχολεία που στεγάζονταν σε παράγκες. Οι ελάχιστοι και μικροί χώροι, που έπρεπε να καλύψουν τη φοίτηση του μεγάλου αριθμού των μαθητών, οι επικίνδυνες για την υγεία συνθήκες, αλλά και οι συχνές διακοπές των μαθημάτων για τη στέγαση κατοίκων πληγέντων από φυσικές καταστροφές της περιοχής, δημιουργούν ζητήματα δυσλειτουργίας τους. Μια λαϊκή επιτροπή που συγκροτήθηκε, σε ανακοίνωσή της στις 5 Φεβρουαρίου 1931, διαμαρτυρήθηκε για τις ανθυγιεινές συνθήκες που επικρατούν στα σχολεία του συνοικισμού και την έλλειψη χώρων για τους 1100 μαθητές που φοιτούν και άλλους 400 που μένουν εκτός σχολείου. Τον Οκτώβρη της ίδιας χρονιάς η εφημερίδα «Παμπροσφυγική» εκφράζει διαμαρτυρία για την έλλειψη χώρων για τη φοίτηση των 1500 μαθητών και τη μη κάλυψη των αναγκών σε διδακτικό προσωπικό. Το έτος 1929 φαίνεται ότι ιδρύεται και ο πρώτος παιδικός σταθμός για παιδιά εργαζόμενων μητέρων, ο οποίος μπορούσε να καλύψει μόνο 85 θέσεις. Εντωμεταξύ ο Μικρασιατικός Σύλλογος «Ανατολή», το 1928 ιδρύει Νυκτερινή Σχολή για εργαζόμενα παιδιά ηλικίας 9 έως 17 ετών. Κατά το πρώτο χρόνο λειτουργίας της Σχολής φαίνεται ότι φοίτησαν 78 μαθητές.¹³⁶

Με την πρόοδο των ετών, καθώς αυξάνονταν ο πληθυσμός στο Περιστερί, είχαμε και αύξηση του αριθμού των σχολείων. Από το 1929 φαίνεται ότι στο Περιστερί λειτουργούν τουλάχιστον τρία δημοτικά σχολεία, το 5τάξιο αρρένων Περιστερίου, το 6τάξιον μικτό Περιστερίου και το διτάξιον μικτόν Περιστερίου, τα οποία μετασχηματίζονται και ονομάζονται σε 1^{ον} 5τάξιον μικτόν Περιστερίου και 2^{ον} 6τάξιον μικτόν Περιστερίου.¹³⁷ Σύμφωνα με τις σφραγίδες του Αρχείου που ερευνώ, μέχρι το σχολικό έτος 1928-1929 στη στρογγυλή σφραγίδα του Σχολείου διαμέτρου 36 χιλ., στο κέντρο της και σε παράλληλη γραφή με κεφαλαία γράμματα, αναγράφεται η φράση: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ. Περιφερειακά, τοξοειδώς, συνεχόμενα και με κεφαλαία γράμματα, αναγράφεται η φράση: ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΝ ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΘΗΛΕΩΝ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ. Από αυτό προκύπτει ότι το συγκεκριμένο Σχολείο πριν μετονομαστεί σε μικτό λειτουργούσε ως θηλέων.

¹³⁶ Νίκος Θεοδοσίου, *Η ιστορία...*, ό.π., σσ. 157-159, 161.

¹³⁷ ΦΕΚ Αριθμ. Φύλλου 431/12 Δεκεμβρίου 1929, σελ. 3632, περί μετασχηματισμού και μετονομασίας δημ. σχολείων Αθηνών κλπ.

Αργότερα ιδρύθηκε και ένα ιδιωτικό σχολείο με την επωνυμία: Α. Κάντα.¹³⁸ Στην εποχή που εξετάζουμε γυμνάσιο στο Περιστέρι δεν υπήρχε, με αποτέλεσμα τα παιδιά της γυμνασιακής ηλικίας να μένουν χωρίς γυμνασιακές σπουδές. Σε αυτό συνέβαλε και το γεγονός ότι εξ αιτίας των συγκοινωνιακών δυσκολιών τα παιδιά δεν μπορούσαν εύκολα να φοιτήσουν στα γυμνάσια των Αθηνών. Επίσης από τον Σεπτέμβριο του 1936 λειτουργεί Νυχτερινή Σχολή, η οποία χρηματοδοτείται από τον Δήμο μέσω της εξωραϊστικής Λέσχης Περιστερίου.¹³⁹

Η πρώτη αναφορά για ίδρυση δημοτικών σχολείων, από της συστάσεως του ελληνικού κράτους, γίνεται στο άρθρ. 4 του νόμου του 1834. Σύμφωνα με τον παραπάνω νόμο τη μέριμνα για την ίδρυση, αλλά και τη συντήρηση των δημοτικών σχολείων, την αναλαμβάνουν οι Δήμοι.¹⁴⁰ Το έτος 1834 υπήρχαν σε λειτουργία σε όλη την Ελλάδα μόλις 20-30 σχολεία και κανένα στη νέα πρωτεύουσα του Κράτους, την Αθήνα. Αυτό αποδίδεται στην άσχημη οικονομική κατάσταση των Δήμων και στην έλλειψη εκπαιδευτικών. Παρά τις σχετικές πιέσεις του Υπουργείου Παιδείας προς τους δήμους, σχολεία δεν ιδρύονται για τους πιο πάνω λόγους. Βάση του πιο πάνω νόμου, προκύπτει υποχρέωση δαπανών για την παιδεία από το ίδιο το κράτος. Αιτία ίδρυσης περισσότερων σχολείων υπήρξε το άρθρο 11 του διατάγματος, έτος 1844, σύμφωνα με το οποίο το κράτος συμβάλει οικονομικά για την εκπαίδευση στους άπορους δήμους και η απόφαση του 1857, που αναφέρει ότι το ίδιο το κράτος προκαταβάλλει τους μισθούς των δασκάλων. Το Υπουργείο Παιδείας, με το 1882 διάταγμα, αναλαμβάνει με «ίδιες» δαπάνες τη συντήρηση των πλήρων δημοτικών σχολείων, τα οποία μετά από λίγο καταργήθηκαν. Η προβληματική όμως κατάσταση που περιγράφεται, οφείλεται στην κατά επιλεκτική πληρωμή των δημοδιδασκάλων από τους δήμους και στην πραγματική ανεπάρκεια αυτών.¹⁴¹

Η олиγορία των δήμων να καταβάλουν τις εισφορές για τους μισθούς των δημοδιδασκάλων και δημοδιδασκαλισσών στο δημόσιο ταμείο, όπως προέβλεπε ο νόμος ΤΛΗ΄ της 12ης Ιουλίου 1856, οδήγησε στην θέσπιση του νόμου ΑΧΜΑ΄ της 9ης Ιανουαρίου 1888, σύμφωνα με τον οποίο ιδρύεται ειδικό ταμείο με σκοπό να καταβάλλονται οι μισθοί του προσωπικού των σχολείων και τα κόστη για την κάλυψη των αναγκών για ανέγερση και λειτουργία των διδακτηρίων.¹⁴² Λόγω κακοδιαχείρισης το ειδικό ταμείο καταργείται και με τον νόμο ΒΠΕ΄ της 12ης Αυγούστου 1892 περνούν οι πόροι του καταργηθέντος ταμείου στο δημόσιο

¹³⁸ Σύμφωνα με προφορική μαρτυρία του Σπυρίδωνα Κάντα, υιού του ιδρυτή του ιδιωτικού εκπαιδευτηρίου «Α.Κάντας», η ίδρυση του εν λόγω εκπαιδευτηρίου χρονολογείται το 1934.

¹³⁹ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστέρι...,ό.π., σ. 91.

¹⁴⁰ Λυδία Παπαδάκη, Συνοπτική Ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης, Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 57.

¹⁴¹ Χρ. Λέφας, Ιστορία της Εκπαιδεύσεως, ΟΕΣΒ, Αθήνα 1942, σσ. 21-23.

¹⁴² Ό. π., σ. 24.

ταμείο.¹⁴³ Οι δήμοι και πάλι καθυστερούν τις εισφορές με αποτέλεσμα να ψηφιστεί νέος νόμος, ο ΒΤΜΘ΄ του 1895, ο οποίος ρίχνει και πάλι τη δημοτική εκπαίδευση στα χέρια των δήμων.¹⁴⁴ Το Σύνταγμα του 1911 προβλέπει την κατάργηση κάθε ανάμιξης των δημοτικών αρχών στα εκπαιδευτικά ζητήματα, πράγμα που αποτελεί σημαντική καινοτομία, αλλά και αποκορύφωμα του κρατικού συγκεντρωτισμού που καλλιεργούνταν από τις προηγούμενες δεκαετίες.¹⁴⁵

Ο νόμος 2125 του 1920 φαίνεται ότι βάζει τέλος στη παραπάνω δυσλειτουργία και κακοδαιμονία. Σύμφωνα με τον παραπάνω νόμο, το κράτος αναλαμβάνει εξ ολοκλήρου τις δαπάνες της στοιχειώδους εκπαίδευσης. Επίσης περιέρχονται στο δημόσιο ταμείο οι εισπραττόμενοι από τους δήμους φόροι από τα ώνια και οι φόροι των εισαγόμενων από το εξωτερικό εμπορευμάτων. Δίκαια θεωρείται ο νόμος 2125 του 1920 σταθμός στα πράγματα της στοιχειώδους εκπαίδευσης κι αυτό, γιατί, εκτός του ότι το οικονομικό μέρος των σχολείων περιέρχεται στη διαχείριση του κράτους, επέφερε την ψυχική ηρεμία στο προσωπικό και το καλό κλίμα στα δημοτικά σχολεία της χώρας.¹⁴⁶ Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφέρουμε ότι οι δήμοι και οι κοινότητες, ως διοικητικοί οργανισμοί γνωρίζουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες των περιφερειών τους, ώστε με τρόπο αποτελεσματικό να καλύπτουν κτηριολογικά θέματα και να προσλαμβάνουν εκπαιδευτικούς. Επιπροσθέτως ελέγχονται και από την τοπική κοινωνία στο πλαίσιο της από κοινού συνύπαρξης και με γνώμονα τις τοπικές συνθήκες. Βέβαια τίθεται το ζήτημα της σοβαρής και ώριμης στάσης των δημοτικών αρχών απέναντι στους δημοδιδάσκαλους, προκειμένου να αντιμετωπίζονται με πνεύμα δικαιοσύνης και σεβασμού και να μη γίνονται υποχείριοι των τοπικών αρχόντων, πράγμα το οποίο και επιτυγχάνονταν ικανοποιητικά. Είναι γεγονός ότι κατά την περίοδο αυτή οικοδομήθηκαν θαυμάσια διδακτήρια ανά την επικράτεια.¹⁴⁷

Ο νόμος 1834, άρθρ. 58, δεν απαγόρευε μεν τη συνεκπαίδευση αρένων και θηλέων, όριζε όμως ότι όπου είναι δυνατόν τα κορίτσια πρέπει να είναι χωριστά από τα αγόρια και να προΐστανται σε αυτά δασκάλες.¹⁴⁸ Θεσπίζεται ο νόμος 4397 του 1929, ο οποίος καθιέρωσε τη συμφοίτηση αρρένων και θηλέων, ορίζοντας ότι «πάντα τα σχολεία της στοιχειώδους εκπαίδευσεως είναι μικτά».¹⁴⁹ Μέσα σε αυτό το πλαίσιο εμπίπτει και η μετονομασία του Σχολείου, στο Αρχείο του

¹⁴³ Α. Δημαράς (επιμ.), *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε* (Τεκμήρια ιστορίας), εκδ. «Εστία», τ.Α΄, Αθήνα 2005, σ. 291.

¹⁴⁴ Σήφης Μπουζάκης, *Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1998)*, εκδ. «Gutenberg», Αθήνα 2002, σ.58.

¹⁴⁵ Λυδία Παπαδάκη, *Συνοπτική Ιστορία ...*, ό.π., σ. 95.

¹⁴⁶ Χρ. Λέφας, *Ιστορία της ...*, ό.π., σ. 27.

¹⁴⁷ Ό.π., σ. 28.

¹⁴⁸ Α. Δημαράς (επιμ.), *Η μεταρρύθμιση που ...*, τ.Α΄, ό.π., σ. 48.

¹⁴⁹ Α. Δημαράς (επιμ.), *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε* (Τεκμήρια ιστορίας), εκδ. «Εστία», τ.Β΄, Αθήνα 2009, σ. 171, επίσης Λυδία Παπαδάκη, *Συνοπτική Ιστορία ...*, ό.π., σ. 105, επίσης Αθ. Καραφύλλης, *Νεοελληνική Εκπαίδευση, δύο αιώνες μεταρρυθμιστικών προσπαθειών*, εκδ. Κριτική, 2013, σ. 122.

οποίου πραγματοποιείται η παρούσα έρευνα. Ο νόμος 4397 του 1929 έδωσε τέλος στην κακοδαιμονία που ακολουθούσε τα θήλεα, προερχόμενη από την τώσων αιώνων συμβίωση με τους Τούρκους, των οποίων η θρησκεία επέβαλε τα κορίτσια σε κοινωνικούς περιορισμούς.¹⁵⁰ Η ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια αποτίναξης της οθωμανικής παράδοσης μέσω της πίστης για την συνέχεια της γλώσσας και της θρησκείας.¹⁵¹ Σημαντικό είναι το γεγονός ότι την περίοδο αυτή είχε καθοριστεί να αντιστοιχεί ένας δάσκαλος σε 80 μαθητές.¹⁵² Ο πιο πάνω νόμος ορίζει ότι «δημοτικά σχολεία ιδρύονται όπου είναι δυνατόν να συγκεντρωθούν τουλάχιστον 15 παιδιά εκ των εχόντων τη νόμιμον προς φοίτηση ηλικίαν».¹⁵³ Κατά συνέπεια στη συγκεκριμένη περίοδο διαμορφώνεται μια νέα κατάσταση στα εκπαιδευτικά πράγματα της χώρας.

Β. Τα σχολεία και η φοίτηση

Ο νόμος 1834 καθόριζε την υποχρεωτική επταετή φοίτηση στο δημοτικό σχολείο. Αυτό σήμαινε ότι οι μαθητές του δημοτικού σχολείου έπρεπε να παρακολουθούν επτά τάξεις,¹⁵⁴ κάτι που στην πραγματικότητα δε συνέβαινε, με αποτέλεσμα να παρακολουθούν πέντε και λιγότερες, γιατί τόσες διέθεταν τα σχολεία της χώρας. Η αλληλοδιδασκτική μέθοδος, που εισήγαγε ο Καποδίστριας, διαμόρφωσε το πλαίσιο διδασκαλίας του ενός δασκάλου σε όλες τις τάξεις, μέχρις ότου καταργείται με διάταγμα στις 3 Σεπτεμβρίου του 1880 και αντικαθίσταται με τη συνδιδασκτική μέθοδο.¹⁵⁵ Τα σχολεία χαρακτηρίζονταν ως μονοτάξια, διτάξια και πολυτάξια, ανάλογα με τον αριθμό των δασκάλων που υπηρετούσαν.¹⁵⁶

Παρά ταύτα για μεγάλο χρονικό διάστημα η φοίτηση ήταν τετραετής. Σχηματίζονται δε οι εξής τύποι σχολείων: Τα πλήρη, στα οποία παρακολουθούσαν μαθητές έξι τάξεων, με έξι δασκάλους. Τα πολυτάξια, όπου παρακολουθούσαν μαθητές έξι τάξεων, με πέντε δασκάλους. Τα διτάξια, όπου παρακολουθούσαν μαθητές έξι τάξεων, με δύο δασκάλους. Τα μονοτάξια, στα οποία συνδιδάσκονταν μαθητές έξι τάξεων, με ένα δάσκαλο και τα ημιημερήσια στα οποία συνδιδάσκονταν μαθητές έξι τάξεων, με ένα δάσκαλο τις προμεσημβρινές ώρες και αυτό επαναλαμβάνονταν με τον ίδιο δάσκαλο τις μεταμεσημβρινές ώρες. Για τον καθορισμό του τύπου κάθε σχολείου λαμβάνονταν υπόψη ως μέτρο το πηλίκο της διαίρεσης του αριθμού των μαθητών δια του 50 για τις κώμες, δια του 60 για τις

¹⁵⁰ Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σ. 32.

¹⁵¹ Γ. Νικολάου, Διαπολιτισμική διδακτική. Το νέο ... ό.π., σ. 146.

¹⁵² Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σ. 32.

¹⁵³ Ό.π., σ. 36.

¹⁵⁴ Α. Δημαράς (επιμ.), Η μεταρρύθμιση που..., τ.Α', ό.π., σ. 46.

¹⁵⁵ Αθ. Καραφύλλης, Νεοελληνική Εκπαίδευση..., ό.π., σ. 61.

¹⁵⁶ Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σ. 37.

κωμοπόλεις και δια του 70 για τις πόλεις.¹⁵⁷ Ο νόμος ΒΠΕ΄ του 1892, όριζε τετραετή την δημοτική εκπαίδευση.¹⁵⁸

Έρχεται ο νόμος ΒΤΜΘ΄ του 1895 καταργεί τον ΒΠΕ΄ και διαιρεί τα σχολεία της στοιχειώδους εκπαίδευσης σε δύο κατηγορίες, τα κοινά ή γραμματοδιδασκαλεία που αποτελούνταν από μια έως τέσσερις τάξεις (τετράχρονη φοίτηση) και τα πλήρη δημοτικά με έξι τάξεις (εξάχρονη φοίτηση).¹⁵⁹ Τα κοινά διακρίνονταν σε μονοτάξια, σε διτάξια, σε τριτάξια και τετρατάξια.¹⁶⁰ Στον πιο πάνω νόμο δε γίνεται αναφορά στα είδη των πλήρων δημοτικών σχολείων. Εδώ είναι καταφανής η παροχή άνισων ευκαιριών στα Ελληνόπουλα σχολικής ηλικίας.¹⁶¹ Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι ο άδικος αυτός νόμος κυριάρχησε στην ελληνική εκπαίδευση, με ελάχιστες μεταβολές, για μια τριακονταετία.¹⁶²

Ο νόμος ΒΤΜΘ΄ του 1895 ίσχυσε μέχρι το 1905, όπου τότε τροποποιείται με τον νόμο Γ΄Η΄ καθορίζοντας τα κοινά δημοτικά σχολεία ως μονοτάξια (με ένα δάσκαλο) με την προϋπόθεση ότι για να ιδρυθεί τέτοιο σχολείο πρέπει να υπάρχουν προς φοίτηση 15 μαθητές. Τα πλήρη ήταν από μονοτάξια έως και εξατάξια με διαβαθμισμένο αριθμό φοιτούντων μαθητών (π.χ. μονοτάξια 50-80 μαθητές, ενώ εξατάξια 301-350 φοιτούντες μαθητές). Ο νόμος Γ΄Η΄ ίσχυσε μέχρι το 1921, ώσπου με το νόμο 2858 (άρθρ. 2 εδ.1) τα κοινά σχολεία αφομοιώθηκαν με τα πλήρη μονοτάξια. Έτσι η εξαετής στοιχειώδη εκπαίδευση γενικεύεται πλέον. Η εξαετής στοιχειώδη εκπαίδευση έρχεται να εναρμονιστεί, όσον αφορά στα έτη φοίτησης στα δημοτικά σχολεία, με αυτή που επικρατούσε στις νέες χώρες και στις υπόδουλες, από τις οποίες προήλθαν οι πρόσφυγες.¹⁶³

Γ. Η υποχρεωτική φοίτηση

Η υποχρεωτική φοίτηση στη στοιχειώδη εκπαίδευση παιδιών 5 έως 12 ετών, νομοθετήθηκε με το άρθρο 6/18 Φεβρουαρίου 1834 νόμου. Ο νόμος, εκτός των άλλων, προέβλεπε πρόστιμο προς τους γονείς σε περίπτωση απουσίας του παιδιού από το σχολείο.¹⁶⁴ Βέβαια το άρθρο 7 προέβλεπε και περιπτώσεις απαλλαγής της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.¹⁶⁵

¹⁵⁷ Ό.π., σσ. 38-39.

¹⁵⁸ Αθ. Καραφύλλης, Νεοελληνική Εκπαίδευση..., ό.π., σ. 66, επίσης Α.Δημαράς (επιμ.), Η μεταρρύθμιση που..., τ.Α΄, ό.π., σ. 291.

¹⁵⁹ Α. Δημαράς (επιμ.), Η μεταρρύθμιση που..., τ.Β΄, ό.π., σ. 3.

¹⁶⁰ Σήφης Μπουζάκης, Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1998) ..., ό.π., σσ. 56-58.

¹⁶¹ Ό.π., σ. 61.

¹⁶² Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σσ. 40-41.

¹⁶³ Ό.π., σσ. 46-47.

¹⁶⁴ Α. Δημαράς (επιμ.), Η μεταρρύθμιση που..., τ.Α΄, ό.π., σσ. 45- 46.

¹⁶⁵ Ό.π., σ. 46.

Είναι γεγονός ότι η υποχρεωτική φοίτηση επιβαλλόταν σε παιδιά που οι γονείς τους διέμεναν σε μέρη όπου λειτουργούσαν σχολεία. Αλλά στα 3155 χωριά της ελληνικής επικράτειας λειτουργούσαν γύρω στα 1000 σχολεία, επομένως τα 2/3 περίπου του πληθυσμού δεν υπάγονταν στον νόμο για την υποχρεωτική φοίτηση. Επίσης και εκεί όπου υπήρχαν σχολεία η φοίτηση δε γινόταν με συνέπεια και συστηματικά. Το Υπουργείο Παιδείας εκδίδει την υπ' αριθ. 3186/20 Νοεμβρίου 1835 εγκύκλιο προς τους Νομάρχες εκφράζοντας τη δυσaréσκειά του για την κατάσταση.¹⁶⁶ Το 1883 ο σπουδαίος παιδαγωγός Χαρ. Παπαμάρκου, σε έκθεση που υπέβαλε στο Υπουργείο Παιδείας, αναφέρεται στη μη κανονικότητα της φοίτησης των μαθητών και προτείνει μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Οι τότε κυβερνήσεις όμως δε δείχνουν προθυμία για την εφαρμογή τους.¹⁶⁷

Καταρτίστηκαν τα νομοσχέδια του 1913, τα οποία καταστούν υποχρεωτική τη φοίτηση στα δημοτικά σχολεία.¹⁶⁸ Προβλέπονταν δε, στους γονείς και κηδεμόνες που αμελούσαν την εγγραφή των παιδιών τους, αλλά και στους αμελούντες την τακτική φοίτηση αυτών, χρηματικό πρόστιμο και στους υποτροπιάζοντες ποινή φυλάκισης. Καινοτομούν αυτά τα νομοσχέδια στο ότι καταστούν υποχρεωτική τη φοίτηση στο νηπιαγωγείο (όπου υπήρχε) από το τέταρτο έτος και υποχρεώνουν τους τελειόφοιτους του δημοτικού σχολείου, που δε θα φοιτήσουν στα σχολεία της μέσης εκπαίδευσης, σε συμπληρωματικά μαθήματα μέχρι του 15^{ου} έτους της ηλικίας. Εν τω μεταξύ εισάγεται η υποχρέωση από πλευράς διευθυντών των σχολείων να καταγγέλλουν όσους δεν πειθαρχούσαν. Οι διευθυντές όμως πώς θα μπορούσαν να καταγγείλουν τους κατοίκους του χωριού με τους οποίους συμβιώνουν; Τα νομοσχέδια του 1913 δεν ψηφίστηκαν ποτέ και έτσι σε ισχύ υπήρχαν οι διατάξεις του νόμου 1834.¹⁶⁹ Σε διεθνές επίπεδο με την υιοθέτηση της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Παιδιού (γνωστή ως Διακήρυξη της Γενεύης) το 1924, παίρνουν θεσμική υπόσταση προσπάθειες για την προστασία του παιδιού ανάμεσά στις οποίες είναι και η καθιέρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.¹⁷⁰

Το 1926 εκδίδεται το από 5/7 Μαΐου Ν. Διάταγμα, το οποίο θεσπίζει σκληρά μέτρα για το υποχρεωτικό της στοιχειώδους εκπαίδευσης. Ανάμεσα σε πρόστιμα και φυλακίσεις υπάρχει και η υποχρέωση των αστυνομικών οργάνων να συλλαμβάνουν και να οδηγούν στο σχολείο τους εκτός αυτού τυχόν περιφερόμενους μαθητές. Επίσης προβλέπεται και η υποχρέωση του πολίτη, κατά την προσέλευσή του στην υπηρετήση της στρατιωτικής θητείας, να επιδείξει το

¹⁶⁶ Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σ. 49.

¹⁶⁷ Ό.π., σσ. 50,52-53.

¹⁶⁸ Α. Δημαράς (επιμ.), Η μεταρρύθμιση που..., τ.Β', ό.π., σ. 95, επίσης Σήφης Μπουζάκης, Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1998) ..., ό.π., σ. 75.

¹⁶⁹ Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σσ. 53-54,56.

¹⁷⁰ Δημοσθένης Δασκαλάκης, Εισαγωγή στη Σύγχρονη Κοινωνιολογία, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2014, σ. 384.

απολυτήριο πλήρους εξαταξίου δημοτικού σχολείου. Διαφορετικά υποχρεώνεται να υπηρετήσει επί πλέον της κανονικής θητείας τόσους μήνες όσα και τα σχολικά έτη από το 7^ο έως το 12^ο έτος της ηλικίας που δε φοίτησε στο σχολείο. Πώς μπορεί όμως κανείς να υποστηρίξει την πιστή εφαρμογή της υποχρεωτικότητας της στοιχειώδους εκπαίδευσης και των συνεπειών της μη τήρησης του νόμου, τη στιγμή που το κράτος δεν πρόσφερε τα στοιχειώδη μέσα και συνθήκες στους εμπλεκόμενους για την επιτυχία του νόμου;¹⁷¹

Δ. Δωρεάν στοιχειώδη εκπαίδευση

Ο νόμος 1834 προέβλεπε να καταβάλλεται για κάθε μαθητή ο μισθός του δημοδιδάσκαλου και 10-50 λεπτά, χρήματα που κατέβαλλαν οι γονείς στο δημοτικό ταμείο.¹⁷² Αυτή η υποχρέωση ίσχυσε μέχρι τον Ιούλιο του 1885.¹⁷³ Πρώτη αναφορά για δωρεάν εκπαίδευση στη βαθμίδα της στοιχειώδους εκπαίδευσης γίνεται στο διάταγμα του 1911 και επαναλαμβάνεται και στα διατάγματα το 1926 και 1927. Βέβαια ο όρος «δωρεάν» αφορά τη μη καταβολή διδάκτρων. Οι έννοιες «δωρεάν εκπαίδευση» και «υποχρεωτική εκπαίδευση» πρέπει να είναι αλληλένδετες. Στην πραγματικότητα όμως η «δωρεά εκπαίδευση» αναφέρεται μόνο στη μη καταβολή διδάκτρων. Το γεγονός ότι η φοίτηση των μαθητών στη στοιχειώδη εκπαίδευση δημιουργεί ανάγκες όπως η παροχή βιβλίων, γραφικής ύλης, ειδών ενδυμασίας και υπόδησης, διατροφή κλπ. δε φαίνεται να λαμβάνεται υπόψη. Οι νόμοι, 450 του 1914 και ο υπ' αριθ. 5019 περί σχολικών εφορειών, που υποχρεώνουν τα σχολικά ταμεία στην υποστήριξη των αναγκών των άπορων μαθητών, καθώς και το Σύνταγμα του 1926, το οποίο όριζε ότι στην οργάνωση της εκπαίδευσης λαμβάνονται υπ' όψιν οι βιοτικές ανάγκες και επιδιώκεται τα πνευματικά αγαθά να γίνονται κτήμα, όσο το δυνατό περισσότερο, όλων των πολιτών, δεν έτυχαν εφαρμογής στην πράξη, αλλά απλώς θεωρίες.¹⁷⁴ Σήμερα παρέχεται εκπαίδευση δωρεάν για όλους, επειδή αποτελεί στοιχειώδες δικαίωμα που η κοινωνία πρέπει να ικανοποιεί λαϊκή κι όχι αριστοκρατική.¹⁷⁵

Ε. Εγγραφές μαθητών – έναρξη & λήξη σχολικού έτους

Για την πραγματοποίηση εγγραφής μαθητών στη στοιχειώδη εκπαίδευση, σύμφωνα με τον νόμο του 1834, έπρεπε έχει συμπληρωθεί το 5^ο έτος της ηλικίας¹⁷⁶ και να έχει γίνει το εμβόλιο της δαμαλίδος (ευλογιάς). Ορίζεται από τα νομοσχέδια του 1889, τους νόμους ΒΠΕ' του 1892, ΒΤΜΘ' του 1895,¹⁷⁷ 4397 του 1929 και τα

¹⁷¹ Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σσ. 56-57.

¹⁷² Α. Δημαράς (επιμ.), Η μεταρρύθμιση που..., τ.Α', ό.π., σσ. 46-47.

¹⁷³ Λυδία Παπαδάκη, Συνοπτική Ιστορία ..., ό.π., σ. 57.

¹⁷⁴ Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σσ. 58-59.

¹⁷⁵ Γ. Νικολάου, Διαπολιτισμική διδακτική. Το νέο ... ό.π., σ. 130.

¹⁷⁶ Α. Δημαράς (επιμ.), Η μεταρρύθμιση που..., τ.Α', ό.π., σ. 46.

¹⁷⁷ Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σσ. 61-64.

νομοσχέδια του 1913 ως ηλικία φοίτησης το έκτο έτος της ηλικίας του παιδιού και η φοίτηση θα πρέπει να ολοκληρώνεται μέχρι το δέκατο τέταρτο έτος της ηλικίας του.¹⁷⁸

Το διάταγμα της 3 Σεπτεμβρίου 1880 όριζε ως ημέρα έναρξης του σχολικού έτους την 1 Σεπτεμβρίου, ενώ το διάταγμα της 5 Μαΐου 1892, είκοσι μέρες μετά το τέλος των γενικών εξετάσεων, οι οποίες πραγματοποιούνταν εντός του πρώτου δεκαημέρου του Ιουλίου. Κατά το διάταγμα της 23 Αυγούστου 1896 το σχολικό έτος αρχίζει στις 16 Αυγούστου και λήγει το 1^ο δεκαπενθήμερο του Ιουλίου. Με το από 3 Αυγούστου 1912 διάταγμα, το οποίο τροποποιήθηκε στις 4/9/1915, 6/10/1917, 25/4/1922, ως ημέρα έναρξης του σχολικού έτους ορίστηκε η επόμενη μετά την τελευταία Κυριακή του Αυγούστου. Η λήξη οριζόταν εντός δεύτερου δεκαημέρου του Ιουνίου από τον επιθεωρητή. Με το διάταγμα της 18 Νοεμβρίου 1929 καθορίζεται η 15^η Σεπτεμβρίου ως αρχή και η 30^η Ιουνίου η λήξη. Τα μαθήματα αρχίζουν την 1 Οκτωβρίου και τελειώνουν την πρώτη Κυριακή του δεύτερου δεκαήμερου του Ιουνίου. Τα μαθήματα άρχιζαν στις 8 π.μ τον χειμώνα και στις 7 π.μ μετά το Πάσχα. Βάσει του διατάγματος της 3 Σεπτεμβρίου 1880, έναρξη και λήξη των μαθημάτων γίνεται πριν και μετά μεσημβρία και μετά την προσευχή. Κάθε Κυριακή οι μαθητές των δημοτικών σχολείων, συνοδευόμενοι από τους δασκάλους τους, παρακολουθούσαν τη Θεία Λειτουργία.¹⁷⁹

ΣΤ.Εκπαιδευτικό προσωπικό

Για τις συνθήκες που αφορούν στο εκπαιδευτικό προσωπικό της δημοτικής εκπαίδευσης έως την περίοδο που γίνεται η παρούσα μελέτη, παρουσιάζεται συνοπτική αναφορά:

α) Εκπαιδευτική κατάρτιση

Σύμφωνα με τον νόμο του 1834 οι εκπαιδευτικοί κατατάσσονταν σε τρεις κατηγορίες 1) διδάσκαλοι νομών και επαρχιών, 2) διδάσκαλοι δήμων α' τάξης και 3) διδάσκαλοι δήμων β' και γ' τάξης. Όσοι εξ' αυτών επιθυμούσαν διορισμό έπρεπε να υποβληθούν σε εξετάσεις ενώπιον επιτροπής από προσωπικό διδασκαλείου. Όμως ο αριθμός των δημοδιδασκάλων δεν μπορούσε να καλύψει τις εκπαιδευτικές ανάγκες της εποχής. Έτσι το Υπουργείο Παιδείας με την υπ' αριθ. 26272/24-05-1844 εγκύκλιο, αναγνώρισε την τάξη των γραμματοδιδασκάλων, οι οποίοι όμως δεν είχαν την απαραίτητη κατάρτιση. Έτσι δημιουργήθηκε πρόβλημα στην Εκπαίδευση. Για αυτό το Υπουργείο τους υποχρέωσε σε εξετάσεις ενώπιον επιτροπής και στη συνέχεια ενέκρινε τον διορισμούς τους. Το διδασκαλείο αργότερα καταργείται και τη

¹⁷⁸ Α. Δημαράς (επιμ.), Η μεταρρύθμιση που..., τ.Β', ό.π., σσ. 171-172.

¹⁷⁹ Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σσ.65-66.

«χειροτονία» εκπαιδευτικών ανέλαβαν ειδικές επιτροπές. Προέκυψαν από αυτή τη διαδικασία πλέον ακατάλληλα πρόσωπα για να διδάξουν στη στοιχειώδη εκπαίδευση,¹⁸⁰ ώσπου ο νόμος ΧΘ΄ του 1878 ιδρύει το «εν Αθήναις διδασκαλείον». Το 1880 ο νόμος ΩΝΘ΄ ιδρύει ένα ακόμα διδασκαλείο στην Πελοπόννησο, ένα στα Επτάνησα και το 1882 ακόμα ένα στη Θεσσαλία.¹⁸¹

Το 1892 δημοσιεύεται ο νόμος ΒΟΘ΄, ο οποίος βάζει τέλος στο «γραμματοδιδασκαλικό ζήτημα» και προβλέπει ίδρυση ενός υποδιδασκαλείου μονοετούς φοίτησης σε κάθε νομό. Στα υποδιδασκαλεία αυτά έχουν δικαίωμα φοίτησης όσοι έχουν απολυτήριο Ελληνικού σχολείου και ηλικία από 16 έως 30 έτη και μετά την αποφοίτησή τους διορίζονται ως γραμματιστές.¹⁸² Μετά την προσάρτηση των «νέων χωρών» στην ελληνική επικράτεια, ψηφίζεται ο νόμος 402 του 1914, ο οποίος διατηρεί τους δασκάλους των «προσαρτημένων τόπων» στη θέση τους και επιτρέπει τον διορισμό τους και στην υπόλοιπη Ελλάδα σε όσους από αυτούς είχαν ήδη υπηρετήσει δύο έτη.

Η τραγωδία της Μικρασιατικής καταστροφής προκάλεσε εκτός των άλλων και οδυνηρά αποτελέσματα στους κόλπους της Εκπαίδευσης. Στις 23 Οκτωβρίου 1922, προκειμένου το Κράτος να ανακουφίσει τη δυστυχία των προσφύγων, εκδίδει Ν.Δ. σύμφωνα με το οποίο μπορούν να διορίζονται δάσκαλοι όσοι μπορούν με ένορκη βεβαίωση δύο μαρτύρων να πιστοποιήσουν σχετική προϋπηρεσία. Το αποτέλεσμα ήταν να διορισθούν δάσκαλοι οι οποίοι πρόσφεραν επιζήμιες υπηρεσίες στην Εκπαίδευση εκείνης της εποχής. Ταυτόχρονα, προς ανεύρεση προσωπικού για τις ανάγκες της εκπαίδευσης των προσφύγων ιδρύθηκαν μονοτάξια διδασκαλεία στα οποία φοιτούσαν ένα έτος όσοι είχαν απολυτήριο γυμνασίου και τα οποία λειτούργησαν μέχρι το 1929, οπότε και καταργήθηκαν. Έτσι από απόψεως προσόντων οι δάσκαλοι αυτή την περίοδο διακρίνονται α) στους πρόσφυγες που διορίστηκαν βάση προϋπηρεσίας, β) σε αυτούς που κατείχαν ενδεικτικό προαγωγής κατώτερης τάξης γυμνασίου, γ) σε αυτούς που είχαν απολυτήριο γυμνασίου, δ) στους πτυχιούχους πολυτάξεων διδασκαλείων, ε) στους πτυχιούχους μονοτάξεων διδασκαλείων, στ) στους μετεκπαιδευθέντες στο διδασκαλείο της τεχνικής εκπαίδευσης, ζ) στους μετεκπαιδευθέντες στο Πανεπιστήμιο, η) στους μετεκπαιδευθέντες στα γεωργικά φροντιστήρια.¹⁸³

¹⁸⁰ Ό.π., σσ. 168-172.

¹⁸¹ Λυδία Παπαδάκη, Συνοπτική Ιστορία ..., ό.π., σ. 67, επίσης Σήφης Μπουζάκης, Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1998) ..., ό.π., σ. 61.

¹⁸² Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σ. 183.

¹⁸³ Ό. π., σσ. 187-190.

β) Υπαλληλικοί βαθμοί- μισθοδοσία

Με το Ν.Δ. στις 21 Απριλίου 1926 οι δάσκαλοι εξομοιώνονται με τους υπόλοιπους δημόσιους υπαλλήλους, καταργείται η διάκριση μεταξύ αρρένων και θηλέων και καταργείται επίσης η διάκριση μεταξύ διδασκάλων και γραμματιστών. Από τώρα και στο εξής ονομάζονται όλοι δημοδιδάσκαλοι. Λαμβάνονται ως βάση τα νομοσχέδια του 1913 και δημιουργούνται οι εξής κατηγορίες:

- 1) Α' κατηγορία: Κατατάσσονται οι έχοντες τον βαθμό του γραφέα β' τάξης.
- 2) Β' κατηγορία: Κατατάσσονται οι έχοντες τον βαθμό του γραφέα α' τάξης.
- 3) Γ' κατηγορία: Κατατάσσονται οι έχοντες τον βαθμό του ακόλουθου.
- 4) Δ' κατηγορία: Κατατάσσονται οι έχοντες τον βαθμό του γραμματέα β' τάξης.
- 5) Ε' κατηγορία: Κατατάσσονται οι έχοντες τον βαθμό του γραμματέα α' τάξης
- 6) Στ' κατηγορία: Κατατάσσονται οι έχοντες τον βαθμό του εισηγητή.

Αυτή η κατηγορία δεν έπρεπε να υπερβαίνει τον αριθμό των 600 ατόμων.

Στις Α' και Β' κατηγορίες κατατάσσονται όσοι δεν κατείχαν πτυχίο διδασκαλείου.

Οι μισθοί των δημοδιδασκάλων διαμορφώνονται ως εξής:

- 1) Α' κατηγορία: 230 δρχ., 2) Β' κατηγορία: 300 δρχ., 3) Γ' κατηγορία: 375 δρχ.,
- 4) Δ' κατηγορία: 475 δρχ., 5) Ε' κατηγορία: 600 δρχ., 6) Στ' κατηγορία: 675 δρχ.¹⁸⁴

Οι μισθοί αυξάνονται κατά 5% μετά τη συμπλήρωση 10ετούς συντάξιμης υπηρεσίας, κατά 10% μετά τη συμπλήρωση 15ετούς συντάξιμης υπηρεσίας, κατά 15% μετά τη συμπλήρωση 20ετούς συντάξιμης υπηρεσίας και κατά 25% μετά τη συμπλήρωση 25ετούς συντάξιμης υπηρεσίας.¹⁸⁵

γ) Υπηρεσιακή κινητικότητα

Το θέμα της υπηρεσιακής κινητικότητας των δημοδιδασκάλων μέχρι και την εξεταζόμενη περίοδο παρουσιάζει διακυμάνσεις. Σύμφωνα με τον νόμο του 1834 οι διορισμοί και οι μεταθέσεις γίνονταν δια βασιλικής απόφασης, μετά από πρόταση της επί των Εκκλησιαστικών κ.λ.π. Γραμματείας.¹⁸⁶

Από τις 22 Φεβρουαρίου 1835 και μετά εκδίδεται διάταγμα σύμφωνα με το οποίο το δικαίωμα των διορισμών και των μεταθέσεων έχει πλέον ο Υπουργός Παιδείας. Όμως, ειδικά όσον αφορά στις μεταθέσεις γινόταν μεγάλη κατάχρηση.

¹⁸⁴ Το 1834 ο κατώτερος μισθός των δημοδιδασκάλων ήταν 80 δρχ. τον μήνα και ο ανώτερος 100 δρχ. τον μήνα. Αντίστοιχα οι εκπαιδευτικοί της μέσης εκπαίδευσης την ίδια περίοδο ελάμβαναν 120 δρχ. κατώτερο μισθό και 200 δρχ. ανώτερο και οι λοιποί διοικητικοί υπάλληλοι ελάμβαναν κατώτερο μισθό 230 δρχ. και ανώτερο 1200 δρχ. (Χρ. Λέφας - Ιστορία της Εκπαιδεύσεως, ΟΕΣΒ, Αθήνα 1942, σ. 214).

¹⁸⁵ Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σ. 211.

¹⁸⁶ Α. Δημαράς (επιμ.), Η μεταρρύθμιση που..., τ.Α', ό.π., σ. 49.

Πολύ συχνά δάσκαλοι «εκσφενδονίζονταν» στο άλλο άκρο της χώρας γιατί δεν ήταν αρεστοί στον κομματικό παράγοντα του τόπου.¹⁸⁷ Το 1871 θεσπίζεται ο νόμος ΥΗ΄, ο οποίος απαγόρευε τις μεταθέσεις διαρκούντος του σχολικού έτους,¹⁸⁸ δεν απαγόρευε όμως υπηρεσιακές μεταβολές κατά την διάρκεια των διακοπών. Το κατάντημα της δημοτικής εκπαίδευσης εκείνη την εποχή, ώθησε τους δασκάλους να ενωθούν για την υπεράσπιση και διεκδίκηση των συμφερόντων τους. Το 1873 συστήνεται ο Διδασκαλικός Σύλλογος, ο οποίος κατάφερε να προκαλέσει αντίδραση της κοινής γνώμης για την ασκούμενη σε βάρος των δημοδιδασκάλων συναλλαγή. Μετά από αυτά το 1887 εκδίδεται ο νόμος ΑΦΝΗ΄, ο οποίος εξασφάλισε τη μονιμότητά τους.¹⁸⁹

Το 1895 θεσπίζεται ο νόμος ΒΤΜΘ΄, ο οποίος καθιερώνει την αποκέντρωση της δημοτικής εκπαίδευσης και απαλλάσσει τους δασκάλους από τις διαδικασίες της συναλλαγής. Ατέλεια του νόμου ήταν ότι έδινε το δικαίωμα στους επιθεωρητές να αυθαιρετούν εις βάρος των δημοδιδασκάλων, σε σχέση με τις ποινές και τις μεταθέσεις τους. Το πρόβλημα αποκαταστάθηκε με τον νόμο 240 του 1914, ο οποίος εξασφάλισε τελείως τη μονιμότητα, που όμως άφηνε ανοιχτό ένα «παραθυράκι» που ήταν η μετάθεση για υπηρεσιακούς λόγους, όπου πίσω από αυτό κρύφτηκε κάθε κομματική μετάθεση. Η ταλαιπωρία του διδασκαλικού κόσμου όμως δεν είχε τέλος. Το κίνημα του 1917, η μεταπολίτευση του 1920, τα γεγονότα του 1922 και η δικτατορία του 1926 έγιναν αιτία αθρόων μεταθέσεων και απολύσεων δασκάλων που δεν ήταν αρεστοί σε οποιονδήποτε αμφιβόλου ηθικής. Στις πιο πάνω περιόδους αναστέλλονταν η λειτουργία των συμβουλίων και τις μεταβολές τις διενεργούσε το Υπουργείο, το οποίο δε λάμβανε υπόψη του την υπηρεσιακή ικανότητα του προσωπικού, αλλά τις συστάσεις των «φίλων». Οι διεργασίες αυτές δεν προέρχονταν μόνο από πολιτευόμενους, αλλά ακόμα και από κλητήρες του Υπουργείου. Η ομαλότητα επήλθε το 1926 με την Οικουμενική Κυβέρνηση και κυρίως με τον νόμο 4653 του 1929, ο οποίος απαγόρευε τις μεταθέσεις για υπηρεσιακούς λόγους και επέτρεπε μόνο να μετατίθενται οι δάσκαλοι λόγω ποινής ή αν ήταν υπεράριθμοι.¹⁹⁰

¹⁸⁷ Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σσ. 197-198.

¹⁸⁸ Α.Δημαράς (επιμ.), Η μεταρρύθμιση που..., τ.Α΄, ό.π., σ. 209.

¹⁸⁹ Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σσ. 200,202.

¹⁹⁰ Ό.π., σσ. 204-206.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΡΧΕΙΟ 2^{ου} ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ

ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΑ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1925-26 ΕΩΣ 1935-36

Τα Μαθητολόγια του Αρχείου του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου της περιόδου των σχολικών ετών 1925-26 έως 1935-36 που αφορούν στην έρευνά μου, έχουν διασωθεί ακέραια. Ψηφιοποιήθηκαν και μελετήθηκαν τα σχολικά έτη 1925-26 έως 1935-36, όπου περιλαμβάνονται σε τρία τεύχη. Τα δύο τεύχη που αναφέρονται στα σχολικά έτη από το 1925-26 έως το 1929-30, παρουσιάζουν την ίδια εικόνα, επίσης η εσωτερική σχεδίαση και μορφή τους είναι ίδια. Διαφέρει το τρίτο τεύχος που περιλαμβάνει τα σχολικά έτη από 1930-31 έως και 1935-36.

Το πρώτο και δεύτερο τεύχος περιέχουν τις εξής στήλες: Αύξων αριθμός, ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΑΘΗΤΟΥ, Ηλικία, ΤΟΠΟΣ (Γεννήσεως, Διαμονής οδός και αριθμός συνοικία), Δήμος ή Κοινότης εν ή ο μαθητής είναι εγγεγραμμένος, Αριθμός μητρώου Δήμου ή Κοινότητος, Έτος γεννήσεως, Θρησκεία, Επάγγελμα πατρός, ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ (Μην, Ημέρα, Έτος), ΤΙΤΛΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ [(Πιστοποιητικού δι' ού ενεγράφη (Αριθμός, Χρονολογία (Μην, Ημέρα, Έτος), Σχολείον εξ ου προέρχεται], Τάξις εν η ενεγράφη, Αύξων αριθμός βιβλίου εμβολιασμού, ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.¹⁹¹ Στην αριστερή επάνω γωνία του βιβλίου αναγράφεται ο αριθμός της σελίδας, στο κέντρο η λέξη «ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΟΝ» και στη δεξιά επάνω γωνία αναγράφεται ο αριθμός της σελίδας και από κάτω η ένδειξη «ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 192...- 192...». Στον υπόλοιπο χώρο του κάθε φύλλου συνεχόμενα αποτυπώνονται οι στήλες που βρίσκονται συμπληρωμένες.

Α. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1925-26

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1925-26 του Θηλέων Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, εντάσσεται στο πρώτο τεύχος εκ των τριών των Μαθητολογίων των σχολικών ετών 1925 έως 1936. Οι γραμμές συμπλήρωσης είναι 45. Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 1 και τελειώνει στη σελίδα 6. Είναι συμπληρωμένες μόνο οι στήλες «Αύξων αριθμός», «ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΑΘΗΤΟΥ» και «Τάξις εν η ενεγράφη». Δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Ηλικία», «ΤΟΠΟΣ (Γεννήσεως, Διαμονής οδός και αριθμός συνοικία)», «Δήμος ή Κοινότης εν η ο μαθητής είναι εγγεγραμμένος», «Αριθμός μητρώου Δήμου ή Κοινότητος», «έτος γεννήσεως», «Θρησκεία», «Επάγγελμα πατρός», «ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ (Μην, Ημέρα, Έτος)», «ΤΙΤΛΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ [Πιστοποιητικού δι' ου

¹⁹¹ Οι κεφαλίδες των στηλών αποτυπώθηκαν όπως ακριβώς αναγράφονται στο συγκεκριμένο Αρχείο.

ενεγράφη (Αριθμός, Χρονολογία)], Σχολείον εξ ου προέρχεται», «Αύξων αριθμός βιβλίου εμβολιασμού» και «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ».

Η καταγραφή των μαθητών γίνεται κατά τάξη. Δεν τηρείται η αλφαβητική σειρά, ενώ φαίνεται το ή τα αρχικά του πατρώνυμου. Έχουμε τις παρακάτω καταγραφές κατά τάξη:

Για την Α΄ τάξη: 62 μαθήτριες (48,82%)¹⁹²

Για την Β΄ τάξη: 32 μαθήτριες (25,20%)

Για την Γ΄ τάξη: 28 μαθήτριες (22,05%)

Για την Δ΄ τάξη: 5 μαθήτριες (3,94%)

Το γενικό σύνολο των μαθητριών που πραγματοποίησαν εγγραφή στο «Προσφυγικόν Δημοτικόν Σχολείον Θηλέων Περιστερίου» κατά το σχολικό έτος 1925-26 είναι 127.

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1925-26 του Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Θηλέων Περιστερίου, κλείνει στις 13 Ιουνίου 1926 και υπογράφουν οι δύο δασκάλες του Αικατ. Μ. Ιωάννου και Γεωργία Καββαδία. Κατά συνέπεια έχουμε τη δυνατότητα να χαρακτηρίσουμε το Σχολείο, λειτουργικά τουλάχιστον, ως διθέσιο.

Παρατηρούμε ότι κατά το σχολικό έτος 1925-26 στο Προσφυγικό Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Περιστερίου λειτουργούν τέσσερις τάξεις (δεν έχουμε εγγραφές στην Ε΄ και ΣΤ΄ τάξη). Πολυπληθέστερη εξ αυτών είναι η Α΄ τάξη, σχεδόν το μισό του μαθητικού πληθυσμού του συγκεκριμένου σχολικού έτους, με φθίνουσα ακολουθία μέχρι τη Δ΄, που έχει και τις λιγότερες μαθήτριες. Η έναρξη της λειτουργίας του Σχολείου στον συνεικισμό βρήκε τις περισσότερες μαθήτριες χωρίς να έχουν δυνατότητα να φοιτήσουν σε σχολείο μέχρι εκείνο το σχολικό έτος, λόγω της κακουχίας και της προσφυγικής συμφοράς. Απ' αυτό το σχολικό έτος στις μαθήτριες αυτές δίνεται η δυνατότητα πρόσβασης στη σχολική ζωή και προφανώς εγγράφονται στην Α΄ τάξη. Η ηλικία υποθέτουμε¹⁹³ δεν ανταποκρίνεται στο έκτο έτος, όπως προβλέπονταν, αλλά και σε άλλες μεγαλύτερες ηλικίες.

¹⁹² Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητών και σε αντίστοιχες αναφορές παρακάτω.

¹⁹³ Η υπόθεση και όχι η βεβαιότητα προκύπτει από το γεγονός ότι για το σχολικό έτος 1925-26 σε κανένα τύπο Αρχείου που έχουμε στη διάθεσή μας προς έρευνα δεν καταγράφεται η ηλικία των μαθητριών.

B. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1926-27

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1926-27 του Θηλέων Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, εντάσσεται στο πρώτο τεύχος εκ των τριών των Μαθητολογίων των σχολικών ετών 1925 έως 1936. Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 7 και τελειώνει στη σελίδα 22.

Έχουν συμπληρωθεί οι στήλες «Αύξων αριθμός», «ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΑΘΗΤΟΥ», «Ηλικία», «ΤΟΠΟΣ (Γεννήσεως, Διαμονής οδός και αριθμός συνοικία)», «Αριθμός μητρώου Δήμου ή Κοινότητος» (για μία μαθήτρια), «έτος γεννήσεως» (για τέσσερις μαθήτριες), «Θρησκεία», «Επάγγελμα πατρός», «ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ (Μην, Ημέρα, Έτος)», «ΤΙΤΛΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ [Πιστοποιητικού δι' ου ενεγράφη (Αριθμός, Χρονολογία) για τρεις μόνο μαθήτριες]], Σχολείον εξ ου προέρχεται», «Τάξις εν η ενεγράφη» και «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ» (για δύο μαθήτριες, η μία λόγω διπλοεγγραφής και η άλλη λόγω θανάτου). Δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Δήμος ή Κοινότης εν η ο μαθητής είναι εγγεγραμμένος», «Αριθμός μητρώου Δήμου ή Κοινότητας», «έτος γεννήσεως» και «Αύξων αριθμός βιβλίου εμβολιασμού».

Δεν τηρείται σειρά στην τάξη εγγραφής, ούτε αλφαβητική σειρά στην καταγραφή των μαθητριών, επίσης φαίνεται το ή τα αρχικά του πατρώνυμου (όχι για όλες τις μαθήτριες).

Έχουμε τις παρακάτω καταγραφές κατά τάξη:

Για την Α' τάξη: 129 μαθήτριες (40,31%)

Για τη Β' τάξη: 63 μαθήτριες (19,69%)

Για τη Γ' τάξη: 61 μαθήτριες (19,06%)

Για τη Δ' τάξη: 42 μαθήτριες (13,13%)

Για την Ε' τάξη: 18 μαθήτριες (5,63%)

Για τη ΣΤ' τάξη: 7 μαθήτριες (2,19%)

Υπάρχει μία μαθήτρια η οποία είναι διπλοεγγεγραμμένη, σύμφωνα και με την παρατήρηση στη γραμμή με αύξων αριθμό 224, την οποία και υπολογίζουμε μία φορά.

Το γενικό σύνολο των μαθητριών που πραγματοποίησαν εγγραφή στο «Θηλέων Προσφυγικών Δημοτικών Σχολείον Περιστερίου» κατά το σχολικό έτος 1926-27 είναι 320.

Στήλη «Ηλικία»:¹⁹⁴ Οι μαθήτριες ανά τάξη των οποίων η ηλικία καταγράφεται, έχουν ως εξής:

Για την Α' τάξη: 2 μαθήτριες 6 ετών (1,57 %), 90 μαθήτριες 7 ετών (70,87 %), 23 μαθήτριες 8 ετών (18,11 %), 5 μαθήτριες 9 ετών (3,94 %), 4 μαθήτριες 10 ετών (3,15 %), 2 μαθήτριες 11 ετών (1,57 %), και 1 μαθήτρια 12 ετών (0,79%).

Σύνολο: 127 μαθήτριες.

Για τη Β' τάξη: 4 μαθήτριες 7 ετών (6,45%), 23 μαθήτριες 8 ετών (37,10 %), 16 μαθήτριες 9 ετών (25,81 %), 19 μαθήτριες των 10 ετών (30,65 %).

Σύνολο: 62 μαθήτριες.

Για τη Γ' τάξη: 6 μαθήτριες 8 ετών (9,84%), 19 μαθήτριες 9 ετών (31,15%), 21 μαθήτριες 10 ετών (34,43%), 9 μαθήτριες 11 ετών (14,75%) και 6 μαθήτριες 12 ετών (9,84%).

Σύνολο: 61 μαθήτριες.

Για τη Δ' τάξη: 7 μαθήτριες 9 ετών (16,67%), 16 μαθήτριες 10 ετών (38,10%), 12 μαθήτριες των 11 ετών (28,57%), 6 μαθήτριες των 12 ετών (14,29%) και 1 των 13 ετών (2,38%).

Σύνολο: 42 μαθήτριες.

Για την Ε' τάξη: 2 μαθήτριες 10 ετών (11,11%), 7 μαθήτριες 11 ετών (38,89%) και 9 μαθήτριες των 12 ετών (50%).

Σύνολο: 18 μαθήτριες.

Για τη ΣΤ' τάξη: 5 μαθήτριες των 12 ετών (71,43%) και 2 των 13 ετών (28,57%).

Σύνολο: 7 μαθήτριες.

Το γενικό σύνολο των μαθητριών για τις οποίες έχει καταγραφεί η ηλικία τους είναι 317.

Συμπεραίνουμε ότι οι μαθήτριες που βρίσκονται εγγεγραμμένες στο Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1926-1927 έχουν ηλικία φοίτησης που κυμαίνεται μεταξύ 6 και 13 ετών.

Από τα συγκριτικά στοιχεία μεταξύ του Μαθητολογίου και του Γενικού Ελέγχου του σχολικού έτους 1926-1927 στη στήλη «Ηλικία» προκύπτει ότι το στοιχείο αυτό έμεινε ασυμπλήρωτο για κάποιες μαθήτριες και σε διαφορετικό πλήθος αυτών από εκείνο που παρέχει ο Γενικός Έλεγχος.

Παρατηρείται ακόμα ότι για τα πιο πάνω αρχεία και για τις περισσότερες τάξεις δεν ταυτίζονται οι καταγραφές που αφορούν τις ηλικίες αρκετών μαθητριών. Το φαινόμενο αυτό θα μπορούσε να αποδοθεί στη δυσκολία παροχής στο σχολείο

¹⁹⁴ Η ηλικία δεν έχει συμπληρωθεί για όλες τις μαθήτριες.

επίσημων δικαιολογητικών εγγραφής των μαθητριών από τους πρόσφυγες γονείς τους.

Στήλη: «Τόπος γεννήσεως»

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άγκυρα	3	0,95%
Άδανα	3	0,95%
Αθήνα	19	6,01%
Αϊβαλή/Κυδωνίες	1	0,32%
Αίγιο	1	0,32%
Αϊδίνιον	4	1,27%
Αλεξάνδρεια	3	0,95%
Αμερική	1	0,32%
Ανδριανούπολη	2	0,63%
Αργοστόλι	1	0,32%
Αρμυρός Μ. Ασίας	1	0,32%
Αττάλεια	6	1,90%
Βαϊνδήρι	1	0,32%
Βρύουλα (Σμύρνη)/Βουρλά	2	0,63%
Γύθειο	1	0,32%
Θεσσαλονίκη	1	0,32%
Θήβαι	1	0,32%
Θράκη	1	0,32%
Ικόνιον	3	0,95%
Καισάρεια	4	1,27%
Καλαμαί	2	0,63%
Καλλίπολις	3	0,95%
Κεφαλληνία	1	0,32%
Κοζάνη	2	0,63%
Κόρινθος	1	0,32%
Κρήτη	1	0,32%
Κρυτσαλία	1	0,32%
Κυλικία	1	0,32%
Κωνσταντινούπολη	42	13,29%
Λαμία	2	0,63%
Μ.Ασία	3	0,95%

Μαγνησία	1	0,32%
Μάδητος	1	0,32%
Μεγαλόπολις	1	0,32%
Μερσύνη	1	0,32%
Μουσουνίτσα & Ανω Μουσ. Λαμία	3	0,95%
Μπουρνόβα	1	0,32%
Νεάπολι	1	0,32%
Πάνερμον	4	1,27%
Πάτρα	3	0,95%
Πειραιάς	4	1,27%
Πέργαμος	1	0,32%
Περιστέρι	2	0,63%
Πόντος	8	2,53%
Πρίγκηπο	1	0,32%
Προύσα	2	0,63%
Ρωσία	4	1,27%
Σαμψούς ή Σαμψώς	1	0,32%
Σεβδίκιοι	1	0,32%
Σεπόλια	1	0,32%
Σινόπη	1	0,32%
Σμύρνη	144	45,57%
Στενήμαχος	3	0,95%
Σύρος	1	0,32%
Σώκια (Σμύρνη)	1	0,32%
Τσεσμέ	3	0,95%
Φάρσαλα	2	0,63%
Φιλαδέλφεια	1	0,32%
Χαλκίς	1	0,32%
Σύνολα	316	100,00%
Από άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, Πόντου και Θράκης		64
Από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας		33
Από χώρες και πόλεις του εξωτερικού		12
Σμύρνη		144
Κωνσταντινούπολη		42
Αθήνα		19
Περιστέρι		2
ΣΥΝΟΛΑ		316

Παρατηρήσεις: α) Στο 5ο φύλλο, 1 μαθ. έχει διαγραφεί. β) Στο 7^ο και 8^ο φύλλο, σε 1 και σε 3 μαθήτριες αντίστοιχα δεν αναγράφεται ο τόπος γέννησης.

Ο Πίνακας 2 με οδηγεί στην εξαγωγή των πιο κάτω συμπερασμάτων σε σχέση με την πατρίδα προέλευσης των μαθητριών που βρίσκονται εγγεγραμμένες στο Μαθητολόγιο του σχολικού έτους που μας απασχολεί: Από τη Σμύρνη προέρχονται 144 μαθήτριες, κατέχοντας το υψηλό ποσοστό του 45,57%, 42 μαθήτριες προέρχονται από την Κωνσταντινούπολη (13,29%), 64 από διάφορες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης (20,25%), 19 από Αθήνα και άλλες γειτονικές περιοχές (6,01%), 33 από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας (10,44%), 12 από χώρες και πόλεις του εξωτερικού (3,80%) και 2 από το Περιστέρι (0,63%).

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι σε ποσοστό 79,11% των εγγραφεισών μαθητριών στο πιο πάνω Σχολείο κατά το σχολικό έτος 1926- 1927 που έχουν καταγραφεί στη στήλη «τόπος γεννήσεως», έχουν καταγωγή από τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης.

Επομένως η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητριών του Προσφυγικού Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου κατά το σχ. έτος 1926 – 1927 είναι πρόσφυγες, οι οποίες προέκυψαν κυρίως από τη Μικρασιατική Καταστροφή και την ανταλλαγή πληθυσμών.

Στήλη «Τόπος διαμονής οδός και αριθμός συνοικία»: Ως τόπος διαμονής των μαθητριών έχει καταγραφεί για 135 η Αθήνα-Περιστέρι και για 184 το Περιστέρι. Πιθανότατα δεν έχουν διαφορά μεταξύ τους οι συγκεκριμένες καταγραφές και υποδεικνύουν το Περιστέρι, αφού ο συνοικισμός ανήκε μέχρι το 1934 στο Δήμο της Αθήνας.

Πρέπει να επισημανθεί επίσης ότι σε 2 μαθήτριες δε συμπληρώνεται η συγκεκριμένη στήλη.

Στήλη «Θρησκεία»: Σε αυτή τη στήλη έχουν καταγραφεί 315 μαθήτριες ως «Ορθόδοξος», 1 ως «Αρμενίς» και 3 ως «Οθωμανίς». Για τις 3 Οθωμανές στη στήλη «ΤΙΤΛΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ» αναφέρεται η εξής φράση: «εξόριστοι εκ της πατρίδος των ως φιλέλληνες καταδικασθέντες» και παρεμβάλλεται η λέξη «Κιρκάσιοι». Οι Τσερκέζοι ή Κιρκάσιοι αποτελούν αυτόχθονα λαό με μακραίωνη ιστορική παρουσία στην ανατολική παρευξείνια περιοχή. Με τη συνθήκη της Αδριανούπολης (1829) η Οθωμανική Αυτοκρατορία αναγκάζεται να αναγνωρίσει τα ρωσικά δικαιώματα στη χώρα των Τσερκέζων. Το γεγονός αυτό δεν έγινε αποδεκτό από τους αυτόχθονες με αποτέλεσμα τη σύγκρουση τους με τους Ρώσους έως το 1864 και τη μαζική φυγή των Τσερκέζων. Στην οθωμανική επικράτεια, κυρίως Ανατολία και

Βαλκάνια, εγκαταστάθηκαν περίπου 500.000 άτομα. Στο πλαίσιο των αφομοιωτικών εκτουρκιστικών επιπτώσεων συντελέστηκε ραγδαία μείωση όσων διατηρούσαν κίρκασιανά χαρακτηριστικά. Κατά τη Μικρασιατική Καταστροφή κάποιοι αντικεμαλικοί Κιρκάσιοι προσχώρησαν στον ελληνικό στρατό και με την τραγική λήξη του πολέμου εγκαταστάθηκαν στη Θράκη κυρίως, ενσωματούμενοι στην μουσουλμανική μειονότητα.¹⁹⁵ Οι 3 μαθήτριες που συναντούμε στο Μαθητολόγιο που μελετούμε αναφέρονται, όπως ήδη σημειώσαμε, ως εξόριστες από τον τόπο γέννησής τους, πατρίδα τους.

Στήλη «Επάγγελμα πατρός»

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ¹⁹⁶
Αγροφύλαξ	1	0,48%
Άεργος	2	0,66%
Αιχμάλωτος	9	2,98%
Αμαξηλάτης	3	1,44%
Ανθρακεύς	2	0,96%
Αρτοποιός	3	1,44%
Βαφεύς	2	0,96%
Βυρσοδέψης	2	0,96%
Γαλατοπώλης	4	1,92%
Γεωργός	3	1,44%
Δημ.Υπάλληλος	2	0,96%
Δικηγόρος	1	0,48%
Εισπράκτωρ	3	1,44%
Έμπορος	8	3,85%
Επιτλοποιός	1	0,48%
Επόπτης λουτρ. Μεθάνων	1	0,48%
Εργάτης	5	2,40%
Εργατικός	55	26,44%
Εργατικός ναυτικός	1	0,48%
Εργολάβος	1	0,48%
Έφορος	1	0,48%
Ζαχαροπλάστης	1	0,48%

¹⁹⁵ Κωνσταντίνος Μουστάκας, «Κιρκάσιοι», 2008, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Εύξεινος Πόντος, επίσης Ν. Μοσχόπουλος, Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια 14 (Αθήνα 1930), σ. 454, βλ. λ. «Κιρκάσιοι (οι), ή Τσερκέζοι».

¹⁹⁶ Ο υπολογισμός του ποσοστού έγινε χωρίς τις ενδείξεις «ορφανή», «αιχμάλωτος», «περιπτ. Τραυματία» και «άεργος». Αυτό ισχύει και στους πίνακες που ακολουθούν όσον αφορά στη στήλη «Επάγγελμα πατρός».

Ιδ. Υπάλληλος	2	0,96%
ιδιοκτήτη αυτοκινήτου	1	0,48%
Ιχθυοπώλης	1	0,48%
Καπνεργάτης	2	0,96%
Καπνοπαραγωγό	1	0,48%
Καπνοπώλης	1	0,48%
Καραγωγεύς	3	1,44%
Κηπουρός	3	1,44%
Κλητήρ	1	0,48%
Κουρεύς	4	1,92%
Κρεοπώλης	2	0,96%
Κτηματίας	3	1,44%
Κτηνοτρόφος	2	0,96%
Κτίστης	6	2,88%
Λαχανοπώλης	1	0,48%
Μαραγκός	6	2,88%
Μαρμαράς	2	0,96%
Μαρμαρογλύπτης	2	0,96%
Μηχανικός	1	0,48%
Μηχανικός τυπογραφείου	1	0,48%
Μικροπωλητής	1	0,48%
Μυλωθρός	1	0,48%
Ξυλέμπορος	1	0,48%
Ξυλουργός	3	1,44%
Οθωμανός Αξιωμ.	3	1,44%
Οπωροπώλης	4	1,92%
Οργανοπαίχτης	3	1,44%
Ορφανή	82	27,15%
Παντοπώλης	2	0,96%
Περίπτ. Τραυματία	1	0,33%
Ποιμήν	1	0,48%
Ράπτης	6	2,88%
Σαράφης	1	0,48%
Σιδηρωτής	1	0,48%
Σχεδιογράφος	1	0,48%
Ταχυδρομικός	1	0,48%
Υδραυλικός	2	0,96%
Υπάλληλος	10	4,81%
Υπάλληλος Καφενείου	1	0,48%
Υποδηματοποιός	14	6,73%
Φανοποιός	1	0,48%
Φαρμακοποιός	2	0,96%
Φωτογράφος	2	0,96%

Χρυσοχόος	1	0,48%
Χρωματιστής	1	0,48%
Σύνολα	302/208 ¹⁹⁷	100,00%

Από τον Πίνακα 3 παρατηρούμε ότι έχουμε κατ' αρχήν 82 μαθήτριες ορφανές από πατέρα, σε ποσοστό 27,15%, το μεγαλύτερο επί συνόλου 302 μαθητριών.

Επίσης συναντούμε 9 μαθήτριες με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «αιχμάλωτος» (2,98%).

Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον πίνακα είναι του «εργατικού», 55 πατεράδες επί συνόλου 208, ποσοστό 26,44%.

Ακολουθούν τα επαγγέλματα, «υποδηματοποιός» 14 άτομα (6,73%), «Υπάλληλος» 10 άτομα (4,81%), «Έμπορος» 8 άτομα (3,85%), «Κτίστης» 6 άτομα (2,88%), «Ράπτης» 6 άτομα (2,88%), «Μαραγκός» 6 άτομα (2,88%) και «Εργάτης» (2,40%) .

Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα» για τα οποία έχουμε 98 γονείς-πατεράδες που τα ασκούν, ποσοστό 47,13%.

Στήλη «ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ»¹⁹⁸: Η μελέτη του Μαθητολόγιου σχολικού έτους 1926-27 αναφορικά με τη στήλη που καταγράφεται ο χρόνος εγγραφής των μαθητριών του Σχολείου για το οποίο διεξάγεται η έρευνα παρουσιάζει τα εξής αποτελέσματα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΜΗΝΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΑΝ ΕΓΓΡΑΦΗ
Σεπτέμβριος	Από τις 15 έως τις 30	237
Οκτώβριος	Από τις 1 έως τις 15	27
Νοέμβριος	Από τις 3 έως τις 24	37
Δεκέμβριος	Από τις 14 έως τις 22	2

¹⁹⁷ Το σύνολο των 208 μαθητριών προκύπτει χωρίς την άθροιση των «ορφανή», «αιχμάλωτος», «περιπτ. τραυματία», «δεν αναγράφεται» και «άεργος». Αυτό ισχύει και στους πίνακες που ακολουθούν όσον αφορά στη στήλη «Επάγγελμα πατρός».

¹⁹⁸ Η στήλη αυτή για 2 μαθήτριες δεν έχει συμπληρωθεί.

Ιανουάριος	Από τις 10 έως τις 20	3
Φεβρουάριος	Από τις 1 έως τις 28	6
Μάρτιος	Από τις 14 έως τις 16	4
Απρίλιος	Από τις 4 έως τις 11	2
Μάιος	Στις 5 του μηνός	1
Σύνολο		319

Η συγκριτική εξέταση των στοιχείων του Πίνακα 4 μας επιτρέπει να διαπιστώσουμε ότι ο κύριος όγκος των εγγραφών πραγματοποιήθηκε τον μήνα Σεπτέμβριο κατά τον οποίο και γίνεται η έναρξη της σχολικής χρονιάς. Αρκετές επίσης εγγραφές έχουμε τους δύο μήνες που ακολουθούν. Από τον Δεκέμβριο μέχρι και τον Μάιο του επόμενου έτους πραγματοποιήθηκαν ελάχιστες εγγραφές.

Στήλη «Σχολείον εξ ου προέρχεται»:

Η στήλη αυτή συμπληρώνεται προκειμένου να δηλωθεί το σχολείο της προηγούμενης φοίτησης ή εφόσον πρόκειται για πρώτη εγγραφή (πρώτη τάξη) αναφέρεται με την ένδειξη «το πρώτον».

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Δεν αναγράφεται	42	13,08%
Εκ του ιδίου	17 ¹⁹⁹	5,30%
Το πρώτον	122	38,01%
Κατ' οίκον διδασκαλία	31	9,66%
Περιστέρι	34	10,59%
Κολοκυνθού	1	0,31%
Δημ. Σχολ. Ιωλκού	2	0,62%
Αργοστόλιον Κεφαλ.	2	0,62%

¹⁹⁹ Με την ένδειξη «εκ του ιδίου» και στην Γ' τάξη υπάρχει 1 μαθήτρια διπλοεγγεγραμμένη εκ παραδρομής.

Σεπολίων	5	1,56%
Παλαιόν Φάληρον	1	0,31%
Δ ^{ον} Θηλέων Ηρακλείου	1	0,31%
Β ^{ον} Βύρωνος	1	0,31%
Σχολ.Θεσσαλονίκης	1	0,31%
1 ^{ον} Θεσσαλονίκης	1	0,31%
Κορινθίας Βασιλικ.	1	0,31%
Κόρινθος Θηλ.	1	0,31%
Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία	1	0,31%
Εθνικόν αγροτικ. Ορφαν.	2	0,62%
Νέα Ιωνία Ποδαράδες	1	0,31%
Άγιος Μελέτιος	1	0,31%
2 ^{ον} Θηλέων	1	0,31%
Προσφ. Θηλ. Πολυγώνου	1	0,31%
Αγία Ζώνη Αθηνών	2	0,62%
Αρσάκειον Αθηνών	1	0,31%
Α ^{ον} Πειραιώς	1	0,31%
15 ^{ον} Αθηνών	4	1,25%
24 ^{ον} Αθηνών	1	0,31%
18 ^{ον} Αθηνών	1	0,31%
28 ^{ον} Αθηνών	1	0,31%
Α ^{ον} Αθηνών	2	0,62%
19 ^{ον} Αθηνών	2	0,62%
21 ^{ον} Αθηνών	1	0,31%
23 ^{ον} Αθηνών ⁷	4	1,25%
25 ^{ον} Αθηνών	2	0,62%

3 ^{ον} Αθηνών	1	0,31%
12 ^{ον} Αθηνών	3	0,93%
7 ^{ον} Αθηνών	1	0,31%
Β ^{ον} Αθηνών	1	0,31%
29 ^{ον} Αθηνών	4	1,25%
10 Αθηνών	1	0,31%
17 ^{ον} Αθηνών	3	0,93%
8 Αθηνών	1	0,31%
20 ^{ον} Αθηνών	12	3,74%
Αθηνών	1	0,31%
26 ^{ον} Αθηνών	1	0,31%
Σύνολο	321	100,00%

Παρατηρούμε ότι, πρώτη εγγραφή στην πρώτη τάξη έχουν πραγματοποιήσει 122 μαθήτριες (43,73%) και με προέλευση από το ίδιο σχολείο «εκ του ιδίου» έχουμε 17 (6,09%). Η ένδειξη «Περιστέρι» για την οποία έχουμε 34 μαθήτριες (12,19%) ενδέχεται να ταυτίζεται με εκείνη «εκ του ιδίου». Από σχολεία των Αθηνών προέρχονται 50 (17,92%). Μεγάλο ποσοστό έχουμε και για τις μαθήτριες που προέρχονται από «κατ' οίκον διδασκαλία» 31 (11,11%), προφανώς μη έχοντας μέχρι τώρα δυνατότητα φοίτησης για κάποιο διάστημα σε σχολείο. Από σχολεία του λεκανοπεδίου Αττικής προέρχονται 17 μαθήτριες (6,09%) και από σχολεία της υπόλοιπης ελεύθερης Ελλάδας προέρχονται 8 (2,87%).²⁰⁰

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1926-27 του Θηλέων Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, κλείνει στις 26 Ιουνίου 1927. Υπογράφει η Διευθύντρια Αικατερίνη Μ. Ιωάννου και οι τέσσερις δασκάλες του Μ. Κατσουλοπούλου, Γ. Καββαδία, Ε. Παπαγιάννη και Α. Χαρίτωνος. Κατά συνέπεια μπορούμε να χαρακτηρίσουμε το Σχολείο, λειτουργικά τουλάχιστον, ως πενταθέσιο.

Διαπιστώνουμε ότι κατά το σχολικό έτος 1926-27 στο Θηλέων Προσφυγικό Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου λειτουργούν έξη τάξεις. Πολυπληθέστερη εξ αυτών είναι η Α' τάξη με φθίνουσα ακολουθία μέχρι την ΣΤ', που έχει και τους λιγότερους

²⁰⁰ Τα πιο πάνω ποσοστά υπολογίστηκαν ομαδοποιώντας τα σχολεία και χωρίς να συμπεριληφθεί ο αριθμός των μη αναγραφεισών μαθητριών.

μαθητές. Τα παιδιά των νεοεγκατεστημένων προσφύγων του προσφυγικού οικισμού του Περιστερίου, αποκτούν τώρα τη δυνατότητα να ξεκινήσουν φοίτηση στο σχολείο.

Γ. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1927-1928

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1927-28 του Θηλέων Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, εντάσσεται στο πρώτο τεύχος εκ των τριών των Μαθητολογίων των σχολικών ετών 1925 έως 1936.

Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 21 και τελειώνει στη σελίδα 38. Έχουν συμπληρωθεί οι στήλες «Αύξων αριθμός», «ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΑΘΗΤΟΥ», «Ηλικία», «ΤΟΠΟΣ (Γεννήσεως, Διαμονής οδός και αριθμός συνοικία)», «Θρησκεία», «Επάγγελμα πατρός», «ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ (Μην, Ημέρα, Έτος)», «ΤΙΤΛΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ [(Πιστοποιητικού δι' ού ενεγράφη (Αριθμός, Χρονολογία), Σχολείον εξ ου προέρχεται]», «Τάξις εν η ενεγράφη» και «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ» (έξη συνολικά). Δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Δήμος ή Κοινότης εν η ο μαθητής είναι εγγεγραμμένος», «Αριθμός μητρώου Δήμου ή Κοινότητας», «έτος γεννήσεως» και «Αύξων αριθμός βιβλίου εμβολιασμού».

Δεν τηρείται σειρά στην τάξη εγγραφής, ούτε αλφαβητική σειρά στην καταγραφή των μαθητριών, φαίνεται επίσης το ή τα αρχικά του πατρώνυμου (όχι για όλες τις μαθήτριες).

Έχουμε τις παρακάτω καταγραφές κατά τάξη:

Για την Α' τάξη: 112 μαθήτριες (31,02%)

Για τη Β' τάξη: 85 μαθήτριες (23,55%)

Για τη Γ' τάξη: 70 μαθήτριες (19,39%)

Για τη Δ' τάξη: 46 μαθήτριες (12,74%)

Για την Ε' τάξη: 39 μαθήτριες (10,80%)

Για τη ΣΤ' τάξη: 9 μαθήτριες (2,49%)

Το γενικό σύνολο των μαθητριών που πραγματοποίησαν εγγραφή στο «Θηλέων Προσφυγικόν Δημοτικόν Σχολείον Περιστερίου» κατά το σχολικό έτος 1927-28 είναι 361.

Παρατήρηση: Κατά την έρευνα στο Αρχείο διαπιστώνουμε ότι μετά τον αύξοντα αριθμό 233 ακολουθεί ο 237, προφανώς εκ παραδρομής. Συνεπώς οι καταγεγραμμένες μαθήτριες είναι 361 και ένα αγόρι, το οποίο καταγράφεται στο τέλος μόνο το όνομα και η ηλικία του.

Στήλη «Ηλικία»²⁰¹: Οι μαθήτριες ανά τάξη των οποίων η ηλικία καταγράφεται, έχουν ως εξής:

Για την Α' τάξη: 11 μαθήτριες 6 ετών (10,19 %), 59 μαθήτριες 7 ετών (54,63 %), 32 μαθήτριες 8 ετών (29,63 %), 5 μαθήτριες 9 ετών (4,63%) και 1 μαθήτρια 11 ετών (0,93 %). Σύνολο: 108 μαθήτριες.

Για τη Β' τάξη: 10 μαθήτριες 7 ετών (11,90 %), 48 μαθήτριες 8 ετών (57,14 %), 10 μαθήτριες 9 ετών (11,90 %), 6 μαθήτριες των 10 ετών (7,14 %), 7 μαθήτριες των 11 ετών (8,33%) και 3 μαθήτριες των 12 ετών (3,57%). Σύνολο: 84 μαθήτριες.

Για τη Γ' τάξη: 1 μαθήτρια 7 ετών (1,43%), 7 μαθήτριες 8 ετών (10%), 28 μαθήτριες 9 ετών (40%), 21 μαθήτριες 10 ετών (30%), 12 μαθήτριες 11 ετών (17,14%) και 1 μαθήτρια 12 ετών (1,43%). Σύνολο: 70 μαθήτριες.

Για τη Δ' τάξη: 3 μαθήτρια 7 ετών (6,82%), 7 μαθήτριες 9 ετών (15,91%), 18 μαθήτριες 10 ετών (40,91%), 7 μαθήτριες των 11 ετών (15,91%), 7 μαθήτριες των 12 ετών (15,91%) και 2 των 13 ετών (4,55%). Σύνολο: 44 μαθήτριες.

Για την Ε' τάξη: 1 μαθήτρια 9 ετών (2,56%), 12 μαθήτριες 10 ετών (30,77%), 13 μαθήτριες 11 ετών (33,33%), 11 των 12 ετών (28,21%), 1 των 13 ετών (2,56%) και 1 μαθήτρια των 14 ετών (2,56%). Σύνολο: 39 μαθήτριες.

Για τη ΣΤ' τάξη: 3 μαθήτριες 11 ετών (33,33%), 4 μαθήτριες των 12 ετών (44,44%) και 2 των 13 ετών (22,22%). Σύνολο: 9 μαθήτριες.

Είναι δυνατό να συμπεράνουμε ότι οι μαθήτριες που βρίσκονται εγγεγραμμένες στο Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1927-1928 φέρουν ηλικία που κυμαίνεται μεταξύ 6 και 14 ετών.

Παρατηρούμε επίσης σημαντική ηλικιακή διακύμανση σε όλες τις τάξεις, ιδίως στις μικρότερες. Ακόμα οι μαθήτριες της Α' τάξης έχουν την πλειοψηφία, με την ηλικία των 7 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό. Το μεγαλύτερο ποσοστό στη Β' τάξη συγκεντρώνει η ηλικία των 8 ετών. Στη Γ' τάξη υπερσχύει η ηλικία των 9 ετών. Το μεγαλύτερο ποσοστό στη Δ' τάξη συγκεντρώνει η ηλικία των 10 ετών, στην Ε' τάξη των 11 ετών και στη ΣΤ' τάξη η ηλικία των 12 ετών. Επομένως ο καταμερισμός των μαθητριών ηλικιακά κρίνεται φυσιολογικός εξαιρουμένης της διακύμανσης. Επίσης παρατηρούμε στη Β' τάξη να φοιτούν 3 μαθήτριες 12 ετών, στη Γ' τάξη 1 μαθήτρια 12 ετών, στη Δ' τάξη 7 των 12 ετών και 2 μαθήτριες 13 ετών, στην Ε' τάξη να φοιτούν 1 των 13 και 1 των 14 ετών. Επομένως εύκολα συμπεραίνει κανείς ότι η καταγραφή των ηλικιών δεν ανταποκρίνεται πάντα στην πραγματικότητα και σε πλήρη πιστότητα.

²⁰¹ Η ηλικία δεν έχει συμπληρωθεί για όλες τις μαθήτριες.

Σχετικά με τη στήλη «Θρησκεία» βλέπουμε 2 μαθήτριες Οθωμανές και οι υπόλοιπες έχουν θρήσκευμα «Ορθόδοξος».

Στήλη: «Τόπος γεννήσεως»

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ²⁰²
Άγκυρα	2	0,57%
Άδανα	1	0,28%
Αθήνα	29	8,24%
Αϊβαλή (Κυδωνίαι Μ.Ασία)	4	1,14%
Αίγινα	1	0,28%
Αίγιο	3	0,85%
Αίγυπτος	1	0,28%
Αϊδίνιον	4	1,14%
Αλεξάνδρεια	3	0,85%
Αλμυρό	2	0,57%
Αμερική	1	0,28%
Αμοργός	1	0,28%
Αργοστόλι	2	0,57%
Αττάλεια	2	0,57%
Βρύουλα (Σμύρνη)/Βουρλά	4	1,14%
Δαρδανέλια	2	0,57%
Δεν αναγράφεται	9	2,49%
Δυσανάγνωστη	1	0,28%
Έπειρος	1	0,28%
Θεσσαλονίκη	1	0,28%
Θήβαι	1	0,28%
Θράκη	1	0,28%
Ικόνιον	1	0,28%
Καισάρεια	6	1,70%
Καλλίπολις	1	0,28%
Κηπούλα	1	0,28%
Κιρκαγάτσι ή Κιρκαγατσίω	1	0,28%

²⁰² Στο ποσοστό δε συμπεριλαμβάνονται οι ενδείξεις «δεν αναγράφεται», «δυσανάγνωστο». Το ίδιο ισχύει για τις σχετικές ενδείξεις και στους πίνακες που ακολουθούν.

Κοζάνη	1	0,28%
Κρήνη (Μ. Ασία)	1	0,28%
Κρήτη	1	0,28%
Κωνσταντινούπολη	52	14,77%
Λαμία	3	0,85%
Λαύρειον	1	0,28%
Λιδωρίκιον	1	0,28%
Λιόσια ή Λιόσα	2	0,57%
Λυκόσημα	2	0,57%
Μ.Ασία	10	2,84%
Μαγνησία	3	0,85%
Μαγούλα	1	0,28%
Μάδυτος	3	0,85%
Μάνη	1	0,28%
Μουσουνίτσα & Άνω Μουσουνίτσα (Λαμία)	1	0,28%
Μυτιλήνη	1	0,28%
Νεάπολις	2	0,57%
Πάλερμον	2	0,57%
Πάνορμος	1	0,28%
Πάτρα	5	1,42%
Πειραιεύς	2	0,57%
Πέργαμος	3	0,85%
Περιστέρι	11	3,13%
Πόντος	4	1,14%
Πρίγκηπος	1	0,28%
Προύσα	2	0,57%
Ρωσία	6	1,70%
Σαμψούς	2	0,57%
Σεβδίκιοι	1	0,28%
Σμύρνη	135	38,35%
Στενήμαχος	3	0,85%
Συνώπη	1	0,28%
Σύρος	1	0,28%
Σώκια (Σμύρνη)	2	0,57%
Ταρσός	1	0,28%
Τραπεζούς	2	0,57%
Τρίπολις	1	0,28%
Φάρσαλα	1	0,28%
Φιλαδέλφεια	1	0,28%
Χαλκίς	2	0,57%

Σύνολα	362/(352) ²⁰³	100,00%
Από διάφορες άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης	72	
Από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας	43	
Από χώρες και πόλεις του εξωτερικού	10	
Δυσανάγνωστης καταγωγής.	1	
Δεν αναγράφεται	9	
Σμύρνη	135	
Κωνσταντινούπολη	52	
Αθήνα	29	
Περιστέρι	11	
ΣΥΝΟΛΑ	362	

Ο Πίνακας 6 μας οδηγεί στην εξαγωγή των πιο κάτω συμπερασμάτων σε σχέση με την πατρίδα προέλευσης των μαθητριών που βρίσκονται εγγεγραμμένες στο Μαθητολόγιο του σχολικού έτους που μας απασχολεί: Από τη Σμύρνη προέρχονται 135 μαθήτριες, κατέχοντας το υψηλό ποσοστό του 38,35%, 52 μαθήτριες προέρχονται από την Κωνσταντινούπολη (14,77%), 72 από άλλες περιοχές της Μ. Ασίας του Πόντου και της Θράκης (20,45%), 29 από την Αθήνα και άλλες γειτονικές περιοχές (8,24%), 43 από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας (12,22%), 10 από χώρες και πόλεις του εξωτερικού (2,84%), 11 από το Περιστέρι (3,13%), 9 «Δεν αναγράφεται» (2,49%) και 1 «Δυσανάγνωστης καταγωγής» (0,28%).

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι σε ποσοστό 73,57% των εγγραφεισών μαθητριών του Σχολείου για το οποίο πραγματοποιείται η έρευνα, που έχουν καταγραφεί στη στήλη «τόπος γεννήσεως» κατά το σχολικό έτος 1927-1928, έχουν καταγωγή τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης.

Επομένως η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητριών του Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Θηλέων Περιστερίου κατά το σχ. έτος 1927 – 1928 είναι πρόσφυγες, οι οποίοι προέκυψαν κυρίως από τη Μικρασιατική Καταστροφή και την ανταλλαγή πληθυσμών.

Στήλη «Τόπος διαμονής οδός και αριθμός συνοικία»: Ως τόπος διαμονής των μαθητριών έχει καταγραφεί για 259 το «Περιστέρι» και για 95 «δεν αναγράφεται».

²⁰³ Αριθμοί σε παρένθεση: χωρίς την ένδειξη «δεν αναγράφεται», «δυσανάγνωστο». Το ίδιο ισχύει για τις σχετικές ενδείξεις και στους πίνακες που ακολουθούν.

Στήλη «Θρησκεία»: Σε αυτή τη στήλη έχουν καταγραφεί 352 μαθήτριες ως «Ορθόδοξος» και 2 ως «Οθωμανίς».

Στήλη «Επάγγελμα πατρός»

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ²⁰⁴
Αγροφύλαξ	1	0,41%
Αιχμάλωτος	10	2,76%
Αμαξηλάτης	2	0,82%
Αμμοκονιαστής	1	0,41%
Ανθρακεύς	1	0,41%
Αργυραμοιβός	1	0,41%
Αρτοποιός	4	1,64%
Βαφεύς	1	0,41%
Βυρσοδέψης	4	1,64%
Γαλατοπώλης	3	1,23%
Γεωργός	2	0,82%
Δεν αναγράφεται	7	1,93%
Δικηγόρος	1	0,41%
Εμβάλωματής	2	0,82%
Έμπορος	7	2,87%
Επιπλοποιός	1	0,41%
Επόπτης	1	0,41%
Εργάτης	3	1,23%
Εργατικός	72	29,51%
Εργολάβος	4	1,64%
Ζαχαροπλάστης	1	0,41%
Ιχθυοπώλης	1	0,41%
Καπνέμπορος	1	0,41%
Καπνεργάτης	1	0,41%
Καπνοπώλης	1	0,41%
Καραγωγεύς	4	1,64%
Καφεπώλης	3	1,23%
Κηπουρός	7	2,87%
Κλητήρ	1	0,41%
Κουρεύς	4	1,64%
Κρεοπώλης	2	0,82%

²⁰⁴ Ο υπολογισμός του ποσοστού έγινε χωρίς τις ενδείξεις «ορφανή», «αιχμάλωτος» και «δεν αναγράφεται».

Κτηματίας	6	2,46%
Κτηνοτρόφος	2	0,82%
Κτίστης	7	2,87%
Λαχανοπώλης	5	2,05%
Μαραγκός	2	0,82%
Μαρμαράς	1	0,41%
Μαρμαρογλύπτης	1	0,41%
Μεταπράτης	1	0,41%
Μηχανικός	3	1,23%
Μυλωθρός	1	0,41%
Νυκτοφύλαξ	1	0,41%
Ξυλέμπορος	1	0,41%
Ξυλουργός	8	3,28%
Οθωμανός Αξιωμ.	2	0,82%
Οπωροπώλης	2	0,82%
Οργανοπαίχτης	3	1,23%
Ορφανή	101	27,90%
Παντοπώλης	6	2,46%
Ποιμήν	1	0,41%
Ράπτης	8	3,28%
Σιδηρουργός	2	0,82%
Σχεδιογράφος	1	0,41%
Σωφέρ	3	1,23%
Τυπογράφος	2	0,82%
Υδραυλικός	1	0,41%
Υπάλληλος	18	7,38%
Υποδηματοποιός	11	4,51%
Φανοποιός	2	0,82%
Φαρμακοποιός	2	0,82%
Φωτογράφος	1	0,41%
Χρυσοχόος	1	0,41%
Χρωματιστής	2	0,82%
Σύνολα	362/244	100,00%

Από τον Πίνακα 7 παρατηρούμε ότι έχουμε κατ' αρχήν 101 μαθήτριες ορφανές από πατέρα, σε ποσοστό 27,90%, το μεγαλύτερο επί συνόλου 362 μαθητριών. Επίσης συναντούμε 10 μαθήτριες με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «αιχμάλωτος» (2,76%). Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον Πίνακα είναι του εργατικού, 72 πατεράδες επί συνόλου 244, ποσοστό 29,51%.

Ακολουθούν τα επαγγέλματα, «Υπάλληλος» 18 άτομα (7,38%), «Υποδηματοποιός» 11 άτομα (4,51%), «Ξυλουργός» και «Ράπτης» από 8 άτομα (3,28%), «Έμπορος», «Κηπουρός» και «Κτίστης» από 7 άτομα (2,87%), «Κτηματίας»

και «Παντοπώλης» από 6 άτομα (2,46%) και «Λαχανοπώλης» 5 άτομα (2,05%). Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα» για τα οποία έχουμε 89 γονείς-πατεράδες που τα ασκούν, ποσοστό 24,59%.

Για 7 άτομα δεν αναγράφεται επάγγελμα, ποσοστό 1,93%.

Στήλη «ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ»²⁰⁵: Η μελέτη του Μαθητολόγιου σχολικού έτους 1927-28 αναφορικά με τη στήλη που καταγράφεται ο χρόνος εγγραφής των μαθητριών του Σχολείου για το οποίο διεξάγεται η έρευνα παρουσιάζει τα εξής αποτελέσματα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

ΜΗΝΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΑΝ ΕΓΓΡΑΦΗ
Σεπτέμβριος	Από τις 15 έως τις 30	175
Οκτώβριος	Από τις 4 έως τις 29	153
Νοέμβριος	Από τις 2 έως τις 28	19
Δεκέμβριος	Από τις 7 έως τις 19	3
Ιανουάριος	Στις 9	1
Φεβρουάριος	Από τις 3 έως τις 16	4
Μάρτιος	Από τις 7 έως τις 28	3
Απρίλιος	Από τις 26 έως τις 28	3
Σύνολο		361

Η συγκριτική εξέταση των στοιχείων του Πίνακα 8 επιτρέπει τη διαπίστωση ότι ο κύριος όγκος των εγγραφών πραγματοποιήθηκε τον μήνα Σεπτέμβριο κατά τον οποίο και γίνεται η έναρξη της σχολικής χρονιάς. Ακολουθεί ο μήνας Οκτώβριος επίσης με μεγάλο αριθμό εγγραφών. Από τον Νοέμβριο και μετά έγιναν λίγες εγγραφές.

Στήλη «Σχολείον εξ ου προέρχεται»: Η στήλη αυτή συμπληρώνεται προκειμένου να δηλωθεί το σχολείο της προηγούμενης φοίτησης ή εφόσον πρόκειται για πρώτη εγγραφή (πρώτη τάξη) αναφέρεται με την ένδειξη «το πρώτον».

²⁰⁵ Η στήλη αυτή για 1 μαθήτρια δεν έχει συμπληρωθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Δεν αναγράφεται	69	19,06%
Δυσανάγνωστο	3	0,83%
13 ^{ον} Αθηνών	3	0,83%
8 ^{ον} Αθηνών	1	0,28%
20 ^{ον} Θηλέων Αθηνών	3	0,83%
2 ^{ον} Θηλέων Αθηνών	1	0,28%
6 ^{ον} Θηλέων Αθηνών	1	0,28%
Περιστερίω	244	67,40%
Μαδύτου	1	0,28%
Κωνσταντινούπολη	2	0,55%
Νέου Πύργου	1	0,28%
Σεπολίων	1	0,28%
Μαγούλας	1	0,28%
Νυκτερινόν Περιστερίου	1	0,28%
Β ^{ον} Βύρωνος	9	2,49%
14 ^ο Μικτό Θεσσαλονίκης	1	0,28%
9 ^{ον} Αθηνών	1	0,28%
Σωληναρίου	1	0,28%
29 ^{ον} Αθηνών	2	0,55%
1 ^{ον} Θηλέων Λήμνου	1	0,28%
Σάμου	1	0,28%
Νέα Ιωνία	1	0,28%
1 ^{ον} Θηλέων Χίου	1	0,28%
Λύκειον Ξυρμπά	1	0,28%

Μυτιλήνης	1	0,28%
Θηλέων Καισαριανής	1	0,28%
3 ^{ον} Θηλέων Αθηνών	1	0,28%
Πειραιώς	2	0,55%
15 ^{ον} Αθηνών	1	0,28%
4 ^{ον} Θηλέων Αθηνών	1	0,28%
21 ^{ον} Αθηνών	1	0,28%
23 ^{ον} Αρρένων Αθηνών	1	0,28%
1 ^{ον} Αθηνών	1	0,28%
16 ^{ον} Αθηνών	1	0,28%
Σύνολο	362	100%

Παρατηρούμε ότι 244 μαθήτριες (84,14%) προέρχονται από το ίδιο σχολείο αυτό του Περιστερίου. Από άλλα σχολεία του λεκανοπεδίου Αττικής προέρχονται 37 μαθήτριες (12,76%) και από σχολεία της υπόλοιπης ελεύθερης Ελλάδας προέρχονται 6 (2,07%). Από σχολεία της Κωνσταντινούπολης προέρχονται 2 μαθήτριες (0,69%) και από σχολείο της Μαδύτου 1 (0,34%). Τα ποσοστά υπολογίστηκαν χωρίς να συμπεριληφθεί ο αριθμός των μη αναγραφεισών μαθητριών που είναι 69 (19,06%) και εκείνων με την ένδειξη «δυσανάγνωστο» 3 (0,83%).

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1927-28 του Θηλέων Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, κλείνει στις 18 Ιουνίου 1928 με τον αριθμό 359 και υπογράφει η Διευθύντρια Αικατερίνη Μ. Ιωάννου.

Συμπεραίνουμε ότι κατά το σχολικό έτος 1927-28 στο Θηλέων Προσφυγικό Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου λειτουργούν έξη τάξεις. Πολυπληθέστερη εξ αυτών είναι η Α΄ τάξη με φθίνουσα ακολουθία μέχρι τη ΣΤ΄, που έχει και τους λιγότερους μαθητές.

Δ. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1928-29

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1928-29 του Θηλέων Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, εντάσσεται στο δεύτερο τεύχος εκ των τριών των Μαθητολογίων των σχολικών ετών 1925 έως 1936. Οι γραμμές συμπλήρωσης είναι 37. Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 1 και καταλήγει στη σελίδα 22 (από τη σελίδα 19 έως την σελίδα 22 δεν υπάρχει αρίθμηση).

Έχουν συμπληρωθεί οι στήλες «Αύξων αριθμός», «ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΑΘΗΤΟΥ», [«ΤΟΠΟΣ (Διαμονής οδός και αριθμός συνοικία», με τις σελίδες 15,17 και 21 ασυμπλήρωτες)], [«Θρησκεία» (με τις σελίδες 11,13,15,17 και 21 ασυμπλήρωτες)], [«ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ (μόνο το Έτος, με τις σελίδες 16,18, και 22 ασυμπλήρωτες)], «Τάξις εν η ενεγράφη».

Δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Ηλικία», «ΤΟΠΟΣ (Γεννήσεως)», «Δήμος ή Κοινότης εν η ο μαθητής είναι εγγεγραμμένος», «Αριθμός μητρώου Δήμου ή Κοινότητας», «έτος γεννήσεως», «Επάγγελμα πατρός», «ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ (Μην, Ημέρα)», «ΤΙΤΛΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ [Πιστοποιητικού δι' ου ενεγράφη (Αριθμός, Χρονολογία)], Σχολείον εξ ου προέρχεται», «Αύξων αριθμός βιβλίου εμβολιασμού» και «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ» .

Τηρείται σειρά στην τάξη εγγραφής, με εξαίρεση τα δύο τελευταία φύλλα όπου έχουμε μεταγενέστερες εγγραφές μαθητριών (26 και 27 Μαρτίου 1929). Γίνεται μια προσπάθεια καταγραφής των μαθητριών σε αλφαβητική σειρά, κυρίως στην Α' και Β' τάξη, η οποία στις επόμενες τάξεις εγκαταλείπεται. Προτάσσεται η καταγραφή του επιθέτου, τα αρχικά του πατρώνυμου φαίνονται σε ελάχιστες μαθήτριες και 2 μαθήτριες (Α' τάξη) είναι καταγεγραμμένες μόνο με το επίθετο.

Έχουμε τις παρακάτω καταγραφές ανά τάξη:

Για την Α' τάξη: 102 μαθήτριες (26,98%)

Για τη Β' τάξη: 83 μαθήτριες (21,96%)

Για τη Γ' τάξη: 88 μαθήτριες (23,28%)

Για τη Δ' τάξη: 49 μαθήτριες και 1 μαθητής (13,23%)

Για την Ε' τάξη: 38 μαθήτριες (10,05%)

Για τη ΣΤ' τάξη: 17 μαθήτριες (4,50%)

Μετά το κλείσιμο του Μαθητολογίου σχολικού έτους 1928-29 φαίνεται μία συμπληρωματική εγγραφή ενός μαθητή της Δ' τάξης για τον οποίο αναφέρεται το ονοματεπώνυμο, η ηλικία του (12 ετών) και το έτος γέννησης (1916). Με αφορμή

αυτή την εγγραφή και ερευνώντας το υπόλοιπο Αρχείο του Σχολείου διαπιστώνουμε ότι από το επόμενο σχολικό έτος 1929-30 το Θηλέων Προσφυγικό Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου παύει να εγγράφει μόνο κορίτσια και αρχίζει την λειτουργία του ως μεικτό. Σύμφωνα και με την αναφορά μας στην εισαγωγή,²⁰⁶ το πιο πάνω σχολείο μετασχηματίζεται και μετονομάζεται σε «2ον δτάξιον μικτόν Περιστερίου». Το κλείσιμο του Μαθητολογίου υπογράφει η διευθύντρια Αικατερίνη Μ. Ιωάννου και σφραγίζει με στρογγυλή σφραγίδα η οποία αναγράφει: 2^{ου} ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ- Γ΄ ΠΕΡ. ΑΘΗΝΩΝ. – ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Το γενικό σύνολο του μαθητικού πληθυσμού που πραγματοποίησε εγγραφή στο Θηλέων Προσφυγικό Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου κατά το σχολικό έτος 1928-29 είναι 378.

Στήλη «ΤΟΠΟΣ (Διαμονής οδός και αριθμός συνοικία): Ως τόπος διαμονής των μαθητριών αναγράφεται για 289 το Περιστερί και για 89 δεν αναγράφεται.

Στήλη «Θρησκεία»: Σχετικά με τη στήλη «Θρησκεία», από το σύνολο των μαθητριών βλέπουμε ότι έχει συμπληρωθεί για 209 μαθήτριες με τον χαρακτηρισμό «Ορθόδοξες», 2 «Αρμενίς» και 1 «Οθωμανίς». Για τις υπόλοιπες 165 και για τον 1 μαθητή δεν έχει συμπληρωθεί η σχετική στήλη.

Στήλη «ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ, ΕΤΟΣ»: Στη στήλη «Μην» και σε μια μόνο σειρά αναγράφεται ο «Οκτώβριος». Στη στήλη «ΕΤΟΣ» έχουμε 284 εγγραφές το έτος 1928 και 2 τον Μάρτιο του 1929. Για τους υπόλοιπους 92 δεν αναγράφεται.

Συνοψίζοντας θα λέγαμε ότι κατά το σχολικό έτος 1928-29 στο Θηλέων Προσφυγικό Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου λειτουργούν έξη τάξεις. Πολυπληθέστερη εξ αυτών είναι η Α΄ τάξη με φθίνουσα ακολουθία μέχρι τη ΣΤ΄, που έχει και τους λιγότερους μαθητές, πλην των Β΄ και Γ΄ τάξεων που έχουν 83 και 88 μαθήτριες αντίστοιχα.

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1928-29 του Θηλέων Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου κλείνει στις 15 Ιουνίου 1929, με τον αριθμό 377 και υπογράφει η Διευθύντρια Αικατερίνη Μ. Ιωάννου.

Ε. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1929-1930

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1929-30 του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, εντάσσεται στο δεύτερο τεύχος εκ των τριών των Μαθητολογίων των σχολικών ετών 1925-26 έως 1935-36.

²⁰⁶ Βλ. Τρίτο Μέρος - Πρώτο Κεφάλαιο – Διδακτήρια.

Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 21 και τελειώνει στη σελίδα 32. Στο παρόν Μαθητολόγιο γίνεται αλλαγή του τρόπου αρίθμησης. Δύο συνεχόμενες σελίδες δημιουργούν ενιαίο πίνακα του Μαθητολογίου προς συμπλήρωση και λογίζονται ως μία σελίδα. Έχουν συμπληρωθεί οι στήλες «Αύξων αριθμός», «ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΑΘΗΤΟΥ», «Ηλικία», «ΤΟΠΟΣ (Γεννήσεως, Διαμονής οδός και αριθμός συνοικία)», «Δήμος ή Κοινότης εν η ο μαθητής είναι εγγεγραμμένος», «Αριθμός μητρώου Δήμου ή Κοινότητας», «έτος γεννήσεως», «θρησκεία», «Επάγγελμα πατρός», «ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ (Μην, Ημέρα, Έτος)», «Σχολείον εξ ου προέρχεται», «Τάξις εν η ενεγράφη». Δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «ΤΙΤΛΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ [(Πιστοποιητικού δι' ού ενεγράφη(Αριθμός, Χρονολογία))», «Αύξων αριθμός βιβλίου εμβολιασμού» και «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ». Τηρείται σειρά στην τάξη εγγραφής, ενώ δεν τηρείται αλφαβητική σειρά στην καταγραφή των μαθητών-τριών και αναγράφεται το πατρώνυμο.

Στο εξής θα αναφέρεται ο όρος «μαθητής-ές», κάτι που είναι γλωσσικά επιτρεπτό,²⁰⁷ αφού πλέον από αυτό το σχολικό έτος το Σχολείο λειτουργεί ως μεικτό. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι, σύμφωνα με το ΦΕΚ αρ. φύλλου 431/12-12-1929, το οποίο εκδόθηκε και επί υπουργίας Κ. Γόντικα και έχοντας υπ' όψη τον νόμο 1242 β' «περί Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 439, αποφασίστηκε η ανασυγκρότηση και η μετονομασία δημοτικών σχολείων της Περιοχής του Περιστερίου σε τέσσερα σχολεία εκ των οποίων και το «2^{ον} δτάξιον μικτόν Περιστερίου», στο Αρχείο του οποίου αναφέρεται και η παρούσα έρευνα.

Παρακάτω έχουμε τις καταγραφές ανά τάξη ως εξής:

Για την Α' τάξη: 112 μαθητές (25,23%)

Για τη Β' τάξη: 90 μαθητές (20,27%)

Για τη Γ' τάξη: 108 μαθητές (24,32%)

Για τη Δ' τάξη: 101 μαθητές (22,75%)

Για την Ε' τάξη: Δεν υπάρχουν καταγραφές.

Για τη ΣΤ' τάξη: 33 μαθητές (7,43%)

Το γενικό σύνολο των μαθητών που πραγματοποίησαν εγγραφή στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου κατά το σχολικό έτος 1929-30 είναι 444.

²⁰⁷ Βασίλης Κρεμμυδάς, Τα Μαθητολόγια ως πηγή κοινωνικής..., ό.π., σ. 178.

Παρατήρηση: Από την έρευνά μου στο Αρχείο προκύπτει ότι σε αυτό το σχολικό έτος δε λειτούργησε Ε' (Πέμπτη τάξη).

Στήλη «Ηλικία»: Οι μαθητές ανά τάξη των οποίων η ηλικία έχει συμπληρωθεί, έχει ως εξής:

Για την Α' τάξη: 57 μαθητές 7 ετών (52,78 %), 36 μαθητές 8 ετών (33,33%), 10 μαθητές 9 ετών (9,26 %), 2 μαθητές 10 ετών (1,85%), 2 μαθητές 11 ετών (1,85 %), 1 μαθητής 15 ετών (0,93 %).

Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 4 μαθητών (3,57 %). Σύνολο: 112 μαθητές.

Για τη Β' τάξη: 2 μαθητές 7 ετών (2,33 %), 30 μαθητές 8 ετών (34,88%), 34 μαθητές 9 ετών (39,53 %), 16 μαθητές 10 ετών (18,60%), 3 μαθητές 11 ετών (3,49 %), 1 μαθητής 12 ετών (1,16 %).

Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 4 μαθητών (4,44 %). Σύνολο: 90 μαθητές.

Για τη Γ' τάξη: 10 μαθητές 8 ετών (9,35 %), 42 μαθητές 9 ετών (39,25%), 36 μαθητές 10 ετών (33,64 %), 16 μαθητές 11 ετών (14,95%), 2 μαθητές 12 ετών (1,87 %), 1 μαθητής 14 ετών (0,93 %).

Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 1 μαθητή (0,93%). Σύνολο: 108 μαθητές.

Για τη Δ' τάξη: 1 μαθητής 8 ετών (0,99 %), 4 μαθητές 9 ετών (3,96%), 51 μαθητές 10 ετών (50,50 %), 23 μαθητές 11 ετών (22,77%), 15 μαθητές 12 ετών (14,85 %), 4 μαθητές 13 ετών (3,96 %), 2 μαθητές 14 ετών (1,98 %), 1 μαθητής 15 ετών (0,99 %).

Σύνολο: 101 μαθητές.

Για τη ΣΤ' τάξη: 1 μαθητής 11 ετών (3,13%), 19 μαθητές 12 ετών (59,38 %), 8 μαθητές 13 ετών (25 %), 3 μαθητές 14 ετών (9,38 %), 1 μαθητής 15 ετών (3,13 %).

Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 1 μαθητή (3,03%). Σύνολο: 33 μαθητές.

Από τα πιο πάνω στοιχεία εξάγεται το συμπέρασμα ότι οι μαθητές που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στο Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1929-1930 φέρουν ηλικία που κυμαίνεται μεταξύ 6 και 15 ετών.

Παρατηρούμε σημαντική ηλικιακή διακύμανση σε όλες τις τάξεις. Επίσης οι μαθητές της Α' τάξης έχουν την πλειοψηφία με την ηλικία των 7 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Το μεγαλύτερο ποσοστό στη Β' τάξη συγκεντρώνει η ηλικία των 9 ετών.

Στη Γ' τάξη υπερσχύει επίσης η ηλικία των 9 ετών.

Το μεγαλύτερο ποσοστό στη Δ' τάξη ανήκει στην ηλικία των 10 ετών.

Στην Ε' τάξη δεν υπάρχουν καταγραφές.

Στη ΣΤ' τάξη το μεγαλύτερο ποσοστό το συγκεντρώνει η ηλικία των 12 ετών.

Επίσης παρατηρούμε στην Α' τάξη να φοιτούν μαθητές σε όλες τις ηλικίες πλην των 6 ετών, που είναι και η φυσιολογική για την τάξη ηλικία, και των 12 και 13 ετών.

Στην Β' τάξη φοιτούν μαθητές έως και 12 ετών. Στην Γ' τάξη φοιτούν μαθητές έως και 14 ετών. Στην Δ' και στην ΣΤ' τάξη φοιτούν μαθητές έως και 15 ετών.

Στήλη: «Τόπος γεννήσεως»

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άδανα	1	0,23%
Αθήνα	65	14,87%
Αϊβαλή (Κυδωνίαι Μ.Ασία)	6	1,37%
Αίγινα	1	0,23%
Αίγιο	4	0,92%
Αίδινιον	3	0,69%
Αλεξάνδρεια	3	0,69%
Αμαρούσιον	2	0,46%
Άμφισσα	1	0,23%
Άργος	1	0,23%
Αττάλεια	2	0,46%
Βαϊνδῆρι ή Βαϊνδάριον	1	0,23%
Βόλος	2	0,46%
Βουλγαρία	1	0,23%
Βούρμπιανη Ιωαννίνων	2	0,46%
Βρύουλα (Σμύρνη)/Βουρλά	4	0,92%
Γύθειο	1	0,23%
Δεν αναγράφεται	7	1,58%
Ευξεινούπολη	1	0,23%
Θείρα Μ.Ασίας	1	0,23%
Θεσσαλονίκη	2	0,46%
Ικόνιον	1	0,23%
Ιωάννινα	6	1,37%
Καισάρεια	4	0,92%
Καλάμαι	2	0,46%
Καλλίπολις	2	0,46%
Κεφαλληνία	2	0,46%

Κηπούλα	1	0,23%
Κιρκαγάτσι ή Κιρκαγατσίου	1	0,23%
Κίττα Λακωνίας	2	0,46%
Κορυφάσιο	1	0,23%
Κορώνη	1	0,23%
Κουκλουτζά ή Κορυφάσιο Σμύρνης	1	0,23%
Κρήνη (Μ. Ασία)	3	0,69%
Κύμη	1	0,23%
Κωνσταντινούπολη	67	15,33%
Λαμία	5	1,14%
Λήμνος	1	0,23%
Μαγνησία	3	0,69%
Μάδυτος	1	0,23%
Μέγαρο	1	0,23%
Μελιβοία	1	0,23%
Μενεμένη	1	0,23%
Μουσούνιτσα & Άνω Μουσούνιτσα (Λαμία)	1	0,23%
Μυριόφυτα	1	0,23%
Μυτιλήνη	1	0,23%
Νικομήδεια	1	0,23%
Οδεμήσιον	1	0,23%
Ουσάκ	2	0,46%
Πάνορμον	1	0,23%
Πειραιεύς	8	1,83%
Πέργαμος	1	0,23%
Περιγιάλι	1	0,23%
Περιστέρι	39	8,92%
Πετρούπολη	1	0,23%
Πρίγκηπος	1	0,23%
Προύσα	3	0,69%
Ροδαβάνιον Χανίων	1	0,23%
Ρωσία	1	0,23%
Σαμψούς	2	0,46%
Σεβδίκιοι	5	1,14%
Σινώπη	3	0,69%
Σμύρνη	118	27,00%
Σπάτα Πισιδίας	1	0,23%
Σπέτσαι	1	0,23%
Στενήμαχος	9	2,06%
Σώκια (Σμύρνη)	1	0,23%
Τσεσμέ	2	0,46%
Φάρσαλα	3	0,69%

Φιλαδέλφεια	3	0,69%
Φλοριάνο Μάλτας	7	1,60%
Φώκαια	1	0,23%
Χαλκίς	3	0,69%
Χίος	2	0,46%
Σύνολα	444/(437)	100,00%
Από διάφορες άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης	73	
Από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας	63	
Από χώρες και πόλεις του εξωτερικού	12	
Δεν αναγράφεται	7	
Σμύρνη	118	
Κωνσταντινούπολη	67	
Αθήνα	65	
Περιστέρι	39	
ΣΥΝΟΛΑ	444	

Ο Πίνακας 10 μας οδηγεί στην εξαγωγή των πιο κάτω συμπερασμάτων σε σχέση με την πατρίδα προέλευσης των μαθητών που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στο Μαθητολόγιο του σχολικού έτους 1929-1930:

Από τη Σμύρνη προέρχονται 118 μαθητές, κατέχοντας το υψηλό ποσοστό του 27,00%. 67 μαθητές προέρχονται από την Κωνσταντινούπολη (15,33%), 73 από άλλες περιοχές της Μ. Ασίας του Πόντου και της Θράκης (16,70%), 65 από Αθήνα και άλλες γειτονικές περιοχές (14,87%), 63 από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας (14,42%), 12 από χώρες και πόλεις του εξωτερικού (2,75%), 39 από το Περιστέρι (8,92%) και για 7 (1,58%) μαθητές «Δεν αναγράφεται» η πατρίδα προέλευσής τους.

Από τα πιο πάνω στοιχεία προκύπτει ότι σε ποσοστό 59,03% των εγγραφεισών μαθητών σε αυτό το σχολείο κατά το σχολικό έτος 1929- 1930 που έχουν καταγραφεί στη στήλη «τόπος γεννήσεως», έχουν καταγωγή τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης. Επομένως οι συντριπτική πλειοψηφία των μαθητριών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου κατά το σχ. έτος 1929 – 1930 είναι πρόσφυγες, οι οποίοι προέκυψαν κυρίως από την μικρασιατική καταστροφή και την ανταλλαγή πληθυσμών.

Στήλη «Τόπος διαμονής οδός και αριθμός συνοικία»: Η στήλη αυτή έχει συμπληρωθεί μόνο στην πρώτη σελίδα, αριθμ. 21 για 37 μαθητές και αναφέρει το Περιστέρι. Για τους υπόλοιπους 407 δε συμπληρώνεται. Προφανώς θεωρείται δεδομένο ότι και οι υπόλοιποι μαθητές διαμένουν στο Περιστέρι.

Στήλη «Δήμος ή Κοινότης εν η ο μαθητής είναι εγγεγραμμένος»: Η στήλη αυτή συμπληρώθηκε μόνο για 208 μαθητές. Από αυτούς φαίνεται να είναι εγγεγραμμένοι στους παρακάτω Δήμους ή Κοινότητες όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα 11.

Πίνακας 11

ΔΗΜΟΣ Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΜΑΘΗΤΗ	ΠΛΗΘΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ²⁰⁸
Δ. Θεσσαλον.	2	0,96%
Δ. Αθην.	174	83,65%
Δ. Αιγίου	2	0,96%
Δ. Πειρ.	6	2,88%
Δ. Χαλκίδας	1	0,48%
Κ. Ζακυνθίων	1	0,48%
Κ. Αμφίσσης	1	0,48%
Κ. Βαλύρας Μεσσηνίας	1	0,48%
Κ. Βούρμπιανης Ιωαν.	2	0,96%
Κ. Γυθείου	1	0,48%
Κ. Ερμούπολεως	1	0,48%
Κ. Ευξεινούπολης Μαγνησ.	1	0,48%
κ. Καρδακάτα Κεφαλ/ιάς	1	0,48%
Κ.Κίττα Λακωνίας	2	0,96%
Κ. Κορυφασίου Μεσσην.	1	0,48%
Κ. Κορώνης	1	0,48%
Κ. Κυθήρων	1	0,48%
Κ. Κύμης	1	0,48%
Κ. Μουσουνίτσας	1	0,48%
Κ. Περιγιαλίου	1	0,48%
Κ. Πορτιανού Λήμνου	1	0,48%
Κ. Σπετσών	1	0,48%
Κ. Υστερνίων	1	0,48%
Μελιβοία Λάρ.	1	0,48%
ξένος υπήκ.	2	0,96%
Σύνολα	208	100,00%

Όπως προκύπτει από τον Πίνακα 11 σε ποσοστό 83,65% των μαθητών για τους οποίους έχει συμπληρωθεί η στήλη είναι εγγεγραμμένοι στον Δήμο Αθηναίων, ενώ οι υπόλοιποι είναι εγγεγραμμένοι σε άλλους Δήμους ή Κοινότητες της χώρας. Επίσης φαίνονται εγγεγραμμένοι και δύο μαθητές ξένοι υπήκοοι.

²⁰⁸ Ποσοστό επί του συνόλου των μαθητών για τους οποίους έχει συμπληρωθεί η στήλη.

Στήλη «Θρησκεία»: Αυτή η στήλη έχει συμπληρωθεί για 159 μαθητές με τον χαρακτηρισμό «Ορθόδοξος». Για τους υπόλοιπους 285 μαθητές δεν έχει συμπληρωθεί και επειδή σε κάθε σελίδα συμπληρώνεται στους πρώτους, ίσως θεωρεί ιδίου θρησκευματος και τους υπόλοιπους.

Στήλη «Επάγγελμα πατρός»

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣ/ΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ
Αιχμάλωτος	2	0,45%
Αμμοκονιαστής	6	1,77%
Ανθρακοπώλης	3	0,88%
Αξιωματικός	2	0,59%
Αρτοποιός	3	0,88%
Βαρελοποιός	1	0,29%
Γαλατοπώλης	5	1,47%
Γεωργός	3	0,88%
Γλύπτης	2	0,59%
Δεν αναγράφεται	12	2,70%
Δημ. Υπάλληλος	2	0,59%
Δημοσιογράφος	1	0,29%
Δυσανάγνωστο	2	0,45%
Ελαιοχρωματιστής	1	0,29%
Έμπορος	2	0,59%
Επιπλοποιός	4	1,18%
Εργάτης	22	6,49%
Εργατικός	74	21,83%
Εργολάβος	3	0,88%
Εργολάβος Οικοδομών	1	0,29%
Εφημεριδοπώλης	1	0,29%
Ζαχαροπλάστης	6	1,77%
Ζυθεσιτάτωρ	1	0,29%
Ηλεκτρολόγος	1	0,29%
Ηλεκτροτεχνίτης	1	0,29%
Ιδ. Υπάλληλος	5	1,47%
Καθεκκλοποιός	1	0,29%
Καπνοπώλης	3	0,88%
Καραγωγεύς	4	1,18%
Καφεπώλης	3	0,88%
Κεραμοποιός	1	0,29%
Κηπουρός	4	1,18%
Κουρεύς	8	2,36%

Κρεοπώλης	7	2,06%
Κτηματίας	1	0,29%
Κτίστης	26	7,67%
Λαχανοπώλης	6	1,77%
Λογιστής	1	0,29%
Μάγειρος	1	0,29%
Μανάβης	1	0,29%
Μαραγκός	1	0,29%
Μαρμαρογλύπτης	1	0,29%
Μεσίτης	2	0,59%
Μεταπράτης	1	0,29%
Μηχανικός	2	0,59%
Μηχανικός αυτοκ.	1	0,29%
Μικρέμπορος	3	0,88%
Ναυτικός	2	0,59%
Νυκτοφύλαξ	2	0,59%
Ξυλέμπορος	2	0,59%
Ξυλουργός	12	3,54%
Οδηγός αυτοκινήτων	2	0,59%
Οδοκαθαριστής	1	0,29%
Οπωροπώλης	4	1,18%
Ορφανή	89	20,05%
Παντοπώλης	6	1,77%
Πηγαδάς	1	0,29%
Ράπτης	16	4,72%
Σιδηροδρομικός	1	0,29%
Σιδηρουργός	10	2,95%
Σωφέρ	3	0,88%
Τροχ. Υπάλληλος	1	0,29%
Τροchioδρομικός	2	0,59%
Υδραυλικός	7	2,06%
Υδροχρωματιστής	4	1,18%
Υπάλ. Εστιατορίου	1	0,29%
Υπάλ. Ξενοδοχείου	3	0,88%
Υπαλ. Τελωνείου	2	0,59%
Υπάλληλος	2	0,59%
Υπάλληλος Κουρείου	1	0,29%
Υποδηματοποιός	11	3,24%
Φανοποιός	2	0,59%
Φαρμακοποιός	3	0,88%
Φύλαξ	1	0,29%
Φωτογράφος	2	0,59%
Χρηματιστής	2	0,59%
Χρηματομεσίτης	2	0,59%
Χρωματιστής	2	0,59%

Χρωματοπώλης	1	0,29%
Σύνολα	444/339	100,00%

Από τον Πίνακα 12 παρατηρούμε κατ' αρχήν ότι έχουμε 89 μαθητές ορφανούς από πατέρα, σε ποσοστό 20,05%, το μεγαλύτερο επί συνόλου 444 μαθητών. Επίσης συναντούμε 2 μαθητές με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «αιχμάλωτος» (0,45%).

Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον πίνακα είναι του εργατικού, 74 πατεράδες επί συνόλου 399, ποσοστό 21,83%. Ακολουθούν τα επαγγέλματα, «Κτίστης» 26 άτομα (7,67%), «Εργάτης» 22 άτομα (6,49%), «Ράπτης» 16 άτομα (4,72%), «Ξυλουργός» 12 άτομα (3,54%), «Υποδηματοποιός» 11 άτομα (3,24%), «Σιδηρουργός» 10 άτομα (2,95%), «Κουρεύς» 8 άτομα (2,36%), «Κρεοπώλης» και «Υδραυλικός» από 7 άτομα (2,06%), «Αμμοκονιαστής», «Ζαχαροπλάστης», «Λαχανοπώλης» και «Παντοπώλης» από 6 άτομα (1,77%), «Γαλατοπώλης» και «Ιδ. Υπάλληλος» 5 άτομα (1,47%). Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα» για τα οποία έχουμε 112 γονείς-πατεράδες που τα ασκούν, ποσοστό 25,23%. Για 12 άτομα δεν αναγράφεται επάγγελμα, ποσοστό 2,70% και για 2 άτομα η αναγραφή του επαγγέλματος είναι δυσανάγνωστη, ποσοστό 0,45%.

Στην αναδυόμενη και υπό συγκρότηση κοινωνία όπως είναι αυτή του Περιστερίου, παρατηρείται σχετική διασπορά και ποικιλία επαγγελματιών και βιοποριστικών δραστηριοτήτων των πατεράδων των μαθητών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου. Επίσης οι ορφανοί μαθητές εκπροσωπούνται με εντυπωσιακό ποσοστό.

Στήλη «ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ»: Η μελέτη του Μαθητολόγιου σχολικού έτους 1929-30 αναφορικά με τη στήλη που καταγράφεται ο χρόνος εγγραφής των μαθητριών του Σχολείου για το οποίο διεξάγεται η έρευνα παρουσιάζει τα εξής αποτελέσματα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 13

ΜΗΝΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΑΝ ΕΓΓΡΑΦΗ
Σεπτέμβριος	Από τις 17 έως τις 30	31
Οκτώβριος	Από τις 1 έως τις 4	18
Σύνολο		49

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι παρά του ότι η σχετική στήλη σε αυτό το σχολικό έτος συμπληρώθηκε μόνο για 49 μαθητές, παρατηρείται ότι οι περισσότερες

εγγραφές πραγματοποιούνται, όπως είναι λογικό, τον μήνα Σεπτέμβριο κατά τον οποίο και γίνεται η έναρξη της σχολικής χρονιάς.

Στήλη «Σχολείον εξ ου προέρχεται»:

Η στήλη αυτή συμπληρώνεται προκειμένου να δηλωθεί το σχολείο της προηγούμενης φοίτησης ή εφόσον πρόκειται για πρώτη εγγραφή (πρώτη τάξη) αναφέρεται με την ένδειξη «το πρώτον».

ΠΙΝΑΚΑΣ 14

ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΕΞ ΟΥ ΠΡΟΕΡΧΕΤΑΙ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Θηλέων Περιστερίου	134	30,18%
Αρρένων Περιστερίου	126	28,38%
Το πρώτον διετής	90	20,27%
διετής Θηλέων Περιστερίου	26	5,86%
διετής Αρρένων Περιστερίου	21	4,73%
Κατ' οίκον διδασκαλία	9	2,03%
12 ^{ον} Πειραιώς	8	1,80%
Δεν αναγράφεται	2	0,45%
Δημ. Κορυφασίου Μεσσην.	2	0,45%
30 ^{ον} Αθηνών	1	0,23%
14ον Αθηνών	1	0,23%
2 ^{ον} Αμαρουσίου	1	0,23%
10 ^{ον} δημ. Πατρών	1	0,23%
12 ^{ον} Δημοτικό	1	0,23%
14 ^{ον} μικτό Θεσσαλονίκης	1	0,23%
1ον μικτόν Αμφίσσης	1	0,23%
28 ^{ον} αρρένων Αθηνών	1	0,23%
29 ^{ον} μικτόν	1	0,23%
30 ^{ον} μικτόν	1	0,23%
36 ^{ον} Αθηνών	1	0,23%
5 ^{ον} θηλέων Αθηνών	1	0,23%
8ον Αθηνών	1	0,23%
Α ^{ον} αρρένων Αθηνών	1	0,23%
α ^{ον} θηλέων Πατρών	1	0,23%
αρρένων Κολωνού	1	0,23%
Β ^{ον} θηλέων Αθηνών	1	0,23%

Δημ. Σεπολίων	1	0,23%
Δ ^{ον} Ρεθύμνης	1	0,23%
Θηλέων Σαφραπόλεως ¹	1	0,23%
μικτόν Περιστερίου	1	0,23%
μικτόν Ν.Λιοδίων	1	0,23%
Σχ. Περιγιαλίου	1	0,23%
Σχολείο Βαλύρας Μεσσηνίας	1	0,23%
Σύνολα	444	100,00%

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη μελέτη του Πίνακα 14 είναι τα εξής: Η πλειονότητα των μαθητών, 134 ποσοστό 30,32%, προέρχεται από το ίδιο σχολείο, το οποίο μέχρι το προηγούμενο σχολικό έτος 1928-1929 διατηρούσε την επωνυμία «Θηλέων Προσφυγικόν Δημοτικόν Σχολείον Περιστερίου». Από το «Αρρένων Περιστερίου» προέρχονται 126 μαθητές (28,51%). Από την Α' τάξη του ίδιου Σχολείου (2^{ον} Δημοτικόν Σχολείον Περιστερίου) προέρχονται 90 μαθητές, ποσοστό 20,36%. Οι «διετείς» δηλ. αυτοί που επαναλαμβάνουν την τάξη είτε από αυτό το σχολείο, είτε από άλλο είναι 56 μαθητές (12,67%). Αυτοί που παρακολούθησαν μαθήματα στο σπίτι με τη μέθοδο της «Κατ' οίκον διδασκαλίας» είναι 8 μαθητές (1,81%). Ένας μαθητής προέρχεται από σχολείο της Σαφραπόλεως. Ενδεχομένως να πρόκειται για το Δημ. Σχολείο της Σαφραπόλεως στον Πόντο ή για το Δημ. Σχολείο της συνοικίας Σαφράπολη Νεας Ιωνίας. Οι υπόλοιποι μαθητές προέρχονται από διάφορα σχολεία της ελληνικής επικράτειας και είναι 27(6,11%). Υπάρχει σε 2 μαθητές μη αναγραφή του σχολείου από το οποίο προέρχονται (0,45%). Στο υπό εξέταση σχολικό έτος, κατά το οποίο το Σχολείο ανασυγκροτήθηκε και έγινε μικτό, φαίνεται να προσελκύει αρκετούς μαθητές από το πρώην Αρρένων Περιστερίου. Επίσης μεγάλο ποσοστό παρουσιάζουν οι «διετείς» μαθητές.

Θα μπορούσαν να συμπυκνωθούν τα στοιχεία ως εξής: 406 μαθητές (91,86%) προέρχονται από το ίδιο σχολείο ή και άλλα σχολεία του Περιστερίου. Από άλλα σχολεία του λεκανοπεδίου Αττικής προέρχονται 18 μαθητές (4,07%) και από σχολεία της υπόλοιπης ελληνικής επικράτειας προέρχονται 9 (2,04%). Κατ' οίκον διδασκαλία έκαναν 8 μαθ. (1,81%). Ένας μαθητής προέρχεται από σχολείο της Σαφραπόλεως.

Τα ποσοστά υπολογίστηκαν χωρίς να συμπεριληφθεί ο αριθμός των μη αναγραφεισών μαθητριών που είναι 2 (0,45%).

Στο Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1929-30 του 2ου Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου δε φαίνεται αναγραφή στοιχείων κλεισίματος και υπογραφές.

Παρατηρούμε ότι κατά το σχολικό έτος 1929-30 στο «2^ο Δημοτικόν Σχολείον Περιστερίου» λειτουργούν πέντε τάξεις. Πολυπληθέστερη εξ αυτών είναι η Α΄ τάξη με την ΣΤ΄ να έχει τους λιγότερους μαθητές.

ΣΤ. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1930-1931

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1930-31 του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, εντάσσεται στο τρίτο τεύχος εκ των τριών των Μαθητολογίων των σχολικών ετών 1925 έως 1936. Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 1 και τελειώνει στη σελίδα 20.

Σ' αυτό το Μαθητολόγιο, όπως και σε εκείνο του προηγούμενου σχολικού έτους, δύο συνεχόμενες σελίδες δημιουργούν ενιαίο πίνακα προς συμπλήρωση και λογίζονται ως μία σελίδα. Το ίδιο ισχύει και για τα επόμενα σχολικά έτη που συμπεριλαμβάνονται στην έρευνα που πραγματοποιείται.

Έχουν συμπληρωθεί οι στήλες «Αύξων αριθμός», «Όνομα μαθητού», «ΤΟΠΟΣ [(Γεννήσεως, ένθα αναγράφεται και το θρήσκευμα αν τυγχάνει ετερόδοξος), (Εγγραφής εν τω μητρώω των αρρένων, ένθα αναγράφεται και ο αριθμός του μητρώου)]», «Ηλικία» (συμπληρώθηκε μόνο οι 1 και 2 σελίδες), «Επάγγελμα πατρός», «Χρόνος εγγραφής», «Τάξις εν η ενεγράφη».

Δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Αριθμός μαθητών εκάστης τάξεως», «Τίτλος εγγραφής» (συμπληρώθηκε μόνο για 2 μαθητές), «Όνομα κηδεμόνος», «Εκπαιδευτικά τέλη (Α΄ τριμηνίας, Β΄ τριμηνίας, Γ΄ τριμηνίας)», «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ». Δεν τηρείται σειρά στην τάξη εγγραφής, ούτε τηρείται αλφαβητική σειρά στη καταγραφή των μαθητών και αναγράφεται το πατρώνυμο.

Έχουμε τις παρακάτω καταγραφές κατά τάξη:

Για την Α΄ τάξη: 117 μαθητές (22,37%)

Για τη Β΄ τάξη: 108 μαθητές (20,65%)

Για τη Γ΄ τάξη: 102 μαθητές (19,50%)

Για τη Δ΄ τάξη: 98 μαθητές (18,74%)

Για την Ε΄ τάξη: 70 μαθητές (13,38%)

Για τη ΣΤ΄ τάξη: 28 μαθητές (5,35%)

Το γενικό σύνολο των μαθητών που πραγματοποίησαν εγγραφή στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου κατά το σχολικό έτος 1930-31 είναι 523.

Στήλη «Ηλικία»: Η στήλη αυτή έχει συμπληρωθεί μόνο στις δύο πρώτες σελίδες του παρόντος Αρχείου. Σύμφωνα και με την παραπάνω παρατήρηση παρατηρούνται τα εξής:

Για την Α΄ τάξη: 5 μαθητές 7 ετών, 1 μαθητής 8 ετών και 1 μαθητής 15 ετών . Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 110. Σύνολο: 117 μαθητές.

Για τη Β΄ τάξη: 2 μαθητές 7 ετών, 5 μαθητές 8 ετών, 3 μαθητές 9 ετών και 1 μαθητής 11 ετών . Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 97. Σύνολο: 108 μαθητές.

Για τη Γ΄ τάξη: 5 μαθητές 9 ετών, 5 μαθητές 10 ετών και 1 μαθητής 11 ετών. Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 91. Σύνολο: 102 μαθητές.

Για τη Δ΄ τάξη: 3 μαθητές 9 ετών, 6 μαθητές 10 ετών, 2 μαθητές 11 ετών και 1 μαθητής 12 ετών . Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 86. Σύνολο: 98 μαθητές.

Για τη Ε΄ τάξη: 4 μαθητές 10 ετών, 2 μαθητές 11 ετών και 3 μαθητές 12 ετών. Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 61. Σύνολο: 70 μαθητές.

Για τη ΣΤ΄ τάξη: 1 μαθητής 12 ετών και 1 μαθητής 14 ετών.

Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 26. Σύνολο: 28 μαθητές.

Το Μαθητολόγιο του σχολικού έτους που ερευνάται, δε δίνει τη δυνατότητα εξαγωγής συμπερασμάτων σε σχέση με την ηλικία των μαθητών, αφού η σχετική στήλη συμπληρώθηκε μόνο για 52 μαθητές, ενώ για 471 έμεινε ασυμπλήρωτη.

Στήλη: «Τόπος γεννήσεως»

ΠΙΝΑΚΑΣ 15

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άδανα	1	0,20%
Αθήνα	126	24,85%
Αϊβαλή (Κυδωνίαι Μ.Ασία)	7	1,38%
Αίγινα	1	0,20%
Αίγιο	3	0,59%
Αίδινιον	1	0,20%
Αλάτσατα	2	0,39%
Αλεξάνδρεια	2	0,39%
Αμερική	2	0,39%
Άργος	2	0,39%
Άρνη	1	0,20%

Βόλος	2	0,39%
Βουλγαρία	1	0,20%
Βούρμπιανη Ιωαννίνων	1	0,20%
Βρύουλα (Σμύρνη)/Βουρλά	8	1,58%
Γύθειο	2	0,39%
Δαρδανέλια	1	0,20%
Δεν αναγράφεται	10	1,91%
Διαβολίτσιον	1	0,20%
Δυσανάγνωστο	6	1,15%
Ευξεινούπολη	2	0,39%
Ζαχάρω	1	0,20%
Θεσσαλονίκη	3	0,59%
Θήβα	1	0,20%
Θράκη	1	0,20%
Ικόνιον	2	0,39%
Ίμβρος	1	0,20%
Ιωαννίνα	3	0,59%
Καισάρεια	3	0,59%
Καλάμαι	2	0,39%
Καλλίπολις	1	0,20%
Κεφαλληνία	3	0,59%
Κιρκαγάτσι ή Κιρκαγατσίω	1	0,20%
Κίττα Λακωνίας	2	0,39%
Κορυτσά	1	0,20%
Κορώνη	2	0,39%
Κρήνη (Μ. Ασία)	1	0,20%
Κρήτη	1	0,20%
Κρυοκούκη	1	0,20%
Κύμη	1	0,20%
Κωνσταντινούπολη	89	17,55%
Λαμία	7	1,38%
Λήμνος	1	0,20%
Λιδωρίκι	1	0,20%
Λυών	1	0,20%
Μ.Ασία	2	0,39%
Μαγνησία	6	1,18%
Μάλτα	1	0,20%
Μαρούσι	2	0,39%
Μέγαρο	1	0,20%
Μελιβοία	1	0,20%
Μπουρνόβα	1	0,20%
Μυριόφυτα	2	0,39%
Μυτιλήνη	6	1,18%

Ν.Πύργος	1	0,20%
Νάξος	1	0,20%
Νεοχώριον	1	0,20%
Νικομήδεια	1	0,20%
Ξάνθη	1	0,20%
Ουσάκ	2	0,39%
Πειραιεύς	11	2,17%
Πέργαμος	1	0,20%
Περιστέρι	9	1,78%
Πετρούπολη	1	0,20%
Πλωμάρι Μυτ.	2	0,39%
Πρίγκηπος	2	0,39%
Προύσα	4	0,79%
Ροδοδάφνη	1	0,20%
Ρωσία	2	0,39%
Σαλιχλί	2	0,39%
Σάμος	2	0,39%
Σαμψούς	2	0,39%
Σεβδίκιοι	3	0,59%
Σινώπη	1	0,20%
Σινώπη Ζακύνθου	1	0,20%
Σμύρνη	116	22,88%
Στενήμαχος	8	1,58%
Σύρος	1	0,20%
Σώκια (Σμύρνη)	2	0,39%
Τήνος	1	0,20%
Φάρσαλα	1	0,20%
Φιλαδέλφεια	2	0,39%
Φιλιπούπολη	1	0,20%
Χαλκίς	3	0,59%
Χίος	3	0,59%
Σύνολα	523 (507)	100,00%
Από άλλες περιοχές της Μ. Ας. του Πόντου και Θράκης		75
Από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας		84
Από χώρες και πόλεις του εξωτερικού		8
Δυσανάγνωστο		6
Δεν αναγράφεται		10
Σμύρνη		116
Κωνσταντινούπολη		89
Αθήνα		126
Περιστέρι		9
ΣΥΝΟΛΑ		523

Από τη μελέτη του Πίνακα 15 προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα σε σχέση με τον τόπο γέννησης των μαθητών που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στο Μαθητολόγιο του σχολικού έτους 1930-1931:

Στην Αθήνα γεννήθηκαν 126 μαθητές, κατέχοντας το υψηλό ποσοστό του 24,85%. 116 μαθητές γεννήθηκαν στην Σμύρνη (22,88%), 89 μαθητές γεννήθηκαν στην Κωνσταντινούπολη (17,55%), σε διάφορες περιοχές της ελληνικής επικράτειας γεννήθηκαν 84 (17,55%), σε άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης γεννήθηκαν 75 (14,79%), σε χώρες και πόλεις του εξωτερικού γεννήθηκαν 8 (1,58%) και στο Περιστέρι γεννήθηκαν 9 (1,78%). «Δεν αναγράφεται» 10 (1,91%) και «Δυσανάνγνωστο» έχουμε για 6 (1,15%) μαθητές.

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι σε ποσοστό 55,23% των εγγραφεισών μαθητών (πλην των ενδείξεων «Δυσανάνγνωστο» και «Δεν αναγράφεται») στο πιο πάνω Σχολείο κατά το σχολικό έτος 1930- 1931 και που έχουν καταγραφεί στη στήλη «τόπος γέννησεως», έχουν καταγωγή τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης.

Επομένως οι πλειοψηφία των μαθητριών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου κατά το σχ. έτος 1930 – 1931 είναι πρόσφυγες, οι οποίοι προέκυψαν κυρίως από τη Μικρασιατική Καταστροφή και την ανταλλαγή πληθυσμών.

Στήλη «Επάγγελμα πατρός»

ΠΙΝΑΚΑΣ 16

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ²⁰⁹
Άεργος	1	0,19%
Αιχμάλωτος	1	0,19%
Αμαξηλάτης	5	1,25%
Αμμοκονιαστής	6	1,50%
Ανθρακέμπορος	2	0,50%
Ανθρακοπώλης	3	0,75%
Αξιωματικός εξόριστος	2	0,50%
Αργός	2	0,38%
Αρτοποιός	5	1,25%
Βαρελοποιός	2	0,50%
Γαλατοπώλης	4	1,00%
Γεωργός	5	1,25%

²⁰⁹ Στο ποσοστό δε συμπεριλαμβάνονται οι ενδείξεις «Άεργος /Αργός», «δεν αναγράφεται», «δυσανάνγνωστο», «Αιχμάλωτος» και «Ορφανός».

Γλύπτης	1	0,25%
Δεν αναγράφεται	10	1,91%
Δημ. Υπάλληλος	2	0,50%
Δημοσιογράφος	1	0,25%
Δυσανάγνωστο	1	0,19%
Ελαιοχρωματιστής	5	1,25%
Εμπορομανάβης	1	0,25%
Έμπορος	1	0,25%
Επιπλοποιός	7	1,75%
Εργάτης	28	7,02%
Εργατικός	93	23,31%
Εργολάβος Οικοδομών	1	0,25%
Εφημεριδοπώλης	1	0,25%
Ζαχαροπλάστης	5	1,25%
Ζυθοπώλης	1	0,25%
Ηθοποιός	1	0,25%
Ηλεκτρολόγος	1	0,25%
Θυρωρός	1	0,25%
Ιδ. Υπάλληλος	3	0,75%
Καθεκλοποιός	1	0,25%
Καπνέμπορος	1	0,25%
Καπνεργάτης	1	0,25%
Καπνοπαραγωγός	2	0,50%
Καπνοπώλης	5	1,25%
Καραγωγεύς	5	1,25%
Καφεπώλης	3	0,75%
Κηπουρός	3	0,75%
Κλητήρ	1	0,25%
Κουρεύς	8	2,01%
Κρεοπώλης	9	2,26%
Κτίστης	30	7,52%
Λαχανοπώλης	4	1,00%
Μάγειρος	5	1,25%
Μανάβης	2	0,50%
Μαραγκός	4	1,00%
Μεσίτης	1	0,25%
Μηχανικός	1	0,25%
Μηχανουργός	1	0,25%
Μικρέμπορος	2	0,50%
Μουσικός	1	0,25%
Ναυτικός	1	0,25%
Νυκτοφύλαξ	1	0,25%
Ξυλουργός	10	2,51%
Οδοκαθαριστής	1	0,25%

Οπωροπώλης	5	1,25%
Οργανοπαίχτης	2	0,50%
Ορφανός	109	20,84%
Παντοπώλης	5	1,25%
Πηγαδός	1	0,25%
Ποιμήν	2	0,50%
Πωλητής	3	0,75%
Ράπτης	20	5,01%
Σιδηροδρομικός	1	0,25%
Σιδηρουργός	14	3,51%
Σωφέρ	7	1,75%
Ταχυδρομικός	1	0,25%
Τροχ. Υπάλληλος	1	0,25%
Τροχιοδρομικός	2	0,50%
Τυπογράφος	1	0,25%
Υδραυλικός	8	2,01%
Υδροχρωματιστής	2	0,50%
Υπάλ. Ξενοδοχείου	2	0,50%
Υπάλληλος	10	2,51%
Υποδηματοποιός	13	3,26%
Φανοποιός	2	0,50%
Φαρμακοποιός	1	0,25%
Φωτογράφος	2	0,50%
Χρηματομεσίτης	2	0,50%
Χρωματιστής	1	0,25%
Χρωματοπώλης	1	0,25%
Σύνολα	523 (399) ²¹⁰	100,00%

Στον Πίνακα 16 παρατηρούμε κατ' αρχήν ότι έχουμε 109 μαθητές ορφανούς από πατέρα, σε ποσοστό 20,84%, το μεγαλύτερο επί συνόλου 523 μαθητών. Επίσης συναντούμε 1 μαθητή με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «αιχμάλωτος» (0,19%), 2 «αργούς» (0,38%), και 1 «άεργος» (0,19%) που φαίνεται ότι η σημασία αυτών των δύο τελευταίων χαρακτηρισμών είναι ίδια.²¹¹

Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον Πίνακα είναι του εργατικού, 93 πατεράδες επί συνόλου 399, ποσοστό 23,31%. Ακολουθούν τα επαγγέλματα, «Κτίστης» 30 άτομα (7,52%), «Εργάτης» 28 άτομα (7,02%), «Ράπτης» 20 άτομα (5,01%), «Σιδηρουργός» 14 άτομα (3,51%), «Υποδηματοποιός»

²¹⁰ Αριθμοί σε παρένθεση: χωρίς τις ενδείξεις «Άεργος /Αργός», «δεν αναγράφεται», «δυσανάγνωστο», «Αιχμάλωτος» και «Ορφανός».

²¹¹ Ν.Π. Ανδριώτης, Ετυμολογικό Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, Α.Π.Θ. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1995, σ. 34.

13 άτομα (3,26%), «Ξυλουργός» και «Υπάλληλος» από 10 άτομα (2,51%), «Κρεοπώλης» 9 άτομα (2,26%), Κουρεύς» και «Υδραυλικός» από 8 άτομα (2,01%), «Επιπλοποιός» και «Σωφέρ» από 7 άτομα (1,75%), «Αμμοκονιαστής» 6 άτομα (1,50%), «Αμαξηλάτης», «Αρτοποιός», «Γεωργός», «Ελαιοχρωματιστής», «Ζαχαροπλάστης», «Καπνοπώλης», «Καραγωγεύς», «Μάγειρος», «Οπωροπώλης» και «Παντοπώλης» από 5 άτομα (1,25%).

Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα», για τα οποία έχουμε 86 γονείς-πατεράδες που τα ασκούν, ποσοστό 21,55%.

Για 10 άτομα δεν αναγράφεται επάγγελμα, ποσοστό 1,91% και για 1 άτομο η αναγραφή του επαγγέλματος είναι δυσανάγνωστη, ποσοστό 0,19%

Στήλη «ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ»: Η μελέτη του Μαθητολόγιου σχολικού έτους 1930-31 αναφορικά με τη στήλη που καταγράφεται ο χρόνος εγγραφής των μαθητών του Σχολείου για το οποίο διεξάγεται η έρευνα παρουσιάζει τα εξής αποτελέσματα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 17

ΜΗΝΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΑΝ ΕΓΓΡΑΦΗ
Σεπτέμβριος	Από τις 15 έως τις 30	307
Οκτώβριος	Από τις 1 έως τις 30	119
Νοέμβριος	4 και 15	2
Σύνολο		428

Η σχετική στήλη σε αυτό το σχολικό έτος συμπληρώθηκε για 428 μαθητές, ενώ δε συμπληρώθηκε για 95. Παρατηρείται ότι οι περισσότερες εγγραφές πραγματοποιούνται, όπως είναι λογικό, τον μήνα Σεπτέμβριο κατά τον οποίο και γίνεται η έναρξη της σχολικής χρονιάς.

Στο Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1930-31 του 2ου Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου δε φαίνεται αναγραφή στοιχείων κλεισίματος και υπογραφές.

Παρατηρούμε ότι κατά το σχολικό έτος 1930-31 στο «2^ο Δημοτικόν Σχολείον Περιστερίου» λειτουργούν έξι τάξεις. Πολυπληθέστερη εξ αυτών είναι η Α' τάξη με την ΣΤ' να έχει τους λιγότερους μαθητές.

Ζ. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1931-1932

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1931-32 του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου εντάσσεται στο τρίτο τεύχος εκ των τριών των Μαθητολογίων των σχολικών ετών 1925 έως 1936.

Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 21 και τελειώνει στη σελίδα 43.

Έχουν συμπληρωθεί οι στήλες «Αύξων αριθμός», «Όνομα μαθητού», «ΤΟΠΟΣ [(Γεννήσεως, ένθα αναγράφεται και το θρήσκευμα αν τυγχάνει ετερόδοξος), (Εγγραφής εν τω μητρώω των αρρένων, ένθα αναγράφεται και ο αριθμός του μητρώου)]», «Ηλικία» (συμπληρώθηκε για μερικούς μαθητές), «Επάγγελμα πατρός», «Χρόνος εγγραφής», «Τάξις εν η ενεγράφη», «Αριθμός μαθητών εκάστης τάξεως» (στη στήλη αυτή παρατηρούνται πολλά κενά στις συμπληρώσεις) και «Τίτλος εγγραφής».

Δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Όνομα κηδεμόνος», «Εκπαιδευτικά τέλη (Α' τριμηνίας, Β' τριμηνίας, Γ' τριμηνίας)», «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ». Δεν τηρείται σειρά στην τάξη εγγραφής, ούτε τηρείται αλφαβητική σειρά στην καταγραφή των μαθητών και αναγράφεται το πατρώνυμο.

Έχουμε τις παρακάτω καταγραφές κατά τάξη:

Για την Α' τάξη: 172 μαθητές (27,83%)

Για τη Β' τάξη: 119 μαθητές (19,26%)

Για τη Γ' τάξη: 127 μαθητές (20,55%)

Για τη Δ' τάξη: 75 μαθητές (12,14%)

Για την Ε' τάξη: 89 μαθητές (14,40%)

Για τη ΣΤ' τάξη: 36 μαθητές (5,83%)

Το γενικό σύνολο των μαθητών που πραγματοποίησαν εγγραφή στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου κατά το σχολικό έτος 1931-32 είναι 618.

Παρατηρήσεις:

1. Στη σελ. 8 σε 1 μαθ. υπάρχει η ένδειξη «ενεγράφει κατά λάθος»
2. Το άθροισμα των μαθητών στον πίνακα κλεισίματος έτους ισούται με 619 (α:172/172,β:122/119,γ:126/127,δ:76/75, ε:87/89, στ:36/36) ενώ στην καταγραφή που έγινε ισούται με 618.

Στήλη «Ηλικία»: Η στήλη αυτή έχει συμπληρωθεί μόνο για 37 μαθητές, ενώ δεν έχει συμπληρωθεί για 581. Σύμφωνα και με την πιο πάνω παρατήρηση έχουμε τα εξής:

Για την Α΄ τάξη: 5 μαθητές 7 ετών και 2 μαθητές 9 ετών. Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 165. Σύνολο: 172 μαθητές.

Για τη Β΄ τάξη: 1 μαθητής 10 ετών.

Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 118. Σύνολο: 119 μαθητές.

Για τη Γ΄ τάξη: 2 μαθητές 8 ετών, 1 μαθητής 9 ετών, 4 μαθητές 10 ετών, 2 μαθητές 11 ετών και 1 μαθητής 13 ετών. Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 117. Σύνολο: 127 μαθητές.

Για τη Δ΄ τάξη: 2 μαθητές 10 ετών, 1 μαθητής 11 ετών και 3 μαθητές 12 ετών. Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 69. Σύνολο: 75 μαθητές.

Για την Ε΄ τάξη: 2 μαθητές 11 ετών, 2 μαθητές 12 ετών, 2 μαθητές 13 ετών και 1 μαθητής 14 ετών. Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 82. Σύνολο: 89 μαθητές.

Για τη ΣΤ΄ τάξη: 1 μαθητής 12 ετών και 5 μαθητές 13 ετών.

Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία 30. Σύνολο: 36 μαθητές.

Λόγω του ελάχιστου αριθμού μαθητών για τους οποίους έχει συμπληρωθεί η σχετική στήλη του Μαθητολόγιου του σχολικού έτους που ερευνάται, δε δίνεται η δυνατότητα εξαγωγής συμπερασμάτων σε σχέση με την ηλικία των μαθητών.

Στήλη: «Τόπος γεννήσεως»

ΠΙΝΑΚΑΣ 18

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άβοια Μ.Ασ.	1	0,17%
Άδανα	2	0,33%
Αθήνα	235	39,23%
Αϊβαλή (Κυδωνίαι Μ.Ασία)	13	2,17%
Αίγινα	1	0,17%
Αίγιο	1	0,17%
Αίδίνιον	1	0,17%
Αλεξάνδρεια	1	0,17%
Αμερική	3	0,50%
Άνδρος	1	0,17%
Άνω Λιόσια	1	0,17%
Αξάριον	1	0,17%

Αφίκλεια	1	0,17%
Βαϊνδήριον	1	0,17%
Βολισσός	1	0,17%
Βόλος	2	0,33%
Βουλγαρία	4	0,67%
Βούρμπιανη Ιωαννίνων	1	0,17%
Βρύουλα (Σμύρνη)/Βουρλά	10	1,67%
Δαρδανέλια	1	0,17%
Ερισσός (Ιερισσός Χαλκ.?)	1	0,17%
Ευξεινούπολη	1	0,17%
Θεσσαλονίκη	6	1,00%
Θήβα	1	0,17%
Θράκη	2	0,33%
Ίμβρος	1	0,17%
Ίος	2	0,33%
Ιωαννίνα	2	0,33%
Καισάρεια	3	0,50%
Καλάμαι	1	0,17%
Καλλίπολις	1	0,17%
Καστοριά	1	0,17%
Κεφαλληνία	2	0,33%
Κίος	1	0,17%
Κιρκαγάτσι ή Κιρκαγατσίου	1	0,17%
Κίττα Λακωνίας	2	0,33%
Κορώνη	2	0,33%
Κρήνη (Μ. Ασία)	1	0,17%
Κρήτη	2	0,33%
Κριτζαλία	1	0,17%
Κρυοκούκη	1	0,17%
Κωνσταντινούπολη	85	14,19%
Λαμία	6	1,00%
Λαύριον	1	0,17%
Λήμνος	2	0,33%
Λυών	1	0,17%
Μαγνησία	6	1,00%
Μάδυτος	1	0,17%
Μαινεμένη	1	0,17%
Μάλτα	1	0,17%
Μασσαλία	1	0,17%
Μέγαρα	2	0,33%
Μυτιλήνη	3	0,50%
Νεάπολις	1	0,17%
Νικομήδεια	1	0,17%
Νυμφαίον	1	0,17%
Ξάνθη	1	0,17%

Ουσάκ	1	0,17%
Παρίσιοι	1	0,17%
Πειραιεύς	15	2,50%
Πέργαμος	1	0,17%
Περιστέρι	14	2,34%
Πετρούπολη	1	0,17%
Πρίγκηπος	2	0,33%
Προύσα	4	0,67%
Πύργος	1	0,17%
Ρωσία	3	0,50%
Σάμος	2	0,33%
Σαμψούς	2	0,33%
Σεβδίκιοι	2	0,33%
Σινώπη	3	0,50%
Σμύρνη	95	15,86%
Στενήμαχος	5	0,83%
Σύρος	2	0,33%
Σώκια (Σμύρνη)	3	0,50%
Φάρσαλα	1	0,17%
Φιλαδέλφεια	3	0,50%
Χαλαντρίτση (Αχαΐα ?)	1	0,17%
Χαλκιδών (Κων/λης)	1	0,17%
Χαλκίς	1	0,17%
Χαρούδα Πύργου	1	0,17%
Χίος	3	0,50%
Σύνολα	618/(599)	100,00%
ΣΕΛ.28 α/α 190 "ενεγράφη λάθος" ΔΕΝ ΠΡΟΣΜΕΤΡΑΤΑΙ		
Από άλλες περιοχές της Μ. Ασίας του Πόντου και Θράκης	79	
Από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας	77	
Από χώρες και πόλεις του εξωτερικού	14	
Δυσανάγνωστο	4	
Δεν αναγράφεται	15	
Σμύρνη	95	
Κωνσταντινούπολη	85	
Αθήνα	235	
Περιστέρι	14	
ΣΥΝΟΛΑ	618	

Από τη μελέτη του Πίνακα 18 εξάγονται τα παρακάτω συμπεράσματα σε σχέση με τον τόπο γέννησης των μαθητών που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στο Μαθητολόγιο του σχολικού έτους 1931-1932:

Στην Αθήνα γεννήθηκαν 235 μαθητές, κατέχοντας το υψηλό ποσοστό του 39,23%, 95 μαθητές γεννήθηκαν στη Σμύρνη (15,86%), 85 μαθητές γεννήθηκαν στην Κωνσταντινούπολη (14,19%), σε διάφορες περιοχές της ελληνικής επικράτειας γεννήθηκαν 77 (12,85%), σε άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης γεννήθηκαν 79 (13,19%), σε χώρες και πόλεις του εξωτερικού γεννήθηκαν 14 (2,34%) και στο Περιστέρι γεννήθηκαν 14 (2,34%). «Δεν αναγράφεται» 15 (2,43%) και «Δυσανάγνωστο 4 (0,65%)».

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι σε ποσοστό 43,24% των εγγραφεισών μαθητών (πλην των ενδείξεων «Δυσανάγνωστο» και «Δεν αναγράφεται») στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου κατά το σχολικό έτος 1931-1932, που έχουν καταγραφεί στη στήλη «τόπος γεννήσεως», γεννήθηκαν στη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης. Ακολουθούν οι μαθητές που γεννήθηκαν στην Αθήνα και κατέχουν το ποσοστό του 39,23%.

Το Περιστέρι ως προσφυγικός συνοικισμός από το 1925 και αργότερα ως Δήμος, ήδη διαγράφει μια εξαετία από την εγκατάσταση των προσφύγων. Ο μαθητικός πληθυσμός του σχολικού έτους 1931-1932 που δηλώνει ότι έχει γεννηθεί σε τόπους της καθ' ημάς Ανατολής κυριαρχεί. Βέβαια και το υψηλό ποσοστό των μαθητών που ακολουθεί και που δηλώνει ότι έχει γεννηθεί στην Αθήνα είναι μαθητές προσφυγικής καταγωγής που διέμειναν σε σχολεία της Αθήνας και στο Δημοτικό Θέατρο, πριν πραγματοποιηθεί η εγκατάστασή τους στο Περιστέρι.

Στήλη «Επάγγελμα πατρός»

ΠΙΝΑΚΑΣ 19

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άεργος	1	0,16%
Αιχμάλωτος	1	0,16%
Αμαξηλάτης	4	0,86%
Αμμοκονιαστής	6	1,29%
Ανάπηρος	5	0,81%
Ανθοπώλης	1	0,21%
Ανθρακέμπορος	2	0,43%
Ανθρακοπώλης	5	1,07%
Αρτοποιός	7	1,50%
Βαρελοποιός	1	0,21%
Βιβλιοδέτης	2	0,43%
Γαλατοπώλης	5	1,07%

Γλύπτης	1	0,21%
Δεν αναγράφεται	20	3,24%
Δημ. Υπάλληλος	1	0,21%
Δημοσιογράφος	1	0,21%
Διδάσκαλος	1	0,21%
Ελαιοχρωματιστής	5	1,07%
Έμπορος	3	0,64%
Επιπλοποιός	4	0,86%
Εργάτης	2	0,43%
Εργατικός	147	31,55%
Εργολάβος	2	0,43%
Εργοστασιάρχης	1	0,21%
Εστιάτωρ	1	0,21%
Εφημεριδοπώλης	1	0,21%
Ζαχαροπλάστης	3	0,64%
Ζυθοπώλης	2	0,43%
Ηλεκτρολόγος	1	0,21%
Ηλεκτροτεχνίτης	1	0,21%
Θερμαστής	1	0,21%
Θυρωρός	1	0,21%
Ιδ. Υπάλληλος	1	0,21%
Καθεκτοποιός ή Καρεκλοποιός	1	0,21%
Καλαθοποιός	1	0,21%
Καπνέμπορος	1	0,21%
Καπνοπώλης	4	0,86%
Καραγωγεύς	10	2,15%
Καφεπώλης	1	0,21%
Κηπουρός	9	1,93%
Κουρεύς	12	2,58%
Κρεοπώλης	9	1,93%
Κτίστης	36	7,73%
Λαχανοπώλης	7	1,50%
Μάγειρος	3	0,64%
Μανάβης	1	0,21%
Μεσίτης	2	0,43%
Μηχανικός	2	0,43%
Μικρέμπορος	1	0,21%
Μουσικός	1	0,21%
Μυλωνάς	1	0,21%
Νυκτοφύλαξ	1	0,21%
Ξενοδόχος	1	0,21%
Ξυλουργός	14	3,00%
Οδοκαθαριστής	1	0,21%
Οπωροπώλης	4	0,86%
Οργανοπαίχτης	5	1,07%

Ορυχαλκουργός	1	0,21%
Ορφανός	122	19,74%
Παντοπώλης	4	0,86%
Παραγγελιοδόχος	1	0,21%
Ράπτης	24	5,15%
Σιδηροδρομικός	2	0,43%
Σιδηρουργός	13	2,79%
Σουβατσή	1	0,21%
Σωφέρ	10	2,15%
Ταχυδρόμος ή Ταχυδρομικός	2	0,43%
Τροchioδρομικός	6	1,29%
Τυπογράφος	3	0,64%
Τυφλός	3	0,49%
Υδραυλικός	5	1,07%
Υπάλληλος	27	5,79%
Υποδηματοποιός	17	3,65%
Φανοποιός	2	0,43%
Φαρμακοποιός	2	0,43%
Φρεατορύχος	2	0,43%
Χρηματομεσίτης	3	0,64%
Σύνολα	618/(466)	100,00%

Από τον Πίνακα 19 παρατηρούμε κατ' αρχήν ότι έχουμε 122 μαθητές ορφανούς από πατέρα, ποσοστό 19,74%, δεύτερο σε μέγεθος σύνολο επί 618 μαθητών. Επίσης συναντούμε 1 μαθητή με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «αιχμάλωτος» (0,16%), 1 «άεργος» (0,16%), 5 «ανάπηρος» (0,81%) και 3 «τυφλός» (0,49%). Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον πίνακα είναι του εργατικού, 147 πατεράδες επί συνόλου 466, ποσοστό 31,55%. Ακολουθούν τα επαγγέλματα, «Κτίστης» 36 άτομα (7,73%), «Υπάλληλος» 27 άτομα (5,79%), «Ράπτης» 24 άτομα (5,15%), «Υποδηματοποιός» 13 άτομα (3,65%), «Κουρεύς» 12 άτομα (2,58%), «Καραγωγεύς» και «Σωφέρ» από 10 άτομα (2,15%), «Κηπουρός» και «Κρεοπώλης» από 9 άτομα (1,93%), «Αρτοποιός» και «Λαχανοπώλης» από 7 άτομα (1,50%), «Αμμοκονιαστής» και «Τροchioδρομικός» από 6 άτομα (0,97%), «Ανθρακοπώλης», «Γαλατοπώλης», «Ελαιοχρωματιστής», «Οργανοπαίχτης» και «Υδραυλικός» από 5 άτομα (1,07%).

Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα» για τα οποία έχουμε 92 γονείς-πατεράδες που τα ασκούν, ποσοστό 19,74%. Για 20 άτομα δεν αναγράφεται επάγγελμα, ποσοστό 3,24%.

Στήλη «ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ»: Η μελέτη του Μαθητολόγιου σχολικού έτους 1931-32 αναφορικά με τη στήλη που συμπληρώνεται ο χρόνος εγγραφής των μαθητών του Σχολείου, για το οποίο διεξάγεται η έρευνα παρουσιάζει τα εξής αποτελέσματα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 20

ΜΗΝΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΑΝ ΕΓΓΡΑΦΗ
Σεπτέμβριος	Από τις 16 έως τις 30	408
Οκτώβριος	Από τις 1 έως τις 29	167
Νοέμβριος	Από τις 2 έως τις 30	13
Δεκέμβριος	Από τις 1 έως τις 21	5
Ιανουάριος	Από τις 6 έως τις 26	8
Μάρτιος	Στις 2	1
Απρίλιος	Από τις 1 έως τις 11	13
Σύνολο		615

Η σχετική στήλη σε αυτό το σχολικό έτος συμπληρώθηκε για 615 μαθητές, ενώ δε συμπληρώθηκε για 3. Παρατηρείται ότι οι περισσότερες εγγραφές πραγματοποιούνται, όπως είναι λογικό, τον μήνα Σεπτέμβριο κατά τον οποίο και γίνεται η έναρξη της σχολικής χρονιάς. Επίσης καθ' όλη σχεδόν τη διάρκεια του σχολικού έτους μέχρι και τον Απρίλιο πραγματοποιούνται εγγραφές.

Στήλη «Τίτλος εγγραφής»: Η στήλη αυτή συμπληρώνεται προκειμένου να δηλωθεί ο τίτλος που απέκτησε ο κάθε μαθητής στο σχολείο που φοίτησε και που χρησιμοποιήθηκε για την εγγραφή του στο παρόν Μαθητολόγιο. Εφόσον πρόκειται για πρώτη εγγραφή (πρώτη τάξη) αναφέρεται με την ένδειξη «το πρώτον».

ΠΙΝΑΚΑΣ 21

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΙΤΛΟΥ ²¹²	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Εδιδάχθη κατ' οίκον	4	0,65%

²¹² Οι αναγραφές της παρούσας στήλης αναγράφονται όπως ακριβώς περιγράφονται στο ερευνώμενο Αρχείο.

Β' ή 2 ^ο Δημ. Σχ. Περ	299	48,70%
29 Δημ. Σχ. Αθην	1	0,16%
Το πρώτον εγγρ.	119	19,38%
Διετής	106	17,26%
Β' Παιδ. Σαθ. Περ	3	0,49%
Δεν Αναγρ.	4	0,00%
28 Δημ. Σχ. Αθην	1	0,16%
34 Δημ. Σχ. Αθην	1	0,16%
50 Δημ. Σχ. Αθην	1	0,16%
44 Δημ. Σχ. Αθ(ΑΠΟΔ)	1	0,16%
Παιδ. Σταθ. Περ	20	3,26%
Α' ή 1 ^ο Δημ. Σχ. Περ	8	1,30%
Σχολ. Χαροκόπου	1	0,16%
31 Μικτ. Δημ. Σχ.	1	0,16%
4 Δημ. Σχ.	1	0,16%
32 ^ο Δημ. Σχ. Αθην	2	0,33%
Διετής 48ον Δημ. Σχ. Πειρ.	1	0,16%
Διετής 30ον Δημ. Σχ. Αθ	2	0,33%
Δημ. Σχ. Λαυρίου	1	0,16%
45 Δημ. Σχ. Αθην	1	0,16%
49 Δημ. Σχ. Αθην	1	0,16%
2 ^ο Δημ. Σχ. Ν. Σφαγείων	1	0,16%
Διετής 1ον Δημ. Σχ. Περ	1	0,16%
9 Δημ. Σχ. Αθην	1	0,16%
32 ^ο Δημ. Σχ. Περ	1	0,16%
16 Δημ. Σχ. Αθην	2	0,33%
Νυχτ. Σχ. Αγ. Τρύφωνα	1	0,16%
Δημ. Σχ. Ρουμελή(Κρήτ)	1	0,16%
Διετής Ιδ. Σχ.(Πρόοδος).	1	0,16%
19 ^ο Δημ. Σχ. Περ	1	0,16%
Παιδ. Εθνικ. Σαθ.	1	0,16%
39 Δημ. Σχ. Αθην.	1	0,16%
25 Δημ. Σχ. Αθην	2	0,33%
36 Δημ. Σχ. Αθην.	1	0,16%
Ε' Δημ. Σχ. Ηρ. Κρήτ.	1	0,16%
Δημ. Σχ. Αγ. Σάββα	1	0,16%
Πιστοποιητ. Άνω Λιοσίων	1	0,16%
Πιστοποιητ. Πύργου	1	0,16%
Πιστοποιητ. Σχ. Αγ. Αναργ.	1	0,16%
Πιστοποιητ. Σχ. Νέων Λιοσίων	2	0,33%
Αποδ. 12ου Δ. Π. Αθην.	1	0,16%
Αποδ. 48ου σχολ. Σεπολίων	1	0,16%

Βεβ.23ου Μεικτ. Δημ. σχ	1	0,16%
Αποδ. Μικτ. Δημ. σχολ. Μυτιλ.	2	0,33%
Δ' Σχολ. Αθηνών	1	0,16%
Βεβαίωσις του Ιερ. Ναού Αγ. Αντωνίου	1	0,16%
Αποδ. 36 Δημ. Σχ. Αθην.	1	0,16%
Βεβαίωσις Μοσχοχωρίου Κασοριάς	1	0,16%
Βεβαίωσις του Ιερ. Ναού Θεοτόκου	1	0,16%
6ον Δημ. Σχ. Αθην	1	0,16%
Αον Σχ. Δυτ. Π. Αθηνών	1	0,16%
Αποδ. 32ου Δημ. Σχ.	1	0,16%
Αποδ. Δημ. Σχ. Γλυφάδας	1	0,16%
Αποδ. 31ου Δημ. Σχ.	1	0,16%
Αποδ. 11ου Δημ. Σχ. Δράμας	1	0,16%
ΣΧολ. Ριζουπόλεως	1	0,16%
Σύνολα	618/(614)	100,00%

Εκ των 614 τίτλων οι 481 (78,34%) είναι «ενδεικτικά», 111 (18,08%) αναφέρονται ως «διετής», 4 (0,65%) «εδιδάχθη κατ' οίκον», 5 (0,81%) «Πιστοποιητικά», 9 (1,47%) «Αποδεικτικά» και 4 (0,65%) «βεβαιώσεις».

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη μελέτη του Πίνακα 21 είναι τα εξής: Η πλειονότητα των μαθητών, 524 ποσοστό 85,34%, προέρχονται ή εγγράφονται στην Α' τάξη ή είναι «διετής» στο 2^ο Δημ. Σχ. Περιστερίου για το οποίο διεξάγεται η παρούσα έρευνα. Οι προερχόμενοι από τον Παιδικό Σταθμό Περιστερίου είναι 20 μαθητές (3,26%). Οι προερχόμενοι από το 1^ο Δημ. Σχ. Περιστερίου είναι 8 μαθ. (1,30%). Αυτοί που παρακολούθησαν μαθήματα στο σπίτι με τη μέθοδο της «Κατ' οίκον διδασκαλίας» είναι 4 μαθητές (0,65%). Οι προερχόμενοι από τον Β' Παιδικό Σταθμό Περιστερίου είναι 3 μαθητές (0,49%). Οι υπόλοιποι μαθητές προέρχονται από διάφορα σχολεία της ελληνικής επικράτειας και είναι 51 (8,31%). Υπάρχει σε 4 μαθητές μη αναγραφή του σχολείου από το οποίο προέρχονται, ποσοστό επί του συνόλου των μαθητών (0,65%).

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1931-32 του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, κλείνει στις 13 Ιουνίου 1932, με τον αριθμό 618 και υπογράφει ο Διευθυντής του Σχολείου Περ. Δουδούμης.

Ακολουθεί: «Πίναξ εγγραφέντων κατά το σχολ. έτος 1931-1932 κατά τάξεις και φύλον»

ΠΙΝΑΚΑΣ 22

Τάξεις	Άρρενες	Θήλεις	Σύνολον
Πρώτη	86	86	172
Δευτέρα	60	62	122
Τρίτη	64	62	126
Τετάρτη	51	25	76
Πέμπτη	46	41	87
Έκτη	15	21	36
	322	297	619

Εν Περιστερίω τη 13 Ιουνίου 1932

Ο Δ/της του σχολείου

Περ. Δουδούμης

Παρατηρούμε ότι κατά το σχολικό έτος 1931-32 στο «2^{ον} Δημοτικόν Σχολείον Περιστερίου» λειτουργούν έξι τάξεις. Πολυπληθέστερη εξ αυτών είναι η Α΄ τάξη, με την ΣΤ΄ να έχει τους λιγότερους μαθητές.

Η. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1932-1933

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1932-33 του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, εντάσσεται στο τρίτο τεύχος εκ των τριών των Μαθητολογίων των σχολικών ετών 1925 έως 1936. Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 45 και τελειώνει στη σελίδα 67. Έχουν συμπληρωθεί οι στήλες «Αύξων αριθμός», «Όνομα μαθητού», «ΤΟΠΟΣ [(Γεννήσεως, ένθα αναγράφεται και το θρήσκευμα αν τυγχάνει ετερόδοξος), (Εγγραφής εν τω μητρώω των αρρένων, ένθα αναγράφεται και ο αριθμός του μητρώου)]», «Ηλικία», «Επάγγελμα πατρός», «Χρόνος εγγραφής», «Τάξις εν η ενεγράφη», «Τίτλος εγγραφής» και «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ» όπου σημειώθηκαν 41 .

Δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Αριθμός μαθητών εκάστης τάξεως», «Όνομα κηδεμόνος» και «Εκπαιδευτικά τέλη (Α΄ τριμηνίας, Β΄ τριμηνίας, Γ΄ τριμηνίας)».

Δεν τηρείται σειρά στην τάξη εγγραφής, ούτε τηρείται αλφαβητική σειρά στην καταγραφή των μαθητών και αναγράφεται το πατρώνυμο.

Έχουμε τις παρακάτω καταγραφές κατά τάξη:

Για την Α' τάξη: 158 μαθητές (26,12%)

Για τη Β' τάξη: 124 μαθητές (20,50%)

Για τη Γ' τάξη: 106 μαθητές (17,52%)

Για τη Δ' τάξη: 82 μαθητές (13,55%)

Για την Ε' τάξη: 62 μαθητές (10,25%)

Για τη ΣΤ' τάξη: 73 μαθητές (12,07%)

Το γενικό σύνολο των μαθητών που πραγματοποίησαν εγγραφή στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου κατά το σχολικό έτος 1932-33 είναι 605.

Παρατήρηση: Στη σελ. 67 μετά από τον α/α 584 αναγράφεται ο 586, με αποτέλεσμα να φαίνεται σύνολο μαθητών 606, ενώ είναι 605.

Στήλη «Ηλικία»: Η στήλη αυτή δεν έχει συμπληρωθεί για 78 μαθητές και έχει συμπληρωθεί για 527 ως εξής:

Για την Α' τάξη : 76 μαθητές 6 ετών (54,68%), 40 μαθητές 7 ετών (28,78%), 13 μαθητές 8 ετών (9,35%), 4 μαθητές 9 ετών (2,88%), 4 μαθητές 10 ετών (2,88%), 2 μαθητές 12 ετών (1,44%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 19 μαθητές (12,03%). Σύνολο: 158 μαθητές.

Για τη Β' τάξη: 37 μαθητές 7 ετών (33,33%), 44 μαθητές 8 ετών (39,64%), 18 μαθητές 9 ετών (16,22%), 9 μαθητές 10 ετών (8,11%), 1 μαθητής 11 ετών (0,90%) και 2 μαθητές 12 ετών (1,44%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 13 μαθητές (10,48%). Σύνολο: 124 μαθητές.

Για τη Γ' τάξη: 1 μαθητής 6 ετών (1,14%), 1 μαθητής 7 ετών (1,14%), 25 μαθητές 8 ετών (28,41%), 31 μαθητές 9 ετών (35,23%), 19 μαθητές 10 ετών (21,59%), 9 μαθητές 11 ετών (10,23%) και 2 μαθητές 12 ετών (2,27%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 18 μαθητές (16,98%). Σύνολο: 106 μαθητές.

Για τη Δ' τάξη: 1 μαθητής 7 ετών (1,41%), 13 μαθητές 9 ετών (18,31%), 24 μαθητές 10 ετών (33,80%), 19 μαθητές 11 ετών (26,76%), 7 μαθητές 12 ετών (9,86%) και 7 μαθητές 13 ετών (9,86%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 11 μαθητές (13,41%). Σύνολο: 82 μαθητές.

Για την Ε΄ τάξη: 21 μαθητές 10 ετών (40,38%), 11 μαθητές 11 ετών (21,15%), 15 μαθητές 12 ετών (28,85%), 2 μαθητές 13 ετών (3,85%) και 3 μαθητές 14 ετών (5,75%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 10 μαθητές (16,13%). Σύνολο: 62 μαθητές.

Για τη ΣΤ΄ τάξη: 2 μαθητές 9 ετών (3,03%), 9 μαθητές 10 ετών (13,64%), 16 μαθητές 11 ετών (24,24%), 20 μαθητές 12 ετών (30,30%), 11 μαθητές 13 ετών (16,67%), 5 μαθητές 14 ετών (7,58%) και 3 μαθητές 15 ετών (4,55%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 7 μαθητές (9,59%). Σύνολο: 73 μαθητές.

Από τα πιο πάνω στοιχεία εξάγεται το συμπέρασμα ότι οι μαθητές που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στο Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1932-1933, φέρουν ηλικία που κυμαίνεται μεταξύ 6 και 15 ετών.

Παρατηρούμε επίσης σημαντική ηλικιακή διακύμανση σε όλες τις τάξεις.

Στην Α΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 6,7,8,9,10 και 12 ετών, με την ηλικία των 6 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στη Β΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 7,8,9,10,11 και 12 ετών, με την ηλικία των 8 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στη Γ΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 6,7,8,9,10,11 και 12 ετών, με την ηλικία των 9 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στη Δ΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 7,9,10,11,12 και 13 ετών, με την ηλικία των 10 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στην Ε΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 10,11,12,13 και 14 ετών, με την ηλικία των 10 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στη ΣΤ΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 9,10,11,12,13,14 και 15 ετών, με την ηλικία των 12 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Η ηλικιακή διασπορά των εγγεγραμμένων μαθητών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου κατά το σχολικό έτος 1932 - 1933 είναι εντυπωσιακά μεγάλη. Υποδηλώνει την αδυναμία εγγραφής των μαθητών σε τάξη αντίστοιχη της ηλικίας, προφανώς εξ αιτίας των δύσκολων συνθηκών που βίωναν λόγω του προσφυγικού δράματος, αλλά και της επανάληψης φοίτησης της ίδιας τάξης.

Στήλη: «Τόπος γεννήσεως»

ΠΙΝΑΚΑΣ 23

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Αθήνα	192	35,49%
Αϊβαλή (Κυδωνίαι Μ.Ασία)	6	1,11%
Αίγινα	1	0,18%
Αίγιο	1	0,18%
Αξάριον	1	0,18%

Βόλος	1	0,18%
Βουλγαρία	2	0,37%
Βρύουλα (Σμύρνη)/Βουρλά	7	1,29%
Δεν αναγράφεται	57	9,42%
Δυσανάγνωστη	7	1,16%
Θεσσαλονίκη	4	0,74%
Θήβα	1	0,18%
Θράκη	1	0,18%
Ικαρία	1	0,18%
Ικόνιον	1	0,18%
Ιωαννίνα	3	0,55%
Καβάλα	1	0,18%
Καισάρεια	1	0,18%
Καλάμαι	2	0,37%
Καλλιθέα	3	0,55%
Καλλίπολις	2	0,37%
Κεφαλληνία	1	0,18%
Κίος Μ.Ασίας	1	0,18%
Κιρκαγάτσι ή Κιρκαγατσίου	1	0,18%
Κρήνη (Μ. Ασία)	1	0,18%
Κρήτη	1	0,18%
Κρυεκούκη (ή Ερυθραία Μ.Ασίας)	1	0,18%
Κωνσταντινούπολη	56	10,35%
Λαμία	7	1,29%
Λήμνος	3	0,55%
Μαγνησία	2	0,37%
Μάδυτος	1	0,18%
Μάνη	1	0,18%
Μέγαρα	1	0,18%
Μυτιλήνη	1	0,18%
Νικομήδεια	1	0,18%
Ξάνθη	1	0,18%
Ουσάκ	1	0,18%
Πάτραι	1	0,18%
Πειραιεύς	10	1,85%
Πέργαμος	1	0,18%
Περιστέρι	125	23,11%
Πετρούπολη	1	0,18%
Προύσα	5	0,92%
Ρωσία	1	0,18%
Σάμος (Βαθύ)	3	0,55%
Σαμψούς	1	0,18%
Σεβδίκιοι	1	0,18%
Σινώπη	2	0,37%
Σμύρνη	60	11,09%

Σπέτσαι	1	0,18%
Στενήμαχος	4	0,74%
Σώκια (Σμύρνη)	1	0,18%
Τήνος	1	0,18%
Φάρσαλα	3	0,55%
Φιλαδέλφεια	2	0,37%
Χαλκίς	2	0,37%
Χανιά	3	0,55%
Χίος	1	0,18%
Σύνολα	605/(541)	100,00%
Από άλλες περιοχές της Μ. Ασ. του Πόντου και Θράκης		48
Από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας		56
Από χώρες και πόλεις του εξωτερικού		4
Δυσανάγνωστο		7
Δεν αναγράφεται		57
Σμύρνη		60
Κωνσταντινούπολη		56
Αθήνα		192
Περιστέρι		125
ΣΥΝΟΛΑ		605

Ο Πίνακας 23 μας οδηγεί στην εξαγωγή των πιο κάτω συμπερασμάτων σε σχέση με τον τόπο γέννησης των μαθητών που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στο Μαθητολόγιο του σχολικού έτους που ερευνάται:

Στην Αθήνα γεννήθηκαν 192 μαθητές, κατέχοντας το υψηλό ποσοστό του 35,49%, 60 μαθητές γεννήθηκαν στη Σμύρνη (11,09 %), 56 μαθητές γεννήθηκαν στην Κωνσταντινούπολη (10,35%), σε διάφορες περιοχές της ελληνικής επικράτειας γεννήθηκαν 56 (10,35%), σε άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης γεννήθηκαν 48 (8,87%), σε χώρες και πόλεις του εξωτερικού γεννήθηκαν 4 (0,74%) και στο Περιστέρι γεννήθηκαν 125 (23,11%). «Δεν αναγράφεται» 57 (9,42%) και «Δυσανάγνωστο» 7 (1,16%).

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι στο πιο πάνω σχολείο κατά το σχολικό έτος 1932- 1933 σε ποσοστό 35,49% των εγγραφέντων μαθητών (πλην των ενδείξεων «Δυσανάγνωστο» και «Δεν αναγράφεται»), που έχουν καταγραφεί στη στήλη «τόπος γεννήσεως», γεννήθηκαν στην Αθήνα. Οι μαθητές που γεννήθηκαν στη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης κατέχουν το ποσοστό 30,31%. Ακολουθούν οι μαθητές που γεννήθηκαν στο Περιστέρι σε ποσοστό 23,11%.

Το υψηλό ποσοστό των μαθητών του Σχολείου που γεννήθηκαν στην Αθήνα, στην οποία διοικητικά εντάσσονταν μέχρι το 1934 ο συνοικισμός, δικαιολογείται

από το γεγονός ότι οι γονείς των μαθητών, που οι περισσότεροι ήταν πρόσφυγες, δήλωναν τόπο γέννησης των παιδιών «Αθήνα» όπου και διαβιούσαν πριν την εγκατάστασή τους στο Περιστέρι.

Στήλη «Επάγγελμα πατρός»

ΠΙΝΑΚΑΣ 24

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άεργος	8	1,32%
Αμαξηλάτης	4	0,87%
Αμμοκονιαστής	1	0,22%
Ανάπηρος	5	0,83%
Ανθρακοπώλης	4	0,87%
Αξιωματικός	1	0,22%
Αρτοποιός	3	0,65%
Ασυρματιστής	3	0,65%
Αυγοπώλης	1	0,22%
Βαφεύς	1	0,22%
Βιβλιοδέτης	2	0,43%
Γαλατοπώλης	3	0,65%
Γεωργός	1	0,22%
Δεν αναγράφεται	37	6,12%
Δημ. Υπάλληλος	1	0,22%
Δημοσιογράφος	2	0,43%
Δημοτ. Υπάλληλος	1	0,22%
Δυσανάγνωστο	2	0,33%
Ελαιοχρωματιστής	6	1,30%
Έμπορος	4	0,87%
Επιπλοποιός	2	0,43%
Εργάτης	6	1,30%
Εργατικός	192	41,56%
Εργολάβος	3	0,65%
Εφημεριδοπώλης	2	0,43%
Ζαχαροπλάστης	4	0,87%
Ζωγράφος	1	0,22%
Ηλεκτροτεχνίτης	1	0,22%
Θερμαστής	1	0,22%
Ιδ. Υπάλληλος	2	0,43%
Καθεκλοποιός	1	0,22%
Καλαποδοποιός	2	0,43%

Καπνοπώλης	5	1,08%
Καραγωγεύς	6	1,30%
Καφεπώλης	1	0,22%
Κεραμοποιοίς	1	0,22%
Κηπουρός	3	0,65%
Κουρεύς	12	2,60%
Κρεοπώλης	3	0,65%
Κτηματίας	1	0,22%
Κτίστης	30	6,49%
Λαχανοπώλης	10	2,16%
Λιθοξόος	2	0,43%
Λογιστής	1	0,22%
Μάγειρος	3	0,65%
Μαραγκός	1	0,22%
Μεσίτης	1	0,22%
Μηχανικός	1	0,22%
Μηχανουργός	1	0,22%
Μικρέμπορος	1	0,22%
Ναυτικός	1	0,22%
Νοσοκόμος	1	0,22%
Νυκτοφύλαξ	1	0,22%
Ξυλογλύπτης	1	0,22%
Ξυλουργός	14	3,03%
Οδοκαθαριστής	1	0,22%
Οπωροπώλης	2	0,43%
Οργανοπαίχτης	2	0,43%
Οργανοποιοίς	1	0,22%
Ορυχαλκουργός	1	0,22%
Ορφανή	91	15,04%
Παντοπώλης	5	1,08%
Ποτοποιός	1	0,22%
Πωλητής	1	0,22%
Ράπτης	15	3,25%
Σιδηροδρομικός	2	0,43%
Σιδηρουργός	8	1,73%
Σοφατζής	1	0,22%
Σωφέρ	11	2,38%
Ταχυδρομικός	1	0,22%
Τροχ. Υπάλληλος	2	0,43%
Τροchioδρομικός	3	0,65%
Τυπογράφος	2	0,43%
Υδραυλικός	4	0,87%
Υπάλληλος	20	4,33%
Υποδηματοποιοίς	12	2,60%

Φανοποιός	3	0,65%
Φαρμακοποιός	2	0,43%
Φρεατορύχος	2	0,43%
Φωτογράφος	1	0,22%
Χρηματομεσίτης	3	0,65%
Σύνολα	605/(462)	100,00%

Από τον Πίνακα 24 παρατηρούμε κατ' αρχήν ότι έχουμε 91 μαθητές ορφανούς από πατέρα, ποσοστό 15,04 %, δεύτερο σε μέγεθος σύνολο επί 605 μαθητών.

Επίσης συναντούμε 8 μαθητές με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «άεργος» (1,32%) και 5 ως «ανάπηρος» (0,83%). Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον Πίνακα είναι με τον χαρακτηρισμό «εργατικός», 192 άτομα επί συνόλου 462, ποσοστό 41,56%. Ακολουθούν τα επαγγέλματα, «Κτίστης» 30 άτομα (6,49%), «Υπάλληλος» 20 άτομα (4,33%), «Ράπτης» 15 άτομα (3,25%), «Ξυλουργός» 14 άτομα (3,03%), «Κουρέυς» και «Υποδηματοποιός» από 12 άτομα (2,60%), «Σωφέρ» 11 άτομα (2,38%), «Λαχανοπώλης» 10 άτομα (2,16%), «Σιδηρουργός» 8 άτομα (1,73%), «Ελαιοχρωματιστής», «Εργάτης» και «Καραγωγεύς» από 6 άτομα (1,30%), «Καπνοπώλης» και «Παντοπώλης» από 5 άτομα (1,08%).

Το υψηλό ποσοστό των «ορφανών» καταδεικνύει τη δυστυχία του πολέμου και της προσφυγιάς που υποβλήθηκε το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων του Περιστερίου. Επίσης, όπως φαίνεται από το ποσοστό του χαρακτηρισμού «εργατικός» που δηλώνεται στο «επάγγελμα πατρός», κυριαρχεί η απασχόληση του ανδρικού πληθυσμού σε οποιαδήποτε εργασία ή η αναζήτησή της, αποτέλεσμα της έλλειψης των κοινωνικοοικονομικών ισορροπιών του νεοσύστατου οικισμού που εξελίσσεται σε πόλη.

Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα» για τα οποία έχουμε 110 γονείς-πατεράδες που τα ασκούν, ποσοστό 23,81%. Για 37 άτομα δεν αναγράφεται επάγγελμα, ποσοστό 6,12% και 2 «δυσανάγνωστο» 0,33%.

Στήλη «ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ»: Η μελέτη του Μαθητολόγιου σχολικού έτους 1932-33 αναφορικά με τη στήλη που συμπληρώνεται ο χρόνος εγγραφής των μαθητών του Σχολείου για το οποίο διεξάγεται η έρευνα παρουσιάζει τα εξής αποτελέσματα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 25

ΜΗΝΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΑΝ ΕΓΓΡΑΦΗ
Σεπτέμβριος	Από τις 15 έως τις 30	558
Οκτώβριος	Από τις 16 έως τις 31	7
Νοέμβριος	Από τις 12 έως τις 28	12
Δεκέμβριος	Στις 9	5
Ιανουάριος	Στις 13	1
Φεβρουάριος	Στις 4	8
Μάρτιος	Από τις 13 έως τις 27	4
Σύνολο		595

Η σχετική στήλη σε αυτό το σχολικό έτος συμπληρώθηκε για 595 μαθητές, ενώ δε συμπληρώθηκε για 10. Παρατηρείται ότι οι περισσότερες εγγραφές πραγματοποιούνται, όπως είναι λογικό, τον μήνα Σεπτέμβριο κατά τον οποίο και γίνεται η έναρξη της σχολικής χρονιάς.

Στήλη «Τίτλος εγγραφής»: Η στήλη αυτή συμπληρώνεται προκειμένου να δηλωθεί ο τίτλος που απέκτησε ο κάθε μαθητής στο σχολείο που φοίτησε και που χρησιμοποιήθηκε για την εγγραφή του στο παρόν Μαθητολόγιο. Εφόσον πρόκειται για πρώτη εγγραφή (πρώτη τάξη) αναφέρεται με την ένδειξη «το πρώτον».

ΠΙΝΑΚΑΣ 26

ΤΙΤΛΟΣ / ΣΧΟΛΕΙΟ ²¹³	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ²¹⁴
2 ^ο Δημ. Σχ. Περ	358	60,47%
Το πρώτον εγγρ.	103	17,40%
Διετής (2ον Δημ. Σχ. Περ)	62	10,47%
Δεν Αναγρ.	13	2,15%
Κατόπιν κατατακτ. εξετάσ.	9	1,52%
Διετής	7	1,18%
Αποδ.Προαγ.1ο Δημ. Σχ. Περ.	6	1,01%
Α' ή 1 ^ο Δημ. Σχ. Περ	4	0,68%

²¹³ Οι αναφορές της παρούσας στήλης αναγράφονται όπως ακριβώς περιγράφονται στο ερευνώμενο Αρχείο.

²¹⁴ Στο ποσοστό δε συμπεριλαμβάνεται η ένδειξη «Δεν αναγράφεται».

Αποδ.2 ^ο Δημ. Σχ. Περ	4	0,68%
Μη εγγεγρ. εις το Δημοτ.	2	0,34%
Δημ. Σχ. Λαμίας	2	0,34%
9 Δημ. Σχ. Δ.Π. Αθην	2	0,34%
Αποφ. Γ' Δημ. Σχ. Περ	2	0,34%
Αποδ. 1ου Σχ. Δυτ. Π. Αθ.	2	0,34%
Γ' Δημ. Σχ. Κορίνθου	1	0,17%
Β' Παιδ. Σταθ. Περ	1	0,17%
10 Δημ. Σχ. Δ.Π. Αθην	1	0,17%
Διετής εκ του 42ου Δημ. Σχ. Αθην	1	0,17%
42 Δημ. Σχ. Αθ	1	0,17%
Β Δημ. Σχ. Φαρσάλων	1	0,17%
28 ^ο Δημ. Σχ.	1	0,17%
Διετής (Εκ Παιδ. Σταθμού)	1	0,17%
Διετής εκ του 1ου Δ. ΣΧ. Περιστ	1	0,17%
Δημ. Σχ. Ριζούπολης	1	0,17%
Δημ.Σχ. Ικαρίας	1	0,17%
15ο Δημ. Σχ. Περ	1	0,17%
Διετής Δημ. Σχ. Νεμέας	1	0,17%
8ο Δημ. Σχ. Βόλου	1	0,17%
Αποδεικτ. 24 Σχ. Δυτ. Αθην	1	0,17%
Πιστοπ. Δημάρχου	1	0,17%
Αποδ. 3ου σχολ. Α.Π Αθην	1	0,17%
Αποδ. 32ου Δ. σχολ. Αθην	1	0,17%
Αποδ. 2ου σχολ. Α.Π Αθην	1	0,17%
Αποδ. 15ου σχολ. Αθην	1	0,17%
Αποδ. 2ου σχολ. Σερρών	1	0,17%
Ληξιαρχική πράξη	1	0,17%
Βεβαίωσις Ιερέως	1	0,17%
Βεβαίωσ. 1ου Δ. ΣΧ. Περιστ	1	0,17%
Απολυτήριο ΣΤ'	1	0,17%
Αποδ. σχολ. Ζωγράφου	1	0,17%
Απολυθείς επανεγγράφεται	1	0,17%
Αποδ. σχολ. Χίου	1	0,17%
Επανεγρ. Αποριφ. από το Γυμν	1	0,17%
Σύνολα	605 (592)	100,00%

Στο συγκεκριμένο Αρχείο και στη σελίδα 67 ο επόμενος α/α του 584 είναι ο 586 (προφανώς εκ παραδρομής) με αποτέλεσμα να φαίνεται σύνολο μαθητών 606, ενώ είναι 605.

Έτσι εκ των 592 τίτλων για 13 (2,15%) μαθητές δεν έχει συμπληρωθεί η αντίστοιχη στήλη, στους 103 (17,40%) αναφέρεται ο χαρακτηρισμός «Το πρώτον εγγραφέντες», 375 (63,34%) είναι «ενδεικτικά», 73 (12,33%) αναφέρονται ως «διετής», 9 (1,52%)

«Κατόπιν κατατακτήριων εξετάσεων», 1 (0,17%) από Β΄ Παιδ. Σταθ. Περιστερίου, 2 (0,34%) μη εγγεγρ. εις το Δημοτικό, 2 (0,34%) είναι «Αποφοιτήρια», 1 (0,17%) «Πιστοπ. Δημάρχου», 20 (3,38%) «Αποδεικτικά», 2 (0,34%) «Απολυτήρια», 1 (0,17%) με «Ληξιαρχική πράξη», 2 (0,34%) «Βεβαιώσεις» (η μία εκ των οποίων Ιερέως) και 1 (0,17%) επανεγγράφεται ως απορριφθείς από το Γυμνάσιο.

Από τη μελέτη του Πίνακα 26 οδηγούμαστε στα εξής συμπεράσματα: Η πλειονότητα των μαθητών, 534 ποσοστό 90,20%, προέρχεται ή εγγράφεται στην Α΄ τάξη ή είναι «διετής» στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο. Από τον Παιδικό Σταθμό Περιστερίου προέρχεται 1 μαθ. (0,17%). Από το 1^ο Δημ. Σχ. Περιστερίου προέρχονται 12 μαθ. (2,03%). 9 (1,52%) μαθητές φοιτούν «Κατόπιν κατατακτήριων εξετάσεων». 2(0,34%) μαθητές φαίνονται ως «μη εγγεγραμμένοι εις το Δημοτικό». 1 (0,17%) μαθητής ενεγράφη με «πιστοποιητικό Δημάρχου» και 1(0,17%) με «Βεβαίωση Ιερέως». Οι υπόλοιποι μαθητές προέρχονται από διάφορα σχολεία της ελληνικής επικράτειας και είναι 32 (5,41%). Υπάρχει σε 13 μαθητές μη αναγραφή του σχολείου από το οποίο προέρχονται, ποσοστό επί του συνόλου των μαθητών (2,15%).

Το Περιστερί ως νεοσύστατη και αναπτυσσόμενη πόλη, φαίνεται να δέχεται ικανό ποσοστό μαθητών και από σχολεία της ευρύτερης περιφέρειας, τυτόχρονα δικαιολογητικό προς εγγραφή αποτελεί ακόμα και η Βεβαίωση Ιερέως.

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1932-33 του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου κλείνει δύο φορές. Μία φορά στη σελίδα 65 μετά τον α/α 559^α ως εξής:

Κλείνεται το παρόν εν Περιστερίω τη 15 Οκτωβρίου 1932.

Υπογράφει ο Διευθυντής του Σχολείου του οποίου το όνομα είναι δυσανάγνωστο.

Και δεύτερη φορά στη σελίδα 67 μετά τον α/α 606 ως εξής:

Εν Περιστερίω τη 10 Ιουνίου 1933.

Υπογράφει ο Διευθυντής του Σχολείου του οποίου το όνομα είναι δυσανάγνωστο.

Θ. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1933-1934

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1933-34 του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου εντάσσεται στο τρίτο τεύχος εκ των τριών των Μαθητολογίων των σχολικών ετών 1925 έως 1936.

Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 68 και τελειώνει στη σελίδα 92, έχοντας επόμενη της 69 την 71, προφανώς εκ παραδρομής. Σ΄ αυτό το Μαθητολόγιο, όπως και σε εκείνο του προηγούμενου σχολικού έτους, δύο

συνεχόμενες σελίδες δημιουργούν ενιαίο πίνακα του Μαθητολογίου προς συμπλήρωση και λογίζονται ως μία σελίδα.

Έχουν συμπληρωθεί οι στήλες «Αύξων αριθμός», «Όνομα μαθητού», «ΤΟΠΟΣ [(Γεννήσεως, ένθα αναγράφεται και το θρήσκευμα αν τυγχάνει ετερόδοξος), (Εγγραφής εν τω μητρώω των αρρένων, ένθα αναγράφεται και ο αριθμός του μητρώου)]», «Ηλικία», «Επάγγελμα πατρός», «Χρόνος εγγραφής» (σε 3,5 σελίδες είναι ασυμπλήρωτη η στήλη), «Τάξις εν η ενεγράφη» και «Τίτλος εγγραφής».

Δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Αριθμός μαθητών εκάστης τάξεως, «Όνομα κηδεμόνος», «Εκπαιδευτικά τέλη (Α' τριμηνίας, Β' τριμηνίας, Γ' τριμηνίας)» και στις «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ» έχουν καταγραφεί μόνο δύο σειρές.

Τηρείται σειρά στην τάξη εγγραφής αρχής γενομένης από την έκτη (ΣΤ) τάξη, με τις δύο τελευταίες σελίδες να εμφανίζουν μη τήρηση σειράς. Τηρείται αλφαβητική σειρά στην καταγραφή των μαθητών ως επί το πλείστον και αναγράφεται το πατρώνυμο.

Έχουμε τις παρακάτω καταγραφές κατά τάξη:

Για την Α' τάξη: 176 μαθητές (27,37%)

Για τη Β' τάξη: 132 μαθητές (20,53%)

Για τη Γ' τάξη: 129 μαθητές (20,06%)

Για τη Δ' τάξη: 93 μαθητές (14,46%)

Για την Ε' τάξη: 58 μαθητές (9,02%)

Για τη ΣΤ' τάξη: 55 μαθητές (8,55%)

Το γενικό σύνολο των μαθητών που πραγματοποίησαν εγγραφή στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου κατά το σχολικό έτος 1933-34 είναι 643.

Στήλη «Ηλικία»: Η στήλη αυτή δεν έχει συμπληρωθεί για 44 μαθητές και έχει συμπληρωθεί για 599 ως εξής:

Για την Α' τάξη : 65 μαθητές 6 ετών (38,69%)²¹⁵, 65 μαθητές 7 ετών (38,69%), 24 μαθητές 8 ετών (14,29%), 8 μαθητές 9 ετών (4,76%), 4 μαθητές 10 ετών (2,38%), 2

²¹⁵ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητών κάθε τάξης που έχει συμπληρωθεί η ηλικία τους στην αντίστοιχη στήλη.

μαθητές 11 ετών (1,19%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 8 μαθητές (4,55%)²¹⁶.
Σύνολο: 176 μαθητές.

Για τη Β' τάξη: 7 μαθητές 7 ετών (6,60%), 38 μαθητές 8 ετών (35,85%), 45 μαθητές 9 ετών (42,45%), 12 μαθητές 10 ετών (11,32%), 1 μαθητής 11 ετών (0,94%), 1 μαθητής 12 ετών (0,94%), 1 μαθητής 13 ετών (0,94%) και 1 μαθητής 14 ετών (0,94%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 26 μαθητές (19,70%). Σύνολο: 132 μαθητές.

Για τη Γ' τάξη: 1 μαθητής 7 ετών (0,81%), 33 μαθητές 8 ετών (26,61%), 44 μαθητές 9 ετών (35,48%), 26 μαθητές 10 ετών (20,97%), 14 μαθητές 11 ετών (11,29%) και 6 μαθητές 12 ετών (4,84%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 5 μαθητές (3,88%). Σύνολο: 129 μαθητές.

Για τη Δ' τάξη: 1 μαθητής 8 ετών (1,12%), 15 μαθητές 9 ετών (16,85%), 32 μαθητές 10 ετών (35,96%), 19 μαθητές 11 ετών (21,35%), 10 μαθητές 12 ετών (11,24%), 10 μαθητές 13 ετών (11,24%) και 2 μαθητές 14 ετών (2,25%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 4 μαθητές (4,30%). Σύνολο: 93 μαθητές.

Για την Ε' τάξη: 1 μαθητής 9 ετών (1,75%), 12 μαθητές 10 ετών (21,05%), 28 μαθητές 11 ετών (49,12%), 13 μαθητές 12 ετών (22,81%), 2 μαθητές 13 ετών (3,51%) και 1 μαθητής 14 ετών (1,75%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 1 μαθητή (1,72%). Σύνολο: 58 μαθητές.

Για τη ΣΤ' τάξη: 19 μαθητές 11 ετών (34,55%), 17 μαθητές 12 ετών (30,91%), 13 μαθητές 13 ετών (23,64%) και 6 μαθητές 14 ετών (10,91%). Σύνολο: 55 μαθητές.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι οι μαθητές που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στο Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1933-1934 φέρουν ηλικία που κυμαίνεται μεταξύ 6 και 14 ετών.

Επίσης παρατηρούμε σημαντική ηλικιακή διακύμανση σε όλες τις τάξεις. Στην Α' τάξη φοιτούν μαθητές των 6,7,8,9,10 και 11 ετών με τις ηλικίες των 6 και 7 ετών να συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στη Β' τάξη φοιτούν μαθητές των 7,8,9,10,11,12,13 και 14 ετών με την ηλικία των 9 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στη Γ' τάξη φοιτούν μαθητές των 7,8,9,10,11 και 12 ετών με την ηλικία των 9 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στη Δ' τάξη φοιτούν μαθητές των 8,9,10,11,12,13 και 14 ετών με την ηλικία των 10 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στην Ε' τάξη φοιτούν μαθητές των 9,10,11,12 και 14 ετών με την ηλικία των 11 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

²¹⁶ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητών κάθε τάξης.

Στη ΣΤ΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 11,12,13 και 14 ετών με την ηλικία των 11 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στήλη: «Τόπος γεννήσεως»

ΠΙΝΑΚΑΣ 27

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άγιος Κοσμάς	1	0,16%
Αθήνα	323	53,13%
Αϊβαλή (Κυδωνίαι Μ.Ασία)	2	0,33%
Αίγινα	1	0,16%
Αίγιο	1	0,16%
Αλάτσατα	1	0,16%
Αλεξάνδρεια	1	0,16%
Άργος	1	0,16%
Ατάλλεια	1	0,16%
Βόλος	1	0,16%
Βουλγαρία	1	0,16%
Βρύουλα (Σμύρνη)/Βουρλά	2	0,33%
Γύθειο	1	0,16%
Δελβινάκιον	1	0,16%
Δεν αναγράφεται	31	4,82%
Δεσφίνα Φωκίδος	1	0,16%
Δράμα	1	0,16%
Δυσανάγνωστη	4	0,62%
Ελευθερούπολη	1	0,16%
Θεσσαλονίκη	9	1,48%
Θήβα	6	0,99%
Ικόνιον	1	0,16%
Ιωαννίνα	2	0,33%
Καβάλα	1	0,16%
Καλάμαι	3	0,49%
Καλλιθέα	3	0,49%
Καστοριά	1	0,16%
Κέρκυρα	1	0,16%
Κεφαλληνία	1	0,16%
Κωνσταντινούπολη	23	3,78%
Λαμία	3	0,49%
Λήμνος	1	0,16%
Λιδωρίκι	1	0,16%
Μαγνησία	2	0,33%
Μάδυτος	1	0,16%
Μάλτα	1	0,16%
Μέγαρο	1	0,16%

Μοσχάτο Αθήνας	2	0,33%
Μυρτιά Λακων.	1	0,16%
Μυτιλήνη	2	0,33%
Νέα Λιόσα	1	0,16%
Νεάπολη	1	0,16%
Νικομήδεια	2	0,33%
Ξάνθη	1	0,16%
Ουσάκ	1	0,16%
Πάτραι	1	0,16%
Πειραιεύς	14	2,30%
Πέργαμος	1	0,16%
Περιστέρι	130	21,38%
Πετρούπολη	1	0,16%
Προύσα	1	0,16%
Πύργος	1	0,16%
Πωγώνιον	1	0,16%
Ρωσία	2	0,33%
Σάμος	4	0,66%
Σινώπη	1	0,16%
Σμύρνη	27	4,44%
Σύβοτα Χαλκιδικής	1	0,16%
Σφενδάλη Αττικής	1	0,16%
Σώκια (Σμύρνη)	2	0,33%
Φάρσαλα	1	0,16%
Φιλαδέλφεια	1	0,16%
Χανιά	2	0,33%
Χίος	2	0,33%
Ωρωπός	1	0,16%
Σύνολα	643(608)	100,00%
Από άλλες περιοχές της Μ. Ασ. του Πόντου και Θράκης		20
Από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας		79
Από χώρες και πόλεις του εξωτερικού		6
Δυσανάγνωστο		4
Δεν αναγράφεται		31
Σμύρνη		27
Κωνσταντινούπολη		23
Αθήνα		323
Περιστέρι		130
ΣΥΝΟΛΑ		643 (608)

Ο Πίνακας 27 μας οδηγεί στην εξαγωγή των πιο κάτω συμπερασμάτων σε σχέση με τον τόπο γέννησης των μαθητών που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στο Μαθητολόγιο του σχολικού έτους που ερευνάται:

Στην Αθήνα γεννήθηκαν 323 μαθητές, κατέχοντας το υψηλό ποσοστό του 53,13%, 27 μαθητές γεννήθηκαν στη Σμύρνη (4,44 %), 23 μαθητές γεννήθηκαν στην Κωνσταντινούπολη (3,78%), σε διάφορες περιοχές της ελληνικής επικράτειας γεννήθηκαν 79 (12,99%), σε άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης γεννήθηκαν 20 (3,29%), σε χώρες και πόλεις του εξωτερικού γεννήθηκαν 6 (0,99%) και στο Περιστέρι γεννήθηκαν 130 (21,38%). «Δεν αναγράφεται» 31 (4,82%) και «Δυσανάγνωστο» 4 (0,62%).

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι στο παραπάνω Σχολείο κατά το σχολικό έτος 1933- 1934 σε ποσοστό 53,13% των εγγραφέντων μαθητών (πλην των ενδείξεων «Δυσανάγνωστο» και «Δεν αναγράφεται») που έχουν καταγραφεί στη στήλη «τόπος γεννήσεως», γεννήθηκαν στην Αθήνα. Οι μαθητές που γεννήθηκαν στο Περιστέρι κατέχουν ποσοστό 21,38%. Ακολουθούν οι μαθητές που γεννήθηκαν στη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης έχοντας ποσοστό 11,51%.

Στήλη «Επάγγελμα πατρός»

ΠΙΝΑΚΑΣ 28

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άεργος	7	1,09%
Αθურματοποιός	1	0,20%
Αμαξηλάτης	4	0,80%
Αμμοκονιαστής	3	0,60%
Αμπελοφύλαξ	1	0,20%
Ανάπηρος	2	0,31%
Ανθρακεύς	1	0,20%
Ανθρακοπώλης	3	0,60%
Αξιωματικός	2	0,40%
Αρτοποιός	9	1,79%
Αχθοφόρος	1	0,20%
Βαφεύς	3	0,60%
Βιβλιοδέτης	1	0,20%
Γαλατοπώλης	2	0,40%
Γεωργός	2	0,40%
Δεν αναγράφεται	42	6,53%
Δημ. Υπάλληλος	2	0,40%
Δημαρχιακός Υπάλ.	2	0,40%
Δημοδιδάσκαλος`	1	0,20%
Δημοσιογράφος	1	0,20%
Δυσανάγνωστο	0	0,00%
Ελαιοχρωματιστής	3	0,60%
Έμπορος	2	0,40%

Επιτλοποιός	6	1,19%
Εργάτης	5	0,99%
Εργατικός	179	35,59%
Εργολάβος	5	0,99%
Εφημεριδοπώλης	1	0,20%
Ζαχαροπλάστης	5	0,99%
Θερμαστής	3	0,60%
Ιδ. Υπάλληλος	1	0,20%
Ιχθυοπώλης	1	0,20%
Καθηγητής	1	0,20%
Καλαποδοποιός	1	0,20%
Κανδυλάπτης	1	0,20%
Καπνέμπορος	2	0,40%
Καπνοπώλης	3	0,60%
Καραγωγεύς	7	1,39%
Καφεπώλης	6	1,19%
Κεραμοποιός	1	0,20%
Κηπουρός	2	0,40%
Κιβωτοποιός	1	0,20%
Κουρεύς	11	2,19%
Κρεοπώλης	3	0,60%
Κτηματίας	1	0,20%
Κτίστης	37	7,36%
Λαχανοπώλης	9	1,79%
Λιθογράφος	1	0,20%
Λογιστής	1	0,20%
Μάγειρος	4	0,80%
Μαραγκός	1	0,20%
Μαρμαρογλύπτης	4	0,80%
Μεταπράτης	2	0,40%
Μηχανικός	7	1,39%
Μικρέμπορος	1	0,20%
Νυκτοφύλαξ	1	0,20%
Ξυλογλύπτης	1	0,20%
Ξυλουργός	21	4,17%
Οινοπώλης	1	0,20%
Οπωροπώλης	4	0,80%
Οργανοπαίχτης	4	0,80%
Ορυχαλκουργός	2	0,40%
Ορφανός	87	13,53%
Παντοπώλης	5	0,99%
Πιλοποιός	1	0,20%
Πωλητής	1	0,20%
Ράπτης	22	4,37%
Σιδηροδρομικός	4	0,80%

Σιδηρουργός	12	2,39%
Σιδηροχύτης	1	0,20%
Στρατιωτικός	1	0,20%
Σωφέρ	7	1,39%
Ταχυδρομικός	3	0,60%
Τεχνίτης	1	0,20%
Τροchioδρομικός	3	0,60%
Τυπογράφος	4	0,80%
Τυφλός	2	0,31%
Υδραυλικός	5	0,99%
Υπάλληλος	17	3,38%
Υποδηματοποιός	15	2,98%
Φανοποιός	2	0,40%
Φαρμακοποιός	2	0,40%
Φρεατωρύχος	1	0,20%
Φωτογράφος	3	0,60%
Χρηματιστής	1	0,20%
Χρηματομεσίτης	1	0,20%
Σύνολα	643/(503)	100,00%

Από τον Πίνακα 28 παρατηρούμε κατ' αρχάς ότι έχουμε 87 μαθητές ορφανούς από πατέρα, ποσοστό 13,53%, δεύτερο σε μέγεθος σύνολο επί 643 μαθητών. Επίσης συναντούμε 7 μαθητές με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «άεργος» (1,09%), 2 ως «ανάπηρος» (0,31%) και 2 ως «τυφλός» (0,31%).

Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον Πίνακα είναι αυτό με τον χαρακτηρισμό «εργατικός», 179 άτομα επί συνόλου 503, ποσοστό 35,59%. Ακολουθούν τα επαγγέλματα, «Κτίστης» 37 άτομα (7,36%), «Ράπτης» 22 άτομα (4,37%), «Ξυλουργός» 21 άτομα (4,17%), «Υπάλληλος» 17 άτομα (3,38%), «Υποδηματοποιός» 15 άτομα (2,98%), «Σιδηρουργός» 12 άτομα (2,39%), «Κουρεύς» 11 άτομα (2,19%), «Αρτοποιός» και «Λαχανοπώλης» από 9 άτομα (1,79%), «Καραγωγεύς», «Μηχανικός» και «Σωφέρ» από 7 άτομα (1,39%), «Επιπλοποιός» και «Καφεπώλης» από 6 άτομα (1,19%), «Εργάτης», «Εργολάβος», «Ζαχαροπλάστης», «Παντοπώλης» και «Υδραυλικός» από 5 άτομα (0,99%).

Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα» για τα οποία έχουμε 113 γονείς-πατεράδες που τα ασκούν, ποσοστό 22,47%.

Για 87 άτομα δεν αναγράφεται επάγγελμα, ποσοστό 13,53%.

Στήλη «ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ»: Η μελέτη του Μαθητολόγιου σχολικού έτους 1933-34 αναφορικά με τη στήλη που συμπληρώνεται ο χρόνος εγγραφής των μαθητών του Σχολείου για το οποίο διεξάγεται η έρευνα, παρουσιάζει τα εξής αποτελέσματα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 29

ΜΗΝΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΑΝ ΕΓΓΡΑΦΗ
Σεπτέμβριος	Από τις 15 έως τις 30	402
Οκτώβριος	Από τις 2 έως τις 28	113
Νοέμβριος	Από τις 13 έως τις 22	2
Δεκέμβριος	Στις 15	3
Ιανουάριος	Στις 10	2
Φεβρουάριος	Στις 26	3
Μάρτιος	Από τις 17 έως τις 24	5
Μάιος	Από τις 9 έως τις 25	3
Σύνολο		533

Η σχετική στήλη σε αυτό το σχολικό έτος συμπληρώθηκε για 533 μαθητές, ενώ δε συμπληρώθηκε για 110. Παρατηρείται ότι οι περισσότερες εγγραφές πραγματοποιούνται, όπως είναι λογικό, τον μήνα Σεπτέμβριο κατά τον οποίο και γίνεται η έναρξη της σχολικής χρονιάς. Επίσης καθ' όλη σχεδόν τη διάρκεια του σχολικού έτους πραγματοποιούνται εγγραφές.

Στήλη «Τίτλος εγγραφής»: Η στήλη αυτή συμπληρώνεται προκειμένου να δηλωθεί ο τίτλος που απέκτησε ο κάθε μαθητής στο σχολείο που φοίτησε και που χρησιμοποιήθηκε για την εγγραφή του στο παρόν Μαθητολόγιο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 30

ΤΙΤΛΟΣ / ΣΧΟΛΕΙΟ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Ενδ. Προαγ. 2 ^{ον} Δημ.Σχ.Περ	325	51,51%
Το πρώτον εγγραφέντες	122	19,33%
Διετής (2ον Δημ. Σχ. Περ)	55	8,72%
Διετής	45	7,13%
Δεν Αναγρ.	12	1,87%
Διετής Αποδ (2ον Δημ. Σχ. Περ)	9	1,43%
Δημ. Σχ. Περιγιαλίου Κορινθίας	8	1,27%
Α' ή 1 ^{ον} Δημ. Σχ. Περ	7	1,11%
Ενδ. Προ. Δ. Σχ. Ν. Λιοσίων	6	0,95%
Κατοίκον διδασκαλία	3	0,48%

Κατόπιν κατατακτ. εξετάσ.	3	0,48%
Απολ. 2 ^{ον} Δημ. Σχ. Περ	2	0,32%
27 Δημ. Σχ. Αθ	2	0,32%
Σχολ. Παραγγών	2	0,32%
Διετής Απολ (2ον Δημ. Σχ. Περ)	2	0,32%
Ενδ. 1ο. Δ. Σχ. Ναυπλίου	2	0,32%
Αποδεικτ. 1ο Δ. Σχ. Περιστ	2	0,32%
Ενδ. Δ. Σχ. Δεσφίνης	2	0,32%
Αποδ. 33ου Δ.Π σχολ. Αθ.	2	0,32%
Αποδ. 22ου Δ.Π σχολ. Αθ.	2	0,32%
Αποδ. 1ον μικτ. 4 Δ. σχ. Πόρου	2	0,32%
Αποδ. 49ο Δημ. Σχ. Πειραιώς	2	0,32%
Ιδ. Σχ. Μαρ. Γεωργιοπούλου	1	0,16%
Ενδ. Νυκτ. Σχ. "Ο ΠΛΑΤΩΝ"	1	0,16%
Εν. Ιδ. Σχ. Δ. Μελά	1	0,16%
19 Δημ. Σχ. Αθην	1	0,16%
21ο Δημ.Σχ. Αθην	1	0,16%
31ο Δημ. Σχ. Κολοκυνθούς	1	0,16%
Διετής Απολ (1ον Δημ.Σχ.Περ)	1	0,16%
32ο Δημ. Σχ. Αθην	1	0,16%
3ο Δημ. Σχ. Περιστ	1	0,16%
28ου σχολ. Δ.Π Αθ.	1	0,16%
Διετής Αποδ. (31ον Δημ. Σχ. Περ)	1	0,16%
31ο Δημ. Σχ. Δ.Π. Αθην	1	0,16%
Ενδ. Δ. Σχ. Δουργούτι	1	0,16%
Διετής Αποδ 2ο Δ. Σχ. Χίου	1	0,16%
2ο Δημ. Σχ. Αθηνών	1	0,16%
Ενδ. Δ. Σχ. Σφενδάλης	1	0,16%
Αποδ. Δ. Σχ. Μοσχάτου	1	0,16%
Αποδ. Ν. Λιοσίων	1	0,16%
Αποδ. 28ου σχολ. Α.Π Αθ.	1	0,16%
Αποδ. Δ. σχ. Δελβενακίων	1	0,16%
Αποδ. Δ. Σχ. Λίμνης Πωγωνίου	1	0,16%
Ενδ. 50ου Δ. σχολ. Αθην	1	0,16%
Αποδ. 50ου Δ. σχολ. Αθην	1	0,16%
Αποδ. Δ. Σχ. Κορηπού Καστοριάς	1	0,16%
Αποδ. Ελευθερουπόλεως	1	0,16%
Αποδ. Δ. Σχ. Μυρτιάς Λακωνίας	1	0,16%
Σύνολα	643/(631)	100,00%

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Στο συγκεκριμένο Αρχείο ο μαθητής με α/α 620 γράφτηκε δύο φορές (και στον α/α 418) προφανώς εκ παραδρομής.

Έτσι εκ των 631 τίτλων και για 12 (1,87%) μαθητές να μην έχει συμπληρωθεί η αντίστοιχη στήλη, στους 122 (19,33%) αναφέρεται ο χαρακτηρισμός «Το πρώτον εγγραφέντες», 368 (58,32%) είναι ενδεικτικά, 101 (16,01%) αναφέρονται ως «διετής», 3 (0,48%) «Κατόπιν κατατακτήριων εξετάσεων», 3 (0,48%) «Κατ' οίκον διδασκαλία», 19 (3,01%) «Αποδεικτικά», 11 (1,74%) «Διετής Αποδεικτικά», 2 (0,32%) «Απολυτήριο», 2 (0,32%) «Διετής Απολυτήριο».

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την μελέτη του Πίνακα 30 είναι τα εξής: Στην πλειονότητά τους οι μαθητές, 515 ποσοστό 81,62%, προέρχονται ή εγγράφονται στην Α' τάξη ή είναι «διετής» στο 2^ο Δημ. Σχ. Περιστερίου για το οποίο διεξάγεται η παρούσα έρευνα. Οι προερχόμενοι από το 1^ο Δημ. Σχ. Περιστερίου είναι 10 (1,58%), 3 (0,48%) μαθητές φοιτούν «Κατόπιν κατατακτήριων εξετάσεων», 3 (0,48%) «Κατ' οίκον διδασκαλία», 3 (0,48%) προέρχονται από το 31ον Δημ. Σχ. Περιστερίου, 1 (0,16%) από το 3ο Δημ. Σχ. Περιστερίου, 2 (0,32%) από το Σχολ. Παραγγών, 1 (0,16%) από το Ιδ. Σχ. Μαρ. Γεωργιοπούλου, 1 (0,16%) από το Νυκτ. Σχ. «Ο ΠΛΑΤΩΝ», 1 (0,16%) από το Ιδ. Σχ. Δ. Μελά και 45 (7,13%) είναι «Διετής» με άγνωστη προέλευση. Οι υπόλοιποι μαθητές προέρχονται από διάφορα σχολεία της ελληνικής επικράτειας και είναι 46 (7,29%). Υπάρχει σε 12 μαθητές μη αναγραφή του σχολείου από το οποίο προέρχονται, ποσοστό επί του συνόλου των μαθητών (1,87%).

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1933-34 του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου κλείνει ως εξής:

Εν Περιστερίω τη 2α Ιουνίου 1934.

Υπογράφει η Διευθύντρια του Σχολείου Παπαγιάννη.

Ι. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1934-1935

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1934-35 του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, εντάσσεται στο τρίτο τεύχος εκ των τριών των Μαθητολογίων των σχολικών ετών 1925 έως 1936.

Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 93. Από τη σελίδα 94 μεταφέρεται στη σελίδα 113 και τελειώνει στη σελίδα 133.

Έχουν συμπληρωθεί οι στήλες «Αύξων αριθμός», «Όνομα μαθητού», «ΤΟΠΟΣ [(Γεννήσεως, ένθα αναγράφεται και το θρήσκευμα αν τυγχάνει ετερόδοξος), (Εγγραφής εν τω μητρώω των αρρένων, ένθα αναγράφεται και ο αριθμός του μητρώου)]», «Ηλικία», «Επάγγελμα πατρός», «Χρόνος εγγραφής», «Τάξις εν η ενεγράφη» και «Τίτλος εγγραφής».

Δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Αριθμός μαθητών εκάστης τάξεως, «Όνομα κηδεμόνος», «Εκπαιδευτικά τέλη(Α΄ τριμηνίας, Β΄ τριμηνίας, Γ΄ τριμηνίας)» και «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ» (έχουν καταγραφεί πέντε σειρές).

Δεν τηρείται σειρά στην τάξη εγγραφής, ούτε αλφαβητική σειρά στην καταγραφή των μαθητών και αναγράφεται το πατρώνυμο.

Έχουμε τις παρακάτω καταγραφές κατά τάξη:

Για την Α΄ τάξη: 228 μαθητές (37,07%)

Για τη Β΄ τάξη: 102 μαθητές (16,59%)

Για τη Γ΄ τάξη: 82 μαθητές (13,33%)

Για τη Δ΄ τάξη: 102 μαθητές (16,59%)

Για την Ε΄ τάξη: 66 μαθητές (10,73%)

Για τη ΣΤ΄ τάξη: 35 μαθητές (5,69%)

Το γενικό σύνολο των μαθητών που πραγματοποίησαν εγγραφή στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου κατά το σχολικό έτος 1934-35 είναι 615.

Στήλη «Ηλικία»: Η στήλη αυτή δεν έχει συμπληρωθεί για 40 (6,50%) μαθητές και έχει συμπληρωθεί για 575 ως εξής:

Για την Α΄ τάξη : 30 μαθητές 6 ετών (14,35%), 75 μαθητές 7 ετών (35,89%), 63 μαθητές 8 ετών (30,14%), 30 μαθητές 9 ετών (14,35%), 8 μαθητές 10 ετών (3,83%), 2 μαθητές 11 ετών (0,96%) και 1 μαθητής 12 ετών (0,48%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 19 μαθητές (8,33%). Σύνολο: 228 μαθητές.

Για τη Β΄ τάξη: 13 μαθητές 7 ετών (13,83%), 29 μαθητές 8 ετών (30,85%), 34 μαθητές 9 ετών (36,17%), 13 μαθητές 10 ετών (13,83%), 1 μαθητής 11 ετών (1,06%), 2 μαθητές 12 ετών (2,13%), 1 μαθητής 14 ετών (1,06%) και 1 μαθητής 15 ετών (1,06%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 8 μαθητές (7,84%). Σύνολο: 102 μαθητές.

Για τη Γ΄ τάξη: 17 μαθητές 8 ετών (22,37%), 28 μαθητές 9 ετών (36,84%), 19 μαθητές 10 ετών (25,00%), 10 μαθητές 11 ετών (13,16%) και 2 μαθητές 12 ετών (2,63%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 6 μαθητές (7,32%). Σύνολο: 82 μαθητές.

Για τη Δ΄ τάξη: 1 μαθητής 8 ετών (1,03%), 19 μαθητές 9 ετών (19,59%), 29 μαθητές 10 ετών (29,90%), 21 μαθητές 11 ετών (21,65%), 18 μαθητές 12 ετών (18,56%) και 9 μαθητές 13 ετών (9,28%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 5 μαθητές (4,90%). Σύνολο: 102 μαθητές.

Για την Ε΄ τάξη: 11 μαθητές 10 ετών (17,19%), 24 μαθητές 11 ετών (37,50%), 18 μαθητές 12 ετών (28,13%), 3 μαθητές 13 ετών (4,69%), 7 μαθητές 14 ετών (10,94%) και 1 μαθητής 15 ετών (1,56%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 2 μαθητές (3,03%). Σύνολο: 66 μαθητές.

Για τη ΣΤ΄ τάξη: 7 μαθητές 11 ετών (20,00%), 16 μαθητές 12 ετών (45,71%), 11 μαθητές 13 ετών (31,43%) και 1 μαθητής 14 ετών (2,86%). Σύνολο: 35 μαθητές.

Διαπιστώνουμε ότι οι μαθητές που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στο Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1934-1935 φέρουν ηλικία που κυμαίνεται μεταξύ 6 και 15 ετών.

Παρατηρούμε σημαντική ηλικιακή διακύμανση σε όλες τις τάξεις.

Στην Α΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 6,7,8,9,10,11 και 12 ετών, με τις ηλικίες των 7 και 8 ετών να συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στη Β΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 7,8,9,10,11,12,14 και 15 ετών, με την ηλικία των 9 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στη Γ΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 8,9,10,11 και 12 ετών, με την ηλικία των 9 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στη Δ΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 8,9,10,11,12 και 13 ετών, με την ηλικία των 10 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στην Ε΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 10,11,12,13,14 και 15 ετών, με την ηλικία των 11 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στη ΣΤ΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 11,12,13 και 14 ετών, με την ηλικία των 12 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Η ηλικιακή διασπορά σε όλες τις τάξεις είναι εμφανής, φαινόμενο που επαναλαμβάνεται σχεδόν σε όλα τα σχολικά έτη. Επικρατεί η τάση να φοιτούν μαθητές σε ηλικία μεγαλύτερη της ηλικίας που προβλέπονταν για την αντίστοιχη τάξη. Τα προσφυγόπουλα, όπως έχει προαναφερθεί, δεν είχαν δυνατότητα ένταξης στις σχολικές δομές μέχρι της πραγματοποίησης μόνιμης εγκατάστασής τους.

Στήλη: «Τόπος γεννήσεως»

ΠΙΝΑΚΑΣ 31

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Ανδρίτσaina	1	0,17%
Άγ. Κοσμάς	1	0,17%
Άγκυρα	1	0,17%
Αθήνα	272	45,26%
Αϊβαλή (Κυδωνία Μ. Ασία)	1	0,17%
Αλεξανδρούπολη	1	0,17%
Αμαλίας	1	0,17%
Άργος	2	0,33%

Αττάλεια	1	0,17%
Δεν αναγράφεται	13	2,11%
Δράμα	1	0,17%
Δυσανάγνωστη	3	0,49%
Ηράκλειο	1	0,17%
Θεσσαλονίκη	5	0,83%
Θήβα	2	0,33%
Ικόνιον	1	0,17%
Ιωάννινα	4	0,67%
Καβάλα	1	0,17%
Καλάμαι	2	0,33%
Καλλιθέα	4	0,67%
Κεφαλληνία	1	0,17%
Κρήτη	2	0,33%
Κωνσταντινούπολη	10	1,66%
Λακωνία Μυρτιά	2	0,33%
Λαμία	2	0,33%
Μαραθών	1	0,17%
Μασσαλία	1	0,17%
Μέγαρο	2	0,33%
Μοσχάτο	2	0,33%
Μουσούνισα	2	0,33%
Μυτιλήνη	4	0,67%
Ν. Λιόσια	1	0,17%
Νάουσα	1	0,17%
Νεάπολη	1	0,17%
Νεοχώριον	1	0,17%
Πάρος	1	0,17%
Πειραιεύς	12	2,00%
Πέργαμος	1	0,17%
Περιστέρι	231	38,44%
Πλωμάρι Μυτ [sic]	1	0,17%
Πρέβεζα	1	0,17%
Πύργος	1	0,17%
Ρωσία	1	0,17%
Σάμος	3	0,50%
Σμύρνη	7	1,16%
Στενήμαχος	1	0,17%
Τήνος	1	0,17%
Χαλκιδική	1	0,17%
Χανιά	1	0,17%
Χίος	1	0,17%
Ωρωπός	2	0,33%
Σύνολα	617(601)	100,00%
Από άλλες περιοχές της Μ. Ασ. του Πόντου και Θράκης		15 (2,50%)

Από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας	64 (10,65%)
Από χώρες και πόλεις του εξωτερικού	2 (0,33%)
Δυσανάγνωστο	3 (0,49%)
Δεν αναγράφεται	13 (2,11%)
Σμύρνη	7 (1,16%)
Κωνσταντινούπολη	10 (1,66%)
Αθήνα	272 (45,26%)
Περιστέρι	231 (38,44%)
ΣΥΝΟΛΑ	617 (601)

Ο Πίνακας 31 μας οδηγεί στην εξαγωγή των παρακάτω συμπερασμάτων σε σχέση με τον τόπο γέννησης των μαθητών που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στο Μαθητολόγιο του σχολικού έτους που ερευνάται:

Στην Αθήνα γεννήθηκαν 272 μαθητές, κατέχοντας το υψηλό ποσοστό του 45,26%, 7 μαθητές γεννήθηκαν στη Σμύρνη (1,16%), 10 μαθητές γεννήθηκαν στην Κωνσταντινούπολη (1,66%), σε διάφορες περιοχές της ελληνικής επικράτειας γεννήθηκαν 64 (10,65%), σε άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης γεννήθηκαν 15 (2,50%), σε χώρες και πόλεις του εξωτερικού γεννήθηκαν 2 (0,33%) και στο Περιστέρι γεννήθηκαν 231 (38,44%). «Δεν αναγράφεται» 13 (2,11%) και «Δυσανάγνωστο» 3 (0,49%).

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι, στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου κατά το σχολικό έτος 1934-1935, σε ποσοστό 45,26% των εγγραφέντων μαθητών (πλην των ενδείξεων «Δυσανάγνωστο» και «Δεν αναγράφεται») που έχουν καταγραφεί στη στήλη «τόπος γεννήσεως» γεννήθηκαν στην Αθήνα. Οι μαθητές που γεννήθηκαν στο Περιστέρι κατέχουν ποσοστό 38,44%. Ακολουθούν οι μαθητές που γεννήθηκαν στη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης (ποσοστό 2,50%).

Στήλη «Επάγγελμα πατρός»

ΠΙΝΑΚΑΣ 32

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άεργος	4	0,65%
Αμαξηλάτης	5	0,98%
Αμμοκονιαστής	2	0,39%
Ανάπηρος	4	0,65%
Ανθρακοπώλης	3	0,59%
Αξιωματικός	1	0,20%
Αρτοποιός	6	1,17%

Βαφεύς	2	0,39%
Γαλατοπώλης	4	0,78%
Γεωργός	4	0,78%
Δεν αναγράφεται	31	5,02%
Δημ. Υπάλληλος	1	0,20%
Διδάσκαλος	1	0,20%
Ελαιοχρωματιστής	1	0,20%
Έμπορος	3	0,59%
Επικονιαστής	1	0,20%
Επιπλοποιός	6	1,17%
Εργάτης	18	3,52%
Εργατικός	204	39,84%
Εργολάβος Οικοδομών	5	0,98%
Εφημεριδοπώλης	1	0,20%
Ζαχαροπλάστης	3	0,59%
Ηλεκτρολόγος	1	0,20%
Θυρωρός	1	0,20%
Ιδ. Υπάλληλος	5	0,98%
Ιχθυοπώλης	1	0,20%
Καπνέμπορος	2	0,39%
Καπνεργάτης	1	0,20%
Καπνοπώλης	1	0,20%
Καραγωγεύς	5	0,98%
Καφεπώλης	4	0,78%
Κηπουρός	2	0,39%
Κιβωτοποιός	1	0,20%
Κουλουροπώλης	1	0,20%
Κουρεύς	11	2,15%
Κρεοπώλης	2	0,39%
Κτηματίας	2	0,39%
Κτίστης	31	6,05%
Λαχανοπώλης	8	1,56%
Μάγειρος	4	0,78%
Μανάβης	1	0,20%
Μαραγκός	2	0,39%
Μαρμαρογλύπτης	3	0,59%
Μεσίτης	1	0,20%
Μεταπράτης	1	0,20%
Μηχανικός	5	0,98%
Ναυτικός	2	0,39%
Ξενοδόχος	1	0,20%
Ξυλογλύπτης	1	0,20%
Ξυλουργός	20	3,91%
Οδοκαθαριστής	1	0,20%
Οινοπώλης	1	0,20%

Οπωροπώλης	11	2,15%
Οργανοπαίκτης	1	0,20%
Ορειχαλκουργός	3	0,59%
Ορφανός	66	10,70%
Παντοπώλης	3	0,59%
Ράπτης	19	3,71%
Σιδηροδρομικός	1	0,20%
Σιδηρουργός	8	1,56%
Σιδηροχύτης	1	0,20%
Στρατιωτικός	1	0,20%
Σωφέρ	7	1,37%
Τροχ. Υπάλληλος	3	0,59%
Τροχιοδρομικός	2	0,39%
Τσιγκογράφος	2	0,39%
Τυπογράφος	6	1,17%
Υδραυλικός	5	0,98%
Υδροχρωματιστής	2	0,39%
Υπάλληλος	28	5,47%
Υποδηματοποιός	13	2,54%
Φανοποιός	1	0,20%
Φωτογράφος	1	0,20%
Χρηματιστής	1	0,20%
Σύνολα	617(512)	100,00%

Από τον Πίνακα 32 παρατηρούμε κατ' αρχήν ότι έχουμε 66 μαθητές ορφανούς από πατέρα, ποσοστό 10,70%, δεύτερο σε μέγεθος σύνολο επί 617 μαθητών.

Επίσης συναντούμε 4 μαθητές με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «άεργος» (0,65%) και 4 ως «ανάπηρος» (0,65%).

Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον πίνακα είναι αυτό με τον χαρακτηρισμό «εργατικός», 204 άτομα επί συνόλου 512, ποσοστό 39,84%. Ακολουθούν τα επαγγέλματα, «Κτίστης» 31 άτομα (6,05%), «Υπάλληλος» 28 άτομα (5,47%), «Ξυλουργός» 20 άτομα (3,91%), «Ράπτης» 19 άτομα (3,71%), «Εργάτης» 18 άτομα (3,52%), «Υποδηματοποιός» 13 άτομα (2,54%), «Κουρεύς» και «Οπωροπώλης» από 11 άτομα (2,15%), «Λαχανοπώλης» και «Σιδηρουργός» από 8 άτομα (1,56%), «Σωφέρ» 7 άτομα (1,37%), «Αρτοποιός», «Επιπλοποιός» και «Τυπογράφος» από 6 άτομα (1,17%), «Αμαξηλάτης», «Εργολάβος Οικοδομών», «Ιδ. Υπάλληλος», «Καραγωγεύς», «Μηχανικός» και «Υδραυλικός» από 5 άτομα (0,98%).

Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα» για τα οποία έχουμε 290 γονείς-πατεράδες

που τα ασκούν, ποσοστό 56,64%. Για 31 άτομα δεν αναγράφεται επάγγελμα, ποσοστό 5,02%.

Στήλη «ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ»: Η μελέτη του Μαθητολόγιου σχολικού έτους 1934-35 αναφορικά με τη στήλη που συμπληρώνεται ο χρόνος εγγραφής των μαθητών του Σχολείου για το οποίο διεξάγεται η έρευνα, παρουσιάζει τα εξής αποτελέσματα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 33

ΜΗΝΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΑΝ ΕΓΓΡΑΦΗ
Σεπτέμβριος	Από τις 15 έως τις 29	444
Οκτώβριος	Από τις 1 έως τις 30	155
Νοέμβριος	Από τις 1 έως τις 18	9
Απρίλιος	Στις 15	1
Μάιος	Στις 6	3
Σύνολο		612

Η σχετική στήλη σε αυτό το σχολικό έτος συμπληρώθηκε για 612 μαθητές, ενώ δε συμπληρώθηκε για 5. Παρατηρείται ότι οι περισσότερες εγγραφές πραγματοποιούνται, όπως είναι λογικό, τον μήνα Σεπτέμβριο κατά τον οποίο και γίνεται η έναρξη της σχολικής χρονιάς. Επίσης καθ' όλη σχεδόν τη διάρκεια του σχολικού έτους μέχρι και τον Μάιο πραγματοποιούνται εγγραφές.

Στήλη «Τίτλος εγγραφής»: Η στήλη αυτή συμπληρώνεται προκειμένου να δηλωθεί ο τίτλος που απέκτησε ο κάθε μαθητής στο σχολείο που φοίτησε και που χρησιμοποιήθηκε για την εγγραφή του στο παρόν Μαθητολόγιο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 34

ΤΙΤΛΟΣ / ΣΧΟΛΕΙΟ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Ενδ. Προαγ. 2 ^{ον} Δημ. Σχ. Περ	297	48,77%
Διετής	145	23,81%
Το πρώτον εγγραφέντες	134	22,00%
Δεν Αναγρ.	8	1,30%
31ο Δημ. Σχ. Περ.	3	0,49%
Α' ή 1 ^{ον} Δημ. Σχ. Περ	3	0,49%

Κατόπιν κατατακτ. εξετάσ.	3	0,49%
27 Δημ. Σχ. Αθ	2	0,33%
2ο Δημ. Σχ. Καλλιθέας	2	0,33%
Σχ. Πολυχν. Μυτιλήνης	2	0,33%
15ο Δημ. Σχ. Πειραιά	2	0,33%
Δημ. Σχ. Αμαλιάδος	1	0,16%
23ο Δημ. Σχ. Αθην	1	0,16%
1ο Δημ. Σχ. Πρεβέζης	1	0,16%
8ο Δημ. Σχ. Αθην (διετής)	1	0,16%
2ο Δημ. Σχ. Ασπροπύργου	1	0,16%
Ελληνογαλλικό Εκπαιδευτήριο	1	0,16%
Δημ. Σχολ. Πύργου	1	0,16%
Δημ. Σχ. Πάρου	1	0,16%
1ο Δημ. Σχ. Ιωαννίνων	1	0,16%
Εξ ιδιωτικού	1	0,16%
31ο Δημ. Σχ. Θ/νίκης	1	0,16%
5ο Δημ. Σχ. Ναούσης	1	0,16%
30ο Δημ. Σχ. Αθηνών	1	0,16%
Αποδεικτ. 1ο Δ. Σχ. Περιστ	1	0,16%
Αποδ. 6ου. Δ. Σχ. Χανίων	1	0,16%
Μετεγγρ. από Δημ. Σχ. Μαραθώνα	1	0,16%
Σύνολα	617(609) ²¹⁷	100,00%

Εκ των 609 τίτλων και για 8 (1,30%) μαθητές να μην έχει συμπληρωθεί η αντίστοιχη στήλη, στους 134 (22%) αναφέρεται ο χαρακτηρισμός «Το πρώτον εγγραφέντες», 321 (52,71%) είναι ενδεικτικά, 146 (23,97%) αναφέρονται ως «διετής», 3 (0,49%) «Κατόπιν κατατακτήριων εξετάσεων», 2 (0,33%) «Αποδεικτικά», 1 (0,16%) «Από Μετεγγραφή», 1 (0,16%) «Εξ ιδιωτικού» και 1 (0,16%) από το «Ελληνογαλλικό Εκπαιδευτήριο».

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την μελέτη του Πίνακα 34 είναι τα εξής: Η πλειονότητα των μαθητών, 576 ποσοστό 94,58%, προέρχονται ή εγγράφονται στην Α' τάξη ή είναι «διετής» στο 2^ο Δημ. Σχ. Περιστερίου για το οποίο διεξάγεται η παρούσα έρευνα. Οι προερχόμενοι από το 1^ο Δημ. Σχ. Περιστερίου είναι 4 (0,66%), 3 (0,49%) μαθητές φοιτούν «Κατόπιν κατατακτήριων εξετάσεων», 3 (0,49%) προέρχεται από το 31ον Δημ. Σχ. Περιστερίου, 1 (0,16%) από το «Ελληνογαλλικό Εκπαιδευτήριο» και 1 (0,16%) «εξ ιδιωτικού». Παρατηρείται μικρή πλέον εισροή μαθητών από άλλα σχολεία, κάτι που συνηγορεί στη διαμόρφωση σταθερότητας και κανονικότητας στη γενικότερη λειτουργία του Σχολείου.

²¹⁷ Αριθμοί σε παρένθεση: χωρίς την ένδειξη «Δεν αναγράφεται».

Οι υπόλοιποι μαθητές προέρχονται από διάφορα σχολεία της ελληνικής επικράτειας και είναι 21 (3,45%). Υπάρχει σε 8 μαθητές μη αναγραφή του σχολείου από το οποίο προέρχονται, ποσοστό επί του συνόλου των μαθητών (1,30%).

Στο Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1934-35 του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου δεν αναγράφεται κλείσιμο.

Κ. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1935-1936

Το Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1935-36 του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, εντάσσεται στο τρίτο τεύχος εκ των τριών των Μαθητολογίων των σχολικών ετών 1925 έως 1936.

Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 134 και τελειώνει στη σελίδα 155.

Έχουν συμπληρωθεί οι στήλες «Αύξων αριθμός», «Όνομα μαθητού», «ΤΟΠΟΣ [(Γεννήσεως, ένθα αναγράφεται και το θρήσκευμα αν τυγχάνει ετερόδοξος), (Εγγραφής εν τω μητρώω των αρρένων, ένθα αναγράφεται και ο αριθμός του μητρώου)]», «Ηλικία», «Επάγγελμα πατρός», «Χρόνος εγγραφής», «Τάξις εν η ενεγράφη» και «Τίτλος εγγραφής».

Δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Αριθμός μαθητών εκάστης τάξεως, «Όνομα κηδεμόνος», «Εκπαιδευτικά τέλη (Α' τριμηνίας, Β' τριμηνίας, Γ' τριμηνίας)» και «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ» (έχουν καταγραφεί είκοσι μια σειρές).

Δεν τηρείται σειρά στην τάξη εγγραφής, ούτε αλφαβητική σειρά στην καταγραφή των μαθητών και αναγράφεται το πατρώνυμο.

Έχουμε τις παρακάτω καταγραφές κατά τάξη:

Για την Α' τάξη: 212 μαθητές (35,99%)

Για τη Β' τάξη: 123 μαθητές (20,88%)

Για τη Γ' τάξη: 79 μαθητές (13,41%)

Για τη Δ' τάξη: 75 μαθητές (12,73%)

Για την Ε' τάξη: 66 μαθητές (11,21%)

Για τη ΣΤ' τάξη: 34 μαθητές (5,77%)

Το γενικό σύνολο των μαθητών που πραγματοποίησαν εγγραφή στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου κατά το σχολικό έτος 1935-36 είναι 589.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: Ο α/α φθάνει στο 590 με τέσσερις α/α να επαναλαμβάνονται (44 - 154-514-588) και 1 μαθ. που αναγράφεται μόνο όνομα. Επομένως υπάρχουν 594

εγγραφές εκ των οποίων διαγράφονται οι φέροντες α/α 116-221-315-475-514 (δεν έχει νόμιμον ηλικίαν)-525-532-587-588.

Στήλη «Ηλικία»: Η στήλη αυτή δεν έχει συμπληρωθεί για 19 μαθητές και έχει συμπληρωθεί για 570 ως εξής:

Για την Α' τάξη : 70 μαθητές 7 ετών (33,02%)²¹⁸, 73 μαθητές 8 ετών (34,43%), 38 μαθητές 9 ετών (17,92%), 17 μαθητές 10 ετών (8,02%), 5 μαθητές 11 ετών (2,36%), 3 μαθητές 12 ετών (1,42%) και 1 μαθητής 14 ετών (0,47%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 5 μαθητές (2,36%)²¹⁹. Σύνολο: 212 μαθητές.

Για τη Β' τάξη: 5 μαθητές 7 ετών (4,07%), 37 μαθητές 8 ετών (30,08%), 42 μαθητές 9 ετών (34,15%), 25 μαθητές 10 ετών (20,33%), 7 μαθητές 11 ετών (5,69%), 3 μαθητές 12 ετών (2,44%) και 1 μαθητής 15 ετών (0,81%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 3 μαθητές (2,44%). Σύνολο: 123 μαθητές.

Για τη Γ' τάξη: 4 μαθητές 8 ετών (5,06%), 21 μαθητές 9 ετών (26,58%), 29 μαθητές 10 ετών (36,71%), 19 μαθητές 11 ετών (24,05%) και 2 μαθητές 13 ετών (2,53%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 4 μαθητές (5,06%). Σύνολο: 79 μαθητές.

Για τη Δ' τάξη: 3 μαθητές 9 ετών (4%), 22 μαθητές 10 ετών (29,33%), 29 μαθητές 11 ετών (38,67%), 8 μαθητές 12 ετών (10,67%), 9 μαθητές 13 ετών (12%) και 2 μαθητές 14 ετών (2,67%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 2 μαθητές (2,67%). Σύνολο: 75 μαθητές.

Για την Ε' τάξη: 1 μαθητής 9 ετών (1,52%), 2 μαθητές 10 ετών (3,03%), 24 μαθητές 11 ετών (36,36%), 17 μαθητές 12 ετών (25,76%), 14 μαθητές 13 ετών (21,21%) και 4 μαθητές 14 ετών (6,06%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 4 μαθητές (6,06%). Σύνολο: 66 μαθητές.

Για τη ΣΤ' τάξη: 12 μαθητές 12 ετών (35,29%), 15 μαθητές 13 ετών (44,12%), 2 μαθητές 14 ετών (5,88%) και 4 μαθητές 15 ετών (11,76%). Δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για 1 μαθητή (2,94%). Σύνολο: 34 μαθητές.

Οι μαθητές που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στο Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1935-1936 φέρουν ηλικία που κυμαίνεται μεταξύ 7 και 15 ετών.

Παρατηρούμε σημαντική ηλικιακή διακύμανση σε όλες τις τάξεις.

Στην Α' τάξη φοιτούν μαθητές των 7,8,9,10,11,12 και 14 ετών, με τις ηλικίες των 7 και 8 ετών να συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στη Β' τάξη φοιτούν μαθητές των 7,8,9,10,11,12 και 15 ετών, με την ηλικία των 9 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

²¹⁸ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητών κάθε τάξης που έχει συμπληρωθεί η ηλικία τους στην αντίστοιχη στήλη.

²¹⁹ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητών κάθε τάξης.

Στην Γ΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 8,9,10,11 και 13 ετών, με την ηλικία των 10 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στην Δ΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 9,10,11,12,13 και 14 ετών, με την ηλικία των 11 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στην Ε΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 9,10,11,12,13 και 14 ετών, με την ηλικία των 11 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στην ΣΤ΄ τάξη φοιτούν μαθητές των 12,13,14 και 15 ετών, με την ηλικία των 13 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Στήλη: «Τόπος γεννήσεως»

ΠΙΝΑΚΑΣ 35

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Αθήνα	165	28,35%
Αϊβαλή (Κυδωνίαι Μ. Ασία)	1	0,17%
Αλεξάνδρεια	1	0,17%
Αμαλίας	1	0,17%
Άργος	1	0,17%
Αττάλεια	1	0,17%
Βόλος	1	0,17%
Βύρων Αθήνα	1	0,17%
Γαργαλιάνοι	1	0,17%
Γύθειο	1	0,17%
Δεν αναγράφεται	5	0,84%
Δυσανάγνωστη	6	1,01%
Ηράκλειο	1	0,17%
Θεσσαλονίκη	1	0,17%
Ικαρία	1	0,17%
Ικόνιον	1	0,17%
Ιωάννινα	6	1,03%
Καβάλα	1	0,17%
Καλάμαι	1	0,17%
Καλλιθέα	1	0,17%
Κρήτη	3	0,52%
Κυπαρισσία	1	0,17%
Κωνσταντινούπολη	5	0,86%
Λαμία	2	0,34%
Λαύριο	2	0,34%
Λιόπεσι (Παιανία)	1	0,17%

Μεσσηνία	1	0,17%
Μοσχάτο	1	0,17%
Μυρτιά Λακωνίας	1	0,17%
Μυτιλήνη	4	0,69%
Ν. Ιωνία	3	0,52%
Νάουσα	1	0,17%
Παγασαί	3	0,52%
Πειραιεύς	13	2,23%
Περιστέρι	348	59,79%
Σάμος	2	0,34%
Τήνος	1	0,17%
Τρίκαλα	1	0,17%
Χανιά	1	0,17%
Ψαρρά	1	0,17%
Σύνολα	593(582)	100,00%
<i>Από άλλες περιοχές της Μ. Ασ. του Πόντου και Θράκης</i>		<i>7 (1,20%)</i>
<i>Από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας</i>		<i>56 (9,62%)</i>
<i>Από χώρες και πόλεις του εξωτερικού</i>		<i>1 (0,17%)</i>
<i>Δυσανάγνωστο</i>		<i>6 (1,01%)</i>
<i>Δεν αναγράφεται</i>		<i>5 (0,84%)</i>
<i>Κωνσταντινούπολη</i>		<i>5 (0,86%)</i>
<i>Αθήνα</i>		<i>165 (28,35%)</i>
<i>Περιστέρι</i>		<i>348 (59,79%)</i>
<i>ΣΥΝΟΛΑ</i>		<i>593 (582)</i>

Ο Πίνακας 35 μας οδηγεί στην εξαγωγή των παρακάτω συμπερασμάτων σε σχέση με τον τόπο γέννησης των μαθητών που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στο Μαθητολόγιο του σχολικού έτους που ερευνάται. Πρόκειται για το τελευταίο σχολικό έτος της περιόδου που βρίσκεται υπό έρευνα. Όπως φαίνεται στη συνέχεια οι μαθητές που γεννήθηκαν στο Περιστέρι επικρατούν αριθμητικά έναντι όλων των υπολοίπων. Είναι εύλογο το πιο πάνω γεγονός, διότι ήδη έχουν παρέλθει δέκα χρόνια από την εγκατάσταση των προσφύγων στο Περιστέρι, το οποίο έγινε Δήμος από το προηγούμενο έτος.

Στην Αθήνα γεννήθηκαν 165 μαθητές, κατέχοντας το ποσοστό του 28,35%. 5 μαθητές γεννήθηκαν στην Κωνσταντινούπολη (0,86%), σε διάφορες περιοχές της ελληνικής επικράτειας γεννήθηκαν 56 (9,62%), σε άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης γεννήθηκαν 7 (1,20%), σε χώρες και πόλεις του εξωτερικού γεννήθηκαν 1 (0,17%) και στο Περιστέρι γεννήθηκαν 348 (59,79%). «Δεν αναγράφεται» 5 (0,84%) και «Δυσανάγνωστο» 6 (1,01%).

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου κατά το σχολικό έτος 1935- 1936 σε ποσοστό 59,79% των εγγραφέντων μαθητών (πλην των ενδείξεων «Δυσανάγνωστο» και «Δεν αναγράφεται») που έχουν καταγραφεί στη στήλη «τόπος γεννήσεως» γεννήθηκαν στο Περιστέρι. Οι μαθητές που γεννήθηκαν στην Αθήνα κατέχουν ποσοστό 28,35%. Ακολουθούν οι μαθητές που γεννήθηκαν σε διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας και κατέχουν το ποσοστό 9,62%. Ελάχιστο είναι το ποσοστό των μαθητών που γεννήθηκαν στη Κωνσταντινούπολη και σε άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης (2,06)%.

Στήλη «Επάγγελμα πατρός»

ΠΙΝΑΚΑΣ 36

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άεργος	3	0,51%
Αμαξηλάτης	1	0,19%
Αμμοκονιαστής	1	0,19%
Ανθοκόμος	1	0,19%
Ανθρακοπώλης	1	0,19%
Αρτοποιός	6	1,12%
Βαφεύς	1	0,19%
Γαλατοπώλης	5	0,93%
Γεωργός	1	0,19%
Δεν αναγράφεται	17	0,00%
Δημ. Υπάλληλος	2	0,37%
Δημοδιδάσκαλος	1	0,19%
Ελαιοχρωματιστής	1	0,19%
Έμπορος	2	0,37%
Επιπλοποιός	2	0,37%
Επιστάτης	1	0,19%
Εργάτης	8	1,49%
Εργατικός	340	63,31%
Εργολάβος	4	0,74%
Εφημεριδοπώλης	1	0,19%
Ζαχαροπλάστης	2	0,37%
Ζωγράφος	1	0,19%
Ηλεκτρολόγος	2	0,37%
Ιδ. Υπάλληλος	2	0,37%
Ιχθυοπώλης	1	0,19%
Καθεκλοποιός	3	0,56%
Καπνοπώλης	2	0,37%
Καραγωγεύς	3	0,56%
Καφεπώλης	3	0,56%
Κιβωτοποιός	1	0,19%

Κουρεύς	8	1,49%
Κρεοπώλης	1	0,19%
Κτηματίας	2	0,37%
Κτίστης	15	2,79%
Λαχανοπώλης	4	0,74%
Μάγειρος	2	0,37%
Μανάβης	1	0,19%
Μαραγκός	1	0,19%
Μαρμαρογλύπτης	2	0,37%
Μεταπράτης	1	0,19%
Μηχανικός	4	0,74%
Μηχανουργός	1	0,19%
Μικροπωλητής	1	0,19%
Μουσικός	2	0,37%
Ξυλουργός	16	2,98%
Οπωροπώλης	8	1,49%
Οργανοπαίχτης	1	0,19%
Ορυχαλκουργός	1	0,19%
Ορφανός-ή	36	6,07%
Παντοπώλης	3	0,56%
Ράπτης	10	1,86%
Σαγματοποιός	1	0,19%
Σερβιτόρος	2	0,37%
Σιδηρουργός	2	0,37%
Στρατιωτικός	3	0,56%
Σωφέρ	9	1,68%
Τροχ. Υπάλληλος	2	0,37%
Τροchioδρομικός	1	0,19%
Τυπογράφος	1	0,19%
Υδραυλικός	2	0,37%
Υπάλληλος	18	3,35%
Υποδηματοποιός	10	1,86%
Φωτογράφος	1	0,19%
Χρωματιστής	1	0,19%
Ελαιοβαφεύς	1	0,19%
Σύνολα	593(537)	100,00%

Από τον Πίνακα 36 παρατηρούμε κατ' αρχήν ότι έχουμε 36 μαθητές ορφανούς από πατέρα, ποσοστό 6,07%, δεύτερο σε μέγεθος σύνολο επί 593 μαθητών. Επίσης συναντούμε 3 μαθητές με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «άεργος» (0,51%).

Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον Πίνακα είναι αυτό με τον χαρακτηρισμό «εργατικός», 340 άτομα επί συνόλου 512, ποσοστό 63,31%. Ακολουθούν τα επαγγέλματα, «Υπάλληλος» 18 άτομα (3,35%), «Ξυλουργός» 16 άτομα (2,98%), «Κτίστης» 15 άτομα (2,79%), «Ράπτης» και «Υποδηματοποιός» από

10 άτομα (1,86%), «Σωφέρ» 9 άτομα (1,68%), «Εργάτης», «Κουρεύς» και «Οπωροπώλης» από 8 άτομα (1,49%), «Αρτοποιός» 6 άτομα (1,12%), «Γαλατοπώλης» 5 άτομα (0,93%).

Η έντονη παρουσία των «ορφανών» και το υψηλό ποσοστό του επαγγέλματος του «εργατικού», την περίοδο που εξετάζουμε, κερδίζουν το ενδιαφέρον στην πιο πάνω στήλη. Φαίνεται ότι όσο αναπτύσσεται η πόλη, τόσο η ανάγκη για ανθρώπους «για όλες τις δουλειές», όσο και η ανάγκη αυτών των ιδίων των «εργατικών» να στηρίζουν τη φοίτηση των παιδιών τους στο σχολείο και την μόρφωση αυτών γίνεται επιτακτική.

Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα» για τα οποία έχουμε 84 γονείς-πατεράδες που τα ασκούν, ποσοστό 15,64%.

Για 17 άτομα δεν αναγράφεται επάγγελμα, ποσοστό 2,87%.

Στήλη «ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ»: Η μελέτη του Μαθητολόγιου σχολικού έτους 1935-36 αναφορικά με τη στήλη που συμπληρώνεται ο χρόνος εγγραφής των μαθητών του Σχολείου για το οποίο διεξάγεται η έρευνα, παρουσιάζει τα εξής αποτελέσματα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 37

ΜΗΝΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΑΝ ΕΓΓΡΑΦΗ
Σεπτέμβριος	Από τις 17 έως τις 30	261
Οκτώβριος	Από τις 1 έως τις 31	253
Νοέμβριος	Από τις 1 έως τις 27	27
Δεκέμβριος	Από τις 2 έως τις 17	7
Ιανουάριος	Από τις 8 έως τις 31	5
Φεβρουάριος	Από τις 5 έως τις 27	6
Μάρτιος	Από τις 3 έως τις 16	9
Απρίλιος	Από τις 15 έως τις 27	3
Μάιος	Στις 11 και 25	3
Σύνολο		574

Η σχετική στήλη σε αυτό το σχολικό έτος συμπληρώθηκε για 574 μαθητές, ενώ δε συμπληρώθηκε για 20. Παρατηρείται ότι οι περισσότερες εγγραφές πραγματοποιούνται τους μήνες Σεπτέμβριο και Οκτώβριο. Επίσης καθ' όλη σχεδόν τη διάρκεια του σχολικού έτους μέχρι και τον Μάιο πραγματοποιούνται εγγραφές.

Στήλη «Τίτλος εγγραφής»: Η στήλη αυτή συμπληρώνεται προκειμένου να δηλωθεί ο τίτλος που απέκτησε ο κάθε μαθητής στο σχολείο που φοίτησε και που χρησιμοποιήθηκε για την εγγραφή του στο παρόν Μαθητολόγιο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 38

ΤΙΤΛΟΣ / ΣΧΟΛΕΙΟ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Ενδ. Προαγ. 2 ^ο Δημ. Σχ. Περ.	289	50,97%
Το πρώτον εγγραφέντες	141	24,87%
Διετής (2ον Δημ. Σχ. Περ)	72	12,70%
Δεν Αναγρ.	27	4,55%
Ιδ. Σχ. Μαρ. Κάντα	9	1,59%
Α' ή 1 ^ο Δημ. Σχ. Περ	7	1,23%
30 ^ο Δημ. Σχ. Γ' Εκπ. Περιφ.	3	0,53%
2ου. Δ. Σχ. Ν. Ιωνίας	3	0,53%
Κατόπιν κατατακτ. εξετάσ.	3	0,53%
31 ^ο Γ' Εκπ. Περιφ.	2	0,35%
27 ^ο Δημ. Σχ. Αθην	2	0,35%
33 ^ο Δημ. Σχ. Αθην	2	0,35%
3 ^ο Δημ. Σχ. Περιστ. Διετής	2	0,35%
11 ^ο Δημ. Σχ. Αθηνών Β' Περιφ.	2	0,35%
5ο Δημ. Σχ. Καλλιθέας	2	0,35%
30 ^ο Δημ. Σχ. Αθ	2	0,35%
6 ^ο Δ. Σχ. Ηρακ. Κρήτης	2	0,35%
10 ^ο Δημ. σχολ. Βόλου.	2	0,35%
Ιδ. Σχ. Μαρ. Κάντα (διετής)	1	0,18%
Νέων Σφαγείων Α ^ο	1	0,18%
2 ^ο Δημ. Σχ. Αθηνών Γ' εκπ.	1	0,18%
Δημ. Σχ. Κυπαρισσίας	1	0,18%
14 ^ο Δημ. Σχ. Αθ	1	0,18%
Σχολ. Ν. Κυδωνιών	1	0,18%
Δημ. Σχολ. Χουμερίας	1	0,18%
Δημ. Σχ. Διτάξιον Μικτόν Λαμπέτιου	1	0,18%
Δημ. Σχ. Τρικάλων	1	0,18%
Δημ. Σχολείον Ερέτριας	1	0,18%
Δημ. Σχ. Παλαιάς Σκοποβολής	1	0,18%
31 ^ο Δημ. Σχ. Αθηνών Β' Περ.	1	0,18%
Πολυτάξιον Πρότ. Ιωαν	1	0,18%
Δημ. Σχ. Αυλώνος	1	0,18%

29 ^ο Δημ. Σχ. Γ' Εκπ. Περιφ.	1	0,18%
33 ^ο Δημ. Σχ. Γ' Εκπ. Περιφ.	1	0,18%
52 4/τάξ Δημ. Σχ. Αμαλιάδος	1	0,18%
13 ^ο Δημ. Σχ. Πειραιά	1	0,18%
Κατοίκον διδασκαλία	1	0,18%
1 ^{ον} Δ. σχ. Γυθείου	1	0,18%
Αποδ. 4ο Δ. σχ. Βύρωνος	1	0,18%
Δημ. Σχολ. Βρυσ. Κυδωνίας	1	0,18%
Σύνολα	594(567)	100,00%

Εκ των 567 τίτλων και για 27 (4,55%) μαθητές να μην έχει συμπληρωθεί η αντίστοιχη στήλη, στους 141 (24,87%) αναφέρεται ο χαρακτηρισμός «Το πρώτον εγγραφέντες», 337 (59,44%) είναι ενδεικτικά, 75 (13,23%) αναφέρονται ως «διετής», 3 (0,53%) εγγράφονται «Κατόπιν κατατακτήριων εξετάσεων, 1 (0,18%) με Αποδεικτικό, 1 (0,18%) από «Κατ' οίκον» και 9 (0,59%) από «Ιδ. Σχ. Μαρ. Κάντα».

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την μελέτη του Πίνακα 38 είναι τα εξής: Η πλειονότητα των μαθητών, 502 ποσοστό 88,54%, προέρχονται ή εγγράφονται στην Α' τάξη ή είναι «διετής» στο 2^ο Δημ. Σχ. Περιστερίου για το οποίο διεξάγεται η παρούσα έρευνα. Οι προερχόμενοι από το 1^ο Δημ. Σχ. Περιστερίου είναι 7 (1,23%), 3 (0,53%) μαθητές φοιτούν «Κατόπιν κατατακτήριων εξετάσεων», 2 (0,35%) προέρχονται από το 3ο Δημ. Σχ. Περιστερίου, 2 (0,35%) προέρχονται από το 31ο Γ' Εκπ. Περιφ., 3 (0,53%) προέρχονται από το 30ο Γ' Εκπ. Περιφ., 1 (0,18%) προέρχεται από το 2ο Γ' Εκπ. Περιφ., 1 (0,18%) προέρχεται από το 29ο Γ' Εκπ. Περιφ., 1 (0,18%) προέρχεται από το 33ο Γ' Εκπ. Περιφ., 10 (1,76%) από «Ιδ. Σχ. Μαρ. Κάντα» και 1 (0,18%) από «Κατ' οίκον» διδασκαλία.

Οι υπόλοιποι μαθητές προέρχονται από διάφορα σχολεία της ελληνικής επικράτειας και είναι 34 (6%).

Υπάρχει σε 27 μαθητές μη αναγραφή του σχολείου από το οποίο προέρχονται, ποσοστό επί του συνόλου των μαθητών (4,55%).

Στο Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1935-36 του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου δεν αναγράφεται κλείσιμο.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1925-26 ΕΩΣ 1933-34

Οι Γενικοί Έλεγχοι του Αρχείου του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου της περιόδου των σχολικών ετών 1925-26 έως 1935-36, που αφορούν την παρούσα έρευνα, δεν έχουν διασωθεί για όλα τα σχολικά έτη. Έχουν διασωθεί τα σχολικά έτη από το 1925-26 έως το 1933-34, τα οποία ψηφιοποιήθηκαν και μελετήθηκαν ως εξής:

Τα σχολικά έτη που ανέφερα συμπεριλαμβάνονται σε τρία τεύχη. Τα δύο πρώτα τεύχη αναφέρονται στα σχολικά έτη από το 1925-26 έως το 1929-30 και παρουσιάζουν την ίδια δομή. Η εσωτερική τους σχεδίαση και μορφή είναι ίδια. Διαφέρει το τρίτο τεύχος που περιλαμβάνει τα σχολικά έτη από 1930-31 έως και 1933-34.

Το πρώτο και δεύτερο τεύχος (σχολικά έτη από το 1925-26 έως το 1929-30) περιλαμβάνουν τις εξής στήλες: Αριθμοί(Ελέγχου, Μαθητολογίου, Τάξεως), Όνομα και επώνυμον μαθητού, Ηλικία, Πατρίς, Επάγγελμα πατρός, Θρησκευτικά [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος], Ελληνικά [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος], Αριθμητική[(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος], Γεωμετρία [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος], Ιστορία[(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος], Γεωγραφία [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος], Φυσ. Ιστορία [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος], Φυσική Πειρ. [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος], Γυμναστική [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος], Καλλιγραφία [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος], Ιχνογραφία [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος], Ωδική [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος], Εργόχειρα [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος], Απουσίοι περιόδων Α-Β-Γ, Σύνολο απουσιών, Διαγωγή περιόδων Α-Β-Γ, Γενική διαγωγή, Γενικός βαθμός (Ολογράφως, Αριθμητικός, ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.

Στην αριστερή επάνω γωνία του βιβλίου αναγράφεται ο αριθμός της σελίδας, στο κέντρο η φράση «ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ» και στη δεξιά επάνω γωνία αναγράφεται η ένδειξη «του σχολικού έτους 192...- 192...».

Το τρίτο τεύχος (σχολικά έτη από το 1930-31 έως το 1933-34) περιλαμβάνει τις εξής στήλες: Αριθμοί (ΑΥΞΩΝ, ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ, ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΟΥ), ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΑΘΗΤΟΥ ΚΑΙ ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ ΑΥΤΟΥ, ΗΛΙΚΙΑ, ΤΑΞΙΣ, Α΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΕΣ ΤΑΞΕΙΣ [Βαθμοί κατά μαθήματα (Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική, Απουσίοι)], Β΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Α΄ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ [Βαθμοί κατά μαθήματα (Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Φυσική και Χημεία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική,

Γυμναστική, Απουσίες)], Γ' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΕΣ ΤΑΞΕΙΣ [Βαθμοί κατά μαθήματα (Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική, Απουσίες)], Δ' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Β' ΞΕΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ [Βαθμοί κατά μαθήματα (Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Φυσική και Χημεία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική, Απουσίες)], ΒΑΘΜΟΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟΥ ή ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΗΣ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΕΩΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΩΝ 2 ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΤΑΞΕΩΝ [Βαθμοί κατά μαθήματα (Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Φυσική και Χημεία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική, Σύνολο απουσιών)], ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ'ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ, ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ'ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ, [Βαθμός κατά μαθήματα (Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Φυσική και Χημεία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική)], ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ (ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ, ΑΡΙΘ.), ΑΡΙΘ. ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΥ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤ. ΣΠΟΥΔΗΣ, ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.

Στο κέντρο κάθε φύλλου των βιβλίων αναγράφεται η φράση «ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ» και στην αριστερή ή κάποιες φορές δεξιά επάνω γωνία αναγράφεται χειρόγραφα το σχολικό έτος. Στη συνέχεια αναγράφονται και αποτυπώνονται οι στήλες που βρίσκονται συμπληρωμένες ή ασυμπλήρωτες.

Α. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1925-1926

Ο Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1925-26 του Θηλέων Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου εντάσσεται στο πρώτο τεύχος εκ των τριών των Γενικών Ελέγχων των σχολικών ετών 1925 έως 1936. Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 1 και τελειώνει στη σελίδα 4.²²⁰

Έχουν συμπληρωθεί μόνο οι στήλες «Αριθμοί (Ελέγχου, Τάξεως)», «Όνομα και επώνυμον μαθητού», «Γενική διαγωγή», «Γενικός βαθμός (Ολογράφως, Αριθμητικός)» και «Παρατηρήσεις».

Δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Ηλικία», «Πατρίς», «Επάγγελμα πατρός», καμία στήλη βαθμολογίας των τριών περιόδων και σε κανένα μάθημα, «Απουσίες περιόδων», «Σύνολο απουσιών» και «Διαγωγή περιόδων».

²²⁰ Κάθε σελίδα καταλαμβάνει την αριστερή και τη δεξιά πλευρά του κάθε φύλλου του βιβλίου, με αποτέλεσμα να σχηματίζεται ενιαίος πίνακας με τα στοιχεία του Γενικού Ελέγχου. Στην αριστερή επάνω γωνία υπάρχει η ένδειξη «Σελίς» η οποία αριθμείται (όχι πάντα).

Η καταγραφή των μαθητών γίνεται κατά τάξη. Δε διατηρείται στην αναγραφή των ονομάτων αλφαβητική σειρά, προτάσσεται το επώνυμο και φαίνεται το ή τα αρχικά του πατρώνυμου.

Ακολουθεί πίνακας στον οποίο περιγράφεται το αποτέλεσμα των εξετάσεων.²²¹

ΠΙΝΑΚΑΣ 39

Τάξεις	Εγγρα- φείσαι	Φοιτή- σασαι	Μη προ- σελθούσαι	Εξετα- σθείσαι	Προα- χθείσαι	Απορρι- φθείσαι	Παρατη ρήσεις
Α΄	62	60	2	60	25	35	
Β΄	32	27	5	27	27	-	
Γ΄	28	17	11	17	17	-	
Δ΄	5	5	-	5	5	-	
	127	109	18	109	74	35	

Ο Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1925-26 του καταστήματος του Θηλέων Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, κλείνει στις 13 Ιουνίου, ημέρα Κυριακή και ώρα 4η μ. μεσημβρία του 1926. Υπογράφει η Διευθύντρια Αικατ. Ιωάννου και η Δασκάλα Γεωργία Καββαδία.²²²

Τίθενται τρεις σφραγίδες ως εξής: Στην αριστερή σελίδα, υπό τον πίνακα των αποτελεσμάτων και αριστερά του ονόματος της Διευθύντριας, στην δεξιά σελίδα και δεξιά του ονόματος της Διευθύντριας που υπογράφει την πράξη του αποτελέσματος των εξετάσεων και στη μέση των δύο σελίδων.

Από την έρευνα στο παρόν Αρχείο και σε σχέση με τα στοιχεία του Πίνακα 39, για την πρώτη τάξη διαπιστώνονται οι εξής διαφοροποιήσεις: “Φοιτήσασαι” μαθήτριες για την Α΄ τάξη 58 αντί 60 στον Πίνακα (2 λιγότερες), ενώ για τη Β΄ τάξη

²²¹ Στο εξής οι Πίνακες των αποτελεσμάτων και ο τίτλος του Σχολείου θα αποτυπώνεται όπως ακριβώς αναγράφεται στον Γενικό Έλεγχο.

²²² Παραθέτουμε την πράξη με την οποία ο σύλλογος διδασκόντων εκδίδει το αποτέλεσμα που αναφέρεται στον σχετικό Πίνακα και με το τονικό σύστημα που μας επιτρέπει η νέα τεχνολογία: «Εν Αθήναις σήμερον την 13^{ην} Ιουνίου ημέραν Κυριακήν και ώραν 4^{ην} Μ. Μεσημβρίαν του 1926 εν τω καταστήματι του θηλέων προσφυγικού δημοτικού σχολείου Περιστ. συνελθών ο σύλλογος όπως κρίνει επί του αποτελέσματος των εξετάσεων και λαβών υπ’ όψει του την πρόοδον της τελευταίας τριμηνίας και τα γραπτά των εξετάσεων αποφασίζει όπως εν τω έναντι πίνακι.

Συνετάχθη η παρούσα πράξις ήτις δεόντως υπογράφεται».

Η Διευθύντρια Αικατ. Ιωάννου.

Στο μέσον του φύλλου υπογράφει η Γεωργία Καββαδία (δασκάλα του Σχολείου).

29 αντί 27 στον Πίνακα (2 περισσότερες), με αποτέλεσμα το σύνολο των φοιτησάντων να παραμένει ίδιο μεταξύ της καταγραφής και του πίνακα. «Μη προσελθούσαι» για την Α' τάξη 4 αντί 2 (2 περισσότερες) και για την Β' τάξη 3 αντί 5 (2 λιγότερες) με αποτέλεσμα το σύνολο να παραμένει ίδιο. «Εξετασθείσαι» 58 αντί 60 για την Α' τάξη (2 λιγότερες) και για την Β' τάξη 29 αντί 27 (2 περισσότερες) με αποτέλεσμα το σύνολο να παραμένει ίδιο. «Προαχθείσαι» για την Α' τάξη 24 αντί 25 (1 λιγότερη) με αποτέλεσμα το σύνολο να προκύπτει 73 αντί 74 (1 λιγότερη). «Απορριφθείσαι» για την Α' τάξη 34 αντί 35 (1 λιγότερη) και για την Β' τάξη 2 αντί 0 (2 περισσότερες).

Το γενικό σύνολο των μαθητριών παραμένει 127.

Είναι δυσχερές να υποθέσουμε τους λόγους της παραπάνω διαφοροποίησης των αριθμών μεταξύ της άθροισης των αναλυτικών στοιχείων των μαθητριών του Αρχείου και των στοιχείων του Πίνακα 39. Ίσως τα βασικά αίτια να μπορούν να αποδοθούν στις γραφειοκρατικές δυσκολίες που προκύπτουν από την έναρξη της λειτουργίας ενός νεοσύστατου σχολείου.

Λαμβάνοντας ως βάση των συμπερασμάτων τα στοιχεία που δίνονται στον Πίνακα 39, μπορούμε να προβούμε στις εξής διαπιστώσεις:

Α. Στο σύνολο των τεσσάρων τάξεων που λειτούργησαν το σχολικό έτος που αναφερόμαστε βλέπουμε ότι «18» μαθήτριες, σε ποσοστό 14,17% επί του συνόλου των εγγραφεισών δεν προσήλθαν προς φοίτηση, παρά την υποχρεωτικότητά της στη στοιχειώδη εκπαίδευση, η οποία νομοθετήθηκε με το άρθρο 6/18 Φεβρουαρίου του νόμου 1834.²²³ Το στοιχείο αυτό παραπέμπει στο φαινόμενο της σχολικής διαρροής, που είναι και ενδεικτικό της αστάθειας των συνθηκών της εποχής της εγκατάστασης των πρώτων κατοίκων του προσφυγικού συνοικισμού.

Β. Η καταγραφή του όρου «εξετασθείσες» φανερώνει τη λειτουργία της διαδικασίας των εξετάσεων που υποβάλλονταν οι μαθητές όλων των τάξεων τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο.²²⁴

Γ. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί ο μεγάλος αριθμός των απορριφθεισών μαθητριών στην Α' τάξη (35), ποσοστό 32,11% επί του συνόλου των φοιτησάντων, λαμβανομένου υπόψη και τη μηδενική απόρριψη στις υπόλοιπες τάξεις. Δεν υπάρχουν ικανά στοιχεία που να μπορούν να μας οδηγήσουν σε ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με το παραπάνω φαινόμενο.

Δ. Από την πράξη με την οποία ο σύλλογος διδασκόντων αποφασίζει την έκδοση του αποτελέσματος του Πίνακα 39, εξάγεται το συμπέρασμα ότι αυτό προκύπτει

²²³ Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σ. 37.

²²⁴ Ό. π., σ. 65.

από τα γραπτά των εξετάσεων και την πρόοδο της τελευταίας τριμηνίας και όχι αθροίζοντας την πρόοδο όλων των τριμήνων. Η ίδια δε πράξη αναφέρει το Σχολείο ως «κατάστημα», κάτι που ακόμα και σήμερα συνηθίζεται για τα κατά τόπους κτήρια που στεγάζουν δημόσιες υπηρεσίες.

Στήλη «Διαγωγή»: Η στήλη της διαγωγής είναι συμπληρωμένη για όλες τις εγγραφείσες μαθήτριες (127), γεγονός μη φυσιολογικό για τις μη προσελθούσες, επίσης όλες λαμβάνουν διαγωγή «κοσμιωτάτη».

Στήλη «Γενικός βαθμός»: Σύμφωνα με τις καταγραφές στο παρόν Αρχείο σε σύνολο 73 βαθμολογημένων μαθητριών (ο Πίνακας 39 αναφέρει 74) επικρατούν οι μαθήτριες με «Άριστα 6», 33 τον αριθμό και ποσοστό 45,21%. «Λίαν Καλώς 5» 30 μαθήτριες, ποσοστό 41,10% και «Καλώς 4» 10 μαθήτριες, ποσοστό 13,70%.

B. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1926-1927

Ο Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1926-27 του Θηλέων Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου εντάσσεται στο πρώτο τεύχος εκ των τριών των Γενικών Ελέγχων των σχολικών ετών 1925 έως 1936. Η συμπλήρωσή του αρχίζει από το φύλο 5 και τελειώνει στο φύλο 14 (δεν έχει πραγματοποιηθεί αρίθμηση από το φύλλο 11 και μετά). Στις περιοχές όπου τελειώνει η καταγραφή της μιας τάξης και αρχίζει η καταγραφή της άλλης υπάρχουν κενές γραμμές. Αυτές είναι συνολικά 36.

Για τις Α' και Β' τάξεις έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Αριθμοί (Ελέγχου, Μαθητολογίου, Τάξεως)», «Όνομα και επώνυμον μαθητού», «Ηλικία», «Πατρίς», «Επάγγελμα πατρός», «Θρησκευτικά [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Ελληνικά [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Αριθμητική [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Γυμναστική [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Καλλιγραφία [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Ιχνογραφία [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Ωδική [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Εργόχειρα [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Απουσίοι περιόδων Α-Β-Γ», «Σύνολο απουσιών», «Διαγωγή περιόδων Α-Β-Γ», «Γενική διαγωγή», «Γενικός βαθμός (Ολογράφως, Αριθμητικός)», «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ».

Για τη Β' τάξη δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες των βαθμών της Α περιόδου για τα μαθήματα, των απουσιών και της διαγωγής.

Για τις Γ' και Δ' τάξεις προστίθενται και οι στήλες των μαθημάτων της Ιστορίας, της Γεωγραφίας και της Φυσ. Ιστορίας, ενώ για τη Δ' τάξη αφαιρείται η στήλη του μαθήματος της Ιχνογραφίας.

Για τις Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις προστίθενται και οι στήλες των μαθημάτων της Γεωμετρίας και της Φυσικής Πειρ., έχοντας έτσι συμπληρωμένες τις στήλες όλων των μαθημάτων.

Για τις Δ΄, Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες της διαγωγής περιόδων.

Η καταγραφή των μαθητριών γίνεται κατά τάξη. Δε διατηρείται στην αναγραφή των μαθητριών η αλφαβητική σειρά, προτάσσεται το επώνυμο και φαίνεται το ή τα αρχικά του πατρώνυμου.

Ακολουθεί ο Πίνακας 40, στον οποίο φαίνεται το αποτέλεσμα των εξετάσεων του «εν Περιστερίω Δημ. Σχολείου Θηλέων (Προσφυγικού Συνοικισμού). Σχολικόν έτος 1926-1927»

ΠΙΝΑΚΑΣ 40

Τάξεις	Εγγρα- φείσαι	Αποφοι- τήσασαι	Μη προσε- λθούσαι	Διακό- ψασαι	Αποβιώ- σασαι	Φοιτή- σας μέχρι τέλους	Προα- χθείσαι	Απορρι- φθείσαι
Α΄	129	5	27	11	-	86	67	19
Β΄	63	2	2	3	-	56	48	8
Γ΄	61	2	6	8	-	45	38	7
Δ΄	42	-	2	3	1	36	33	3
Ε΄	18	-	-	5	-	13	10	3
ΣΤ΄	7	-	-	1	-	6	6	-
	320	9	37	31	1	242	202	40

Ο Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1926-27 του Θηλέων Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, κλείνει στις 26 Ιουνίου 1927.

Υπογράφει η Διευθύντρια Αικατερ. Μ. Ιωάννου και οι τέσσερις δασκάλες²²⁵ Μ. Κατσουλοπούλου, Γ. Καββαδία, Α. Χαρίτωνος και Ε. Παπαγιάννη.

Από την έρευνα στον Γενικό Έλεγχο του σχολικού έτους 1926-27 προκύπτουν τα εξής στοιχεία:

²²⁵ Στον Γενικό Έλεγχο αναφέρονται με τον όρο «διδασκάλισσαι».

Στήλη «Ηλικία»²²⁶: Οι μαθήτριες ανά τάξη των οποίων η ηλικία καταγράφεται, έχουν ως εξής:

Για την Α' τάξη: 1 μαθήτρια 6 ετών (ποσοστό 0,83 %), 86 μαθήτριες 7 ετών (ποσοστό 71,67 %), 20 μαθήτριες 8 ετών (ποσοστό 16,67 %), 5 μαθήτριες 9 ετών (ποσοστό 4,17 %), 5 μαθήτριες 10 ετών (ποσοστό 4,17 %), 1 μαθήτρια 11 ετών (ποσοστό 0,83 %) και 2 μαθήτριες 12 ετών (ποσοστό 1,67 %). Σύνολο: 120 μαθήτριες.

Για τη Β' τάξη: 2 μαθήτριες 7 ετών (ποσοστό 3,17 %), 26 μαθήτριες 8 ετών (ποσοστό 41,27 %), 18 μαθήτριες 9 ετών (ποσοστό 28,57 %), 17 μαθήτριες των 10 ετών (ποσοστό 26,98 %). Σύνολο: 63 μαθήτριες.

Για τη Γ' τάξη: 1 μαθήτρια 8 ετών (ποσοστό 1,64 %), 23 μαθήτριες 9 ετών (ποσοστό 37,70 %), 22 μαθήτριες 10 ετών (ποσοστό 36,07 %), 9 μαθήτριες 11 ετών (ποσοστό 14,75 %) και 6 μαθήτριες 12 ετών (ποσοστό 9,84%). Σύνολο: 61 μαθήτριες.

Για τη Δ' τάξη: 2 μαθήτριες 9 ετών (ποσοστό 4,76 %), 21 μαθήτριες 10 ετών (ποσοστό 50 %), 12 μαθήτριες των 11 ετών (ποσοστό 28,57 %), 6 μαθήτριες των 12 ετών (ποσοστό 14,29 %) και 1 των 13 ετών (ποσοστό 2,38 %). Σύνολο: 42 μαθήτριες.

Για την Ε' τάξη: 9 μαθήτριες 11 ετών (ποσοστό 50 %) και 9 μαθήτριες των 12 ετών (ποσοστό 50 %). Σύνολο: 18 μαθήτριες.

Για τη ΣΤ' τάξη: 5 μαθήτριες των 12 ετών (ποσοστό 71,43%) και 2 των 13 ετών (ποσοστό 28,57%). Σύνολο: 7 μαθήτριες.

Το γενικό σύνολο των μαθητριών για τις οποίες αναγράφεται η ηλικία τους είναι 311.

Διαπιστώνουμε ότι οι μαθήτριες που βρίσκονται εγγεγραμμένες στον Γενικό Έλεγχο σχολικού έτους 1926-1927 φέρουν ηλικία που κυμαίνεται μεταξύ 6 και 14 ετών.

Είναι ευχερές να πούμε ότι κυριαρχεί η ηλικία των 7 ετών στην Α' τάξη, για την οποία η φυσιολογική ηλικία είναι αυτή των 6 ετών και που στην προκειμένη περίπτωση έχουμε μόνο 1 μαθήτρια. Παρατηρούνται επίσης στην ίδια τάξη αρκετές και διαφορετικές ηλικίες (6,7,8,9,10,11,12 ετών).

Το ίδιο συμβαίνει και στη Β' τάξη με επικρατέστερη ηλικία εκείνη των 8 ετών. Το ίδιο φαινόμενο συνεχίζεται και για τη Γ' τάξη, όπου επικρατεί η ηλικία των 10 ετών.

Στη Δ' τάξη βλέπουμε τις μισές μαθήτριες στην ηλικία των 10 ετών και οι υπόλοιπες

²²⁶ Η ηλικία δεν έχει συμπληρωθεί για όλες τις μαθήτριες.

να κατέχουν τις ηλικίες 11, 12 και 13 ετών.

Την Ε΄ τάξη μοιράζονται οι ηλικίες των 11 και 12 ετών.

Ελάχιστος είναι ο αριθμός των μαθητριών της ΣΤ τάξης με την ηλικιακή τους κατανομή να εμφανίζεται φυσιολογική.

Παρατηρούμε σημαντική ηλικιακή διακύμανση σε όλες τις τάξεις. Αυτό μας επιτρέπει να συμπεράνουμε ότι οι πρώτοι αυτοί κάτοικοι, προσφυγικής καταγωγής κυρίως, μετά την ταλαιπωρημένη περιφορά τους σε διάφορα σημεία της νέας πατρίδας, εγκαθίστανται στις παράγκες του Περιστερίου, προσπαθώντας να δρομολογήσουν μια κανονικότητα στη ζωή τους, μέσα στην οποία εντάσσεται και η φοίτηση των παιδιών τους, που για καιρό έμειναν εκτός σχολικής ζωής.

Στήλη «Πατρίς»: Τόπος καταγωγής πατέρα

ΠΙΝΑΚΑΣ 41

ΤΟΠΟΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άγκυρα	3	0,96%
Άδανα	1	0,32%
Αθήνα	21	6,75%
Αϊβαλή/Κυδωνίες	1	0,32%
Αίγιο	1	0,32%
Αίδινιον	4	1,29%
Αλεξάνδρεια	3	0,96%
Αλμυρός Μ. Ασίας	1	0,32%
Αμερική	1	0,32%
Ανδριανούπολη	2	0,64%
Αργοστόλι	1	0,32%
Αττάλεια	6	1,93%
Βρύουλα/Βουρλά	1	0,32%
Γύθειο	1	0,32%
Δεν αναγράφεται	9	2,81%
Θεσσαλονίκη	1	0,32%
Θήβαι	1	0,32%
Θράκη	1	0,32%
Ικόνιον	3	0,96%
Καισάρεια	4	1,29%
Καλαμαί	2	0,64%
Καλλίπολη	3	0,96%
Κεφαληνία	1	0,32%
Κοζάνη	2	0,64%
Κόρινθος	1	0,32%
Κυλικία	1	0,32%

Κωνσταντινούπολη	40	12,86%
Λαμία	4	1,29%
Μ.Ασία	3	0,96%
Μάδητος	1	0,32%
Μαγνησία	1	0,32%
Μεγαλούπολη	1	0,32%
Μερσύνη	1	0,32%
Μουσουνίτσα Λαμίας	1	0,32%
Νεάπολι	1	0,32%
Πάλερμον	4	1,29%
Πάτρα	3	0,96%
Πειραιάς	5	1,61%
Πέργαμος	1	0,32%
Περιστέρι	2	0,64%
Πόντος	7	2,25%
Πρίγκηπο	1	0,32%
Προύσα	2	0,64%
Ρωσία	3	0,96%
Σαμψώς	2	0,64%
Σεβδίκιοι	1	0,32%
Σεπόλια	1	0,32%
Σμύρνη	148	47,59%
Στενήμαχος	3	0,96%
Συνώπη	1	0,32%
Σύρος	1	0,32%
Σώκια Σμύρνης	1	0,32%
Τραπεζούς	1	0,32%
Φάρσαλα	2	0,64%
Φιλαδέλφεια	1	0,32%
Χαλκίδα	1	0,32%
Σύνολα	320 (311)	100,00%

Ο Πίνακας 41 μας οδηγεί στην εξαγωγή των πιο κάτω συμπερασμάτων σε σχέση με την πατρίδα προέλευσης των μαθητριών που βρίσκονται εγγεγραμμένες στον Γενικό Έλεγχο του σχολικού έτους που εξετάζουμε:

Από τη Σμύρνη προέρχονται 148 μαθήτριες, κατέχοντας το υψηλό ποσοστό του 47,59%, 40 μαθήτριες προέρχονται από την Κωνσταντινούπολη (12,86%), 13 από περιοχές του Πόντου και της Θράκης (4,18%), 49 από διάφορες άλλες περιοχές της Μ. Ασίας (15,76%), 22 από Αθήνα και άλλες γειτονικές περιοχές (7,07%), 29 από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας (9,32%), 8 από χώρες και πόλεις του εξωτερικού (2,57%) και 2 από το Περιστέρι (0,64%).

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι σε ποσοστό 80,39% των εγγραφεισών μαθητριών του Θηλέων Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου κατά το σχολικό έτος 1926- 1927 και που έχουν καταγραφεί στη στήλη «πατρίς» έχουν καταγωγή τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης. Ανάμεσα σε αυτές έχουμε 3 μαθήτριες με καταγωγή από τη Στενήμαχο της Ανατολικής Ρωμυλίας, 1 μαθήτρια να κατάγεται από τη Θράκη και 3 μαθήτριες με καταγωγή πατέρα από τη Ρωσία.²²⁷ Η στήλη αυτή δεν έχει συμπληρωθεί για 9 (2,81%) μαθήτριες.

Επομένως η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητριών του Προσφυγικού Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου κατά το σχ. έτος 1927 – 1928 είναι πρόσφυγες, οι οποίοι προέκυψαν κυρίως από τη Μικρασιατική Καταστροφή και την ανταλλαγή πληθυσμών.

Στήλη «Επάγγελμα πατρός»

ΠΙΝΑΚΑΣ 42

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Αγροφύλαξ	1	0,49%
Άεργος	2	0,63%
Αιχμάλωτος ²²⁸	9	2,81%
Αμαξηλάτης	3	1,47%
Ανθρακεύς	2	0,98%
Αρτοποιός	3	1,47%
Βαφεύς	2	0,98%
Βυρσοδέψης	2	0,98%
Γαλακτοπώλης	3	1,47%
Γεωργός	3	1,47%
Δημ. Υπάλληλος	2	0,98%
Δικηγόρος	1	0,49%
Εισπράκτωρ	3	1,47%
Έμπορος	7	3,43%
Επιπλοποιός	2	0,98%
Επόπτης	1	0,49%
Εργατ. Ναυτικός	1	0,49%
Εργάτης	3	1,47%
Εργατικός	56	27,45%
Εργολάβος Οικοδομών	1	0,49%
Έφορος	1	0,49%
Ζαχαροπλάστης	1	0,49%

²²⁷ Βλ. Ανάλυση ΒΠΣ σχ. έτους 1926-27 (ΠΑΤΡΙΔΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ ΣΧ. ΕΤΟΥΣ 1926-1927).

²²⁸ Ένας (1) αιχμ. είναι μουσικός.

Ιδ. Υπάλληλος	2	0,98%
Ιχθυοπώλης	1	0,49%
Καπνεργάτης	3	1,47%
Καπνοπώλης	1	0,49%
Καραγωγεύς	3	1,47%
Καφεπώλης	1	0,49%
Κηπουρός	3	1,47%
Κλητήρ	1	0,49%
Κουρεύς	4	1,96%
Κρεοπώλης	2	0,98%
Κτηματίας	3	1,47%
Κτηνοτρόφος	2	0,98%
Κτίστης	6	2,94%
Μανάβης	1	0,49%
Μαραγκός	5	2,45%
Μαρμαράς	1	0,49%
Μαρμαρογλύπτης	2	0,98%
Μηχανικός	1	0,49%
Μικροπωλητής	1	0,49%
Μυλωθρός	1	0,49%
Ξυλέμπορος	2	0,98%
Ξυλουργός	2	0,98%
Οθωμανός Αξιωμ. Φιλέλην	3	1,47%
Οπωροπώλης	4	1,96%
Οργανοπαίχτης	3	1,47%
Ορφανή	86	26,88%
Παντοπώλης	2	0,98%
Περίπτ. Τραυματία	1	0,31%
Ποιμήν	1	0,49%
Ράπτης	6	2,94%
Σαράφης	1	0,49%
Σιδηρωτής	1	0,49%
Σχεδιογράφος	1	0,49%
Τροchioδρομεύς	1	0,49%
Υδραυλικός	2	0,98%
Υπάλληλος	12	5,88%
Υπάλληλος Καταστήματος	1	0,49%
Υποδηματοποιός	13	6,37%
Φανοποιός	1	0,49%
Φαρμακοποιός	2	0,98%
Φωτογράφος	2	0,98%
Χρυσοχόος	1	0,49%
Χρωματιστής	1	0,49%
Δεν αναγράφεται	18	5,63%

Σύνολα ²²⁹	320 (204)	100,00%
-----------------------	-----------	---------

Από τον Πίνακα 42 παρατηρούμε ότι έχουμε κατ' αρχήν 86 μαθήτριες ορφανές από πατέρα, σε ποσοστό 26,88%, το μεγαλύτερο επί συνόλου 320 μαθητριών. Επίσης συναντούμε 9 μαθήτριες με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «αιχμάλωτος» (2,81%).

Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον Πίνακα είναι του εργατικού, 56 πατεράδες επί συνόλου 204, ποσοστό 27,45%. Ακολουθούν τα επαγγέλματα, «υποδηματοποιός» 13 άτομα (6,37%), «Υπάλληλος» 12 άτομα (5,88%), «Έμπορος» 7 άτομα (3,43%), «Κτίστης» 6 άτομα (2,94%), «Ράπτης» 6 άτομα (2,94%), «Μαραγκός» 5 άτομα (2,45%).

Τόσο οι ορφανές μαθήτριες, οι οποίες δηλώνουν παρούσες με υψηλό ποσοστό και εκείνες με αιχμάλωτο πατέρα, όσο και εκείνες με εργατικό ή τεχνίτη πατέρα, συμμετέχουν στην διαδικασία της μάθησης παράλληλα με την προσπάθεια προσαρμογής στον νέο τρόπο εγκατάστασης τους, στο Περιστέρι

Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα» για τα οποία έχουμε 99 γονείς-πατεράδες που τα ασκούν, ποσοστό 48,52%.

Η στήλη αυτή δεν έχει συμπληρωθεί για 18 (5,63%) μαθήτριες.

Στήλες μαθημάτων - βαθμολογία: Πιο πάνω έχουν καταγραφεί οι στήλες των μαθημάτων που έχουν συμπληρωθεί με τη βαθμολογία ανά τάξη και περίοδο. Οι κυριότερες παρατηρήσεις που αποδεδειγμένα μελετώντας τις εν λόγω στήλες είναι οι εξής: Στις Α' και Β' τάξεις τα μαθήματα που διδάσκονται είναι Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Γυμναστική, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Ωδική και Εργόχειρα. Παρατηρείται μη συμπλήρωση της στήλης των βαθμών της Α περιόδου μόνο για τη Β' τάξη. Για τις Γ' και Δ' τάξεις προστίθενται η Ιστορία, η Γεωγραφία και η Φυσική Ιστορία και αφαιρείται παραδόξως, μόνο για τη Δ' τάξη, η Ιχνογραφία, ενώ στις Ε' και ΣΤ' τάξεις συμπληρώνονται όλες οι στήλες των μαθημάτων δηλ. προστίθενται και οι στήλες της Γεωμετρίας και της Φυσικής Πειραματικής. Με βάση το Αναλυτικό Πρόγραμμα της εποχής για το δημοτικό σχολείο διδάσκονταν τα πιο πάνω μαθήματα. Το Αναλυτικό Πρόγραμμα θα πρέπει να είναι η απάντηση της κοινωνίας στο στρατηγικής σημασίας ερώτημα για το εκπαιδευτικό σύστημα, τι είναι αυτό που αξίζει να μάθει κανείς;²³⁰ Είναι αυτό που εκφράζει τους σκοπούς, τους στόχους και τις επιδιώξεις της εκπαίδευσης ενός λαού.

²²⁹ Έχει διαγραφεί 1 μαθήτρια με καταγεγραμμένο επάγγελμα πατέρα «εργατικός».

²³⁰ Μαρία Σακκελαρίου, «Αναλυτικά προγράμματα και ηθική εκπαίδευση; Μια μετανεωτερική πρόκληση», Ηθική και Εκπαίδευση: Διλήμματα και Προοπτικές (Μ. Σακκελαρίου, Μ. Ζεμπύλας, Α. Πέτρου) επιμέλεια, εκδ. Κριτική, 2010, σ. 342.

Οι μαθήτριες βαθμολογούνται με αριθμητική βαθμολογία σε τρεις περιόδους με πεντάβαθμη κλίμακα (2,3,4,5,6) και στο τέλος υπολογίζεται ο μέσος όρος.

Στήλη «Απουσίες»²³¹: Στη στήλη αυτή καταγράφονται οι απουσίες των τριών περιόδων φοίτησης των μαθητριών και συμπληρώνεται η στήλη του συνόλου των απουσιών για κάθε μια ξεχωριστά. Έτσι εκ των 244 μαθητριών²³² για τις οποίες καταλογίστηκαν απουσίες, οι 38 (ποσοστό 15,57%) δεν έκαναν καμία απουσία, 41 (ποσοστό 16,80%) έκαναν από 1 έως 9 απουσίες, 111 (ποσοστό 45,49%) έκαναν από 10 έως 29 απουσίες, 42 (ποσοστό 17,21%) έκαναν από 30 έως 59 απουσίες και 12 (ποσοστό 4,92%) έκαναν πάνω από 60 απουσίες, 1 εκ των οποίων (τάξη Α) έκανε 99 απουσίες (περίπου τον μισό σχολικό χρόνο παρακολούθησε μαθήματα) και προήχθη.

Κρίνεται φυσιολογικό το αποτέλεσμα, με την πλειονότητα των μαθητριών να κάνει από 10 έως 29 απουσίες.²³³ Έχουμε επίσης το μικρό μεν αλλά υπαρκτό ποσοστό του 4,92% των μαθητριών που έκαναν πάνω από 60 απουσίες και μία μαθήτρια με 99, η οποία και προήχθη. Είναι αληθές ότι το νομοθετικό πλαίσιο της εποχής προέβλεπε αυστηρές ποινές για τη μη συστηματική φοίτηση των μαθητών της στοιχειώδους εκπαίδευσης. Ιδιαίτερα το από 5/7 Μαΐου Ν. Διάταγμα του 1926, καθιέρωνε δρακόντεια μέτρα όσον αφορά στην υποχρεωτικότητα στη στοιχειώδη εκπαίδευση. Ως παραδείγματα αναφέρω την υποχρέωση των αστυνομικών οργάνων να συλλαμβάνουν και να οδηγούν στο σχολείο μαθητές που περιφέρονταν εκτός αυτού κατά την ώρα της λειτουργίας του, όπως επίσης οι διευθυντές των σχολείων μπορούσαν να υποβάλουν μήνυση εναντίων των γονιών που δε φρόντιζαν για την κανονική φοίτηση των παιδιών τους²³⁴. Παρά τα αυστηρά μέτρα, η συνεπή φοίτηση στο σχολείο παρουσίαζε χαλαρότητα και τούτο διότι οι αρμόδιοι φορείς, όπως ο διευθυντής του σχολείου, δεν ήθελαν να συγκρουστούν με την τοπική κοινωνία. Αργότερα ο νόμος 4397 (άρθρ.6) ορίζει τον επιθεωρητή να επιλαμβάνεται σχετικά, μετά από αναφορά του διευθυντή του σχολείου. Το αποτέλεσμα της νέας ρύθμισης επέφερε θετικά αποτελέσματα.

Στήλη «Διαγωγή»²³⁵: Η στήλη της διαγωγής δεν είναι συμπληρωμένη για όλες τις μαθήτριες που φοίτησαν μέχρι τέλους (242) παρά μόνο για τις 236. Έχουμε δύο

²³¹ Δεν συμπληρώνονται απουσίες στις μαθήτριες που φέρουν ένδειξη «ουδόλως προσήλθε», «μετώκησε», «δεν εφοίτησε», «απεφοίτησε», ενώ στην ένδειξη «διέκοψε», άλλες φορές συμπληρώνονται και άλλες όχι.

²³² Για 1 μαθήτρια της Δ' τάξης αναγράφεται η ένδειξη «προήχθη» ενώ δεν βαθμολογήθηκε.

²³³ Το πλαίσιο της κατηγοριοποίησης των ορίων των απουσιών είναι ενδεικτικό, πιστεύοντας ότι με αυτό τον τρόπο διευκολύνεται η εξαγωγή συμπερασμάτων.

²³⁴ Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σσ. 56-57.

²³⁵ Χαρακτηρισμός στη διαγωγή συμπληρώνεται σε όσες μαθήτριες βαθμολογήθηκαν, άλλες φορές πάλι παραλείπεται.

χαρακτηρισμούς διαγωγής. «Κοσμία» για 217 μαθήτριες και «Αρίστη» για 19 μαθήτριες.

Στήλη «Γενικός βαθμός»: Σύμφωνα με τις καταγραφές στο παρόν Αρχείο, αλλά και την τότε ισχύουσα βαθμολογική κλίμακα, συμπληρώνεται η σχετική στήλη ολογράφως και αριθμητικώς ως εξής: Από το σύνολο των 242 μαθητριών που φοίτησαν μέχρι το τέλος, προάγονται 202 και απορρίπτονται 40 με βαθμό «μετρίως 3» (ποσοστό 16,53%). Βαθμό «καλώς 4» λαμβάνουν 54 (ποσοστό 26,87%), «λίαν καλώς 5» λαμβάνουν 48 (ποσοστό 23,88%) και «άριστα 6» λαμβάνουν 99 (ποσοστό 49,25%). Είναι φανερό ότι επικρατεί η υψηλότερη βαθμολόγηση αυτή του «Άριστα 6», σχεδόν για τους μισούς από τους προαχθέντες. Είναι σίγουρο ότι, οι συνθήκες για κανονικότητα στη φοίτηση των μαθητών του Σχολείου της παράγκας και για υψηλές επιδόσεις στη μαθησιακή διαδικασία δεν ευνοούν. Παρόλα αυτά οι μισές περίπου μαθήτριες βαθμολογούνται με «άριστα 6». Είναι ευχερές να υποθέσει κάποιος ότι η επιείκεια των εκπαιδευτικών «παίρνει» υψηλό βαθμό.

Στήλη «Παρατηρήσεις»: Η στήλη αυτή έχει συμπληρωθεί με τους χαρακτηρισμούς «απεφοίτησε» για 9 μαθήτριες (ποσοστό 2,81%)²³⁶, «ουδόλως προσήλθε» για 34 μαθήτριες (ποσοστό 10,63%), «διέκοψε» για 30 μαθήτριες (δύο λόγω νόσου και μία λόγω ασθενείας των οφθαλμών) (ποσοστό 9,38%), «δεν εφοίτησε» για 2 μαθήτριες (ποσοστό 0,63%), «μετώκησε» για 1 μαθήτρια (ποσοστό 0,31%) και «απέθανε» για 1 μαθήτρια (ποσοστό 0,31%).

Από τις 320 εγγραφείσες φοίτησαν μέχρι τέλους οι 242 (ποσοστό 75,63%).

Γ. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1927-1928

Ο Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1927-28 του Θηλέων Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου εντάσσεται στο πρώτο τεύχος εκ των τριών των Γενικών Ελέγχων των σχολικών ετών 1925 έως 1936. Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 15 και τελειώνει στη σελίδα 25 (η αρίθμηση πραγματοποιήθηκε καθ' υπολογισμό, αφού δεν έχει γίνει η αναγραφή της στο Αρχείο).

Οι μαθήτριες της Α' τάξης κατανέμονται σε δύο τμήματα.

Για το πρώτο τμήμα της Α' τάξης έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Αριθμοί (Ελέγχου, Τάξεως)», «Όνομα και επώνυμον μαθητού», «Ηλικία», «Πατρίς», «Επάγγελμα πατρός», «Θρησκευτικά [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Ελληνικά [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Αριθμητική[(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Γυμναστική [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Καλλιγραφία [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Ιχνογραφία

²³⁶ Ποσοστά επί των εγγραφεισών μαθητριών.

[(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)], «Ωδική [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)], «Εργόχειρα [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)], «Απουσίες περιόδων Α-Β-Γ», «Σύνολο απουσιών», «Γενική διαγωγή», «Γενικός βαθμός (Ολογράφως, Αριθμητικός)», «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ».

Για το δεύτερο τμήμα της Α΄ τάξης έχουν συμπληρωθεί όλες οι παραπάνω στήλες του πρώτου τμήματος και επιπροσθέτως οι στήλες του μαθήματος της Γεωγραφίας.

Για τη Β΄ τάξη έχουν συμπληρωθεί οι στήλες όπως στο δεύτερο τμήμα της Α΄ τάξης, πλην όμως είναι ασυμπλήρωτες οι στήλες της Α΄ περιόδου των βαθμών για όλα τα μαθήματα.

Για τις Γ΄ και Δ΄ τάξεις προστίθενται και οι στήλες των μαθημάτων της Ιστορίας και της Φυσ. Ιστορίας, ενώ για την Τετάρτη (Δ) τάξη δεν αφαιρείται η στήλη του μαθήματος της Ιχνογραφίας, πράγμα το οποίο παρατηρούμε στους Γενικούς Ελέγχους προηγούμενων ετών.

Για τις Πέμπτη (Ε) και Έκτη (ΣΤ) τάξεις προστίθενται και οι στήλες των μαθημάτων της Γεωμετρίας και της Φυσικής Πειρ., έχοντας έτσι συμπληρωμένες τις στήλες όλων των μαθημάτων. Δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες των απουσιών και της διαγωγής όλων των περιόδων.

Η αναγραφή των μαθητριών γίνεται κατά τάξη, δε διατηρείται αλφαβητική σειρά, προτάσσεται το επώνυμο και δεν αναγράφονται τα αρχικά του πατρώνυμου.

Ακολουθεί ο Πίνακας 43, στον οποίο φαίνεται το αποτέλεσμα των εξετάσεων του «εν Περιστερίω Δημ. Σχολείου Θηλέων (Προσφυγικού Συνοικισμού). Σχολικόν έτος 1927-1928».

ΠΙΝΑΚΑΣ 43

Τάξεις	Εγγρα φείσαι	Αποφοι τήσασαι	Μη προσελ θούσαι	Διακόψα σαι	Αποβιώσ ασαι	Φοιτήσ αι μέχρι τέλους	Προαχθ είσαι	Απορρι φθείσαι
Α' τμήμα Α	55	-	10	3	-	42	30	12
Α' τμήμα Β	55	-	18	2	-	35	29	6
Β'	85	5	-	6	-	74	67	7
Γ'	70	2	-	2	1	65	49	16
Δ'	46	5	1	-	-	40	37	3
Ε'	39	2	1	5	-	31	23	8
ΣΤ'	9	1	-	1	-	7	7	-
	359	15	30	19	1	294	242	52

Συμπληρωματικά καταγράφονται στο τέλος του Γενικού Ελέγχου σχολικού έτους 1927-1928, 1 μαθήτρια στην Α' τάξη 7 ετών, 1 μαθήτρια στη Β' τάξη, 1 μαθήτρια στη Γ' τάξη 10 ετών.

Ο Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1927-28 του Θηλέων Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, κλείνει στις 18 Ιουνίου 1928.

Υπογράφει η Διευθύντρια Αικατ. Μ. Ιωάννου και οι πέντε δασκάλες του Μ. Κατσουλοπούλου, Αν. Χαρίτωνος, Καίτη Μακρόγλου, Ε. Παπαγιάννη και Γεωρ. Καββαδία.

Από την έρευνα στον Γενικό Έλεγχο του σχολικού έτους 1927-28 προκύπτουν τα εξής στοιχεία:

Στήλη «Ηλικία»: Οι μαθήτριες των οποίων η ηλικία καταγράφεται ανά τάξη, έχουν ως εξής²³⁷:

Για το πρώτο τμήμα της Α' τάξης, 3 μαθήτριες των 6 ετών, 17 μαθήτριες των 7 ετών, 20 μαθήτριες των 8 ετών και 4 μαθήτριες των 9 ετών. Σύνολο: 44 μαθήτριες.

²³⁷ Η ασυμβατότητα μεταξύ των αριθμών των μαθητριών ανά τάξη του Πίνακα 43 και της καταγραφής που ακολουθεί προκύπτει από το γεγονός ότι δεν έχει συμπληρωθεί η ηλικία για όλες τις μαθήτριες στην αντίστοιχη στήλη στο ερευνώμενο Αρχείο.

Για το δεύτερο τμήμα της Α΄ τάξης, 10 μαθήτριες των 6 ετών, 8 μαθήτριες των 7 ετών, 18 μαθήτριες των 8 ετών και 4 μαθήτριες των 9 ετών. Σύνολο: 40 μαθήτριες.

Συνολικά και για τα δύο τμήματα της Α΄ τάξης έχουμε 13 μαθήτριες 6 ετών (ποσοστό 15,48%)²³⁸, 25 μαθήτριες 7 ετών (ποσοστό 29,76%), 38 μαθήτριες των 8 ετών (ποσοστό 45,24%) και 8 μαθήτριες των 9 ετών (ποσοστό 9,52%). Σύνολο: 84 μαθήτριες

Για τη Β΄ τάξη, 9 μαθήτριες των 7 ετών (ποσοστό 12,16%), 39 μαθήτριες των 8 ετών (ποσοστό 52,70%), 16 μαθήτριες των 9 ετών (ποσοστό 21,62%), 5 μαθήτριες των 10 ετών (ποσοστό 6,76%), 3 μαθήτριες των 11 ετών (ποσοστό 4,05%) και 2 μαθήτριες των 12 ετών (ποσοστό 2,70%). Σύνολο: 74 μαθήτριες.

Για τη Γ΄ τάξη, 1 μαθήτρια των 8 ετών (ποσοστό 1,47%), 21 μαθήτριες των 9 ετών (ποσοστό 30,88%), 25 μαθήτριες των 10 ετών (ποσοστό 36,76%), 17 μαθήτριες των 11 ετών (ποσοστό 25%), 2 μαθήτριες των 12 ετών (ποσοστό 2,94%), 1 των 13 ετών (ποσοστό 1,47%) και 1 μαθήτρια 14 ετών (ποσοστό 1,47%). Σύνολο: 68 μαθήτριες.

Για τη Δ΄ τάξη, 12 μαθήτριες των 10 ετών (ποσοστό 32,43%), 8 μαθήτριες των 11 ετών (ποσοστό 21,62%), 8 μαθήτριες των 12 ετών (ποσοστό 21,62%), 6 των 13 ετών (ποσοστό 16,22%) και 3 μαθήτριες 14 ετών (ποσοστό 8,11%). Σύνολο: 37 μαθήτριες.

Για την Ε΄ τάξη, 1 μαθήτρια των 10 ετών (ποσοστό 2,56%), 23 μαθήτριες των 11 ετών (ποσοστό 58,97%), 11 μαθήτριες των 12 ετών (ποσοστό 28,21%) και 4 των 13 ετών (ποσοστό 10,26%). Σύνολο: 39 μαθήτριες

Για τη ΣΤ΄ τάξη 8 μαθήτριες των 12 ετών (ποσοστό 88,89%) και 1 των 13 ετών (ποσοστό 11,11%). Σύνολο: 9 μαθήτριες.

Γενικό σύνολο μαθητριών για τις οποίες έχει καταγραφεί η ηλικία τους είναι 303.

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι οι μαθήτριες που βρίσκονται εγγεγραμμένες στον Γενικό Έλεγχο σχολικού έτους 1927-1928 φέρουν ηλικία που κυμαίνεται μεταξύ 6 και 14 ετών. Παρατηρούμε σημαντική ηλικιακή διακύμανση σε όλες τις τάξεις, ιδίως στις μικρότερες. Επίσης οι μαθήτριες της Α΄ τάξης έχουν την πλειοψηφία, με την ηλικία των 8 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό. Η ίδια ηλικία συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό και στη Β΄ τάξη. Στη Γ΄ τάξη υπερισχύει η ηλικία των 10 ετών. Επίσης φοιτά μία μαθήτρια 14 ετών, η οποία δε βρίσκεται εγγεγραμμένη στο Αρχείο των προηγούμενων ετών. Για τις επόμενες τάξεις φαίνεται τάση ηλικιακής ομαλοποίησης στη φοίτηση των μαθητριών. Επίσης παρατηρούμε ότι στη Δ΄ τάξη φοιτούν 3 μαθήτριες 14 ετών, εκ

²³⁸ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητριών κάθε τάξης.

των οποίων η μία φαίνεται εγγεγραμμένη στη Γ΄ τάξη του προηγούμενου σχολικού έτους με ηλικία 12 ετών, η δεύτερη στη Δ΄ τάξη του προηγούμενου σχολικού έτους με ηλικία 11 ετών και δεν προάγεται, οπότε και επανέλαβε την τάξη, η δε τρίτη δε βρίσκεται εγγεγραμμένη στο Αρχείο των προηγούμενων ετών. Επομένως εύκολα συμπεραίνει κανείς ότι η αναγραφή των ηλικιών δεν ανταποκρίνεται πάντα στην πραγματικότητα και σε πλήρη πιστότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 44

Στήλη «Πατρίς»: Τόπος καταγωγής πατέρα

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άγκυρα	1	0,34%
Άδανα	1	0,34%
Αθήνα	25	8,50%
Αϊβαλή/Κυδωνίες	2	0,68%
Αίγινα	1	0,34%
Αίγιο	3	1,02%
Αίγυπτος	1	0,34%
Αίδίνιον	3	1,02%
Αλεξάνδρεια	3	1,02%
Αμοργός	1	0,34%
Αργοστόλι	1	0,34%
Αττάλεια	3	1,02%
Βίλλια	1	0,34%
Βουλγαρία	1	0,34%
Βρύουλα/Βουρλά	2	0,68%
Δαρδανέλια	1	0,34%
Δεν αναγράφεται	62	17,27%
Δικελή	2	0,68%
Δυσανάγνωστη	3	0,84%
Ελευσίς	1	0,34%
Έπειρος	1	0,34%
Θράκη	2	0,68%
Καισάρεια	3	1,02%
Καλαμαί	1	0,34%
Καλλίπολη	1	0,34%
Κεφαληνία	1	0,34%
Κηπούλα	1	0,34%
Κιρκαγάτσι	2	0,68%
Κύμη	2	0,68%
Κωνσταντινούπολη	45	15,31%

Λαμία	2	0,68%
Λειβαδιά	1	0,34%
Λυκόσιμα	1	0,34%
Μ.Ασία	6	2,04%
Μαγνησία	2	0,68%
Μεγαλούπολη	1	0,34%
Μπουρνόβα	2	0,68%
Μυτιλήνη	1	0,34%
Νεάπολι	2	0,68%
Πάνορμος	1	0,34%
Παρίσιοι	1	0,34%
Πάτρα	3	1,02%
Πειραιάς	1	0,34%
Πέργαμος	1	0,34%
Περιστέρι	10	3,40%
Πόντος	10	3,40%
Πρίγκηπο	1	0,34%
Προύσα	4	1,36%
Ρωσία	4	1,36%
Σάλωνα	1	0,34%
Σάμος	2	0,68%
Σεβδίκιοι	5	1,70%
Σεπόλια	1	0,34%
Σμύρνη	106	36,05%
Στενήμαχος	3	1,02%
Συνώπη	2	0,68%
Σύρος	1	0,34%
Σώκια	2	0,68%
Ταρσός	1	0,34%
Τρίπολη	1	0,34%
Φάρσαλα	1	0,34%
Φιλαδέλφεια	1	0,34%
Χαλκίδα	1	0,34%
Σύνολα	359 (297)	100,00%

Για τη διευκόλυνση της έρευνας στην εξαγωγή συνολικών συμπερασμάτων από τον Πίνακα 44, σε σχέση με την πατρίδα προέλευσης των μαθητριών που βρίσκονται εγγεγραμμένες στον Γενικό Έλεγχο του σχολικού έτους 1927-1928, προχωρούμε στις πιο κάτω παρατηρήσεις:

Τα πρωτεία κατέχει η Σμύρνη με 106 (36,05%) μαθήτριες να προέρχονται από εκεί, 45 (15,31%) από Κωνσταντινούπολη, 25 (8,50%) από Αθήνα, 10 (3,40%) από Περιστέρι, 70 (23,81%) από διάφορες άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου

και της Θράκης, 35 (11,90%) από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας, 3 (1,02%) από χώρες και πόλεις του εξωτερικού, 3 (0,84%) δυσανάγνωστης καταγωγής και δεν έχει συμπληρωθεί η στήλη για 62 (17,27%).

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι σε ποσοστό 75,17% των εγγραφισμών μαθητριών στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου κατά το σχολικό έτος 1927- 1928 και που έχουν καταγραφεί στη στήλη «πατρίς», έχουν καταγωγή τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης. Οι γηγενείς του Περιστερίου αγγίζουν μόλις το ποσοστό του 3,40%. Άρα και κατά το σχ. έτος 1927 – 1928 οι πλειοψηφία των μαθητριών του Προσφυγικού Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου είναι πρόσφυγες εξ' αιτίας της Μικρασιατικής Καταστροφής.

Στήλη «Επάγγελμα πατρός»

ΠΙΝΑΚΑΣ 45

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Αιχμάλωτος	8	2,23%
Αμαξηλάτης	1	0,49%
Ανάπηρος	1	0,28%
Ανθρακεύς	1	0,49%
Αρτοποιός	3	1,48%
Βαφεύς	1	0,49%
Βυρσοδέψης	1	0,49%
Γαλακτοπώλης	4	1,97%
Γεωργός	2	0,99%
Δημ.Υπάλληλος	1	0,49%
Δικηγόρος	1	0,49%
Δυσανάγνωστο	1	0,28%
Εμβαλωματής	1	0,49%
Έμπορος	8	3,94%
Επιπλοποιός	2	0,99%
Εργατικός	48	23,65%
Εργολάβος Οικοδομών	2	0,99%
Ζαχαροπλάστης	3	1,48%
Ιχθυοπώλης	1	0,49%
Καπνοπώλης	1	0,49%
Καραγωγεύς	4	1,97%
Καρβουνιάρης	1	0,49%
Καφεπώλης	4	1,97%
Κηπουρός	2	0,99%

Κλητήρ	1	0,49%
Κουρεύς	3	1,48%
Κτηματίας	6	2,96%
Κτηνοτρόφος	1	0,49%
Κτίστης	10	4,93%
Λαχανοπώλης	2	0,99%
Μάγειρος	1	0,49%
Μανάβης	1	0,49%
Μαραγκός	5	2,46%
Μαρμαράς	2	0,99%
Μαρμαρογλύπτης	1	0,49%
Μηχανικός	3	1,48%
Νυκτοφύλαξ	2	0,99%
Ξυλέμπορος	1	0,49%
Ξυλουργός	3	1,48%
Οδηγός	1	0,49%
Οπωροπώλης	4	1,97%
Οργανοπαίχτης	1	0,49%
Ορφανή	94	26,18%
Παντοπώλης	3	1,48%
Περιβολάρης	2	0,99%
Πηγαδάς	1	0,49%
Ράπτης	9	4,43%
Σαράφης	1	0,49%
Σιδηρουργός	1	0,49%
Σοβατζής	1	0,49%
Σουσιέρης	1	0,49%
Σοφέρ	3	1,48%
Ταμπάκης	1	0,49%
Τραμβαγέρης	1	0,49%
Τσαγκάρης	2	0,99%
Τυπογράφος	2	0,99%
Υδραυλικός	1	0,49%
Υπάλληλος	8	3,94%
Υπάλληλος Γκαράζ	1	0,49%
Υπάλληλος Γραφείου	1	0,49%
Υπάλληλος Ζαχαροπλαστείου	1	0,49%
Υπάλληλος Τελωνείου	1	0,49%
Υπάλληλος Τραμ	2	0,99%
Υποδηματοποιός	10	4,93%
Φανοποιός	1	0,49%

Φαρμακοποιός	3	1,48%
Φωτογράφος	1	0,49%
Χασάπης	1	0,49%
Χρυσοχόος	1	0,49%
Χρωματιστής	3	1,48%
Δεν αναγράφεται	52	14,48%
Σύνολα	359 (203)	100,00%

Από τον Πίνακα 45 παρατηρούμε ότι έχουμε κατ' αρχήν 94 μαθήτριες ορφανές από πατέρα, σε ποσοστό 26,18%, το μεγαλύτερο επί συνόλου 359 μαθητριών. Επίσης συναντούμε 8 μαθήτριες με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «αιχμάλωτος», ποσοστό 2,23%, 1 «ανάπηρος», για 52 (14,48%) μαθήτριες δεν έχει συμπληρωθεί η στήλη και 1 (0,28%) μαθήτρια της οποίας το επάγγελμα του πατέρα είναι δυσανάγνωστο.

Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον Πίνακα είναι αυτό του εργατικού, 48 γονείς-πατεράδες επί συνόλου 203, ποσοστό 23,65%. Ακολουθούν τα επαγγέλματα «κτίστης» και «υποδηματοποιός» από 10 άτομα, ποσοστό 4,93%. Τα υπόλοιπα πολυπληθέστερα επαγγέλματα είναι: ράπτης (4,43%), έμπορος (3,94%), υπάλληλος (3,94%), κτηματίας (2,96%), μαραγκός (2,46%).

Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα» για τα οποία έχουμε 99 γονείς-πατεράδες που τα ασκούν, ποσοστό 48,77%.

Στήλες μαθημάτων - βαθμολογία: Πιο πάνω αναγράφονται οι στήλες των μαθημάτων που έχουν συμπληρωθεί με τη βαθμολογία ανά τάξη και περίοδο. Οι κυριότερες παρατηρήσεις που αποδεσμεύονται μελετώντας τις εν λόγω στήλες είναι οι εξής:

Στις Α' και Β' τάξεις τα μαθήματα που διδάσκονται είναι Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Γυμναστική, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Ωδική, Εργόχειρα και η Γεωγραφία που δε διδάσκεται στο πρώτο τμήμα της Α' τάξης για λόγο ανεξήγητο. Για τις Γ' και Δ' τάξεις προστίθενται η Ιστορία και η Φυσική Ιστορία και στις Ε' και ΣΤ' τάξεις συμπληρώνεται η διδασκαλία της Γεωμετρίας και της Φυσικής Πειραματικής.

Οι μαθήτριες βαθμολογούνται με αριθμητική βαθμολογία σε τρεις περιόδους με πεντάβαθμη κλίμακα (2,3,4,5,6) και στο τέλος υπολογίζεται ο μέσος όρος.

Στήλη «Απουσίες»: Στη στήλη αυτή καταγράφονται οι απουσίες των τριών περιόδων φοίτησης των μαθητριών και συμπληρώνεται η στήλη του συνόλου των

απουσιών για κάθε μια ξεχωριστά. Έτσι εκ των 294 μαθητριών στις οποίες καταλογίστηκαν απουσίες οι 59 (ποσοστό 20,07%) δεν έκαναν καμία απουσία, 61 (ποσοστό 20,75%) έκαναν από 1 έως 9 απουσίες, 120 (ποσοστό 40,82%) έκαναν από 10 έως 29 απουσίες, 45 (ποσοστό 15,31%) έκαναν από 30 έως 59 απουσίες και 9 (ποσοστό 3,06%) έκαναν πάνω από 60 απουσίες, 1 εκ των οποίων έκανε 200 απουσίες (δεν προήχθη). Κρίνεται φυσιολογικό το αποτέλεσμα με την πλειονότητα των μαθητριών να κάνει από 10 έως 29 απουσίες.

Στήλη «Διαγωγή»: Η στήλη της διαγωγής δεν είναι συμπληρωμένη για όλες τις μαθήτριες που φοίτησαν μέχρι τέλους (294) παρά μόνο για τις 281. Έχουμε τρεις χαρακτηρισμούς διαγωγής. «Κοσμία» για 273 μαθήτριες, «Κοσμιότητα» για 5 μαθήτριες και «Αρίστη» για 3 μαθήτριες.

Στήλη «Γενικός βαθμός»: Σύμφωνα με τις καταγραφές στο παρόν Αρχείο, αλλά και την τότε ισχύουσα βαθμολογική κλίμακα, συμπληρώνεται η σχετική στήλη ολογράφως και αριθμητικώς ως εξής: Από το σύνολο των 294 μαθητριών που φοίτησαν μέχρι το τέλος, προάγονται 242 και απορρίπτονται 52 με βαθμό «μετρίως 3» (ποσοστό 17,69%). Βαθμό «καλώς 4» λαμβάνουν 98 (ποσοστό 33,33%), «λίαν καλώς 5» λαμβάνουν 73 (ποσοστό 24,83%) και «άριστα 6» λαμβάνουν 71 (ποσοστό 24,15%). Το ποσοστό της απόρριψης (17,69%) δεν είναι ιδιαίτερα χαμηλό, αλλά ταυτόχρονα και φυσιολογικό αν συνυπολογίσουμε τις δύσκολες συνθήκες εκπαίδευσης και διαβίωσης των μαθητριών και των οικογενειών τους στο συνοικισμό του Περιστερίου την συγκεκριμένη χρονική περίοδο, αλλά και τα υψηλά ποσοστά μαθητριών μονογονεϊκών οικογενειών (ορφανές από πατέρα ή αιχμάλωτος) και επαγγέλματος πατέρα, όπως εκείνο του εργατικού (συχνά αναζήτηση εργασίας), που δεν δημιουργούν το καταλληλότερο υποστηρικτικό περιβάλλον στη σχολική επίδοση των παιδιών τους. Τους ίδιους λόγους θα μπορούσε να επικαλεστεί κανείς στην προσπάθεια να δικαιολογήσει το υψηλό ποσοστό 33,33% του «καλώς 4», που είναι η χαμηλότερη βαθμολόγηση προαγωγής.

Στήλη «Παρατηρήσεις»: Η στήλη αυτή έχει συμπληρωθεί με τους χαρακτηρισμούς «αποφοιτήσασαι» για 15 μαθήτριες (ποσοστό 4,18%)²³⁹, «ουδόλως προσήλθε» για 30 μαθήτριες (ποσοστό 8,36%), «διακόψασαι» για 19 μαθήτριες (δύο λόγω ασθένειας, μία προς εκμάθηση εργασίας και τέσσερις λόγω μετοικεσίας) (ποσοστό 5,29%) και αποβίωσασαι για 1 μαθήτρια (ποσοστό 0,28%). Από τις 359 εγγραφείσες φοίτησαν οι 294 (ποσοστό 81,89%).

²³⁹ Ποσοστά επί των εγγραφεισών μαθητριών.

Δ. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1928-1929

Ο Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1928-29 του Θηλέων Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου εντάσσεται στο δεύτερο τεύχος εκ των τριών των Γενικών Ελέγχων των σχολικών ετών 1925 έως 1936.

Οι γραμμές συμπλήρωσης είναι 37. Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 1 και τελειώνει στη σελίδα 11.

Από τον Πίνακα 46 που παρατίθεται στη συνέχεια διαπιστώνεται ότι η Α' τάξη ήταν χωρισμένη σε δύο τμήματα, κάτι που δε φαίνεται στην καταγραφή των μαθητριών. Σε αυτό το Αρχείο για την Α' τάξη έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Αριθμοί (Ελέγχου, Μαθητολογίου, Τάξεως)», «Όνομα και επώνυμον μαθητού», «Ηλικία», «Πατρίς», «Επάγγελμα πατρός», «Θρησκευτικά [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Ελληνικά [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Αριθμητική[(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Γεωγραφία[(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Γυμναστική [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Καλλιγραφία [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Ιχνογραφία [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Ωδική [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Εργόχειρα [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Απουσίες περιόδων Α-Β-Γ», «Σύνολο απουσιών», «Διαγωγή περιόδων», «Γενική διαγωγή», «Γενικός βαθμός (Ολογράφως, Αριθμητικός)», «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ».

Για τη Β' τάξη έχουν συμπληρωθεί οι στήλες όπως και στην Α' τάξη, πλην όμως είναι ασυμπλήρωτες οι στήλες της «Διαγωγής περιόδων».

Για τις Γ' και Δ' τάξεις προστίθενται οι στήλες των μαθημάτων της Ιστορίας και της Φυσ. Ιστορίας και επανέρχεται η στήλη της «Διαγωγής περιόδων».

Για τις Πέμπτη (Ε) και Έκτη (ΣΤ) τάξεις προστίθενται οι στήλες των μαθημάτων της Γεωμετρίας και της Φυσικής Πειρ., έχοντας έτσι συμπληρωμένες τις στήλες όλων των μαθημάτων. Δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες του «Συνόλου των απουσιών» και της «Διαγωγής των περιόδων».

Η καταγραφή των μαθητριών γίνεται κατά τάξη. Δεν διατηρείται συνεχώς στην αναγραφή η αλφαβητική σειρά, προτάσσεται το επώνυμο και για κάποιες μαθήτριες αναγράφονται τα αρχικά του πατρώνυμου.

Στο τέλος του Γενικού Ελέγχου του σχολικού έτους 1928-1929 πραγματοποιείται συμπληρωματική εγγραφή μαθητριών ως εξής:

Α' τάξη: 1 μαθήτρια

Β' τάξη: 3 μαθήτριες

Γ' τάξη: 6 μαθήτριες

Δ' τάξη: 2 μαθήτριες και 1 μαθητής²⁴⁰.

Ακολουθεί ο Πίνακας 46 στον οποίο φαίνεται το αποτέλεσμα των εξετάσεων του «εν Περιστερίω πλήρους²⁴¹ Δημοτ. Σχολείου Θηλέων (Προσφυγικού Συνοικισμού). Σχολικόν έτος 1928-1929».

ΠΙΝΑΚΑΣ 46

Τάξεις	Εγγραφείσαι	Αποφοι- τήσασαι	Μη προσελ- θούσαι	Διακόψασαι	Αποβίω- σασαι	Φοιτήσασαι μέχρι τέλους	Προαχθείσαι	Απορρι- φθείσαι
Α' τμήμα Α ^{ov}	51	2	2	2	-	45	37	8
Α' τμήμα Β ^{ov}	51	1	4	3	-	43	33	10
Β'	83	3	5	4	-	71	60	11
Γ'	88	8	1	-	-	79	60	19
Δ'	49	3	-	2	-	44	34	10
Ε'	38	-	1	9	-	28	21	7
ΣΤ'	17	-	-	2	-	15	15	-
	377	17	13	22	-	325	260	65

Δεξιά του Πίνακα αναγράφεται τόπος και ημερομηνία (Εν Περιστερίω τη 17^η Ιουνίου 1929) κάτω από την οποία υπάρχει η σφραγίδα του Σχολείου.

Ο Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1928-29 του «εν Περιστερίω πλήρους Δημοτ. Σχολείου Θηλέων (Προσφυγικού Συνοικισμού). Σχολικόν έτος 1928-1929», κλείνει τη 17^η Ιουνίου 1929. Υπογράφει η Διευθύντρια Αικατ. Μ. Ιωάννου και οι πέντε δασκάλες του, Καίτη Μακρόγλου, Ε. Παπαγιάννη, Α. Δεσύλλα, Αν. Χαρίτωνος και Γεωρ. Καββαδία.

²⁴⁰ Από το επόμενο σχολικό έτος 1929-1930 το Σχολείο μετασχηματίζεται και μετονομάζεται σε 2^{ov} βτάξιον μικτόν Περιστερίου (ΦΕΚ Αριθμ. φύλλου 431/12 Δεκεμβρίου 1929, σελ. 3632). Στο πλαίσιο αυτής της συγκυρίας έγινε και η εγγραφή του άρρενα μαθητή.

²⁴¹ Με τον νόμο ΒΤΜΘ' του 1895 τροποποιημένος δια του νόμου Γ'Η', καθιερώνεται η διαίρεση των σχολείων της δημοτικής εκπαίδευσης σε δύο κατηγορίες, στα κοινά και στα πλήρη. Τα κοινά αποτελούνταν από 4 τάξεις, ενώ τα πλήρη από 6. (Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σ. 46).

Από την έρευνα στον Γενικό Έλεγχο του σχολικού έτους 1928-29 προκύπτει ο Πίνακας 47 .

ΠΙΝΑΚΑΣ 47

Αποκλίσεις μεταξύ αθροισμάτων των στοιχείων του πίνακα 46 και της αποτύπωσης των αναγραφών

	Εγγρα - φείσαι	Αποφοι- τήσασαι	Μη προ- σελθούσαι	Διακό- ψασαι	Αποβιώ- σασαι	Φοιτήσασαι μέχρι τέλους	Προα- χθείσαι	Απορρι- φθείσαι
Πίνακας 46 (αποτέλεσμα εξετάσεων)	377	17	13	22	-	325	260	65
Καταγραφή αρχείου	378	17	12	23	-	325	262	63

Από τη σύγκριση των παραπάνω δεδομένων προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι «Μη προσελθούσαι» και οι «Διακόψασαι» αθροιστικά παράγουν το ίδιο αποτέλεσμα. Το ίδιο συμβαίνει με τις «Προαχθείσαι» και τις «Απορριφθείσαι». Είναι δυνατό να υποθέσουμε ότι εκ παραδρομής δηλώθηκαν στοιχεία σε λάθος θέση. Η διαφορά της μιας μονάδας στις «Εγγραφείσαι» προφανώς προκύπτει από το γεγονός ότι ο Πίνακας 46 δεν συμπεριλαμβάνει τον 1 και μοναδικό μαθητή που αναγράφεται συμπληρωματικά στη Δ' τάξη.

Στήλη «Ηλικία»: Οι μαθήτριες των οποίων η ηλικία καταγράφεται ανά τάξη, έχουν ως εξής: Συνολικά και για τα δύο τμήματα της Α' τάξης έχουμε 32 μαθήτριες 6 ετών (ποσοστό 31,37%)²⁴², 33 μαθήτριες 7 ετών (ποσοστό 32,35%), 28 μαθήτριες των 8 ετών (ποσοστό 27,45%), 4 μαθήτριες των 9 ετών (ποσοστό 3,92%), 3 μαθήτριες των 10 ετών (ποσοστό 2,94%) και για 2 μαθ. δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 1,96%). Σύνολο: 102 μαθήτριες.

Για τη Β' τάξη 13 μαθήτριες των 7 ετών (ποσοστό 15,66%), 29 μαθήτριες των 8 ετών (ποσοστό 34,94%), 17 μαθήτριες των 9 ετών (ποσοστό 20,48%), 12 μαθήτριες των 10 ετών (ποσοστό 14,46%), 2 μαθήτριες των 11 ετών (ποσοστό 2,41%) και για 10 μαθήτριες δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 12,05%). Σύνολο: 83 μαθήτριες.

Για τη Γ' τάξη 1 μαθήτρια των 7 ετών (ποσοστό 1,14%), 12 μαθήτριες των 8 ετών (ποσοστό 13,64%), 39 μαθήτριες των 9 ετών (ποσοστό 44,32%), 19 μαθήτριες των

²⁴² Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητριών κάθε τάξης.

10 ετών (ποσοστό 21,59%), 9 μαθήτριες των 11 ετών (ποσοστό 10,23%), 6 των 12 ετών (ποσοστό 6,82%) και 2 μαθήτριες 13 ετών (ποσοστό 2,27%). Σύνολο: 88 μαθήτριες.

Για τη Δ' τάξη 3 μαθήτριες των 9 ετών (ποσοστό 6%), 25 μαθήτριες των 10 ετών (ποσοστό 50%), 10 μαθήτριες των 11 ετών (ποσοστό 20%), 9 μαθήτριες και 1 μαθητής των 12 ετών (ποσοστό 20%), 1 μαθήτρια 14 ετών (ποσοστό 2%) και για 1 μαθήτρια δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 2%). Σύνολο: 50 μαθήτριες.

Για την Ε' τάξη 1 μαθήτρια των 11 ετών (ποσοστό 2,63%), 34 μαθήτριες των 12 ετών (ποσοστό 89,47%), 1 μαθήτρια των 13 ετών (ποσοστό 2,63%) και 2 μαθήτριες 14 ετών (ποσοστό 5,26%). Σύνολο: 38 μαθήτριες

Για τη ΣΤ' τάξη 9 μαθήτριες των 11 ετών (ποσοστό 52,94%), 3 μαθήτριες των 12 ετών (ποσοστό 17,65%) και 5 των 13 ετών (ποσοστό 29,41%). Σύνολο: 17 μαθήτριες.

Γενικό σύνολο μαθητριών για τις οποίες έχει καταγραφεί η ηλικία τους είναι 378 (377 + 1 μαθητής).

Από τα πιο πάνω στοιχεία προκύπτει η διαπίστωση ότι οι μαθήτριες που βρίσκονται εγγεγραμμένες στον Γενικό Έλεγχο σχολικού έτους 1928-1929 έχουν ηλικία που κυμαίνεται μεταξύ 6 και 14 ετών. Παρατηρείται σημαντική ηλικιακή διακύμανση σε όλες τις τάξεις. Η πλειοψηφία των μαθητριών όλων των τάξεων φαίνεται να συγκεντρώνει τα υψηλότερα ποσοστά στα ανώτερα ηλικιακά φυσιολογικά τους επίπεδα (π.χ. για την πρώτη τάξη ανώτερο ηλικιακά φυσιολογικό επίπεδο θεωρείται η ηλικία των 7 ετών, που συγκεντρώνει ποσοστό 32,35%). Εξαίρεση αποτελεί η ΣΤ' τάξη η οποία συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό στο κατώτερο ηλικιακά φυσιολογικό επίπεδο εκείνο των 11 ετών (ποσοστό 52,94%).

Επίσης παρότι το υψηλότερο ποσοστό των μαθητριών του σχολικού έτους 1928-1929 συγκεντρώνεται στην Α' τάξη (26,98%) και ακολουθούν οι Γ' με την Β' (23,28% και 21,96% αντίστοιχα), οι ηλικίες των 6 και 7 ετών που αντιστοιχούν στις Α' και Β' τάξεις αντίστοιχα, βρίσκονται στις 5^η και 6^η θέσεις. Η παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνει το συμπέρασμα ότι η φοίτηση των μαθητριών, την περίοδο στην οποία αναφέρεται η έρευνα, ικανοποιεί τις σχολικές-μαθησιακές ανάγκες των μαθητριών σύμφωνα με τη φοίτηση που έχει πραγματοποιηθεί μέχρι εκείνη την σχολική περίοδο και σύμφωνα με το γνωστικό τους επίπεδο. Ενδεικτικά και πάλι, προκειμένου να τεκμηριωθεί η αξιοπιστία του συμπεράσματος που έχει ήδη εξαχθεί σχετικά με τη μη ανταπόκριση στην πραγματικότητα των ηλικιών κάποιων μαθητριών και στην ασυμβατότητα μεταξύ τάξης και ηλικίας, γίνεται αναφορά σε 2 μαθήτριες της Γ' τάξης του σχολικού έτους που εξετάζουμε και που φαίνεται να έχουν ηλικία 13 ετών. Η μια προέρχεται από το προηγούμενο σχολικό έτος (1927-28) φοιτώντας στη Β' τάξη σε ηλικία 12 ετών. Η ασυμβατότητα μεταξύ τάξης και

ηλικίας είναι προφανής. Στο σχολικό έτος που εξετάζουμε φοιτά φυσιολογικά στη Γ' τάξη σε ηλικία 13 ετών και στη συνέχεια αποφοιτά. Η δεύτερη μαθήτρια προέρχεται από το προηγούμενο σχολικό έτος (1927-28) φοιτώντας στη Γ' τάξη σε ηλικία 11 ετών, όπου και δεν προάγεται. Το σχολικό έτος που εξετάζουμε φοιτά και πάλι στη Γ' τάξη, ενώ φαίνεται να έχει ηλικία 13 ετών. Επίσης μαθήτρια 14 ετών Δ' τάξη, φαίνεται να φοιτά το προηγούμενο σχολικό έτος στη Γ' τάξη με ηλικία 13 ετών (ασυμβατότητα μεταξύ τάξης και ηλικίας).

Πρέπει επιπρόσθετα να αναφερθεί και το ποσοστό των μαθητριών που δεν αναγράφεται η ηλικία τους και που είναι 3,44% του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού του σχολικού έτους 1928-1929 (378 μαθ.).

ΠΙΝΑΚΑΣ 48

Στήλη «Πατρίς»: Τόπος καταγωγής πατέρα

ΤΟΠΟΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άδανα ή Αδάνων	1	0,27%
Αθήνα	56	15,30%
Αϊβαλή/Κυδωνίες Μ.Α	5	1,37%
Αίγινα	1	0,27%
Αίγιο	2	0,55%
Αίδινιον	1	0,27%
Αλεξάνδρεια	3	0,82%
Αμαρούσι	1	0,27%
Άνδρος	2	0,55%
Αργοστόλι	1	0,27%
Αττάλεια	2	0,55%
Βαϊδίρι	1	0,27%
Βόλος	1	0,27%
Βουλγαρία	2	0,55%
Βρύουλα/Βουρλά	4	1,09%
Δαρδανέλια	2	0,55%
Δεν αναγράφεται	12	3,71%
Δικελή	2	0,55%
Δομβραίνα ή Δομβραίνη	2	0,55%
Ήπειρος	2	0,55%
Θεσσαλονίκη	1	0,27%
Θράκη	1	0,27%
Ιωάννινα	1	0,27%
Καισάρεια	4	1,09%
Καλαμαί ή Καλάμαι	1	0,27%
Καλαμάκι	1	0,27%

Καλλίπολις	1	0,27%
Κεφαληνία	1	0,27%
Κηπούλα	1	0,27%
Κιρκαγάτσι ή Κιραχάτσι	2	0,55%
Κοτσοβίτσα ²⁴³	1	0,27%
Κρήνη	2	0,55%
Κρήτη	1	0,27%
Κύθνος	1	0,27%
Κύρνη	1	0,27%
Κωνσταντινούπολη	59	16,12%
Λαμία	3	0,82%
Λειβαδιά ή Λεβάδεια	2	0,55%
Λίσσα	1	0,27%
Μ. Ασία	7	1,91%
Μαγνησία	2	0,55%
Μαινεμένη	1	0,27%
Μεγαλούπολη ή Μεγαλόπολις	1	0,27%
Μπουρνόβα	1	0,27%
Μυτιλήνη	2	0,55%
Νεάπολις	2	0,55%
Παρίσι ή Παρίσιοι	1	0,27%
Πάτρα	2	0,55%
Πειραιάς	4	1,09%
Πέργαμος	1	0,27%
Περιστέρι	13	3,55%
Πόντος	7	1,91%
Πρίγκηπο	1	0,27%
Προύσα	6	1,64%
Ρωσία	5	1,37%
Σάμος	1	0,27%
Σαράκιοι	1	0,27%
Σεβδίκιοι	2	0,55%
Σεπόλια	1	0,27%
Σμύρνη	115	31,42%
Συνώπη	1	0,27%
Σύρος	2	0,55%

²⁴³ Πρόκειται για το χωριό των ελληνοαλβανικών συνόρων Κοτσοβίτσα, το οποίο παρέμεινε το μισό στην ελληνική επικράτεια και το άλλο μισό στο νεοσύστατο Αλβανικό κράτος (Λονδίνο 29 Ιουνίου 1913). Με την υπογραφή του Πρωτοκόλλου της Φλωρεντίας (17 Δεκεμβρίου 1913) από την επιτροπή χαράξεως των συνόρων που λειτούργησε στο πλαίσιο της Πρεσβευτικής Συνδιάσκεψης, υπό την προεδρία του Άγγλου υπουργού Εξωτερικών σερ Έντουαρντ Γκρέυ, πέρασε εντός των εδαφών της Αλβανίας. (Γεώργιος Λεονταρίτης, «Η διεθνής θέση της Ελλάδας στις παραμονές του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, ΙΕΕ..., ό.π., σ. 13)

Σώκια (Σμύρνη)	2	0,55%
Ταρσός	1	0,27%
Τρίπολις	1	0,27%
Τσεσμέ	1	0,27%
Τσιρίγο	1	0,27%
Φάρσαλα	1	0,27%
Φώκες	1	0,27%
Χαλκίδα ή Χαλκίς	2	0,55%
Χίος	1	0,27%
Σύνολα	378(366)	100,00%

Η Σμύρνη εξακολουθεί να βρίσκεται στην υψηλότερη θέση και σε αυτό το σχολικό έτος (1928-1929) σε σχέση με την πατρίδα καταγωγής των μαθητριών με 115 (31,42%) να προέρχονται από εκεί, 59 από Κωνσταντινούπολη (16,12%), 56 από Αθήνα (15,30%), 13 από Περιστέρι (3,55%), 68 (18,58%) από διάφορες άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης, 44 (12,02%) από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας και 11 (3,01%) από χώρες και πόλεις του εξωτερικού. Σε 12 (3,71%) μαθήτριες δεν έχει συμπληρωθεί η στήλη «Πατρίς».

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι σε ποσοστό 66,12% των εγγραφεισών μαθητριών στο πιο πάνω Σχολείο κατά το σχολικό έτος 1928- 1929 και που έχουν καταγραφεί στη στήλη «πατρίς», έχουν καταγωγή τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης.

Στήλη «Επάγγελμα πατρός»

ΠΙΝΑΚΑΣ 49

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Αγροφύλαξ	2	0,76%
Αιχμάλωτος	17	4,50%
Αμαξηλάτης	4	1,52%
Ανθρακοπώλης	1	0,38%
Αρτοποιός	4	1,52%
Βαρελοποιός	1	0,38%
Βυρσοδέψης	2	0,76%
Γαλακτοπώλης	3	1,14%
Γλύπτης	1	0,38%
Δεν αναγράφεται	15	3,79%
Δερματέμπορος	1	0,38%
Δημ.Υπάλληλος	1	0,38%
Δικηγόρος	1	0,38%

Έμπορος	3	1,14%
Επιπλοποιός	2	0,76%
Εργάτης	25	9,51%
Εργατικός	58	22,05%
Εργολάβος	4	1,52%
Εργολάβος Οικοδομών	1	0,38%
Εφαπλωματοποιός	1	0,38%
Ιχθυοπώλης	1	0,38%
Καπνοπώλης	2	0,76%
Καραγωγεύς	6	2,28%
Καρεκλοποιός	1	0,38%
Καφεπώλης	6	2,28%
Κηπουρός	4	1,52%
Κλητήρ	1	0,38%
Κουρεύς	6	2,28%
Κρεοπώλης	2	0,76%
Κτηματίας	3	1,14%
Κτηνοτρόφος	1	0,38%
Κτίστης	17	6,46%
Λαχανοπώλης	3	1,14%
Μανάβης	1	0,38%
Μαραγκός	7	2,66%
Μαρμαρογλύπτης	2	0,76%
Μηχανικός	2	0,76%
Νυκτοφύλαξ	1	0,38%
Ξυλέμπορος	2	0,76%
Ξυλουργός	2	0,76%
Οδηγός τραμ	1	0,38%
Οπωροπώλης	3	1,14%
Οργανοπαίχτης	1	0,38%
Ορφανή	83	21,96%
Παντοπώλης	6	2,28%
Ράπτης	9	3,42%
Σιδηρουργός	6	2,28%
Σωφέρ	2	0,76%
Τροχ. Υπάλληλος	1	0,38%
Τυπογράφος	3	1,14%
Υδραυλικός	3	1,14%
Υπάλληλος	16	6,08%
Υποδηματοποιός	17	6,46%
Φανοποιός	1	0,38%
Φαρμακοποιός	3	1,14%
Φρεατορύχος	2	0,76%
Φύλαξ	1	0,38%

Φωτογράφος	1	0,38%
Χρωματιστής	2	0,76%
Σύνολα	378 (263)	100,00%

Από τον Πίνακα 49 παρατηρούμε ότι έχουμε κατ' αρχήν 83 μαθήτριες ορφανές από πατέρα, σε ποσοστό 21,96%, το μεγαλύτερο επί συνόλου 378 μαθητριών. Επίσης συναντούμε 17 μαθήτριες με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «αιχμάλωτος», ποσοστό 4,50%. Σε 15 (3,79%) μαθήτριες δεν έχει συμπληρωθεί η παραπάνω στήλη.

Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον Πίνακα είναι αυτό του εργατικού, 58 γονείς-πατεράδες επί συνόλου 263, ποσοστό 22,05%. Ακολουθούν τα επαγγέλματα «εργάτης» 25 άτομα, ποσοστό 9,51%, «κτίστης» και «υποδηματοποιός» από 17 άτομα, ποσοστό 6,46%, υπάλληλος 16 άτομα (6,08%), ράπτης 9 άτομα (3,42%), μαραγκός 7 άτομα (2,66%) και από 6 άτομα (2,28%) έχουν τα επαγγέλματα: Καραγωγεύς, Καφεπώλης, Κουρεύς, Παντοπώλης, Σιδηρουργός.

Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα» για τα οποία έχουμε 84 γονείς-πατεράδες που τα ασκούν, ποσοστό 31,94%.

Στήλες μαθημάτων - βαθμολογία: Πιο πάνω έχουμε καταγράψει τις στήλες των μαθημάτων που έχουν συμπληρωθεί με τη βαθμολογία ανά τάξη και περίοδο. Οι κυριότερες παρατηρήσεις που αποδεσμεύονται μελετώντας τις εν λόγω στήλες είναι οι εξής: Στις Α' και Β' τάξεις τα μαθήματα που διδάσκονται είναι Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Γεωγραφία, Γυμναστική, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Ωδική, Εργόχειρα. Για τις Γ' και Δ' τάξεις προστίθενται τα μαθήματα της Ιστορίας και της Φυσικής Ιστορίας και στις Ε' και ΣΤ' τάξεις συμπληρώνεται η Γεωμετρία και η Φυσική Πειραματική.

Οι μαθήτριες βαθμολογούνται με αριθμητική βαθμολογία σε τρεις περιόδους με πεντάβαθμη κλίμακα (2,3,4,5,6) και στο τέλος υπολογίζεται ο μέσος όρος.

Στήλη «Απουσίες»: Στη στήλη αυτή καταγράφονται οι απουσίες των τριών περιόδων φοίτησης των μαθητριών και συμπληρώνεται η στήλη του συνόλου των απουσιών για κάθε μια ξεχωριστά. Δεν υπάρχουν συμπληρωμένες απουσίες στις «ουδόλως προσήλθε», «μετώκησε», «δεν εφοίτησε» και «απεφοίτησε», ενώ άλλοτε μπαίνουν και άλλοτε όχι στις «διέκοψε». Έτσι από τις 327 μαθήτριες, στις οποίες φαίνεται να γίνεται συμπλήρωση απουσιών, οι 17 (ποσοστό 5,20%) δεν έκαναν καμία απουσία, 139 (ποσοστό 42,51%) έκαναν από 1 έως 9 απουσίες, 139

(ποσοστό 42,51%) έκαναν από 10 έως 29 απουσίες, 29 (ποσοστό 8,87%) έκαναν από 30 έως 59 απουσίες και 3 (ποσοστό 0,92%) έκαναν πάνω από 60 απουσίες. Κρίνεται φυσιολογικό το αποτέλεσμα με την πλειονότητα των μαθητριών να κάνει από 1 έως 29 απουσίες.

Στήλη «Διαγωγή»: Η στήλη της διαγωγής είναι συμπληρωμένη σε όλες μαθήτριες βαθμολογήθηκαν, ενώ μερικές φορές παραλείπεται. Έτσι 328 μαθήτριες χαρακτηρίστηκαν με διαγωγή «Κοσμία» (ποσοστό 99,09%) και 3 μαθήτριες με «Αρίστη» (ποσοστό 0,91%).

Στήλη «Γενικός βαθμός»: Σύμφωνα με τις καταγραφές στο παρόν Αρχείο, αλλά και την τότε ισχύουσα βαθμολογική κλίμακα συμπληρώνεται η σχετική στήλη ολογράφως και αριθμητικώς ως εξής: Από το σύνολο των 325 μαθητριών που φοίτησαν μέχρι το τέλος, προάγονται 262 (ποσοστό 80,62%) και απορρίπτονται 63 με βαθμό «μετρίως 3» (ποσοστό 19,38%). Βαθμό «καλώς 4» λαμβάνουν 83 (ποσοστό 25,54%), «λίαν καλώς 5» λαμβάνουν 84 (ποσοστό 25,85%) και «άριστα 6» λαμβάνουν 95 (ποσοστό 29,23%).

Σύμφωνα με τα πιο πάνω για το σχολικό έτος 1928-29 επικρατέστερη βαθμολόγηση των μαθητριών είναι αυτή του «άριστα 6», ενώ η χαμηλή βαθμολόγηση αυτή της απόρριψης «μετρίως 3» έχει το χαμηλότερο ποσοστό.

Στήλη «Παρατηρήσεις»: Η στήλη αυτή έχει συμπληρωθεί με τους χαρακτηρισμούς «απεφοίτησε» για 17 μαθήτριες (ποσοστό 4,50%)²⁴⁴, «ουδόλως προσήλθε» για 12 μαθήτριες (ποσοστό 3,17%), «διέκοψε» για 23 μαθήτριες (ποσοστό 6,08%) και σε 1 μαθήτρια (ποσοστό 0,26%) δεν αναγράφεται βαθμολόγηση ή παρατήρηση. Από τις 378 εγγραφείσες φοίτησαν οι 325 (ποσοστό 85,98%).

Ε. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1929-1930

Ο Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1929-30 του Αρχείου που ερευνάται, εντάσσεται στο δεύτερο τεύχος εκ των τριών των Γενικών Ελέγχων των σχολικών ετών 1925 έως 1936. Οι γραμμές συμπλήρωσης είναι 37. Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 12 και ολοκληρώνεται στη σελίδα 24.

Για την Α' τάξη έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Αριθμοί (Ελέγχου)», «Όνομα και επώνυμον μαθητού», «Ηλικία», «Θρησκευτικά [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Ελληνικά [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Αριθμητική [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Γεωγραφία [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Γυμναστική [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Καλλιγραφία [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος)]», «Ιχνογραφία

²⁴⁴ Ποσοστά επί των εγγραφέντων μαθητών.

[(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος]», «Ωδική [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος]», «Εργόχειρα [(Βαθμοί περιόδων (Α-Β-Γ), Μέσος όρος]», «Απουσίες περιόδων Α-Β-Γ», «Σύνολο απουσιών», «Γενικός βαθμός (Ολογράφως, Αριθμητικός)», «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ».

Για τη Β΄ τάξη έχουν συμπληρωθεί οι στήλες όπως και στην Α΄ τάξη, πλην όμως στη στήλη «αριθμοί» προστίθεται και η υποστήλη «τάξεως».

Για τη Γ΄ και Δ΄ τάξη προστίθενται οι στήλες «Πατρίς», «Επάγγελμα πατρός» και οι στήλες των μαθημάτων της Ιστορίας και της Φυσ. Ιστορίας.

Για την Πέμπτη (Ε) τάξη δεν υπάρχει καμία καταγραφή.

Για την Έκτη (ΣΤ) τάξη προστίθενται οι στήλες των μαθημάτων της Γεωμετρίας και της Φυσικής Πειρ., έχοντας έτσι συμπληρωθεί οι στήλες όλων των μαθημάτων.

Η καταγραφή των μαθητριών και μαθητών (στο εξής θα αναφέρεται ο όρος «μαθητές», κάτι που είναι γλωσσικά επιτρεπτό, αφού πλέον από αυτό το σχολικό έτος το Σχολείο λειτουργεί ως μεικτό)²⁴⁵ γίνεται κατά τάξη. Τηρείται στην αναγραφή συνεχώς η αλφαβητική σειρά, προτάσσεται το επώνυμο και για τους περισσότερους καταγράφονται τα αρχικά του πατρώνυμου.

Στο τέλος του Γενικού Ελέγχου του σχολικού έτους 1929-1930 πραγματοποιείται συμπληρωματική εγγραφή μαθητών ως εξής:

Α΄ τάξη: 6 μαθητές

Β΄ τάξη: 6 μαθητές

Γ΄ τάξη: 2 μαθητές

Δ΄ τάξη: 5 μαθητές.

ΣΤ΄ τάξη: 1 μαθητής.

Στη συνέχεια αποτυπώνεται ο Πίνακας 50 των αποτελεσμάτων, όπως υπάρχει στο συγκεκριμένο Αρχείο, στον οποίο φαίνεται ότι από αυτό το σχολικό έτος (1929-1930) το σχολείο γίνεται μεικτό²⁴⁶.

²⁴⁵ Σχετική αναφορά πραγματοποιήθηκε και στις καταγραφές από την έρευνα στο Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1929-30.

²⁴⁶ ΦΕΚ Αριθμ. φύλλου 431/12 Δεκεμβρίου 1929, σελ. 3632, περί μετασχηματισμού και μετονομασίας δημ. Σχολείων Αθηνών κλπ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 50

Πίναξ αποτελεσμάτων													
	Α!		Β!		Γ!		Δ!		ΣΤ!		Σύνολον		Χρονο λογία
	Άρρ	Θήλ	Άρρ	Θήλ	Άρρ	Θήλ	Άρρ	Θήλ	Άρρ	Θήλ	Άρρ	Θήλ	
Εγγρα φέντες	62	50	33	57	53	55	46	55	17	15	271	232	
Εξετα σθέντες	50	34	33	48	46	47	31	40	16	14	176	183	
Προα χθέντες	48	23	29	34	33	43	21	37	10	13	141	150	

Υπό τον Πίνακα αναγράφεται τόπος και ημερομηνία (Εν Περιστερίω τη 16^η Ιουνίου 1930). Στη συνέχεια υπογράφει ο Διευθυντής του Σχολείου Α. Αποστολόπουλος και τέσσερις «διδάσκαλοι»²⁴⁷ Γεωρ. Καββαδία, Αικ. Μ. Ιωάννου, Ε. Παπαγιάννη, Αν. Παπαϊωάννου.

Από τη μελέτη του Πίνακα 50 διαπιστώνεται ότι α) δε λειτούργησε Ε' τάξη στο συγκεκριμένο σχολικό έτος και β) πραγματοποιήθηκε λάθος άθροιση στο σύνολο των αρρένων στη γραμμή «εγγραφέντες», 271 αντί 211 μαθητές.

Από την έρευνα στον Γενικό Έλεγχο του σχολικού έτους 1929-30 προκύπτει ότι πέραν του προαναφερόμενου αθροιστικού λάθους, αποκλίσεις μεταξύ αθροισμάτων των στοιχείων του Πίνακα 50 και της αποτύπωσης των αναγραφών δεν υπάρχουν.

Στήλη «Ηλικία»: Οι μαθητές των οποίων η ηλικία αναγράφεται ανά τάξη, έχουν ως εξής: Για την Α' τάξη έχουμε 51 μαθητές 7 ετών (ποσοστό 45,54%), 34 μαθητές των 8 ετών (ποσοστό 30,36%), 9 μαθητές των 9 ετών (ποσοστό 8,04%), 2 μαθητές των 10 ετών (ποσοστό 1,79%), 2 μαθητές των 11 ετών (ποσοστό 1,79%), 1 μαθητής των 15 ετών (ποσοστό 0,89%) και για 13 μαθητές δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 11,61%). Σύνολο: 112 μαθητές (ποσοστό 25,28%).

²⁴⁷ Ο όρος αναγράφεται όπως αναφέρεται στο υπό έρευνα Αρχείο.

Για τη Β' τάξη 2 μαθητές των 7 ετών (ποσοστό 2,22%), 26 μαθητές των 8 ετών (ποσοστό 28,89%), 31 μαθητές των 9 ετών (ποσοστό 34,44%), 15 μαθητές των 10 ετών (ποσοστό 16,67%), 2 μαθητές των 11 ετών (ποσοστό 2,22%), 1 μαθητής των 12 ετών (ποσοστό 1,11%) και για 13 μαθητές δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 14,44%). Σύνολο: 90 μαθητές (ποσοστό 20,32%).

Για τη Γ' τάξη: 10 μαθητές των 8 ετών (ποσοστό 9,26%), 42 μαθητές των 9 ετών (ποσοστό 38,89%), 37 μαθητές των 10 ετών (ποσοστό 34,26%), 13 μαθητές των 11 ετών (ποσοστό 12,04%), 2 των 12 ετών (ποσοστό 1,85%), 1 μαθητής 14 ετών (ποσοστό 0,93%) και για 3 μαθητές δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 2,78%). Σύνολο: 108 μαθητές (ποσοστό 24,38%).

Για τη Δ' τάξη: 1 μαθητής των 8 ετών (ποσοστό 0,99%), 4 μαθητές των 9 ετών (ποσοστό 3,96%), 50 μαθητές των 10 ετών (ποσοστό 49,50%), 23 μαθητές των 11 ετών (ποσοστό 22,77%), 14 μαθητές των 12 ετών (ποσοστό 13,86%), 4 μαθητές των 13 ετών (ποσοστό 3,96%), 2 μαθητές των 14 ετών (ποσοστό 1,98%), 1 μαθητής των 15 ετών (ποσοστό 0,99%) και για 2 μαθητές δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 1,98%). Σύνολο: 101 μαθητές (ποσοστό 22,80%).

Για τη ΣΤ' τάξη: 1 μαθητής των 11 ετών (ποσοστό 3,13%), 18 μαθητές των 12 ετών (ποσοστό 56,25%), 8 μαθητές των 13 ετών (ποσοστό 25%), 3 μαθητές των 14 ετών (ποσοστό 9,38%), 1 μαθητής των 15 ετών (ποσοστό 3,13%) και για 1 μαθητή δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 3,13%). Σύνολο: 32 μαθητές (ποσοστό 7,22%).

Το γενικό σύνολο των εγγεγραμμένων μαθητών είναι 443.

Από τα πιο πάνω στοιχεία συμπεραίνουμε ότι οι μαθητές που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στον Γενικό Έλεγχο σχολικού έτους 1929-1930 έχουν ηλικία που κυμαίνεται μεταξύ 7 και 15 ετών. Παράλληλα παρατηρούμε σημαντική ηλικιακή διακύμανση σε όλες τις τάξεις.

Η πλειοψηφία των μαθητών όλων των τάξεων φαίνεται να συγκεντρώνει τα υψηλότερα ποσοστά ηλικιακά στα ανώτερα φυσιολογικά τους επίπεδα (π.χ. για την πρώτη τάξη ανώτερο ηλικιακά φυσιολογικό επίπεδο θεωρείται η ηλικία των 7 ετών που συγκεντρώνει ποσοστό 45,54%). Στη Γ' τάξη το υψηλότερο ποσοστό βρίσκεται λίγο πιο πάνω από το ανώτερο φυσιολογικό επίπεδο και είναι εκείνο των 10 ετών (ποσοστό 34,26%). Επίσης αναγράφονται 2 μαθητές 15 ετών, ο ένας στην Α' τάξη (άρρεν), ο οποίος και διέκοψε τη φοίτησή του και ο άλλος στη Δ' τάξη (άρρεν), για τους οποίους δεν γνωρίζουμε πώς βρίσκονται σε αυτή την ηλικία στη Α' και Δ' τάξη, αφού αρχείο αρρένων για τα προηγούμενα έτη δεν υπάρχει. Το πιθανότερο είναι να εντάχθηκαν στο μαθητικό δυναμικό του Σχολείου προερχόμενοι από μετεγγραφή. Ισχύει το ίδιο και για τον μαθητή της Γ' τάξη (άρρεν), 14 ετών αλλά και για τους 3 μαθητές της Δ' τάξη (άρρενες), 13 ετών. Στη Δ' τάξη επίσης έχουμε 1 μαθήτριά 13

ετών, η οποία φοίτησε το προηγούμενο σχολικό έτος στη Γ' τάξη 12 ετών και αφού προήχθη «δεν εφοίτησε» στην επόμενη τάξη.

Ακόμα παρότι το υψηλότερο ποσοστό των εγγεγραμμένων μαθητών του σχολικού έτους 1929-1930 συγκεντρώνεται στην Α' τάξη (25,28%) και ακολουθούν η Γ' (24,38%), η Δ' (22,80%), η Β' (20,32%) και η ΣΤ' (7,22%), παρατηρείται το φαινόμενο η ηλικία των 6 ετών, που αντιστοιχεί στην Α' τάξη να μην υπάρχει και η αυτή των 7 ετών να κατέχει την 4^η θέση, ενώ η ηλικία των 8 ετών που αντιστοιχεί στη Γ' τάξη βρίσκεται στις 3^η θέση. Πρέπει επιπρόσθετα να αναφερθεί και το ποσοστό των μαθητών που δεν αναγράφεται η ηλικία τους και που είναι 7,22% του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού του σχολικού έτους 1929-1930 (443 μαθητές).

ΠΙΝΑΚΑΣ 51

Στήλη «Πατρίς»: Τόπος καταγωγής πατέρα²⁴⁸

ΤΟΠΟΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άδανα ή Αδάνων	1	0,42%
Αθήνα	26	10,92%
Αϊβαλή/Κυδωνίες Μ.Α/Κυδωνίαι	2	0,84%
Αίγιο	4	1,68%
Αϊδίνιον	3	1,26%
Αλεξάνδρεια	2	0,84%
Άμφισσα	1	0,42%
Βαϊδίρι	3	1,26%
Βουλγαρία	1	0,42%
Βρύουλα/Βουρλά	1	0,42%
Γύθειο	1	0,42%
Δεν αναγράφεται	205	46,28%
Ευξεινούπολις	1	0,42%
Ιωάννινα	5	2,10%
Καισάρεια	4	1,68%
Καλαμαί ή Καλάμαι	1	0,42%
Καλλίπολις	2	0,84%
Κηπούλα	1	0,42%

²⁴⁸ Η ασυμβατότητα μεταξύ των αριθμών των εγγραφέντων μαθητών του Πίνακα 50 και της ακολουθούσας καταγραφής του Πίνακα 51, προκύπτει από το γεγονός ότι δεν έχει συμπληρωθεί η στήλη «Πατρίς» σε όλους τους μαθητές στο υπό έρευνα Αρχείο σχ. έτους 1929-30 καθώς και ότι η συμπλήρωση της συγκεκριμένης στήλης άρχεται από τη Γ' τάξη και μετά.

Κιρκαγάτσι ή Κιραχάτσι ή Κιρκακάτσι	1	0,42%
Κίττα Λακωνίας	1	0,42%
Κορυφάσια	1	0,42%
Κρήνη	4	1,68%
Κωνσταντινούπολη	36	15,13%
Λαμία	3	1,26%
Μ. Ασία	1	0,42%
Μαγνησία	3	1,26%
Μεϊμένη	1	0,42%
Μελιβοία (Λάρισας)	1	0,42%
Μυριόφυτα	1	0,42%
Νικομήδεια	1	0,42%
Οδεμήσιον	1	0,42%
Ουσάκ	1	0,42%
Πάνερμον	1	0,42%
Πειραιάς ή Πειραιεύς	3	1,26%
Πέργαμος	1	0,42%
Περιγιάλι	1	0,42%
Περιστέρι	13	5,46%
Πρίγκηπο	1	0,42%
Προύσα	2	0,84%
Ρωσία	1	0,42%
Σαμψούς	1	0,42%
Σεβδίκιοι	4	1,68%
Σμύρνη	74	31,09%
Σπάτα Πισιδίας	1	0,42%
Σπέτσαι	1	0,42%
Στενήμαχος	8	3,36%
Συνώπη	3	1,26%
Σώκια (Σμύρνη)	1	0,42%
Φάρσαλα	2	0,84%
Φιλαδέλφεια	2	0,84%
Φώκες ή Φώκαια	1	0,42%
Χαλκίδα ή Χαλκίς	2	0,84%
Σύνολα	443(238)	100,00%

Η Σμύρνη εξακολουθεί να βρίσκεται στην υψηλότερη θέση και σε αυτό το σχολικό έτος (1929-1930) σε σχέση με την πατρίδα καταγωγής των μαθητών. Παρατηρούμε ότι 74 μαθητές, ποσοστό 31,09%, προέρχονται από εκεί, 36 από Κωνσταντινούπολη (15,13%), 26 από Αθήνα (10,92%), 13 από Περιστέρι (5,46%), 57 (22,53%) από

διάφορες άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης, 28 (11,76%) από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας και 4 (1,68%) από χώρες και πόλεις του εξωτερικού.

Σε 15 μαθητές από τη Γ΄ τάξη και στη συνέχεια δεν έχει συμπληρωθεί η στήλη «Πατρίς». Όπως προαναφέρθηκε η συγκεκριμένη στήλη δε συμπληρώθηκε για την Α΄ και Β΄ τάξη αλλά και για την Ε΄ που δε λειτούργησε.

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι σε ποσοστό 70,17% των εγγραφέντων μαθητών σχολικού έτους 1929-1930, στο Σχολείο που πραγματοποιείται η έρευνα και που έχουν καταγραφεί στη στήλη «πατρίς», έχουν καταγωγή τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης.

Άρα και κατά το σχ. έτος 1929 – 1930 οι πλειοψηφία των μαθητών του Σχολείου είναι πρόσφυγες εξ΄ αιτίας της Μικρασιατικής Καταστροφής.

Στήλη «Επάγγελμα πατρός»

ΠΙΝΑΚΑΣ 52

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Αγροφύλαξ	1	0,60%
Αμμοκονιαστής	3	1,79%
Ανθρακοπώλης	1	0,60%
Αρτοποιός	2	1,19%
Γαλακτοπώλης	2	1,19%
Γεωργός	1	0,60%
Δημοσιογράφος	1	0,60%
Δημ.Υπάλληλος	1	0,60%
Δεν αναγράφεται	203	45,82%
Έμπορος	2	1,19%
Επιπλοποιός	1	0,60%
Εργάτης	1	0,60%
Εργατικός	51	30,36%
Εργολάβος	1	0,60%
Εργολάβος Οικοδομών	2	1,19%
Ζαχαροπλάστης	3	1,79%
Ιδ. Υπάλληλος	2	1,19%
Καπνοπώλης	1	0,60%
Καραγωγεύς	1	0,60%
Ηλεκτρολόγος	1	0,60%
Καφεπώλης	2	1,19%
Κηπουρός	1	0,60%

Κουρεύς	3	1,79%
Κρεοπώλης	2	1,19%
Κτίστης	12	7,14%
Λαχανοπώλης	3	1,79%
Μάγειρος	1	0,60%
Μανάβης	1	0,60%
Μαραγκός	2	1,19%
Μικρέμπορος	3	1,79%
Μαρμαρογλύπτης	1	0,60%
Μηχανικός	2	1,19%
Μεταπράτης	1	0,60%
Ξυλέμπορος	1	0,60%
Ξυλουργός	8	4,76%
Οδοκαθαριστής	1	0,60%
Οπωροπώλης	2	1,19%
Ναυτικός	1	0,60%
Ορφανός	72	30,00%
Παντοπώλης	3	1,79%
Πηγαδάς	1	0,60%
Ράπτης	8	4,76%
Σιδηρουργός	3	1,79%
Ιερέυς	1	0,60%
Σωφέρ	3	1,79%
Τροχ. Υπάλληλος	1	0,60%
Υδραυλικός	3	1,79%
Υπάλληλος	1	0,60%
Υδροχρωματιστής	3	1,79%
Υπάλληλος Τελωνείου	2	1,19%
Υποδηματοποιός	6	3,57%
Φαρμακοποιός	2	1,19%
Φωτογράφος	1	0,60%
Χρωματοπώλης	1	0,60%
Χρηματομεσίτης	2	1,19%
Χρωματιστής	2	1,19%
Σύνολα	443(168)	100,00%

Από τον Πίνακα 52 παρατηρούμε ότι έχουμε κατ' αρχήν 72 μαθητές ορφανούς από πατέρα, σε ποσοστό 30,00%, το μεγαλύτερο επί συνόλου 240 μαθητών για τους οποίους έχει συμπληρωθεί η στήλη «Επάγγελμα πατρός». Σε 203 (45,82%) μαθητές δεν έχει συμπληρωθεί η παραπάνω στήλη, η οποία άρχισε να συμπληρώνεται από τη Γ' τάξη και μετά, ίσως από έλλειψη στοιχείων ή από ολιγωρία.

Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον Πίνακα είναι αυτό του εργατικού, 51 γονείς-πατεράδες επί συνόλου 168, ποσοστό 30,36%.

Ακολουθούν τα επαγγέλματα «κτίστης» 12 άτομα, ποσοστό 7,14%, «ξυλουργός» και «ράπτης» από 8 άτομα, ποσοστό 4,76% και «υποδηματοποιός» 6 άτομα (3,57%). Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές τα συμπεριλαμβάνουμε στην ένδειξη «άλλα». Έτσι, για αυτά έχουμε 83 γονείς-πατεράδες που τα ασκούν, ποσοστό 49,40%.

Στήλες μαθημάτων - βαθμολογία: Πιο πάνω έχουν καταγραφεί οι στήλες των μαθημάτων που έχουν συμπληρωθεί με τη βαθμολογία ανά τάξη και περίοδο. Οι κυριότερες παρατηρήσεις που αποδεσμεύονται μελετώντας τις εν λόγω στήλες είναι οι εξής: Στις Α' και Β' τάξεις τα μαθήματα που διδάσκονται είναι Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Γεωγραφία, Γυμναστική, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Ωδική, Εργόχειρα. Για τις Γ' και Δ' τάξεις προστίθενται η Ιστορία και η Φυσική Ιστορία και στη ΣΤ' τάξη συμπληρώνεται και η διδασκαλία της Γεωμετρίας και της Φυσικής Πειραματικής.

Σε αυτό το σχολικό έτος δεν υπάρχει καμία καταγραφή για την Ε' τάξη. Οι μαθητές βαθμολογούνται βάση της αριθμητικής βαθμολογίας σε τρεις περιόδους με εννεάβαθμη κλίμακα (2,3,4,5,6,7,8,9,10) και στο τέλος υπολογίζεται ο μέσος όρος.

Στήλη «Απουσίες»: Στη στήλη αυτή καταγράφονται οι απουσίες των τριών περιόδων φοίτησης των μαθητών και συμπληρώνεται η στήλη του συνόλου των απουσιών για κάθε έναν ξεχωριστά. Φυσικά δεν υπάρχουν συμπληρωμένες απουσίες στους «ουδόλως προσήλθε», «μετώκησε», «δεν εφοίτησε» και «απεφοίτησε», επίσης άλλοτε μπαίνουν και άλλοτε όχι στους «διέκοψε».

Έτσι από τους 359 μαθητές στους οποίους φαίνεται να γίνεται συμπλήρωση απουσιών οι 22 (ποσοστό 6,13%) δεν έκαναν καμία απουσία, 149 (ποσοστό 41,50%) έκαναν από 1 έως 9 απουσίες, 125 (ποσοστό 34,82%) έκαναν από 10 έως 29 απουσίες, 54 (ποσοστό 15,04%) έκαναν από 30 έως 59 απουσίες και 9 (ποσοστό 2,51%) έκαναν πάνω από 60 απουσίες.

Παρατηρούμε ότι η πλειονότητα των μαθητών κάνει από 1 έως 29 απουσίες, το 15,04% πραγματοποιεί πάνω από 30 απουσίες και το 2,51% πάνω από 60 απουσίες. Οι σχετικές ενδείξεις δημιουργούν εύλογα σκέψεις όσον αφορά την κανονικότητα της φοίτησης των μαθητών και τη σχολική διαρροή.

Στήλη «Γενική διαγωγή»: Η στήλη της Γενικής διαγωγής δεν έχει συμπληρωθεί σε αυτό το σχολικό έτος.

Στήλη «Γενικός βαθμός»: Σύμφωνα με τις καταγραφές στο παρόν Αρχείο αλλά και την τότε ισχύουσα βαθμολογική κλίμακα συμπληρώνεται η σχετική στήλη ολογράφως και αριθμητικώς ως εξής: Από το σύνολο των 359 μαθητών που φοίτησαν μέχρι το τέλος, προάγονται 290 (ποσοστό 81,01%), και απορρίπτονται 68 (ποσοστό 18,99%) με βαθμό «μετριότατα 2», «μετρίως 3» και «μετρίως 4».

Από τους προαχθέντες βαθμό «σχεδόν καλώς 5» λαμβάνουν 9 (ποσοστό 2,51%), «καλώς 6» και «καλώς 7» λαμβάνουν 86 (ποσοστό 24,02%), «λίαν καλώς 8» και «λίαν καλώς 9» λαμβάνουν 101 (ποσοστό 28,21%) και «άριστα 10» λαμβάνουν 94 (ποσοστό 26,26%). Για ένα μαθητή δεν αναγράφεται η βαθμολόγησή του.

Σύμφωνα με τα πιο πάνω για το σχολικό έτος 1929-30 επικρατέστερη βαθμολόγηση των μαθητών είναι αυτή του «λίαν καλώς 8 - 9», ενώ αυτοί που έλαβαν Βαθμό «σχεδόν καλώς 5» αποτελούν το χαμηλότερο ποσοστό.

Στήλη «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ»: Η στήλη αυτή έχει συμπληρωθεί με τους χαρακτηρισμούς «απεφοίτησε» για 11 μαθητές (ποσοστό 2,48%)²⁴⁹, «ουδόλως προσήλθε» για 16 μαθ. (ποσοστό 3,61%), «διέκοψε» για 18 μαθ. (ποσοστό 4,08%), «δεν εφοίτησε» για 23 μαθ. (ποσοστό 5,19%), «απεσύρθηκε» για 2 μαθ. (ποσοστό 0,45%), «μετώκησε» για 1 μαθ. (ποσοστό 0,23%), «εφοίτησε εις το Α΄» για 13 μαθ. (ποσοστό 2,93%). Ως «Α΄» το πιθανότερο είναι να εννοεί το Α΄ Δημ. Σχολείο Περιστερίου. Για 1 μαθητή δεν αναγράφεται η βαθμολόγησή του. Από τους 443 εγγραφέντες φοίτησαν οι 359 (ποσοστό 81,04%). Οι ενδείξεις «ουδόλως προσήλθε» και «δεν εφοίτησε» σχεδόν ταυτίζονται και μάλιστα συμπληρώνουν το υψηλό ποσοστό 8,80%. Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνουμε προβλήματα στη διάρκεια, στη συνέχεια και στην κανονικότητα στη φοίτηση των μαθητών. Εύκολα μπορούμε να υποθέσουμε σχολική διαρροή ακόμα και παιδική εργασία.

ΣΤ. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1930-31

Ο Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1930-31 του Β΄ Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου εντάσσεται στο τρίτο τεύχος εκ των τριών των Γενικών Ελέγχων των σχολικών ετών 1925 έως 1936. Οι γραμμές συμπλήρωσης είναι 26. Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 1 και ολοκληρώνεται στη σελίδα 21 (πραγματοποιήθηκε φυλλομέτρηση λόγω μη αναγραφής αριθμού στις σελίδες).

Για την Α΄ τάξη έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «ΑΡΙΘΜΟΙ (ΑΥΞΩΝ, ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΟΥ)», «ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΑΘΗΤΟΥ ΚΑΙ ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ ΑΥΤΟΥ», «ΤΑΞΙΣ», «[Α΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία,

²⁴⁹ Ποσοστά επί των εγγραφέντων μαθητών.

Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική (Απουσίες)]», «[Β΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική (Απουσίες)]», [Γ΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική (Απουσίες)]», «[Δ΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική (Απουσίες)]», «[ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ΄ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμός κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ (ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ, ΑΡΙΘ.)]», «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ».

Για τη Β΄ τάξη έχουν συμπληρωθεί οι στήλες όπως και στην Α΄ τάξη. Επιπροσθέτως στη στήλη «ΑΡΙΘΜΟΙ» προστίθεται η υποστήλη «ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ» καθώς και η στήλη «Σύνολο απουσιών». Στη στήλη «(ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ΄ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ)» προστίθενται οι στήλες των μαθημάτων Ιστορία, Φυσική Ιστορία και Φυσική και Χημεία. Αυτά τα μαθήματα δε βαθμολογούνται στις στήλες των διμήνων/εξαμήνων της συγκεκριμένης τάξης, ενώ σε κάποιους μαθητές συμπληρώνονται και σε άλλους όχι, πιθανόν εκ παραδρομής.

Για τη Γ΄ τάξη προστίθενται οι στήλες Ιστορία, Φυσική Ιστορία, Φυσική και Χημεία.

Για τη Δ΄ τάξη δε συμπληρώνεται η στήλη του μαθήματος της Φυσικής και Χημείας.

Για τις Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις οι στήλες των μαθημάτων που συμπληρώνονται είναι οι εξής: «[Β΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα)] - [Δ΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα)]- [ΒΑΘΜΟΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟΥ ή ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΗΣ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΕΩΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΩΝ 2 ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΤΑΞΕΩΝ (Βαθμοί κατά μαθήματα)]» και «[ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ΄ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμός κατά μαθήματα)]».

Η καταγραφή των μαθητών γίνεται κατά τάξη. Τηρείται στην αναγραφή η αλφαβητική σειρά, όχι όμως πάντα. Προτάσσεται το επώνυμο και καταγράφεται το πατρώνυμο.

Στο τέλος του Γενικού Ελέγχου του σχολικού έτους 1930-1931 πραγματοποιείται συμπληρωματική εγγραφή μαθητών ως εξής:

Α΄ τάξη: 3 μαθητές

Β΄ τάξη: 1 μαθητής

Γ΄ τάξη: 2 μαθητές

Στη συνέχεια παρουσιάζεται ο Πίνακας 53 των αποτελεσμάτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 53

Πίναξ αποτελεσμάτων													
	Α!		Β!		Γ!		Δ!		Ε!		ΣΤ!		Σύνολον
	Άρρ	Θήλ	Άρρ	Θήλ	Άρρ	Θήλ	Άρρ	Θήλ	Άρρ	Θήλ	Άρρ	Θήλ	
Εγγρα φέντες	58	60	58	51	55	47	51	47	29	39	19	9	523
Εξετα σθέντες	42	51	54	48	54	45	47	43	26	33	14	8	465
Προα χθέντες	30	36	39	38	40	25	42	41	20	27	13	7	358 [77,16%]
Απορρι φθέντες	12	15	15	10	14	20	5	2	6	6	1		106 [22,84%]
Επανεξε ταστέοι												1	

Στο εσωτερικό του Πίνακα υπογράφει ο Διευθυντής Α. Αποστολόπουλος. Δεξιά του Πίνακα αναγράφεται τύπος και ημερομηνία (Εν Περιστερίω τη 15^η Ιουνίου 1931). Κατόπιν υπογράφει ο Διευθυντής του Β΄ σχολείου Περιστερίου Α.

Αποστολόπουλος και τέσσερις «διδάσκαλοι»: Αν. Παπαϊωάννου, Ε. Παπαγιάννη, Αικ. Μ. Ιωάννου, Γεωρ. Καββαδία²⁵⁰.

Για πρώτη φορά εμφανίζεται στους Γενικούς Ελέγχους η *νέα επωνυμία του σχολείου*, το οποίο από Θηλέων Προσφυγικό Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου μετονομάζεται σε Β' Σχολείο Περιστερίου, σύμφωνα με το ΦΕΚ Αριθμ. φύλλου 431/12 Δεκεμβρίου 1929, σελ. 3632. Στο σχετικό ΦΕΚ δίνεται η ακριβής επωνυμία: 2^{ον} βτάξιον μικτόν Περιστερίου.

Λόγω της μη συμπλήρωσης της στήλης «ΗΛΙΚΙΑ» και της μη ύπαρξης προς συμπλήρωση των στηλών «Πατρίς» και «Επάγγελμα πατρός» δεν είναι δυνατό να εξαχθούν σχετικά συμπεράσματα.

Από την έρευνα στον Γενικό Έλεγχο του σχολικού έτους 1930-31 μεταξύ των αθροισμάτων των στοιχείων του Πίνακα 53 και της αποτύπωσης των καταγραφών προκύπτουν οι εξής αποκλίσεις: Η έρευνα κατέγραψε συνολικά 464 μαθητές να φοιτούν μέχρι τέλους και να υποβάλλονται σε εξετάσεις, ενώ στον Πίνακα αποτελεσμάτων καταγράφονται 465. Επίσης στην Β' τάξη υπάρχουν καταγεγραμμένοι 108 μαθητές, ενώ ο Πίνακας αποτελεσμάτων αναγράφει 109 και συμπληρωματικά αναγράφεται μια μαθήτρια με μοναδικό στοιχείο το όνομά της. Ακόμα στην Ε' τάξη υπάρχουν καταγεγραμμένοι 70 μαθητές, ενώ ο πίνακας αποτελεσμάτων αναγράφει 68.

Στήλες μαθημάτων - βαθμολογία: Η καταγραφή των στηλών των μαθημάτων που έχουν συμπληρωθεί με τη βαθμολογία ανά τάξη και περίοδο έχει πραγματοποιηθεί στην έναρξη της ανάλυσης για το περιεχόμενο του Γενικού Έλεγχου σχολικού έτους 1930-31.

Οι κυριότερες παρατηρήσεις που αποδεσμεύονται μελετώντας τις εν λόγω στήλες είναι οι εξής: Στην Α' τάξη τα μαθήματα που διδάσκονται είναι Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική.

Για τη Β' τάξη φαίνεται να διδάσκονται τα ίδια μαθήματα, με την παρατήρηση που διατυπώθηκε παραπάνω και που αφορά τα μαθήματα Ιστορία, Φυσική Ιστορία και Φυσική και Χημεία, μόνο στη στήλη «ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ' ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ», όπου για κάποιους μαθητές συμπληρώνονται και για άλλους όχι, πιθανόν εκ παραδρομής.

Για τη Γ' τάξη προστίθενται τα μαθήματα Ιστορία, Φυσική Ιστορία και Φυσική και Χημεία.

²⁵⁰ Ο τίτλος του Σχολείου και τα ονόματα των εκπαιδευτικών αποτυπώνονται όπως ακριβώς αναφέρονται στο Αρχείο.

Για τη Δ' τάξη δεν αφαιρείται το μάθημα της Φυσικής και Χημείας.

Για τις παραπάνω τάξεις που χαρακτηρίζονται ως οι 4 «κατώτερες τάξεις» οι βαθμολόγηση πραγματοποιείται σε 4 δίμηνα (Α', Β', Γ', και Δ').

Για τις Ε' και ΣΤ' τάξεις, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως οι 2 «ανώτερες τάξεις», η βαθμολόγηση πραγματοποιείται σε 2 εξάμηνα (Α' και Β') και σε όλα τα προαναφερόμενα μαθήματα.

Οι μαθητές βαθμολογούνται με αριθμητική βαθμολογία σε τρεις περιόδους με εννεάβαθμη κλίμακα (2,3,4,5,6,7,8,9,10) και στο τέλος υπολογίζεται ο μέσος όρος.

Στήλη «Απουσίες»: Στη στήλη αυτή καταγράφονται οι απουσίες ανά βαθμολογική περίοδο και συμπληρώνεται η στήλη του συνόλου των απουσιών για κάθε ένα μαθητή ξεχωριστά. Φυσικά δεν υπάρχουν συμπληρωμένες απουσίες στις «ουδόλως προσήλθε», «μετώκησε», «δεν εφοίτησε» και «απεφοίτησε», ενώ άλλοτε μπαίνουν και άλλοτε όχι στις «διέκοψε».

Έτσι από τους 476 μαθητές, στους οποίους φαίνεται να γίνεται συμπλήρωση απουσιών, οι 62 (ποσοστό 13,03%) δεν έκαναν καμία απουσία, 210 (ποσοστό 44,12%) έκαναν από 1 έως 9 απουσίες, 157 (ποσοστό 32,98%) έκαναν από 10 έως 29 απουσίες, 40 (ποσοστό 8,40%) έκαναν από 30 έως 59 απουσίες και 7 (ποσοστό 1,47%) έκαναν πάνω από 60 απουσίες.

Κρίνεται φυσιολογικό το αποτέλεσμα με την πλειονότητα των μαθητών να κάνει από 1 έως 29 απουσίες. Τα ποσοστά των μαθητών που πραγματοποίησαν πάνω από 30 και 60 απουσίες χαρακτηρίζουν την τάση προς μη κανονικότητα της φοίτησης και προς σχολική διαρροή.

Στήλη «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ' ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ»: Η στήλη της διαγωγής δεν έχει συμπληρωθεί σε αυτό το σχολικό έτος παρά μόνο για ένα μαθητή.

Στήλη «ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ»: Σύμφωνα με τις καταγραφές στο παρόν Αρχείο, αλλά και την τότε ισχύουσα βαθμολογική κλίμακα συμπληρώνεται η σχετική στήλη ολογράφως και αριθμητικώς ως εξής: Από το σύνολο των 464 (465 στον Πίνακα αποτελεσμάτων) μαθητών που φοίτησαν μέχρι το τέλος, προάγονται 357 και απορρίπτονται 107 με βαθμό «μετρίως 3» και «μετρίως 4» (ποσοστό 23,06%). Βαθμό «σχεδόν καλώς 5» λαμβάνουν 35 (ποσοστό 7,54%), «καλώς 6» και «καλώς 7» λαμβάνουν 138 (ποσοστό 29,74%), «λίαν καλώς 8» και «λίαν καλώς 9» λαμβάνουν 117 (ποσοστό 25,22%) και «άριστα 10» λαμβάνουν 67 (ποσοστό 14,44%).

Σύμφωνα με τα πιο πάνω στοιχεία για το σχολικό έτος 1930-31 επικρατέστερη βαθμολόγηση των μαθητών είναι αυτή του «καλώς 6 - 7», ενώ αυτοί που έλαβαν βαθμό «σχεδόν καλώς 5» αποτελούν το χαμηλότερο ποσοστό. Επίσης στη βαθμολογία της ΣΤ' παρατηρείται και κλασματικό μέρος στο γενικό βαθμό προόδου. Στην περίπτωση αυτή ακολουθήθηκαν οι κανόνες της στρογγυλοποίησης.

Στήλη «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ»: Η στήλη αυτή έχει συμπληρωθεί με τους χαρακτηρισμούς «απεφοίτησε» για 11 μαθητές (ποσοστό 2,10%)²⁵¹, «διέκοψε» για 16 μαθ. (ποσοστό 3,06%), «δεν εφοίτησε» για 12 μαθ. (ποσοστό 2,29%), «επανεξεταστέα» για 1 μαθ. (ποσοστό 0,19%). Από τις 523 εγγραφέντες φοίτησαν οι 464 (ποσοστό 88,72%). Για 19 μαθητές δεν αναγράφεται η βαθμολόγησή τους (ποσοστό 3,63%).

Ζ. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1931-32

Ο Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1931-32 του Β' Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου εντάσσεται στο τρίτο τεύχος εκ των τριών των Γενικών Ελέγχων των σχολικών ετών 1925 έως 1936. Οι γραμμές συμπλήρωσης είναι 26. Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 22 και ολοκληρώνεται στη σελίδα 46 (έγινε φυλλομέτρηση λόγω μη αναγραφής αριθμού στις σελίδες).

Για την Α' τάξη έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «ΑΡΙΘΜΟΙ (ΑΥΞΩΝ, ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ, ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΟΥ)», «ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΑΘΗΤΟΥ ΚΑΙ ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ ΑΥΤΟΥ», «Τμήμα» (στη θέση της στήλης «ΗΛΙΚΙΑ»), «ΤΑΞΙΣ», «[Γ' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[Δ' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Β' ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ' ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ», «[ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ' ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμός κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ (ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ, ΑΡΙΘ.)]», «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ».

Για τη Β' τάξη έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «ΑΡΙΘΜΟΙ (ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ, ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΟΥ (όχι για όλους τους μαθ.))», «ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΑΘΗΤΟΥ ΚΑΙ ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ ΑΥΤΟΥ», «[Α' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική (Απουσίες)]», «[Β'

²⁵¹ Ποσοστά επί των εγγραφέντων μαθητών.

ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική (Απουσίες)]», «[Γ΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική (Απουσίες)]», «[Δ΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική (Απουσίες)]», «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ΄ ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ, [ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ΄ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμός κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ (ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ, ΑΡΙΘ.)]», «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ».

Για τη Γ΄ τάξη, εκτός των υπολοίπων που ισχύουν και για την Α΄ τάξη, συμπληρώνονται οι στήλες όλων των μαθημάτων πλην όμως στη στήλη «[ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ΄ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμός κατά μαθήματα)]» δε συμπληρώνεται βαθμολογία στο μάθημα της Φυσικής και Χημείας. Δε γίνεται συμπλήρωση της στήλης «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ΄ ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ», ενώ οι στήλες «[ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ (ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ, ΑΡΙΘ.)]» και «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ» συμπληρώνονται κανονικά.

Για τη Δ΄ τάξη ισχύει ό,τι και για τη Γ΄ τάξη και επεκτείνεται η μη συμπλήρωση του μαθήματος της Φυσικής και Χημείας στη στήλη «[Δ΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα)]». Οι στήλες «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ΄ ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ, [ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ (ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ, ΑΡΙΘ.)]» και «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ» συμπληρώνονται κανονικά.

Για τις Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις συμπληρώνονται οι εξής 4 στήλες με όλα τα μαθήματά τους όπως έχουν περιγραφεί πιο πάνω: «[Β΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα)]» - «[Δ΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα)]»- «[ΒΑΘΜΟΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟΥ ή ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΗΣ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΕΩΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΩΝ 2 ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΤΑΞΕΩΝ (Βαθμοί κατά μαθήματα)]» και «[ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ΄ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμός κατά μαθήματα)]». Οι στήλες «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ΄ ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ», «[ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ (ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ, ΑΡΙΘ.)]» και «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ» συμπληρώνονται κανονικά.

Η καταγραφή των μαθητών γίνεται κατά τάξη. Τηρείται στην αναγραφή η αλφαβητική σειρά, όχι όμως πάντα. Προτάσσεται το επώνυμο και καταγράφεται το πατρώνυμο. Στην Ε΄ τάξη αναγράφεται πρώτα το όνομα και κατόπιν το επίθετο.

Στο τέλος του Γενικού Ελέγχου του σχολικού έτους 1931-1932 πραγματοποιείται συμπληρωματική εγγραφή μαθητών ως εξής:

Α΄ τάξη: 3 μαθητές

ΣΤ΄ τάξη: 1 μαθητής

Ακολουθεί ο Πίνακας 54 των αποτελεσμάτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 54

Τάξεις	Εγγραφέντες			Φοιτήσαντες			Εξετασθέντες			Προαχθέντες			Απορριφθέντες		
	Άρρ	Θήλ	Σύν-ολον	Άρρ	Θήλ	Σύν-ολον	Άρρ	Θήλ	Σύν-ολον	Άρρ	Θήλ	Σύν-ολον	Άρρ	Θήλ	Σύν-ολον
Πρώτη	86	86	172	73	74	147	73	74	147	55	55	110	18	19	37
Δευτέρα	60	62	122	57	59	116	57	59	116	42	49	91	15	10	25
Τρίτη	64	62	126	61	60	121	61	60	121	51	53	104	10	7	17
Τετάρτη	51	25	76	49	24	73	49	24	73	49	24	73	-	-	-
Πέμπτη	46	41	87	45	41	86	42	37	79	42	37	79	-	-	-
Έκτη	15	21	36	15	21	36	15	20	35	13	20	33	2		2
Σύνολον	322	297	619	300	279	579	297	274	571	252	238	490	45	36	81

Στη συνέχεια του Πίνακα αναγράφεται τόπος και ημερομηνία (Εν Περιστερίω τη 13^η Ιουνίου 1932). Υπό τον Πίνακα αναγράφει «ο Δ/της του σχολείου».

Δίπλα ακριβώς υπογράφουν οι «διδάσκαλοι»: Γ. Καββαδία, Ε. Παπαγιάννη, Μ. Αναγνωστόπουλος, Α. Παπανικολάου, Βαφειάδης, Καρλάς.

Λόγω της μη συμπλήρωσης της στήλης «ΗΛΙΚΙΑ» και της μη ύπαρξης προς συμπλήρωση των στηλών «Πατρίς» και «Επάγγελμα πατρός», δεν είναι δυνατό να εξαχθούν σχετικά συμπεράσματα.

Από την έρευνα στον Γενικό Έλεγχο του σχολικού έτους 1931-32 μεταξύ αθροισμάτων των στοιχείων του Πίνακα 54 και της αποτύπωσης των καταγραφών προκύπτουν οι εξής αποκλίσεις: Η έρευνα κατέγραψε συνολικά 622 εγγραφέντες μαθητές, ενώ στον Πίνακα αποτελεσμάτων καταγράφονται 619. Τούτο προκύπτει επειδή φαίνονται στη ΣΤ΄ τάξη εγγεγραμμένοι 3 επιπλέον μαθητές. Στους «φοιτήσαντες» η έρευνα κατέγραψε συνολικά 570 μαθητές, ενώ ο Πίνακας αποτελεσμάτων αναγράφει 579. Για τους «Προαχθέντες» η έρευνα κατέγραψε συνολικά 492 μαθητές, ενώ ο Πίνακας αποτελεσμάτων αναγράφει 490. Για τους «Απορριφθέντες» η έρευνα κατέγραψε συνολικά 78 μαθητές, ενώ ο Πίνακας αποτελεσμάτων αναγράφει 81.

Στήλες μαθημάτων - βαθμολογία: Η μελέτη του Γενικού Ελέγχου σχολικού έτους 1931-32 άρχισε με την καταγραφή των στηλών των μαθημάτων που έχουν συμπληρωθεί με τη βαθμολογία ανά τάξη και περίοδο.

Οι κυριότερες παρατηρήσεις που είναι δυνατό να διατυπωθούν μελετώντας τις εν λόγω στήλες είναι οι εξής: Στην Α΄ τάξη τα μαθήματα που διδάσκονται είναι Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική. Υπάρχει διαφοροποίηση στις στήλες συμπλήρωσης σχετικά με το προηγούμενο σχολικό έτος 1930-31 όπου συμπληρώνονται οι στήλες των Α΄ και Β΄ διμήνων, ενώ αντίθετα στο σχολικό έτος που εξετάζουμε οι αντίστοιχες στήλες δεν είναι συμπληρωμένες.

Για τη Β΄ τάξη γίνεται συμπλήρωση και των δύο προαναφερθέντων διμήνων και φαίνεται να διδάσκονται τα μαθήματα όπως και στην Α΄ τάξη, με την παρατήρηση ότι το μάθημα της Γεωγραφίας αρχίζει να διδάσκεται από το Γ΄ δίμηνο και μετά. Αντίθετα κατά το προηγούμενο σχολικό έτος έχουμε συμπλήρωση της στήλης του μαθήματος της Γεωγραφίας από το Α΄ δίμηνο.

Για τις Γ΄ και Δ΄ τάξεις προστίθενται η Ιστορία, η Φυσική Ιστορία και η Φυσική και Χημεία.

Για τις παραπάνω τάξεις που χαρακτηρίζονται ως οι 4 «κατώτερες τάξεις» οι βαθμολόγηση πραγματοποιείται σε 4 δίμηνα (Α΄, Β΄, Γ΄, και Δ΄).

Για τις Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως οι 2 «ανώτερες τάξεις», η βαθμολόγηση πραγματοποιείται σε 2 εξάμηνα (Α΄ και Β΄) και σε όλα τα προαναφερόμενα μαθήματα.

Οι μαθητές βαθμολογούνται με αριθμητική βαθμολογία σε τρεις περιόδους με εννεάβαθμη κλίμακα (2,3,4,5,6,7,8,9,10) και στο τέλος υπολογίζεται ο μέσος όρος.

Στήλη «Απουσίες»: Στη στήλη αυτή καταγράφονται οι απουσίες ανά βαθμολογική περίοδο και συμπληρώνεται η στήλη του συνόλου των απουσιών για κάθε ένα μαθητή ξεχωριστά. Φυσικά δεν υπάρχουν συμπληρωμένες απουσίες στις «ουδόλως προσήλθε», «μετώκησε», «δεν εφοίτησε» και «απεφοίτησε», ενώ άλλοτε μπαίνουν και άλλοτε όχι στις «διέκοψε». Από τους 388 μαθητές, στους οποίους φαίνεται να γίνεται συμπλήρωση απουσιών, οι 40 (ποσοστό 10,31%) δεν έκαναν καμία απουσία, 188 (ποσοστό 48,45%) έκαναν από 1 έως 9 απουσίες, 111 (ποσοστό 28,61%) έκαναν από 10 έως 29 απουσίες, 37 (ποσοστό 9,54%) έκαναν από 30 έως 59 απουσίες και 12 (ποσοστό 3,09%) έκαναν πάνω από 60 απουσίες. Κρίνεται φυσιολογικό το αποτέλεσμα με την πλειονότητα των μαθητών να κάνει από 1 έως 29 απουσίες. Εύκολα οδηγείται κανείς στο συμπέρασμα ότι είναι υπαρκτό το φαινόμενο της μη κανονικότητας της φοίτησης εξ αιτίας των σημαντικών ποσοστών των μαθητών που πραγματοποίησαν πάνω από 30 και 60 απουσίες.

Στήλη «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ' ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ»: Σε αυτή τη στήλη έχουμε στους 470 μαθητές να συμπληρώνεται χαρακτηρισμός στη διαγωγή, εκ των οποίων 180 χαρακτηρίζονται με διαγωγή «Κοσμία» (ποσοστό 38,30%), 8 με διαγωγή «Καλή» (ποσοστό 1,70%), 62 με διαγωγή «Κακή» (ποσοστό 13,19%), 105 με διαγωγή «Αρίστη» (ποσοστό 22,34%), 43 με διαγωγή «Εξαιρετη» (ποσοστό 9,15%), και 72 με διαγωγή «Κοσμιωτάτη» (ποσοστό 15,32%). Εξάγεται το συμπέρασμα ότι σε αυτό το σχολικό έτος δίνεται ποικιλία χαρακτηρισμών στη διαγωγή με επικρατέστερο εκείνον της «κοσμίας». Επίσης το μικρότερο ποσοστό επί των χαρακτηρισμένων στη διαγωγή μαθητών είναι εκείνο της «καλής».

Στήλη «ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ»: Σύμφωνα με τις καταγραφές στο παρόν Αρχείο, αλλά και την τότε ισχύουσα βαθμολογική κλίμακα συμπληρώνεται η σχετική στήλη ολογράφως και αριθμητικώς ως εξής: Από το σύνολο των 579 μαθητών που φοίτησαν μέχρι το τέλος (προφανώς συμπεριλαμβάνονται 1 μαθ. που «δεν προσήλθε στις εξετάσεις», 5 μαθ. που «απεσύρθησαν» και 3 μαθ. που «απεφοίτησαν»), προάγονται 492 (ποσοστό 84,97%), 490 μαθ. στον Πίνακα αποτελεσμάτων και απορρίπτονται 78 με βαθμό «μετρίως 3» και «μετρίως 4» (ποσοστό 13,47%), 81 μαθ. στον Πίνακα αποτελεσμάτων. Βαθμό «σχεδόν καλώς 5» λαμβάνουν 71 (ποσοστό 14,43%), «καλώς 6» και «καλώς 7» λαμβάνουν 210 (ποσοστό 42,68%), «λίαν καλώς 8» και «λίαν καλώς 9» λαμβάνουν 162 (ποσοστό 32,93%) και «άριστα 10» λαμβάνουν 49 (ποσοστό 9,96%)²⁵².

²⁵² Τα ποσοστά υπολογίζονται με βάση τους προαχθέντες μαθητές.

Σύμφωνα με τα πιο πάνω στοιχεία για το σχολικό έτος 1931-32 επικρατέστερη βαθμολόγηση των μαθητών είναι αυτή του « καλώς 6 - 7», ενώ αυτοί που έλαβαν Βαθμό «άριστα 10 » αποτελούν το χαμηλότερο ποσοστό.

Στήλη «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ»: Η στήλη αυτή έχει συμπληρωθεί με τους χαρακτηρισμούς «προήχθη», «απερρίφθη» (δεν αναγράφονται πάντα), «απεφοίτησε» για 3 μαθητές (ποσοστό 0,48%)²⁵³, «διέκοψε» για 14 μαθητές (ποσοστό 2,25%), «δεν εφοίτησε» για 29 μαθητές (ποσοστό 4,66%), «δεν προσήλθε στις εξετάσεις» για 1 μαθητή (ποσοστό 0,16%) και «απεσύρθη» για 5 μαθητές (ποσοστό 0,80%).

Η. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1932-33

Ο Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1932-33 του Β' Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου εντάσσεται στο τρίτο τεύχος εκ των τριών των Γενικών Ελέγχων των σχολικών ετών 1925 έως 1936. Οι γραμμές συμπλήρωσης είναι 26.

Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 47 και ολοκληρώνεται στη σελίδα 68 (πραγματοποιήθηκε φυλλομέτρηση λόγω μη αναγραφής αριθμού στις σελίδες).

Για την Α' τάξη έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «ΑΡΙΘΜΟΙ (ΑΥΞΩΝ, ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ, ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΟΥ)», «ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΑΘΗΤΟΥ ΚΑΙ ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ ΑΥΤΟΥ», «ΗΛΙΚΙΑ», «ΤΑΞΙΣ», «[Α' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία (πατριδογνωσία), Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[Β' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Α' ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[Γ' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[Δ' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Β' ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ' ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ (συμπληρώνεται σε 15 μόνο μαθητές)», «[ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ' ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμός κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ (ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ, ΑΡΙΘ.)]», «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ».

Για τη Β' τάξη έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «ΑΡΙΘΜΟΙ (ΑΥΞΩΝ, ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ, ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΟΥ)», «ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΑΘΗΤΟΥ ΚΑΙ ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ ΑΥΤΟΥ», «ΗΛΙΚΙΑ», «ΤΑΞΙΣ», «[Α' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4

²⁵³ Ποσοστά επί των εγγραφέντων μαθητών.

ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[Β' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Α' ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική (Απουσίες)]», «[Γ' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική (Απουσίες)]», «[Δ' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Β' ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική (Απουσίες)]», «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ' ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ», «[ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ' ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμός κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ (ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ, ΑΡΙΘ.)]», «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ».

Για τις Γ' και Δ' τάξεις οι στήλες συμπληρώνονται κανονικά. Δε γίνεται όμως συμπλήρωση της στήλης «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ' ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ».

Για τις Ε' και ΣΤ' τάξεις συμπληρώνονται όλες οι αρχικές²⁵⁴ και οι 4 στήλες με όλα τα μαθήματά τους όπως έχουν περιγραφεί και πιο πάνω: «[Β' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Α' ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα)]» - «[Δ' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Β' ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα)]»- «[ΒΑΘΜΟΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟΥ ή ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΗΣ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΕΩΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΩΝ 2 ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΤΑΞΕΩΝ (Βαθμοί κατά μαθήματα)]» και «[ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ' ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμός κατά μαθήματα)]». Οι στήλες «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ' ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ», «[ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ (ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ, ΑΡΙΘ.)]» και «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ» συμπληρώνονται κανονικά.

Η καταγραφή των μαθητών γίνεται κατά τάξη. Δεν τηρείται στην αναγραφή η αλφαβητική σειρά, προτάσσεται το επώνυμο και αναγράφεται το πατρώνυμο για τους περισσότερους μαθητές.

Στο τέλος του Γενικού Ελέγχου του σχολικού έτους 1932-1933 πραγματοποιείται συμπληρωματική εγγραφή μαθητών ως εξής:

Α' τάξη: 13 μαθητές

Β' τάξη: 5 μαθητές

Γ' τάξη: 9 μαθητές

²⁵⁴ Οι αρχικές στήλες είναι: «ΑΡΙΘΜΟΙ (ΑΥΞΟΝ, ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ, ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΟΥ)», «ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΑΘΗΤΟΥ ΚΑΙ ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ ΑΥΤΟΥ», «ΗΛΙΚΙΑ», «ΤΑΞΙΣ».

Δ' τάξη: 1 μαθητής
ΣΤ' τάξη: 2 μαθητές

Ακολουθεί ο Πίνακας 55 των αποτελεσμάτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 55

(Πίναξ εμφανίων το αποτέλεσμα της ενιαυσίας προόδου των μαθητών κατά σχολ. έτος 1932-33)²⁵⁵

Τάξεις	Εγγραφέντες			Εξετασθέντες			Προαχθέντες ή απολυθέντες		
	άρρενες	θήλεις	σύνολον	άρρενες	θήλεις	σύνολον	άρρενες	θήλεις	σύνολον
Α'	75	83	158	62	49	111	57	39	96
Β'	60	64	124	56	61	117	49	55	104
Γ'	54	51	105	46	46	92	35	36	71
Δ'	39	43	82	32	36	68	24	33	57
Ε'	37	25	62	31	22	53	31	22	63 ²⁵⁶
ΣΤ'	40	34	74	25	29	54	24	23	47
Σύνολον	305	300	605	252	243	495	220	208	428

Υπό τον Πίνακα 55 αναγράφεται τόπος και ημερομηνία (Εν Περιστερίω τη 12^η Ιουνίου 1933).

Στη συνέχεια υπογράφει ο Διευθυντής (το όνομα του Διευθυντή είναι δυσανάγνωστο).

Δίπλα ακριβώς υπογράφουν οι «διδάσκαλοι»: Γ. Καββαδία, Αν. Παπαϊωάννου, Ε. Παπαγιάννη, Καρλάς, Μ. Αναγνωστόπουλος.

²⁵⁵ Γίνεται καταγραφή του τίτλου του Πίνακα όπως ακριβώς αναγράφεται στο ερευνώμενο Αρχείο.

²⁵⁶ Για την Ε' τάξη και στη στήλη «Προαχθέντες ή απολυθέντες» του Πίνακα 55 έχουν αθροιστεί λάθος οι 31 άρρενες και 22 θήλεις. Σύνολο 53 και όχι 63 του Πίνακα και με το τελικό σύνολο σε σωστή άθροιση.

Στήλη «Ηλικία»: Οι μαθητές των οποίων η ηλικία αναγράφεται ανά τάξη, έχουν ως εξής: Για την Α' τάξη έχουμε 73 μαθητές των 6 ετών (ποσοστό 46,20%), 42 μαθητές 7 ετών (ποσοστό 26,58%), 13 μαθητές των 8 ετών (ποσοστό 8,23%), 2 μαθητές των 9 ετών (ποσοστό 1,27%), 6 μαθητές των 10 ετών (ποσοστό 3,80%), 2 μαθητές των 12 ετών (ποσοστό 1,27%) και για 20 μαθητές δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 12,66%).

Σύνολο: 158 μαθητές (ποσοστό 26,07%).

Για τη Β' τάξη ο Πίνακας των αποτελεσμάτων αναφέρει σύνολο μαθητών 124. Φαίνεται όμως ότι δεν υπάρχουν 2 σελίδες (52 μαθ.), με αποτέλεσμα να έχουμε προς καταγραφή 72 μαθητές. Έτσι έχουμε 5 μαθητές των 7 ετών (ποσοστό 6,94%), 28 μαθητές των 8 ετών (ποσοστό 38,89%), 12 μαθητές των 9 ετών (ποσοστό 16,67%), 7 μαθητές των 10 ετών (ποσοστό 9,72%), 1 μαθητή των 11 ετών (ποσοστό 1,39%), 2 μαθητές των 12 ετών (ποσοστό 2,78%) και για 17 μαθητές δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 23,61%). Σύνολο: 72 μαθητές αντί 124 (ποσοστό 20,32%).

Για τη Γ' τάξη: 24 μαθητές των 8 ετών (ποσοστό 22,86%), 34 μαθητές των 9 ετών (ποσοστό 32,38%), 20 μαθητές των 10 ετών (ποσοστό 19,05%), 9 μαθητές των 11 ετών (ποσοστό 8,57%), 3 μαθητές των 12 ετών (ποσοστό 2,86%) και για 15 μαθητές δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 14,29%). Σύνολο: 105 μαθητές (ποσοστό 17,33%).

Για τη Δ' τάξη: 13 μαθητές των 9 ετών (ποσοστό 15,66%), 25 μαθητές των 10 ετών (ποσοστό 30,12%), 18 μαθητές των 11 ετών (ποσοστό 21,69%), 7 μαθητές των 12 ετών (ποσοστό 8,43%), 7 μαθητές των 13 ετών (ποσοστό 8,43%) και για 13 μαθητές δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 15,66%). Σύνολο: 83 μαθητές αντί 82 του Πίνακα αποτελέσματος (ποσοστό 13,70%).

Για την Ε' τάξη: 19 μαθητές των 10 ετών (ποσοστό 30,65%), 11 μαθητές των 11 ετών (ποσοστό 17,74%), 15 μαθητές των 12 ετών (ποσοστό 24,19%), 2 μαθητές των 13 ετών (ποσοστό 3,23%), 3 μαθητές των 14 ετών (ποσοστό 4,84%) και για 12 μαθητές δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 19,35%). Σύνολο: 62 μαθητές (ποσοστό 10,23%).

Για τη ΣΤ' τάξη: 1 μαθητής των 8 ετών (ποσοστό 1,35%), 2 μαθητές των 9 ετών (ποσοστό 2,70%), 9 μαθητές των 10 ετών (ποσοστό 12,16%), 16 μαθητές των 11 ετών (ποσοστό 21,62%), 20 μαθητές των 12 ετών (ποσοστό 27,03%), 12 μαθητές των 13 ετών (ποσοστό 16,22%), 4 μαθητές των 14 ετών (ποσοστό 5,41%), 2 μαθητές των 15 ετών (ποσοστό 2,70%) και για 8 μαθητές δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 10,81%). Σύνολο: 74 μαθητές (ποσοστό 12,21%).

Το γενικό σύνολο των εγγεγραμμένων μαθητών είναι 554. Εάν προσθέσουμε και 52 μαθητές της Β' τάξης από τις 2 σελίδες που δεν υπάρχουν στο ερευνώμενο Αρχείο, γίνονται 606, αντί 605 του Πίνακα αποτελέσματος.

Οι μαθητές που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στον Γενικό Έλεγχο σχολικού έτους 1932-1933 έχουν ηλικία που κυμαίνεται μεταξύ 6 και 15 ετών.

Παρατηρούμε σημαντική ηλικιακή διακύμανση σε όλες τις τάξεις.

Η πλειοψηφία των μαθητών των τάξεων φαίνεται να συγκεντρώνει τα υψηλότερα ποσοστά στα φυσιολογικά ηλικιακά τους επίπεδα (π.χ. για την πρώτη τάξη ηλικιακά φυσιολογικό επίπεδο θεωρείται η ηλικία των 6 ετών που συγκεντρώνει ποσοστό 46,20%).

Επίσης το υψηλότερο ποσοστό των εγγεγραμμένων μαθητών του σχολικού έτους 1932-1933 συγκεντρώνεται στην Α' τάξη (26,07%) και ακολουθούν η Β' (20,46%), η Γ' (17,33%), η Δ' (13,70%), η Ε' (10,23%) και η ΣΤ' (12,21%).

Πρέπει επιπρόσθετα να αναφερθεί και το ποσοστό των μαθητών που δεν αναγράφεται η ηλικία τους και που είναι 15,34% του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού του σχολικού έτους 1932-1933 που έχει συμπληρωθεί η στήλη «Ηλικία» (554 μαθ.).

Οι στήλες «Πατρίς» και «Επάγγελμα πατρός» δεν υπάρχουν σε αυτό το Αρχείο, επομένως δεν είναι δυνατό να εξαχθούν σχετικά συμπεράσματα.

Από την έρευνα στον Γενικό Έλεγχο του σχολικού έτους 1932-33 μεταξύ αθροισμάτων των στοιχείων του Πίνακα 55 και της αποτύπωσης των καταγραφών προκύπτουν οι εξής αποκλίσεις: Οι έρευνα κατέγραψε συνολικά 554 εγγεγραμμένους μαθητές, ενώ στον Πίνακα αποτελεσμάτων καταγράφονται 605. Τούτο προκύπτει επειδή, όπως έχει ήδη αναφερθεί, στη Β' τάξη λείπουν 2 σελίδες, δηλαδή 52 μαθητές, καθώς επίσης και 1 μαθητής που δεν έχει προσμετρηθεί στην συμπληρωματική αναγραφή της Δ' τάξης.

Η παραπάνω διαφορά συνεχίζει και στις επόμενες στήλες του Πίνακα.

Στήλες μαθημάτων - βαθμολογία: Πιο πάνω έχουμε καταγράψει τις στήλες των μαθημάτων που έχουν συμπληρωθεί με τη βαθμολογία ανά τάξη και περίοδο. Οι κυριότερες παρατηρήσεις που αποδεδειγμένα μελετώντας τις εν λόγω στήλες είναι οι εξής: Στην Α' τάξη τα μαθήματα που διδάσκονται είναι Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία ή Πατριδογνωσία²⁵⁷, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική.

Για την Β' τάξη η συμπλήρωση των στηλών των μαθημάτων γίνεται όμοια με την συμπλήρωση στην Α' τάξη.

²⁵⁷ Ο όρος «Πατριδογνωσία» ως μάθημα εμφανίζεται πρώτη φορά στο ερευνώμενο Αρχείο.

Για τις Γ' και Δ' τάξεις προστίθενται η Ιστορία, Φυσική Ιστορία και Φυσική και Χημεία.

Για τις πιο πάνω τάξεις που χαρακτηρίζονται ως οι 4 «κατώτερες τάξεις» οι βαθμολόγηση πραγματοποιείται σε 4 δίμηνα (Α', Β', Γ', και Δ').

Για τις Ε' και ΣΤ' τάξεις, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως οι 2 «ανώτερες τάξεις», η βαθμολόγηση πραγματοποιείται σε 2 εξάμηνα (Α' και Β') και σε όλα τα προαναφερόμενα μαθήματα.

Οι μαθητές βαθμολογούνται με αριθμητική βαθμολογία σε τρεις περιόδους με εννεάβαθμη κλίμακα (2,3,4,5,6,7,8,9,10) και στο τέλος υπολογίζεται ο μέσος όρος.

Στήλη «Απουσίες»: Στη στήλη αυτή καταγράφονται οι απουσίες ανά βαθμολογική περίοδο και συμπληρώνεται η στήλη του συνόλου των απουσιών για κάθε ένα μαθητή ξεχωριστά. Φυσικά δεν υπάρχουν συμπληρωμένες απουσίες στις «ουδόλως προσήλθε», «μετώκησε», «δεν εφοίτησε» και «απεφοίτησε», ενώ άλλοτε μπαίνουν και άλλοτε όχι στις «διέκοψε». Έτσι, έχουμε σε σύνολο 493 μαθητών 280 μαθητές (ποσοστό 56,80%) που φαίνεται ότι δεν έκαναν απουσία, 91 (ποσοστό 18,46%) που έκαναν από 1 έως 9 απουσίες, 96 (ποσοστό 19,47%) που έκαναν από 10 έως 29 απουσίες, 26 (ποσοστό 5,27%) που έκαναν από 30 έως 59 απουσίες. Κρίνεται φυσιολογικό το αποτέλεσμα με την πλειονότητα των μαθητών να μην κάνει απουσίες, εφόσον αυτό είναι πραγματικό και δεν πρόκειται για ολιγωρία στη συστηματική καταγραφή. Πάντως και εδώ το ποσοστό των μαθητών που έκαναν 30 έως 59 απουσίες είναι ενδεικτικό μιας σχετικά μη κανονικής φοίτησης.

Στήλη «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ' ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ»: Στη στήλη της διαγωγής σε αυτό το σχολικό έτος φαίνεται να έχουμε ελάχιστες συμπληρώσεις. Έτσι, έχουμε στους 190 μαθητές να συμπληρώνεται χαρακτηρισμός στη διαγωγή, εκ των οποίων 85 χαρακτηρίζονται με διαγωγή «Αρίστη» (ποσοστό 44,74%), και 105 με διαγωγή «Κοσμιωτάτη» (ποσοστό 55,26%).

Είναι δυνατό να συμπεράνουμε ότι διαφαίνεται τάση μη συστηματικής καταγραφής της συγκεκριμένης στήλης, καθώς επίσης και να υποθέσουμε ότι κυριαρχεί η τάση των θετικών χαρακτηρισμών.

Στήλη «ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ»: Σύμφωνα με τις καταγραφές στο παρόν Αρχείο, αλλά και με την τότε ισχύουσα βαθμολογική κλίμακα, συμπληρώνεται η σχετική στήλη ολογράφως και αριθμητικώς ως εξής:

Από το σύνολο των 448 εξετασθέντων μαθητών που φαίνονται καταγεγραμμένοι, προάγονται ή απολύονται 385 (ποσοστό 85,94%) και απορρίπτονται 63 με βαθμό «μετρίως 3» και «μετρίως 4» (ποσοστό 14,06%).

Βαθμό «σχεδόν καλώς 5» λαμβάνουν 76 (ποσοστό 19,74%), «καλώς 6» και «καλώς

7» λαμβάνουν 146 (ποσοστό 37,92%), «λίαν καλώς 8» και «λίαν καλώς 9» λαμβάνουν 108 (ποσοστό 28,05%) και «άριστα 10» λαμβάνουν 55 (ποσοστό 14,29%)²⁵⁸.

Σύμφωνα με τα πιο πάνω στοιχεία για το σχολικό έτος 1932-33 επικρατέστερη βαθμολόγηση των μαθητών είναι αυτή του «καλώς 6 - 7», ενώ αυτοί που έλαβαν Βαθμό «άριστα 10» αποτελούν το χαμηλότερο ποσοστό.

Στήλη «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ»: Η στήλη αυτή έχει συμπληρωθεί με τους χαρακτηρισμούς «προήχθη», «απερρίφθη» (δεν αναγράφονται πάντα), «απεφοίτησε» για 6 μαθητές (ποσοστό 1,08%)²⁵⁹, «διέκοψε» για 42 μαθητές (ποσοστό 7,58%), «δεν εφοίτησε» για 35 μαθητές (ποσοστό 6,32%), «απεβίωσε» για 1 μαθητή (ποσοστό 0,18%) και «απεσύρθη» για 9 μαθητές (ποσοστό 1,62%), «μετεγράφη» για 11 μαθητές (ποσοστό 1,99%) και «δεν αναγράφεται» για 2 μαθητές (ποσοστό 0,36%).

Θ. Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1933-34

Ο Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1933-34 του Β' Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου εντάσσεται στο τρίτο τεύχος εκ των τριών των Γενικών Ελέγχων των σχολικών ετών 1925 έως 1936. Οι γραμμές συμπλήρωσης είναι 26. Η συμπλήρωσή του αρχίζει από τη σελίδα 69 και ολοκληρώνεται στη σελίδα 94 (έγινε φυλλομέτρηση λόγω μη αναγραφής αριθμού στις σελίδες). Η σειρά της συμπλήρωσης των στηλών σε αυτόν τον Γενικό Έλεγχο τροποποιείται, δηλαδή αρχίζει με τη συμπλήρωση των στοιχείων που αφορούν τη ΣΤ' τάξη και καταλήγει στην Α' τάξη.

Έτσι για τις ΣΤ' και Ε' τάξεις συμπληρώνονται όλες οι αρχικές²⁶⁰ και οι 4 στήλες με όλα τα μαθήματά τους ως εξής: «[Β' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Α' ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Φυσική και Χημεία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική (Απουσίαι)]» - «[Δ' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Β' ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Φυσική και Χημεία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική (Απουσίαι)]» - «[ΒΑΘΜΟΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟΥ ή ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΗΣ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΕΩΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΩΝ 2 ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΤΑΞΕΩΝ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Ιστορία,

²⁵⁸ Τα ποσοστά υπολογίζονται με βάση τους προαχθέντες μαθητές.

²⁵⁹ Ποσοστά επί των εγγραφέντων μαθητών.

²⁶⁰ Οι αρχικές στήλες είναι: «ΑΡΙΘΜΟΙ (ΑΥΞΟΝ, ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ, ΜΑΘΗΤΟΛΟΓΙΟΥ)», «ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΑΘΗΤΟΥ ΚΑΙ ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ ΑΥΤΟΥ», «ΗΛΙΚΙΑ», «ΤΑΞΙΣ».

Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Φυσική και Χημεία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, (Σύνολον απουσιών)]», «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ' ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ», «[ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ' ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμός κατά μαθήματα), ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ (ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ, ΑΡΙΘ.)]» και ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.

Για τις Δ' και Γ' τάξεις συμπληρώνονται πέραν των αρχικών και οι στήλες: «[Α' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[Β' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Α' ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[Γ' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[Δ' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Β' ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ' ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ», «[ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ' ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμός κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ (ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ, ΑΡΙΘ.)]», «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ».

Η στήλη «Απουσίες» συμπληρώνεται μόνο για τη Γ' τάξη.

Για τη Β' τάξη συμπληρώνονται όλες οι αρχικές και οι στήλες: «[Α' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[Β' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Α' ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[Γ' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική (Απουσίες)]», «[Δ' ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Β' ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική (Απουσίες)]», «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ' ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ», «[ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ' ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμός κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική]», «[ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ (ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ, ΑΡΙΘ.)]», «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ».

Για την Α΄ τάξη συμπληρώνονται όλες οι αρχικές και οι στήλες: «[Α΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ωδική]», «[Β΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ωδική]», «[Γ΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ωδική]», «[Δ΄ ΔΙΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 4 ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟΝ ΔΙΑ ΤΑΣ 2 ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμοί κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ωδική]», «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ΄ ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ (συμπληρώνεται σε 6 μόνο μαθητ.)», «[ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ΄ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμός κατά μαθήματα) Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ωδική]», «[ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ (ΟΛΟΓΡΑΦΩΣ, ΑΡΙΘ.)]», «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ».

Κατά την αναγραφή των μαθητών στο συγκεκριμένο Αρχείο, δεν τηρείται πάντα η αλφαβητική σειρά, προτάσσεται το επώνυμο και αναγράφεται το πατρώνυμο για τους περισσότερους μαθητές.

Στο τέλος του Γενικού Ελέγχου του σχολικού έτους 1933-1934 πραγματοποιείται συμπληρωματική εγγραφή μαθητών ως εξής:

Α΄ τάξη: 4 μαθητές

Β΄ τάξη: 5 μαθητές

Γ΄ τάξη: 1 μαθητής

ΣΤ΄ τάξη: 1 μαθητή

Ακολουθεί ο Πίνακας 56 των αποτελεσμάτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 56

Τάξεις	Εγγραφέντες			Μεταγγρ.			Διακόψαντες			Αποβιώσαντες			Φοιτήσαντες μέχρι τέλους του σχ. έτους			Εξετασθέντες			Προαχθέντες	
	App.	Θήλ.	Σύνολ.	App.	Θήλ.	Σύνολ.	App.	Θήλ.	Σύνολ.	App.	Θήλ.	Σύνολ.	App.	Θήλ.	Σύνολ.	App.	Θήλ.	Σύνολ.	App.	Θήλ.
Α΄	77	99	176	-	-	-	13	14	27	-	-	-	64	85	149	64	85	149	30	45
Β΄	70	61	131	1	4	5	11	12	23	1	-	1	57	45	102	57	45	102	39	33
Γ΄	58	71	129	-	2	2	3	1	4	1	-	1	54	68	122	54	68	122	49	57
Δ΄	44	49	93	1	1	2	6	1	7	-	-	-	37	47	84	37	47	84	37	47
Ε΄	26	32	58	2	-	2	1	8	9	-	-	-	23	24	47	23	24	47	21	21
ΣΤ΄	32	23	55	3	-	3	1	4	5	-	-	-	28	19	47	27	19	46	27	19
Σύνολον	307	335	642	7	7	14	35	40	75	2	-	2	263	288	551	262	288	550	203	222

Υπό τον Πίνακα ακολουθεί αναγραφή του τόπου και της ημερομηνίας:
(Εν Περιστερίω τη 18^η Ιουνίου 1934).

Στη συνέχεια υπογράφει η Διευθύντρια Ε. Παπαγιάννη και δίπλα ακριβώς υπογράφουν οι «διδάσκαλοι»: Γ. Καββαδία, Μ. Αναγνωστόπουλος, Α. Παπανικολάου (υπάρχει ένα ακόμα όνομα το οποίο είναι δυσανάγνωστο).

Στήλη «Ηλικία»: Οι μαθητές των οποίων η ηλικία καταγράφεται ανά τάξη, έχουν ως εξής: Για την Α΄ τάξη έχουμε 53 μαθητές των 6 ετών (ποσοστό 30,29%), 49 μαθητές 7 ετών (ποσοστό 28%), 19 μαθητές των 8 ετών (ποσοστό 10,86%), 7 μαθητές των 9 ετών (ποσοστό 4%), 3 μαθητές των 10 ετών (ποσοστό 1,71%), 1 μαθητής των 11 ετών (ποσοστό 0,57%) και για 43 μαθ. δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 24,57%).
Σύνολο: 175 μαθητές (ποσοστό 27,17%)²⁶¹ αντί 176 του Πίνακα αποτελέσματος.

Για τη Β΄ τάξη έχουμε 1 μαθητή των 6 ετών (ποσοστό 0,76%), 38 μαθητές των 7 ετών (ποσοστό 28,79%), 45 μαθητές των 8 ετών (ποσοστό 34,09%), 11 μαθητές των 9 ετών (ποσοστό 8,33%), 1 μαθητή των 10 ετών (ποσοστό 0,76%), 1 μαθητή των 12 ετών (ποσοστό 0,76%), 1 μαθητή των 13 ετών (ποσοστό 0,76%) και για 34 μαθητές δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 25,76%).

Σύνολο: 132 μαθητές (ποσοστό 20,50%) αντί 131 του Πίνακα αποτελέσματος.

²⁶¹ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου εγγεγραμμένων μαθητών.

Για τη Γ' τάξη: 1 μαθητής των 8 ετών (ποσοστό 0,78%), 36 μαθητές των 9 ετών (ποσοστό 27,91%), 41 μαθητές των 10 ετών (ποσοστό 31,78%), 27 μαθητές των 11 ετών (ποσοστό 20,93%), 15 των 12 ετών (ποσοστό 11,63%), 5 μαθητές των 13 ετών (ποσοστό 3,88%) και για 4 μαθητές δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 3,10%).
Σύνολο: 129 μαθητές (ποσοστό 20,03%).

Για τη Δ' τάξη: 16 μαθητές των 9 ετών (ποσοστό 17,02%), 31 μαθητές των 10 ετών (ποσοστό 32,98%), 20 μαθητές των 11 ετών (ποσοστό 21,28%), 10 μαθητές των 12 ετών (ποσοστό 10,64%), 6 μαθητές των 13 ετών (ποσοστό 6,38%), 3 μαθητές των 14 ετών (ποσοστό 3,19%) και για 8 μαθητές δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 8,51%).

Σύνολο: 94 μαθητές (ποσοστό 14,60%), αντί 93 του Πίνακα αποτελέσματος.

Για την Ε' τάξη: 1 μαθητής των 9 ετών (ποσοστό 1,69%), 12 μαθητές των 10 ετών (ποσοστό 20,34%), 28 μαθητές των 11 ετών (ποσοστό 47,46%), 13 μαθητές των 12 ετών (ποσοστό 22,03%), 2 μαθητές των 13 ετών (ποσοστό 3,39%), 2 μαθητές των 14 ετών (ποσοστό 3,39%) και για 1 μαθητή δεν αναγράφεται η ηλικία (ποσοστό 1,69%).

Σύνολο: 59 μαθητές (ποσοστό 9,16%), αντί 58 του Πίνακα αποτελέσματος.

Για τη ΣΤ' τάξη: 21 μαθητές των 12 ετών (ποσοστό 38,18%), 18 μαθητές των 13 ετών (ποσοστό 32,73%), 15 μαθητές των 14 ετών (ποσοστό 27,27%) και 1 μαθητής των 15 ετών (ποσοστό 1,82%).

Σύνολο: 55 μαθητές (ποσοστό 8,54%).

Το γενικό σύνολο των εγγεγραμμένων μαθητών είναι 644 αντί 642 του Πίνακα αποτελέσματος.

Από τα πιο πάνω στοιχεία συμπεραίνουμε ότι οι μαθητές που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στον Γενικό Έλεγχο σχολικού έτους 1933-1934 έχουν ηλικία που κυμαίνεται μεταξύ 6 και 15 ετών.

Παρατηρούμε σημαντική ηλικιακή διακύμανση σε όλες τις τάξεις.

Η πλειοψηφία των μαθητών των τάξεων φαίνεται να συγκεντρώνει τα υψηλότερα ποσοστά στα φυσιολογικά επίπεδα με τάση να φοιτούν σε ηλικία μεγαλύτερη του φυσιολογικού σε κάποιες τάξεις. Παράδειγμα, για την Τρίτη τάξη ηλικιακά φυσιολογικό επίπεδο θεωρείται η ηλικία των 8 ετών. Εδώ βρίσκουμε την ηλικία των 10 ετών να συγκεντρώνει ποσοστό 31,78% που είναι και το υψηλότερο για την τάξη.

Επίσης παρατηρείται φθίνουσα πορεία του αριθμού των εγγεγραμμένων μαθητών του σχολικού έτους 1933-1934 από την Α' προς την Στ' τάξη. Δηλαδή έχουμε Α' τάξη (27,17%) και ακολουθούν η Β' (20,50%), η Γ' (20,03%), η Δ' (14,60%), η Ε' (9,16%) και η ΣΤ' (8,54%).

Το ποσοστό των μαθητών που δεν αναγράφεται η ηλικία τους είναι 13,98% (90 μαθητές) του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού του σχολικού έτους 1933-1934. Ακολουθούν οι ηλικίες των 10 ετών 13,66% (88 μαθητές), των 7 ετών 13,51% (87 μαθητές), των 11 ετών 11,80% (76 μαθητές), των 9 ετών 11,02% (71 μαθητές), των 8 ετών 10,09% (65 μαθητές), των 12 ετών 9,32% (60 μαθητές), των 6 ετών 8,39% (54 μαθητές), των 13 ετών 4,97% (32 μαθητές), των 14 ετών 3,11% (20 μαθητές) και των 15 ετών 0,16% (1 μαθητής).

Οι στήλες «Πατρίς» και «Επάγγελμα πατρός» δεν υπάρχουν επομένως δεν είναι δυνατό να εξαχθούν σχετικά συμπεράσματα.

Στήλες μαθημάτων - βαθμολογία: Πιο πάνω έχουμε καταγράψει τις στήλες των μαθημάτων που έχουν συμπληρωθεί με τη βαθμολογία ανά τάξη και περίοδο. Οι κυριότερες παρατηρήσεις που αποδεσμεύονται μελετώντας τις εν λόγω στήλες είναι οι εξής: Στην Α' τάξη τα μαθήματα που διδάσκονται είναι Θρησκευτικά, Ελληνικά, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία, Ωδική, Γυμναστική.

Για την Β' τάξη η συμπλήρωση των στηλών των μαθημάτων γίνεται όμοια με την συμπλήρωση στην Α' τάξη και επιπρόσθετα διδάσκονται τα μαθήματα Ιχνογραφία, Χειροτεχνία και Γυμναστική.

Για τις Γ' και Δ' τάξεις προστίθενται η Ιστορία και η Φυσική Ιστορία. Για τις πιο πάνω τάξεις, που χαρακτηρίζονται ως οι 4 «κατώτερες τάξεις», οι βαθμολόγηση πραγματοποιείται σε 4 δίμηνα (Α', Β', Γ', και Δ').

Για τις Ε' και ΣΤ' τάξεις, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως οι 2 «ανώτερες τάξεις», η βαθμολόγηση πραγματοποιείται σε 2 εξάμηνα (Α' και Β') σε όλα τα προαναφερόμενα μαθήματα και στο μάθημα της Φυσικής και Χημείας που προστίθεται. Επίσης συμπληρώνεται και η στήλη [ΒΑΘΜΟΣ ΕΤΗΣΙΑΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙ' ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΤΑΞΕΙΣ (Βαθμός κατά μαθήματα)].

Οι μαθητές βαθμολογούνται με αριθμητική βαθμολογία σε τρεις περιόδους με εννεάβαθμη κλίμακα (2,3,4,5,6,7,8,9,10) και στο τέλος υπολογίζεται ο μέσος όρος.

Στήλη «Απουσίες»: Στη στήλη αυτή καταγράφονται οι απουσίες ανά βαθμολογική περίοδο και συμπληρώνεται η στήλη του συνόλου των απουσιών για κάθε ένα μαθητή ξεχωριστά. Δεν υπάρχουν συμπληρωμένες απουσίες στις «ουδόλως προσήλθε», «μετώκησε», «δεν εφοίτησε» και «απεφοίτησε», ενώ άλλοτε μπαίνουν και άλλοτε όχι στις «διέκοψε». Έτσι έχουμε σε σύνολο 589 μαθητών, 292 μαθητές (ποσοστό 49,58%) που φαίνεται ότι δεν έκαναν απουσία, 145 (ποσοστό 24,62%) που έκαναν από 1 έως 9 απουσίες, 129 (ποσοστό 21,90%) που έκαναν από 10 έως 29 απουσίες, 22 (ποσοστό 3,74%) που έκαναν από 30 έως 59 απουσίες και 1 μαθητής που φαίνεται ότι έκανε πάνω από 60 απουσίες (ποσοστό 0,17%).

Κρίνεται φυσιολογικό το αποτέλεσμα με την πλειονότητα των μαθητών να μην κάνει απουσίες, χωρίς να απουσιάζει μικρό ποσοστό που να πραγματοποιήσει πάνω από 30 απουσίες.

Στήλη «ΔΙΑΓΩΓΗ ΚΑΘ' ΟΛΟΝ ΤΟ ΕΤΟΣ»: Στη στήλη της διαγωγής σε αυτό το σχολικό έτος βλέπουμε να συμπληρώνεται χαρακτηρισμός σε 349 μαθητές εκ των οποίων 64 χαρακτηρίζονται με διαγωγή «Κοσμία» (ποσοστό 18,34%), 181 χαρακτηρίζονται με διαγωγή «Αρίστη» (ποσοστό 51,86%), και 104 με διαγωγή «Κοσμιωτάτη» (ποσοστό 29,80%).

Είναι δυνατό να συμπεράνουμε ότι επικρατεί η μη συστηματική καταγραφή της συγκεκριμένης στήλης, καθώς επίσης και να θεωρήσουμε ότι κυριαρχεί η τάση των θετικών χαρακτηρισμών της διαγωγής.

Στήλη «ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ»: Σύμφωνα με τις καταγραφές στο παρόν Αρχείο, αλλά και την τότε ισχύουσα βαθμολογική κλίμακα, συμπληρώνεται η σχετική στήλη ολογράφως και αριθμητικώς ως εξής:

Από το σύνολο των 548 εξετασθέντων μαθητών που φαίνονται καταγεγραμμένοι, προάγονται ή απολύονται 425 (ποσοστό 77,55%) και απορρίπτονται 123 με βαθμό «μετρίως 3» και «μετρίως 4» (ποσοστό 22,45%). Βαθμό «σχεδόν καλώς 5» λαμβάνουν 64 (ποσοστό 15,06%), «καλώς 6» και «καλώς 7» λαμβάνουν 224 (ποσοστό 52,71%), «λίαν καλώς 8» και «λίαν καλώς 9» λαμβάνουν 108 (ποσοστό 25,41%) και «άριστα 10» λαμβάνουν 29 (ποσοστό 6,82%)²⁶².

Σύμφωνα με τα πιο πάνω στοιχεία για το σχολικό έτος 1933-34 επικρατέστερη βαθμολόγηση των μαθητών είναι αυτή του «καλώς 6 - 7», ενώ αυτοί που έλαβαν Βαθμό «άριστα 10» αποτελούν το χαμηλότερο ποσοστό.

Στήλη «ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ»: Η στήλη αυτή έχει συμπληρωθεί με τους χαρακτηρισμούς «προήχθη», «απερρίφθη» (δεν αναγράφονται πάντα), «απεφοίτησε» για 9 μαθητές (ποσοστό 1,40%)²⁶³, «διέκοψε» για 60 μαθητές (ποσοστό 9,32%) αντί 75 του Πίνακα 56, «δεν εφοίτησε» για 22 μαθ. (ποσοστό 3,42%), «απεβίωσε» για 2 μαθητές (ποσοστό 0,31%) και «δεν προσήλθε στις εξετάσεις» για 1 μαθητή (ποσοστό 0,16%), «μετεγράφη» για 1 μαθητή (ποσοστό 0,16%) αντί 14 του Πίνακα 56 και «δεν αναγράφεται» για 1 μαθητή (ποσοστό 0,16%).

²⁶² Τα ποσοστά υπολογίζονται με βάση τους προαχθέντες μαθητές.

²⁶³ Ποσοστά επί των εγγραφέντων μαθητών.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΗΣ (ΒΠΣ)

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΒΠΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1926-1927 ΕΩΣ 1929 - 1930

Τα Βιβλία Πιστοποιητικών Σπουδής σχολικών ετών 1926-27, 1927-28, 1928-29, 1929-30 υπαγορεύτηκαν από τη δυνατότητα της ψηφιοποίησης και της μελέτης αυτών ως μόνα διασωθέντα ΒΠΣ στο Αρχείο του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου για την περίοδο που εξετάζουμε (1925 έως 1936).

Τα πιο πάνω σχολικά έτη είναι καταγεγραμμένα σε δύο τεύχη, η εικόνα των οποίων δεν είναι ακριβώς ίδια. Η διαφορά έγκειται στο ότι τα τρία πρώτα σχολικά έτη (1926-27, 1927-28, 1928-29) αναφέρονται σε καταγραφή μαθητριών (θηλέων), αφού μέχρι το 1929 το συγκεκριμένο Σχολείο λειτουργούσε ως «Προσφυγικόν Δημοτικόν Σχολείον Θηλέων Περιστερίου», όπως περιγράφεται και στη στρογγυλή του σφραγίδα, ενώ από το σχολικό έτος 1929-30 φαίνονται και καταγραφές μαθητών (αρρένων).²⁶⁴

Οι στήλες που έπρεπε να συμπληρωθούν ήταν: «Αριθμός (Αύξων, Αποδεικτικού, Ενδεικτικού, Απολυτηρίου)», «Επώνυμο και όνομα του λαβόντος πιστοποιητικόν μαθητού», «Πατρίς», «Ηλικία», «Επάγγελμα γονέως», «Είδος πιστοποιητικού», «Τάξις εις ην ανήκει ή εξ ης προήχθη», «Χρονολογία εκδόσεως πιστοποιητικού (Ημερ., Μην, Έτος)», «Περίληψις ποιότητος μαθητού [(Βαθμός προόδου (Αριθμητικώς, Ολογράφως), Διαγωγή (ολογράφως), Παρατηρήσεις)]» και «Υπογραφή του λαβόντος το πιστοποιητικόν».

Μερικές επίσης χρήσιμες πληροφορίες για τη κατάσταση των Βιβλίων Πιστοποιητικών Σπουδής είναι ότι δεν τηρείται στην αναγραφή των μαθητών-τριών η αλφαβητική σειρά και δεν αναγράφεται το πατρώνυμο. Τηρείται σειρά ως προς τη χρονολογία εκδόσεως του πιστοποιητικού.

Σχετικά με την βαθμολογική κλίμακα που τηρείται στο Αρχείο που εξετάζουμε γίνεται αναλυτική αναφορά στη συνέχεια.

Α. Βιβλίο Πιστοποιητικού Σπουδής σχολικού έτους 1926-27

Στο Β.Π.Σ σχ. έτους 1926-27 δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Παρατηρήσεις» και «Υπογραφή του λαβόντος το πιστοποιητικόν».

Οι ηλικίες των μαθητριών κατά το σχολικό έτος 1926-27 είναι από 7 έως 13 ετών και λαμβάνουν τίτλο (Ενδεικτικό για τις Α', Β', Γ', Δ', Ε' και Απολυτήριο για τη

²⁶⁴ Βλ. σχετική αναφορά: Τρίτο Μέρος, Δεύτερο Κεφάλαιο (Δ. Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1928-29).

ΣΤ') ως εξής: Για την Α' τάξη: 49 (73,13%)²⁶⁵ μαθήτριες των 7 ετών, 13 (19,40 %) μαθήτριες των 8 ετών, 1 (1,49 %) μαθήτρια των 9 ετών, 2 (2,99 %) μαθήτριες των 10 ετών και 2 (2,99 %) μαθήτριες των 12 ετών. Σύνολο: 67 (33,17 %)²⁶⁶ μαθήτριες.

Για τη Β' τάξη: 2 (4,17 %) μαθήτριες των 7 ετών, 20 (41,67 %) μαθήτριες των 8 ετών, 14 (29,17 %) μαθήτριες των 9 ετών και 12 (25 %) μαθήτριες των 10 ετών. Σύνολο: 48 (23,76 %) μαθήτριες.

Για τη Γ' τάξη: 1 (2,63 %) μαθήτρια των 8 ετών, 17 (44,74 %) μαθήτριες των 9 ετών, 13 (34,21 %) μαθήτριες των 10 ετών, 5 (13,16%) μαθήτριες των 11 ετών και 2 (5,26 %) μαθήτριες των 12 ετών. Σύνολο: 38 (18,81%) μαθήτριες.

Για τη Δ' τάξη: 2 (6,06 %) μαθήτριες των 9 ετών, 19 (57,58 %) μαθήτριες των 10 ετών, 9 (27,27 %) μαθήτριες των 11 ετών και 3 (9,09 %) μαθήτριες των 12 ετών. Σύνολο: 33 (16,34 %) μαθήτριες.

Για την Ε' τάξη: 5 (50%) μαθήτριες των 11 ετών και 5 (50%) μαθήτριες των 12 ετών. Σύνολο: 10 (4,95 %) μαθήτριες.

Για τη ΣΤ' τάξη: 4 (66,67%) μαθήτριες των 12 ετών και 2 (33,33%) μαθήτριες των 13 ετών. Σύνολο: 6 (2,97 %) μαθήτριες.

Το γενικό σύνολο των μαθητριών που φοίτησαν στο «Προσφυγικόν Δημοτικόν Σχολείον Θηλέων Περιστερίου» κατά το σχολικό έτος 1926-27 και λαμβάνουν τίτλο «Ενδεικτικών» είναι 196 (97,03 %) και εκείνες που λαμβάνουν τίτλο «Απολυτήριον» είναι 6 (2,97 %). Σύνολο: 202 μαθήτριες. Επίσης τίτλο «Πιστοποιητικών» λαμβάνουν 4 μαθήτριες και «Αποφοιτήριον» λαμβάνουν 14 μαθήτριες.

Μελετώντας τα παραπάνω δεδομένα προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι μαθήτριες που βρίσκονται εγγεγραμμένες στο ΒΠΣ σχολικού έτους 1926-1927 φέρουν ηλικία που κυμαίνεται μεταξύ 6 και 13 ετών.

Παρατηρούμε σημαντική ηλικιακή διακύμανση σε όλες τις τάξεις, ιδίως στις μικρότερες. Επίσης οι μαθήτριες της Α' τάξης έχουν την πλειοψηφία, με την ηλικία των 7 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό. Το μεγαλύτερο ποσοστό στη Β' τάξη συγκεντρώνει η ηλικία των 8 ετών. Στη Γ' τάξη υπερσχύει η ηλικία των 9 ετών. Το μεγαλύτερο ποσοστό στη Δ' τάξη συγκεντρώνει η ηλικία των 10 ετών, στην Ε' τάξη μοιράζεται η ηλικία των 11 με εκείνη των 12 ετών και στη ΣΤ' τάξη επικρατεί η ηλικία των 12 ετών. Επομένως ο καταμερισμός των μαθητριών ηλικιακά κρίνεται φυσιολογικός εξαιρουμένης της διακύμανσης.

²⁶⁵ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητών κάθε τάξης.

²⁶⁶ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου εγγεγραμμένων μαθητών.

Σχετικά με την πρώτη τάξη μπορεί να συνάγει κανείς κατά συμπερασμό τα εξής: Μετά την πρώτη εγκατάσταση των προσφύγων στην περιοχή (Σεπτέμβριος 1925), οι οποίοι προέρχονταν κυρίως από σχολεία της Αθήνας και του Πειραιά, όπου εκεί προσωρινά διέμειναν,²⁶⁷ στο νεοϊδρυθέν Προσφυγικό Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Περιστερίου φοίτησαν μαθήτριες που είχαν συμπληρώσει το έκτο έτος της ηλικίας τους, χωρίς να έχουν φοιτήσει στο δημοτικό σχολείο. Προφανώς, λόγω ειδικών καταστάσεων που βίωναν οι πρόσφυγες, δεν υπήρχαν διαμορφωμένες συνθήκες και δυνατότητα φοίτησης τα προηγούμενα σχολικά έτη. Αυτή δε η τάξη φιλοξένησε το 33,16% του συνόλου των μαθητριών του Σχολείου κατά το σχολικό έτος 1926-1927.²⁶⁸

Επίσης, παρατηρούμε ότι ο αριθμός των φοιτούντων μαθητριών κατά το εν λόγω σχολικό έτος ακολουθεί απόλυτα φθίνουσα σειρά ανά τάξη, αρχής γενομένης από την πρώτη. Αυτό σημαίνει ότι ο αριθμός των μαθητριών που προηγήθηκε η κανονικότητα της φοίτησής τους ήταν μικρός. Η πρώτη τάξη φιλοξενεί τις περισσότερες μαθήτριες και διαφόρων ηλικιών, αφού μετά την εγκατάστασή τους στο Περιστέρι δημιουργείται η δυνατότητα έναρξης ή συνέχισης της φοίτησης στο Δημοτικό.

Η διαφοροποιημένη από το φυσιολογικό ηλικία φοίτησης των μαθητριών δεν παρατηρείται μόνο στην πρώτη τάξη, αλλά και στις υπόλοιπες. Η κατάσταση αυτή αιτιολογείται από τη μεγάλη αστάθεια των συνθηκών διαβίωσης και διαμονής των προσφύγων. Οι άνθρωποι αυτοί οι οποίοι έχουν πρόσφατη την οδυνηρή πραγματικότητα της εγκατάλειψης των πατρικών εδαφών, είναι γονείς των παιδιών που αποτελούν την πλειονότητα των μαθητριών για το Προσφυγικό Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Περιστερίου κατά το σχολικό έτος που εξετάζουμε (βλ. πίνακας 60).

Σύμφωνα με το Αρχείο του Β.Π.Σ σχολικού έτους 1926-27 έχουμε λήψη «Πιστοποιητικών» και «Αποφοιτηρίων» ως εξής:

Τίτλο «Πιστοποιητικών» λαμβάνουν τέσσερις (4) μαθήτριες τις οποίες ονοματίζουμε με τα αρχικά των ονομάτων τους:²⁶⁹

²⁶⁷ Πβ. Νίκος Θεοδοσίου, Περιστέρι, Η ιστορία..., ό. π., σσ. 85,90-91.

²⁶⁸ Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε ότι η πρώτη εγγραφή του παιδιού στη στοιχειώδη εκπαίδευση έπρεπε να πραγματοποιείται σε ηλικία έξι ετών, όπως όριζαν τα νομοσχέδια του 1889, οι νόμοι ΒΠΕ΄ του 1892, ΒΤΜΘ΄ του 1895, 4397 του 1929 και τα νομοσχέδια του 1913, ενώ η φοίτηση θα έπρεπε να ολοκληρώνεται μέχρι το δέκατο τέταρτο έτος της ηλικίας του. (Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό. π., σσ. 61,64).

²⁶⁹ Η συγκέντρωση και μελέτη των στοιχείων του Αρχείου του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, διεξάγεται σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται από την Αρχή Προστασίας των Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, όπως προβλέπεται και από την με αριθμ. πρωτ. Φ 15/834/189263/Δ1/21-11-2014 έγγραφο του ΥΠΑΙΘ με θέμα: «Άδεια εισόδου». Για τον λόγο αυτό αναγράφουμε τα αρχικά ονόματα όταν αναφερόμαστε σε μαθήτριες και μαθητές του πιο πάνω Σχολείου.

Η **Κ.Σ.Ε** Β΄ τάξη, δέκα ετών, έλαβε το πιστοποιητικό στις 27.06.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 1)
Η **Π.Β.Μ** Γ΄ τάξη, έντεκα ετών, έλαβε το πιστοποιητικό στις 19.09.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 3)
Η **Κ.Δ.Ε** Ε΄ τάξη έντεκα ετών, έλαβε το πιστοποιητικό στις 17. 10.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 4)
Η **Σ.Π.Μ** Ε΄ τάξη, έντεκα ετών, έλαβε το πιστοποιητικό στις 19.09.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 2)

Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο Αρχείο του Σχολείου και συγκεκριμένα στα ΒΠΣ, στα Μαθητολόγια και στους Γενικούς Ελέγχους για τα σχολικά έτη 1925 έως 1936, η φοίτηση των πιο πάνω μαθητριών φαίνεται να εξελίσσεται ως εξής:

Η πρώτη μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Κ.Σ.Ε**, και καταγωγή από τον Τσεσμέ της Μ. Ασίας ή την Κρήνη ή τα Αλάτσατα, με επάγγελμα πατέρα καπνεργάτης ή καπνοπαραγωγός ή γεωργός, σε ηλικία δέκα ετών φαίνεται ότι γράφτηκε στις 28.2.1927 στη δευτέρα τάξη του Προσφυγικού Σχολείου Θηλέων Περιστερίου (Μαθητολόγιο, Αρ. 19/310). Φοίτησε τους μήνες Απρίλιο, Μάιο και Ιούνιο του σχολικού έτους 1926-27. Μέσα σε αυτό το τρίμηνο πραγματοποιεί (33) απουσίες. Σύμφωνα με την ισχύουσα εκπαιδευτική νομοθεσία της τότε εποχής, προβλέπονταν να μεταβαίνει ο μαθητής από την μία κλάση (τάξη) στην επομένη εφόσον ο δάσκαλος έκρινε ότι ο μαθητής είναι ικανός να προαχθεί.²⁷⁰ Στην περίπτωση της πιο πάνω μαθήτριας, λαμβάνοντας υπόψη και τη μικρή διάρκεια της φοίτησής της, κρίθηκε μη προακτέα, βαθμολογήθηκε με βαθμό «μετρίως 3» και η διαγωγή της χαρακτηρίστηκε «κοσμία» (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 62). Στις 27.6.1927 λαμβάνει το Πιστοποιητικό Σπουδών και επανέρχεται στις 16.2.1928 προς εγγραφή, κάνοντας χρήση Αποφοιτηρίου που έλαβε από το 1ον Θηλέων Χίου (Μαθητολόγιο, Αρ. 355). Επαναλαμβάνει τη φοίτηση στη Δευτέρα τάξη και προάγεται με απουσίες (4), βαθμό «λίαν καλώς 5» και διαγωγή κοσμία (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 193).

Το σχολικό έτος 1928-29 εγγράφεται στην Τρίτη τάξη στο ίδιο Σχολείο (Μαθητολόγιο, Αρ. 211), την οποία ολοκληρώνει με βαθμό «λίαν καλώς 5», απουσίες 5 και διαγωγή κοσμία (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 33).

Το σχολικό έτος 1929-30 εγγράφεται στη Τετάρτη τάξη, στο ίδιο Σχολείο (Μαθητολόγιο, Αρ.31/ 391) και προάγεται για την επόμενη τάξη με βαθμό «καλώς 7» και απουσίες 16 (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 351).

Στις 15.9.1930 εγγράφεται στη Πέμπτη τάξη, στο ίδιο Σχολείο (Μαθητολόγιο, Αρ. 21). Βαθμολογείται μόνο για το Α΄ εξάμηνο του σχολικού έτους 1930-31 και κατόπιν αποφοιτά, διακόπτει την φοίτηση) (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 449).

Οι πιο πάνω διακυμάνσεις στη φοίτηση της μαθήτριας δηλώνουν αστάθεια στην κοινωνική και οικογενειακή της διαδρομή, λογική για τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ζούσαν οι πρόσφυγες την εποχή που εξετάζουμε, καθώς είναι πρόσφυγας και η ίδια, προερχόμενη από περιοχή της Μ. Ασίας, όπως ήδη

²⁷⁰ Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό.π., σ. 64.

αναφέρθηκε. Η διακοπή της φοίτησης στην Ε΄ τάξη, σε συνδυασμό και με την ύπαρξη μικρότερων αδερφιών στην οικογένεια, όπως φαίνεται από το ερευνώμενο Αρχείο, τα οποία συνεχίζουν τη φοίτηση στα επόμενα έτη (**Κ. Μ.** Τετάρτη τάξη, σχ. έτος 1931-32/ Γενικός Έλεγχος, Αρ. 435. **Κ. Δ.** Τρίτη τάξη, σχ. έτος 1932-33/ Γενικός Έλεγχος, Αρ. 317), μας οδηγούν σε συμπεράσματα που σχετίζονται με διαρροή μαθητών για βιοποριστικούς ή άλλους προσωπικούς λόγους.

Επίσης, κατά την προσπάθεια να ερευνηθεί η εξέλιξη της φοίτησης της παραπάνω μαθήτριας, γίνεται η διαπίστωση της αλλαγής του τρόπου βαθμολόγησης των μαθητών στο δημοτικό σχολείο, όπου μέχρι το σχολικό έτος 1928 -1929 εφαρμόζεται η εξής βαθμολογική κλίμακα: 3 (Μετρίως), όπου γίνεται απόρριψη και 4 (Καλώς), 5 (Λίαν Καλώς), 6 (Άριστα) όπου γίνεται προαγωγή στην επόμενη τάξη. Η πιο πάνω διαίρεση ακολουθεί τη σχετική νομοθεσία που καθιερώθηκε το 1912 και που πρόβλεπε εξάβαθμη βαθμολογική κλίμακα στο δημοτικό σχολείο (1 έως 6), καθώς επίσης και την διεξαγωγή γραπτών τριμηνιαίων εξετάσεων για τους μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων. Από το σχολικό έτος 1929-1930 αλλάζει η βαθμολογική κλίμακα και τροποποιείται ως εξής: 4 (Μετρίως), όπου γίνεται απόρριψη και 5 (Σχεδόν Καλώς), 6 (Καλώς), 7 (Καλώς), 8 (Λίαν Καλώς), 9 (Λίαν Καλώς), 10 (Άριστα)²⁷¹ όπου γίνεται προαγωγή στην επόμενη τάξη.²⁷²

Η δεύτερη μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Π.Β.Μ.**, της οποίας η καταγωγή είναι από την Κωνσταντινούπολη και με επάγγελμα πατέρα «εργατικός», φαίνεται να εγγράφεται στις 15.9.1926, σε ηλικία 11 ετών, στην Τρίτη τάξη του Προσφυγικού Σχολείου Θηλέων Περιστερίου (Μαθητολόγιο, Αρ. 7/29) στην οποία και φοίτησε κατά το σχολικό έτος 1926-1927. Πραγματοποιεί (15) απουσίες και η διαγωγή της χαρακτηρίζεται «κοσμία». Δεν προάγεται στην επόμενη τάξη βαθμολογούμενη με βαθμό «μετρίως 3» (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 10/8). Λαμβάνει το Πιστοποιητικό Σπουδών στις 19.9.1927. Από τότε δεν εμφανίζεται με νέα εγγραφή στο Αρχείο του Σχολείου.

Από τα πιο πάνω στοιχεία φαίνεται ότι υπάρχει ήδη ηλικιακή απόκλιση της μαθήτριας από το κανονικό κατά δύο έτη, κάτι το οποίο παραπέμπει στην περιπέτεια της προσφυγιάς. Η μικρή διάρκεια φοίτησής της, όπως αποδεικνύεται από το Αρχείο του Σχολείου, δηλώνει αστάθεια και αβεβαιότητα του τόπου και τρόπου διαβίωσης των οικογενειών των νεοεγκατεστημένων προσφύγων του Περιστερίου. Η αστάθεια αυτή αποτυπώνεται και στο ανεπιτυχές αποτέλεσμα της φοίτησης της μαθήτριας τόσο σε μαθησιακό επίπεδο όσο και σε επίπεδο διαγωγής.

Η τρίτη μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Κ.Δ.Ε.**, με καταγωγή από την Αδριανούπολη και ορφανή, φαίνεται να γράφτηκε στις 30.9.1926, σε ηλικία 11

²⁷¹ Η μετάβαση από τη μία στην άλλη κλίμακα βαθμολόγησης φαίνεται και από τους Γενικούς Ελέγχους του Αρχείου του Σχολείου που ερευνώ.

²⁷² Ι. Κανάκης, «Η παραδοσιακή και σύγχρονη αντίληψη για την αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών», Σχολείο και ζωή, τ. 10, 1988, σσ. 274-275.

ετών, στην Πέμπτη τάξη (ηλικιακή κανονικότητα) του Προσφυγικού Σχολείου Θηλέων Περιστερίου (Μαθητολόγιο, Αρ. 15/220), στην οποία και φοίτησε κατά το σχολικό έτος 1926-1927. Πραγματοποιεί (53) απουσίες, η διαγωγή της χαρακτηρίζεται «Αρίστη», ενώ δεν προάγεται στην επόμενη τάξη βαθμολογούμενη με βαθμό «μετρίως 3» (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 4). Λαμβάνει το Πιστοποιητικό Σπουδών στις 17.10.1927. Από τότε δεν εμφανίζεται με νέα εγγραφή στο Αρχείο του Σχολείου. Η διάρκεια φοίτησης και αυτής της μαθήτριας είναι μικρή, ενώ συγκεντρώνει μεγάλο σχετικά αριθμό απουσιών. Το γεγονός αυτό δηλώνει τη ρευστότητα και μεταβλητότητα των συνθηκών διαβίωσης της οικογένειας, πράγμα που δικαιολογεί το ανεπιτυχές αποτέλεσμα φοίτησης, με άριστη όμως διαγωγή.

Η τέταρτη μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Σ.Π.Μ**, με καταγωγή από την Αθήνα και με πατέρα υπάλληλο στο επάγγελμα, φαίνεται να γράφτηκε στις 30.9.1926, σε ηλικία 11 ετών, στην Πέμπτη τάξη (ηλικιακή κανονικότητα) του Προσφυγικού Σχολείου Θηλέων Περιστερίου (Μαθητολόγιο, Αρ. 17/229), στην οποία δε φαίνεται να φοιτά κατά το σχολικό έτος 1926 - 1927 (δεν υπάρχει βαθμολόγηση στον Γενικό Έλεγχο 1926-27, Αρ. 5). Έλαβε το Πιστοποιητικό Σπουδών στις 19.09.1927. Έκτοτε δεν εμφανίζεται με νέα εγγραφή στο Αρχείο του Σχολείου. Η μη δυνατότητα φοίτησης της μαθήτριας αναδεικνύει άλλη μια φορά τις τεράστιες δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι κάτοικοι τις περιοχής Περιστερίου, είτε ήταν πρόσφυγες είτε όχι, όπως η συγκεκριμένη μαθήτρια που δε βεβαιώνεται προσφυγική καταγωγή και προέρχεται από σχολείο των Αθηνών.

Τίτλο «**Αποφοιτήριο**» λαμβάνουν δέκα τέσσερις (14) μαθήτριες ως εξής:
Η **Σ.Σ.Σ.** Α' τάξη, 7 ετών, έλαβε το αποφοιτήριο στις 5.12.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 15).
Η **Κ.Ι.Σ.** Β' τάξη, 8 ετών, έλαβε το αποφοιτήριο στις 21.10.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 6).
Η **Μ.Π.Δ.** Β' τάξη, 8 ετών, έλαβε το αποφοιτήριο στις 21. 10.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 7).
Η **Π.Χ.** Β' τάξη, 8 ετών, έλαβε το αποφοιτήριο στις 16. 10.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 17).
Η **Α.Λ.Α.** Β' τάξη, 8 ετών, έλαβε το αποφοιτήριο στις 10. 4.1928 (ΒΠΣ, Αρ. 18).
Η **Γ. Α.** Γ' τάξη, 9 ετών, έλαβε το αποφοιτήριο στις 17. 11.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 13).
Η **Κ.Ι.Κ.** Δ' τάξη, 10 ετών, έλαβε το αποφοιτήριο στις 21. 10.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 5).
Η **Σ.Κ.Χ** Δ' τάξη, 12 ετών, έλαβε το αποφοιτήριο στις 21. 10.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 8).
Η **Σ.Χ.** Δ' τάξη, 12 ετών, έλαβε το αποφοιτήριο στις 5. 12.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 14).
Η **Κ.Γ.Α.** Δ' τάξη, 11 ετών, έλαβε το αποφοιτήριο στις 5. 12.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 16).
Η **Κ.Γ.Ε.** Ε' τάξη, 12 ετών, έλαβε το αποφοιτήριο στις 20. 10.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 9).
Η **Δ.Δ.Ε.** Ε' τάξη, 12 ετών, έλαβε το αποφοιτήριο στις 20. 10.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 10).
Η **Μ.Β.Μ.** Ε' τάξη, 11 ετών, έλαβε το αποφοιτήριο στις 25. 10.1927 (ΒΠΣ, Αρ.11).
Η **Π.Σ.Δ.** Ε' τάξη, 10 ετών, έλαβε το αποφοιτήριο στις 1. 11.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 12).

Από την έρευνα που διενεργήθηκε στο Αρχείο του Σχολείου και συγκεκριμένα στα ΒΠΣ, στα Μαθητολόγια και στους Γενικούς Ελέγχους, η φοίτηση

των πιο πάνω μαθητριών εξελίσσεται ως εξής: Η πρώτη μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Σ.Σ.Σ.**, έχει καταγωγή από την Κωνσταντινούπολη. Το επάγγελμα του πατέρα είναι «ξυλουργός». Φαίνεται να γράφτηκε στις 29.10.1927, σε ηλικία 7 ετών (Μαθητολόγιο, Αρ. 331) στην Πρώτη τάξη, στην οποία δε φαίνεται να φοιτά κατά το σχολικό έτος 1927-1928 (δεν εμφανίζονται στοιχεία της μαθήτριας στον Γενικό Έλεγχο). Έλαβε Αποφοιτήριο στις 5.12.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 15).

Έκτοτε για αυτή τη μαθήτρια δεν υπάρχει νέα εγγραφή στο Αρχείο του Σχολείου. Είναι δυνατό να υποθέσουμε ότι η αδυναμία φοίτησης και η λήψη αποφοιτηρίου απορρέει από λόγους που συνδέονται με το προσφυγικό ζήτημα, που χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη εποχή στο Περιστέρι και που καλλιεργούν το φαινόμενο της σχολικής διαρροής.

Η δεύτερη μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Κ.Ι.Σ.**, έχει καταγωγή από τη Σμύρνη [ή τις Κυδωνίες] της Μ. Ασίας (κατά κάποιες καταγραφές) και είναι ορφανή. Φαίνεται να γράφτηκε τα σχολικά έτη 1925-26 και 1926-27 σε ηλικία 6 και 7 ετών αντίστοιχα στην Πρώτη τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 31 και 188) στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου και να λαμβάνει τίτλο με άριστα (6) και για τα δύο αυτά σχολικά έτη στην ίδια τάξη, αυτή της Πρώτης (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 31 και 71 αντίστοιχα).

Στις 29 Σεπτεμβρίου του 1927 εγγράφεται στην Δευτέρα τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 159) στο ίδιο Σχολείο, στην οποία τάξη φαίνεται ότι φοίτησε μικρό χρονικό διάστημα, λιγότερο του μηνός (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 145, εγγραμμένη με ελαφρώς τροποποιημένο επώνυμο και με την ένδειξη «ουδόλως προσήλθε»). Στις 21 Οκτωβρίου του 1927 λαμβάνει αποφοιτήριο (ΒΠΣ, Αρ. 6).

Εμφανίζεται πάλι κατά το σχολικό έτος 1929-30 εγγεγραμμένη στην Τετάρτη τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 322) σε ηλικία πλέον δέκα ετών, προερχόμενη από το Α΄ Θηλέων Πατρών. Φαίνεται ότι το σχολικό έτος 1928-29 φοίτησε στο πιο πάνω σχολείο της Πάτρας. Στην Τετάρτη τάξη λαμβάνει τίτλο με βαθμό «λίαν καλώς» εννέα (9) και οι απουσίες που καταγράφονται είναι «19». Εδώ παρατηρείται, όπως και πιο πάνω, η αλλαγή του τρόπου βαθμολόγησης στο δημοτικό σχολείο από το σχολικό έτος 1929-30.

Η πιο πάνω μαθήτρια συνεχίζει να φοιτά στο ίδιο σχολείο κατά τα σχολικά έτη 1930-31 (Μαθητολόγιο, Αρ. 360), 1931-32 (Μαθητολόγιο, Αρ. 234) στην Πέμπτη από όπου προάγεται με βαθμό 9 (Λίαν Καλώς) (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 460) και Έκτη τάξη αντίστοιχα από όπου απολύεται με βαθμό «Οκτώ» και διαγωγή «Κοσμιωτάτη» (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 598).²⁷³

Η επανάληψη της ίδιας τάξης (Πρώτης) που πραγματοποιήθηκε από το συγκεκριμένο Σχολείο, χωρίς τη διαδικασία της απόρριψης, είναι φαινόμενο

²⁷³ Στους Γενικούς Ελέγχους του υπό έρευνα Αρχείου στη στήλη «Γενική διαγωγή» καταγράφεται (όχι πάντα) η διαγωγή των μαθητριών και μαθητών με τους χαρακτηρισμούς «Κοσμία», «Κοσμιωτάτη» και «Αρίστη».

παράξενο και ανεξήγητο. Ίσως εκ παραδρομής έγινε λάθος καταγραφή, κάτι που συνδυάζεται με την ρευστότητα της κατάστασης και της προσπάθειας των υπαλλήλων-εκπαιδευτικών του νεοσύστατου προσφυγικού Σχολείου του οικισμού του Περιστερίου να οργανώσουν συνθήκες κανονικότητας για τους ταλαιπωρημένους μαθητές τους και τις οικογένειές τους.

Η τρίτη μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Μ.Π. Δ.**, έχει καταγωγή από τη Σμύρνη [ή τη Μυτιλήνη] (κατά κάποιες καταγραφές) και το επάγγελμα του πατέρα είναι «έμπορος».

Φαίνεται να γράφτηκε στις 14. 3. 1927 στην Πρώτη τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 315) στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου και να λαμβάνει τίτλο με άριστα (6) και διαγωγή κοσμία (Γενικός Έλεγχος, Αρ.125). Παρατηρείται φοίτηση περίπου τριών μηνών σε αυτή την τάξη. Μάλλον πρόκειται για την πρώτη εγγραφή της μαθήτριας, αφού συνοδεύεται από τον χαρακτηρισμό «το πρώτον» στη στήλη του Μαθητολογίου «Σχολείον εξ ου προέρχεται».

Στη συνέχεια η μαθήτρια αυτή στις 4.10.1927 εγγράφεται στη Δευτέρα τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ 176) στο ίδιο Σχολείο. Στην τάξη αυτή δε φαίνεται να φοιτά, ενώ στον Γενικό Έλεγχο και στον αριθμό 181 υπάρχει ο χαρακτηρισμός «απεσύρθη δεν παρουσιάσθη διόλου».

Αποφοιτήριο λαμβάνει στις 21 Οκτωβρίου του 1927 (ΒΠΣ, Αρ. 7).

Πέρα του φαινομένου της σχολικής διαρροής παρατηρούμε για την πιο πάνω μαθήτρια καταγραφή ολιγόμηνης φοίτησης και προβιβασμός στην επόμενη τάξη, γεγονός ανεξήγητο για τα σημερινά δεδομένα.

Η τέταρτη μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Π.Χ.**, έχει καταγωγή από τη Σμύρνη και είναι ορφανή. Φαίνεται να γράφτηκε στις 23. 9. 1926 στην Πρώτη τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ.137) στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου. Λαμβάνει τίτλο με καλώς (4) και απουσίες 5 (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 51).

Στη συνέχεια η μαθήτρια αυτή στις 11 . 10. 1927 εγγράφεται στη Δευτέρα τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 301). Δύο περίπου μήνες μετά στις 16 Δεκεμβρίου του 1927 λαμβάνει αποφοιτήριο (ΒΠΣ, Αρ. 17). Στην τάξη αυτή δε φαίνεται να φοιτά, ενώ στον Γενικό Έλεγχο και στον αριθμό 182 υπάρχει ο χαρακτηρισμός «απεσύρθη λόγω μετοικήσεως».

Στην πιο πάνω μαθήτρια, αλλά και στις προηγούμενες, παρατηρούμε να γίνονται εγγραφές προς φοίτηση στην επόμενη τάξη σε διάφορες χρονικές στιγμές κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους. Επίσης, στην προκειμένη περίπτωση ενισχύεται η παρατήρηση για την ευμετάβλητη κατάσταση διαμονής αρκετών κατοίκων στο Περιστέρι μετακομίζοντας ή μετοικώντας.

Η πέμπτη μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Α.Λ.Α.**, έχει καταγωγή από τη Σμύρνη [ή από την Αθήνα] (κατά κάποιες καταγραφές) και το επάγγελμα του πατέρα είναι «κηπουρός». Γράφτηκε στις 28. 2. 1927 στην Πρώτη τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 309) στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου και λαμβάνει τίτλο με Άριστα (6) (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 121).

Παρά τη σύντομη φοίτησή της στην Πρώτη τάξη (περίπου τρεις μήνες), όπως διαπιστώσαμε, λαμβάνει τίτλο και μάλιστα με «Άριστα». Αποκλείουμε την περίπτωση να προέρχεται ως μεταγραφόμενη από άλλο σχολείο και τούτο γιατί σε όλες τις εγγραφές του Μαθητολογίου στην Πρώτη τάξη αναγράφεται η ένδειξη «Το πρώτον», που προφανώς αναφέρεται στην πρώτη εγγραφή. Στη συνέχεια η ίδια μαθήτρια στις 30.9.1927 εγγράφεται στην Δευτέρα τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 170). Δεν υπάρχει καταγραφή στο Φύλο Γενικού Ελέγχου σε αυτή την τάξη, ενώ στις 10 Απριλίου του 1928 λαμβάνει αποφοιτήριο (ΒΠΣ, Αρ. 18).

Η ολοκλήρωση της φοίτησης της πιο πάνω μαθήτριας της Πρώτης τάξης εντός τριμήνου, δημιουργεί εύλογα το ερώτημα περί κανονικότητας και νομιμότητας του παραπάνω φαινομένου.

Η έκτη μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Γ. Α.**, έχει καταγωγή από Λιόσα [ή Αθήνα ή Σεπόλια] και το επάγγελμα του πατέρα είναι κηπουρός, κτηματίας ή εργατικός. Γράφτηκε στις 2. 11. 1927 στην Γ' τάξη και σε ηλικία 9 ετών (Μαθητολόγιο, Αρ. 333) στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου, προερχόμενη από το σχολείο των Σεπολίων και δεκαπέντε μέρες μετά στις 17.11.1927 λαμβάνει αποφοιτήριο (ΒΠΣ, Αρ. 13 και Γενικός Έλεγχος, Αρ. 259).

Το επόμενο σχολικό έτος 1928-29 σε ηλικία 10 ετών, εμφανίζεται εγγεγραμμένη στη Δ' τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 287). Πραγματοποιεί 16 απουσίες και με διαγωγή «κοσμία» δεν προάγεται, βαθμολογούμενη «μετρίως 3» (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 28). Έκτοτε δεν εμφανίζεται στο Αρχείο του Σχολείου.

Στον Γενικό Έλεγχο, Αρ. 259 φαίνεται μια προφανώς λανθασμένη καταγραφή ηλικίας για το σχολικό έτος 1927-28 (8 έτη, ενώ έκανε εγγραφή 9 ετών, Μαθητολόγιο, Αρ. 333). Και αυτή η μαθήτρια πραγματοποιεί μια σύντομη μαθητική διαδρομή στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου.

Η έβδομη μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Κ.Ι.Κ.**, έχει καταγωγή από τη Σμύρνη και είναι ορφανή. Κατά το σχολικό έτος 1925-1926 εγγράφεται στη Β' τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 80) στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου και λαμβάνει τίτλο βαθμολογούμενη άριστα (6) και διαγωγή κοσμιωτάτη (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 80).

Στις 25.9.1926 σε ηλικία 10 ετών γράφεται στη Γ' τάξη του ίδιου Σχολείου, προερχόμενη από το σχολείο των Σεπολίων, προφανώς μετά από μετεγγραφή και

επανεγγραφή μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα (Μαθητολόγιο, Αρ. 148). Λαμβάνει τίτλο άριστα (6) και διαγωγή κοσμία (Γενικός Έλεγχος, Άρ. 30).

Στις 30.9.1927, σε ηλικία 10 ετών (η ηλικία σε αυτή την τάξη συμπίπτει με εκείνη της προηγούμενης, προφανώς από λάθος καταγραφή) γράφεται στην Δ΄ τάξη του Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Θηλέων Περιστερίου (Μαθητολόγιο, Αρ. 160) και είκοσι μία μέρες μετά στις 21.10.1927 λαμβάνει αποφοιτήριο (ΒΠΣ, Αρ. 5). Το σχολικό έτος 1929-30, σε ηλικία 12 ετών, γράφεται στην Έκτη τάξη του ίδιου Σχολείου (Μαθητολόγιο, Αρ. 398), αλλά δε φοίτησε (Γενικός Έλεγχος, Άρ. 398). Το σχολικό έτος 1930-31, γράφεται και πάλι στην Έκτη τάξη του ίδιου Σχολείου (Μαθητολόγιο, Αρ. 361) και απολύεται με γενικό βαθμό προόδου Άριστα (10) (Γενικός Έλεγχος, Άρ. 502).

Παρατηρούμε ότι έχουμε ταυτόχρονη λήψη αποφοιτηρίων από την πιο πάνω μαθήτρια και από την μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Κ.Ι.Σ.**, για την οποία αναφερθήκαμε προηγουμένως. Πρόκειται για αδερφές κάτι που προκύπτει από τα καταγραφέντα στοιχεία τους.

Φαίνεται ότι μετά την αποφοίτηση των αδερφών πραγματοποιήθηκε μετοικεσία, προφανώς στην Πάτρα. Το στοιχείο αυτό προκύπτει από την εγγραφή της **Κ.Ι.Σ.** κατά το σχολικό έτος 1929-30 στην Τετάρτη τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 322) στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου, προερχόμενη από το Α΄ Θηλέων Πατρών. Έτσι δικαιολογείται η μη φοίτηση της μαθήτριας στο Σχολείο του Περιστερίου κατά τα σχολικά έτη 1927-28 και 1928-29.

Πάλι διαπιστώνουμε λανθασμένη καταγραφή στην ηλικία, καθώς επίσης και μετακινήσεις – μετοικεσίες της οικογένειας. Συναντούμε επίσης και εδώ την αλλαγή του τρόπου βαθμολόγησης των μαθητών στο δημοτικό σχολείο (σχ. έτος 1930-31).

Η όγδοη μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Σ.Κ.Χ.**, έχει καταγωγή από τη Σμύρνη και το επάγγελμα του πατέρα είναι «εργατικός». Κατά το σχολικό έτος 1925-1926 γράφεται στη Β΄ τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 88) στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου και λαμβάνει τίτλο βαθμολογούμενη λίαν καλώς (5) και διαγωγή κοσμιωτάτη (Γενικός Έλεγχος, Άρ. 88). Στις 30.9.1926, σε ηλικία 10 ετών γράφεται στην Γ΄ τάξη του ίδιου Σχολείου (Μαθητολόγιο, Αρ. 232). Προάγεται λαμβάνοντας βαθμολογία καλώς (4) και διαγωγή κοσμία (Γενικός Έλεγχος, Άρ. 52). Στις 15.9.1927 σε ηλικία 11 ετών γράφεται και πάλι στην Γ΄ τάξη του ίδιου Σχολείου (Μαθητολόγιο, Αρ. 232). Στις 21.10.1927 λαμβάνει αποφοιτήριο (ΒΠΣ, Αρ. 8) με καταγραφή στον Γενικό Έλεγχο της ένδειξης «απεφοίτησε» και διαγωγή «κοσμία» (Γενικός Έλεγχος Άρ. 266).

Η επανεγγραφή της μαθήτριας στη Γ΄ τάξη είναι γεγονός παράξενο, αφού κατά το προηγούμενο σχολικό έτος έγινε η προαγωγή της προκειμένου να φοιτήσει στην επόμενη τάξη.

Η ένατη μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Σ.Χ.**, έχει καταγωγή από την Κωνσταντινούπολη και το επάγγελμα του πατέρα είναι «ξυλουργός». Στις 27.10.1927, ετών 12, γράφεται στη Τετάρτη τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 329), στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου, προερχόμενη από το «Λύκειον Φ. Ξυρμπά». Αφού φοίτησε σαράντα μέρες (Γενικός Έλεγχος, Άρ. 306), λαμβάνει αποφοιτήριο στις 5.12.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 14).

Εξαιρετικά σύντομη η φοίτηση της μαθήτριας στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου.

Η δέκατη μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Κ.Γ.Α.**, έχει καταγωγή από την Σμύρνη [ή την Πέργαμο] και το επάγγελμα του πατέρα είναι «υπάλληλος» [ή «ορφανή»] κατά άλλες καταγραφές. Στις 23.9.1926 ετών 10, γράφεται στη Δ' τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 124), στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου, προερχόμενη από το 3^ο Σχολείο Αθηνών. Κατά τη διάρκεια του σχ. έτους 1926-27 πραγματοποιεί 20 απουσίες και δεν προάγεται, βαθμολογούμενη «μετρίως 3» και διαγωγή «κοσμία» (Γενικός Έλεγχος, Άρ. 21). Στις 29 Σεπτεμβρίου του επόμενου σχολικού έτους εγγράφεται και πάλι στη Δ' τάξη, στο ίδιο Σχολείο (Μαθητολόγιο, Αρ. 162) και σε τρεις μήνες περίπου στις 5.12.1927 (ΒΠΣ, Αρ. 16), λαμβάνει Αποφοιτήριο.

Παρατηρούμε και σε αυτή τη μαθήτρια σύντομη και ανεπιτυχή φοίτηση στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου.

Η ενδέκατη μαθήτρια με αρχικά ονόματος **Κ.Γ.Ε.**, έχει καταγωγή από την Προύσα και είναι ορφανή. Στις 17.9.1926 σε ηλικία δώδεκα ετών γράφεται στη Δ' τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 74), στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου, προερχόμενη από το 19^ο Σχολείο Αθηνών. Κατά τη διάρκεια του σχ. έτους 1926-27 πραγματοποιεί 12 απουσίες και προάγεται με βαθμό «Άριστα 6» και διαγωγή «Κοσμία» (Γενικός Έλεγχος, Άρ. 15).

Στις 4 Οκτωβρίου του επόμενου σχ. έτους, σε ηλικία και πάλι δώδεκα ετών (προφανώς λάθος εκ παραδρομής), εγγράφεται στο ίδιο Σχολείο στην Ε' τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 203).

Δέκα έξη μέρες αργότερα, στις 20.10.1927 λαμβάνει αποφοιτήριο (ΒΠΣ, Αρ. 9). Παρά τη λήψη αποφοιτηρίου φαίνεται να ολοκληρώνει τη φοίτησή της κατά τη διάρκεια της ίδιας σχολικής χρονιάς στην Πέμπτη τάξη και να προάγεται με βαθμό «Καλώς 4» και διαγωγή «Κοσμία» (Γενικός Έλεγχος, Άρ. 321).

Το σχολικό έτος 1928-29 σε ηλικία 13 ετών εγγράφεται στη ΣΤ' τάξη του ίδιου Σχολείου (Μαθητολόγιο, Αρ. 348) και απολύεται με γενικό βαθμό προόδου Άριστα (6), απουσίες 16 και διαγωγή «Κοσμία» (Γενικός Έλεγχος, Άρ. 7).

Παρατηρούμε σε αυτή τη μαθήτρια αναντιστοιχία μεταξύ ηλικίας και τάξης εγγραφής, καθώς και ότι εμφανίζεται το επόμενο σχολικό έτος με την ίδια ηλικία. Επίσης, φαίνεται να συνεχίζει τη φοίτησή της στην Πέμπτη τάξη παρά τη λήψη Αποφοιτηρίου.

Η δωδέκατη μαθήτρια, με αρχικά ονόματος **Δ.Δ.Ε.**, έχει καταγωγή από τη Σμύρνη [ή από την Αττάλεια] και είναι ορφανή ή με επάγγελμα πατρός «Ιδ. Υπάλληλος», κατά κάποιες καταγραφές. Στις 30.9.1926 σε ηλικία δώδεκα ετών γράφεται στη Δ' τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 211) στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου, προερχόμενη από το 10^ο Σχολείο Αθηνών. Κατά τη διάρκεια του σχ. έτους 1926-27 πραγματοποιεί 12 απουσίες και προάγεται με βαθμό «Άριστα 6» και διαγωγή «Κοσμία» (Γενικός Έλεγχος, Άρ. 33).

Στις 4.10.1927 σε ηλικία 12 ετών γράφεται στην Ε' τάξη του ίδιου Σχολείου (Μαθητολόγιο, Αρ. 200). Δέκα έξη μέρες αργότερα, στις 20.10.1927 λαμβάνει Αποφοιτήριο (ΒΠΣ Αρ. 10). Παρά τη λήψη Αποφοιτηρίου φαίνεται να ολοκληρώνει τη φοίτησή της κατά τη διάρκεια της ίδιας σχολικής χρονιάς στην Ε' τάξη, αλλά να μη προάγεται, λαμβάνοντας βαθμολογία μετρίως (3) και διαγωγή κοσμία (Γενικός Έλεγχος, Άρ. 318).

Η μαθήτρια αυτή, όπως και οι άλλες που έχουν προηγηθεί, φαίνεται να προέρχεται από σχολείο των Αθηνών. Υπάρχει αναντιστοιχία μεταξύ ηλικίας και τάξης εγγραφής, ενώ συνεχίζει τη φοίτηση στην Ε' τάξη παρά τη λήψη Αποφοιτηρίου. Πάλι συναντούμε καταγραφή ίδιας ηλικίας σε διαφορετικά σχολικά έτη.

Η δέκατη τρίτη μαθήτρια, με αρχικά ονόματος **Μ.Β.Μ.** (με μια μικρή τροποποίηση του επιθέτου της σε κάποιες καταγραφές), έχει καταγωγή από τη Σμύρνη και είναι ορφανή [ή με επάγγελμα πατρός «Γεωργός»], κατά κάποιες καταγραφές. Στις 25.9.1926 σε ηλικία 11 ετών γράφεται στη Ε' τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 13/147) στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου, προερχόμενη από το Σχολείο των Σεπολίων. Κατά τη διάρκεια του σχ. έτους 1926-27 πραγματοποιεί 42 απουσίες, ενώ δεν προάγεται λαμβάνοντας βαθμό «Μετρίως 3» και διαγωγή «Αρίστη» (Γενικός Έλεγχος, Άρ. 1).

Στις 22.9.1927 σε ηλικία 11 ετών γράφεται και πάλι στην Ε' τάξη του ίδιου Σχολείου (η καταγραφή αναφέρει Β' τάξη, προφανώς λάθος εκ παραδρομής (Μαθητολόγιο, Αρ. 92). Ένα μήνα περίπου αργότερα, στις 25.10.1927, λαμβάνει αποφοιτήριο (ΒΠΣ, Αρ. 11) και τερματίζει τη φοίτησή της τουλάχιστον σε αυτό το σχολείο (Γενικός Έλεγχος, Άρ. 328).

Για τη μαθήτρια αυτή παρατηρούμε λάθος καταγραφή σε ηλικία και τάξη. Επίσης και αυτή προέρχεται από σχολείο γειτονικής περιοχής, ενώ δεν ολοκληρώνει το δημοτικό τουλάχιστον σε αυτό το Σχολείο. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι αυτές

οι μετακινήσεις μαθητριών από σχολεία της Αθήνας και του Πειραιά γίνονται στο πλαίσιο της μετεγκατάστασης των προσφύγων στις παράγκες του Περιστερίου.

Η δέκατη τέταρτη μαθήτρια, με αρχικά ονόματος **Π.Σ.Δ.**, έχει καταγωγή από τη Σμύρνη. Το επάγγελμα του πατέρα της είναι «σχεδιογράφος» [ή «ορφανή»] σε άλλη καταγραφή. Κατά το σχολικό έτος 1925-1926 γράφεται στην Τρίτη τάξη (Μαθητολόγιο, Αρ. 122) στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου και λαμβάνει τίτλο με βαθμό λίαν καλώς (5) και διαγωγή κοσμιωτάτη (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 122).

Στις 16.9.1926, σε ηλικία 10 ετών, γράφεται στην Τετάρτη τάξη του ίδιου Σχολείου (Μαθητολόγιο, Αρ. 67) και λαμβάνει τίτλο με βαθμό Άριστα (6), απουσίες 5 και διαγωγή «Κοσμία» (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 13).

Στις 26.9.1927, σε ηλικία 10 ετών (11 ετών σύμφωνα με τον Γενικό Έλεγχο), εγγράφεται στην Πέμπτη τάξη του ίδιου Σχολείου (η καταγραφή αναφέρει Πρώτη τάξη, προφανώς λάθος εκ παραδρομής) (Μαθητολόγιο, Αρ. 108).

Στις 1.11.1927 λαμβάνει αποφοιτήριο (ΒΠΣ Αρ. 12) και τερματίζει τη φοίτησή της τουλάχιστον σε αυτό το Σχολείο (Γενικός Έλεγχος, Αρ. 332).

Για τη μαθήτρια αυτή παρατηρούμε ασυμφωνία μεταξύ Μαθητολογίου και Γενικού Έλεγχου στην καταγραφή ηλικίας στην Ε' τάξη και λάθος στην καταγραφή τάξης. Δεν ολοκληρώνει και αυτή το δημοτικό τουλάχιστον σε αυτό το Σχολείο.

Παρατηρούμε:

ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ: Για κάποιες από τις πιο πάνω μαθήτριες δεν καταγράφεται ακριβής ημερομηνία εγγραφής σε όλα τα σχολικά έτη. Από τις 15 έως τις 30 Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκαν είκοσι εγγραφές. Είναι το χρονικό διάστημα που έχουμε τον μεγαλύτερο αριθμό εγγραφών. Τον Οκτώβριο έχουμε 6 εγγραφές, 3 τον Φεβρουάριο, 1 τον Νοέμβριο και 1 τον Μάρτιο. Σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα προβλέπεται ότι οι μαθητές εγγράφονται αυτεπάγγελτα μετά την έκδοση των αποτελεσμάτων για το σχολικό έτος που διανύθηκε. Σε περίπτωση που για κάποιο λόγο υπάρξει ανάγκη κατάταξης μαθητών σε τάξη, αυτό γίνεται μετά από κατατακτήριες εξετάσεις και σε τάξη που δε μπορεί να είναι ανώτερη από αυτή που αντιστοιχεί στην ηλικία τους. Στην πρώτη τάξη εγγράφονται υποχρεωτικά όσοι μαθητές συμπληρώνουν τη νόμιμη ηλικία. Οι εγγραφές πραγματοποιούνται από 1 μέχρι 20 Μαΐου του προηγούμενου σχολικού έτους.²⁷⁴

Από το Αρχείο του Σχολείου διαπιστώνεται ότι μέχρι και το σχολικό έτος 1936-1937, στο οποίο καταλήγει η έρευνά μας, οι περισσότερες εγγραφές σε όλα τα πιο πάνω σχολικά έτη πραγματοποιούνται κατά το μήνα Σεπτέμβριο, οι αμέσως λιγότερες τον μήνα Οκτώβριο και καθ' όλη τη διάρκεια κάθε σχολικού έτους σε μικρότερο βαθμό.

²⁷⁴ ΠΔ 79/2017, Άρθρο 7, παρ.4, εδ.α.

ΤΑΞΗ ΕΓΓΡΑΦΗΣ: Από τις 18 μαθήτριες που ερευνούμε την εξέλιξη της φοίτησής τους, με αφορμή την έκδοση τίτλων «Πιστοποιητικών» και «Αποφοιτηρίων», φαίνεται ότι μόνο 5 εγγράφονται στην Α' τάξη και μόνο 2 τον μήνα Σεπτέμβριο που άρχεται το σχολικό έτος. Οι υπόλοιπες εγγράφονται σε άλλες τάξεις. Σε 1 μαθήτρια γίνεται διπλοεγγραφή στην ίδια τάξη, σε διαφορετικά συνεχόμενα σχολικά έτη και με προβιβασμό από το ένα στο άλλο σχολικό έτος, ενώ σε 2 παρατηρείται λάθος εγγραφή από τάξη σε τάξη (από την Ε' τάξη στη Β' και από τη Δ' στην Α'). Καμία δεν παρουσιάζει κανονική φοίτηση και στις έξι τάξεις του δημοτικού σχολείου, καθώς επίσης οι 5 μαθήτριες φαίνεται να φοιτούν σε μία τάξη χωρίς να ολοκληρώνεται η φοίτησή τους σε αυτή. Είναι εμφανής η δυσκολία προσαρμογής σε κανονικές συνθήκες διαβίωσης των νέων κατοίκων (κυρίως προσφύγων) του Περιστερίου και η προσπάθεια αναζήτησης μόνιμης εγκατάστασής τους.

ΗΛΙΚΙΑ: Όσον αφορά στην ηλικία των συγκεκριμένων μαθητριών βλέπουμε ότι κυμαίνεται από τα 7 έως τα 13 έτη. Καταγράφεται κάποιες φορές η ίδια ηλικία σε διαφορετικές τάξεις για κάποιες μαθήτριες, μάλλον εκ παραδρομής. Είναι κάτι που επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό μας ότι η γραμματειακή υποστήριξη των σχολείων της εποχής εκείνης και ιδίως των νεοϊδρυθέντων κάτω από δύσκολες συνθήκες, όπως το Προσφυγικό Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Περιστερίου, λογικό είναι να παρουσιάζει έλλειμμα. Επίσης, πολύ συχνά υπάρχει ασυμβατότητα μεταξύ ηλικίας και τάξης φοίτησης με αποκλίσεις από ένα έως τρία έτη προς τα επάνω.

ΠΑΤΡΙΔΑ-ΚΑΤΑΓΩΓΗ: Η ένδειξη «πατρίς» [ή «Τόπος Γεννήσεως»] τόσο των Βιβλίων Πιστοποιητικών Σπουδής όσο των Γενικών Ελέγχων και των Μαθητολογίων του Αρχείου που πραγματοποιείται η έρευνα προφανώς αφορά στον τόπο καταγωγής του γονέα και συγκεκριμένα του πατέρα, αλλά και στον τόπο γέννησης των φοιτούντων μαθητών-τριών, παρά του ότι τέτοιος διαχωρισμός δε φαίνεται να υφίσταται. Βέβαια από τις αναγραφές στο Αρχείο φαίνεται ότι όσο προχωρούν τα σχολικά έτη μειώνονται οι μαθητές για τους οποίους στην συγκεκριμένη στήλη φαίνεται περιοχή από όπου προήλθαν πρόσφυγες.

Έτσι εκ των δεκαοχτώ παραπάνω μαθητριών οι δεκαπέντε προέρχονται από περιοχές της Μικράς Ασίας (ποσοστό 83,33%), ως πρόσφυγες προφανώς, εκ των οποίων οι δέκα από τη Σμύρνη. Δύο μαθήτριες φαίνεται ότι προέρχονται από την Αθήνα και μια που σε κάποιο σημείο αναγράφεται ότι προέρχεται από την Αθήνα και σε άλλο από τη Σμύρνη.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: Μία από τις τραγικές συνέπειες της Μικρασιατικής Καταστροφής του 1922 για πολλές οικογένειες ήταν και η απώλεια του γονιού, κυρίως του πατέρα. Από την πιο πάνω διερεύνηση των σχετικών δεδομένων που αφορούν τις δεκαοχτώ μαθήτριες, οι επτά καταγράφονται ορφανές (ποσοστό 38,89%), τέσσερις με πατέρα τεχνίτη [ή ελεύθερο επαγγελματία] (ποσοστό 22,22%), τέσσερις με αγροτική ενασχόληση (ποσοστό 22,22%), δύο εργατικοί (ποσοστό 11,11%), και ένας υπάλληλος (ποσοστό 5,56%).

ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ: Σύμφωνα με τις υπάρχουσες καταγραφές στο Αρχείο του Προσφυγικού Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου παρατηρούμε ότι από τις δεκαοχτώ μαθήτριες, που ενδεικτικά γίνεται η διερεύνηση της φοίτησής τους, οι πέντε (ποσοστό 27,78%) γράφονται στην Α΄τάξη του πιο πάνω Σχολείου. Από άλλα σχολεία προέρχονται προκειμένου να εγγραφούν στο εν λόγω Σχολείο ως εξής: Μία μαθήτρια από το 10^ο Αθηνών (ποσοστό 5,56%), μία από το 19^ο Αθηνών (ποσοστό 5,56%), μία από το 3^ο Αθηνών (ποσοστό 5,56%), δύο από σχολείο των Σεπολίων (ποσοστό 11,11%) και μία από το Λύκειο Ξυρμπά (ποσοστό 5,56%). Για τις υπόλοιπες επτά μαθήτριες (ποσοστό 38,89%) δεν αναγράφεται το σχολείο προέλευσης. Επίσης δύο μαθήτριες φαίνεται να εγγράφονται στο Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου, στη συνέχεια να πραγματοποιούν μετεγγραφή στο 1^ο Θηλέων Χίου η μία και στο Α΄ Θηλέων Πατρών η άλλη και να επανέρχονται στο Σχολείο του Περιστερίου. Είναι η περίοδος της μετεγκατάστασης των προσφύγων από τα σχολεία ή και άλλα σημεία διαμονής τους στην Αθήνα.

ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ: Στην περιγραφή που πραγματοποιήθηκε πιο πάνω σχετικά με την λήψη των Πιστοποιητικών, έγινε αναφορά στον τρόπο βαθμολόγησης των μαθητών μέχρι το σχολικό έτος 1928 -1929, οπότε επήλθε και η αλλαγή του. Έτσι για τις 18 μαθήτριες που διερευνάται η φοίτησή τους διαπιστώνουμε ότι, εκτός των 14 αποφοιτηρίων και 4 πιστοποιητικών έχουμε 3 απολυτήρια με βαθμούς «οκτώ», «Άριστα» και «Άριστα (6)», δύο διακοπές φοίτησης και επτά μη προαγωγές στην επόμενη τάξη. Οι προαγωγές υπερέχουν και διακρίνονται ως εξής. Σύμφωνα με το αρχικό βαθμολογικό σύστημα έχουμε:

ΠΙΝΑΚΑΣ 57

ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ	Καλώς (4)	Λίαν Καλώς(5)	Άριστα (6)
ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΑΓΩΓΩΝ	2	5	11
ΠΟΣΟΣΤΟ	9%	22%	50%

Σύμφωνα με το μεταγενέστερο βαθμολογικό σύστημα έχουμε:

ΠΙΝΑΚΑΣ 58

ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ	Καλώς (7)	(8) ²⁷⁵	Λίαν Καλώς (9)
ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΑΓΩΓΩΝ	1	1	2
ΠΟΣΟΣΤΟ	5%	5%	9%

²⁷⁵ Δεν καταγράφεται στο Αρχείο περιγραφικός χαρακτηρισμός.

Παρατηρούμε ότι υπερέχουν οι προαγωγές σε ποσοστό 50% που έχουν βαθμολογηθεί με «Άριστα», ενώ το μικρότερο ποσοστό κατέχει η χαμηλότερη βαθμολογία με τον χαρακτηρισμό «Καλώς».

ΑΠΟΥΣΙΕΣ: Οι απουσίες που έκαναν οι δεκαοχτώ μαθήτριες κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους καταγράφονται στον Πίνακα που ακολουθεί ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 59

ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ	ΕΤΗ ΦΟΙΤΗΣΗΣ	ΑΠΟΥΣΙΕΣ	ΤΑΞΗ ΠΟΥ ΕΓΙΝΑΝ ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΑΠΟΥΣΙΕΣ/ΑΡΙΘΜΟΣ
1	6	36	Δ/19
1	5	58	Β/33 (ΔΕΝ ΠΡΟΗΧΘΗ)
1	5	9	Γ/9
1	3	35	Γ/35
1	3	28	ΣΤ/19
1	3	5	Δ/5
1	2	42	Ε/42(ΔΕΝ ΠΡΟΗΧΘΗ)
1	2	20	Δ/20(ΔΕΝ ΠΡΟΗΧΘΗ)
1	2	16	Δ/16(ΔΕΝ ΠΡΟΗΧΘΗ)
1	2	12	Δ/12
1	2	5	Α/5
1	1	53	Ε/53(ΔΕΝ ΠΡΟΗΧΘΗ)
1	1	15	Γ/15
2	2	0	
3	1	0	

Από τον Πίνακα 59 εξάγουμε το συμπέρασμα ότι όλες οι μαθήτριες που δεν προάγονται στην επόμενη τάξη, είχαν πραγματοποιήσει αρκετές απουσίες στην συγκεκριμένη τάξη στην οποία έγινε η απόρριψη. Παρατηρούμε επίσης ότι οι

μαθήτριες που προάγονται στην επόμενη τάξη δεν ήταν χωρίς απουσίες, κάποιες μάλιστα έκαναν αρκετές.

ΔΙΑΓΩΓΗ: Σχετικά με την καταγραφή της διαγωγής των μαθητριών που εξετάζουμε τη φοίτησή τους παρατηρούμε τα εξής: Υπάρχουν τρεις χαρακτηρισμοί διαγωγής, «Κοσμία», «Κοσμιότητα» και «Αρίστη». Φαίνονται στο Αρχείο δεκαέξι καταγραφές με διαγωγή «Κοσμία», τέσσερις καταγραφές με τον χαρακτηρισμό «Κοσμιότητα» και δύο καταγραφές με τον χαρακτηρισμό «Αρίστη». Η «Κοσμία» διαγωγή των περισσότερων από τις πιο πάνω μαθήτριες είναι ενδεικτικό στοιχείο της αστάθειας της εποχής και των προτεραιοτήτων που έθεταν οι άνθρωποι της προσφυγιάς.

Γενικότερα η λήψη αποφοιτηρίου από αρκετά σημαντικό αριθμό μαθητών μέσα σε ένα μόνο σχολικό έτος, αποτελεί ενδεικτικό σημείο της αυξημένης διαρροής μαθητών, ενδεχομένως για λόγους βιοποριστικούς, καθώς όπως έχουμε ήδη αναφέρει αυτή την χρονική περίοδο έχουμε έντονο το φαινόμενο της παιδικής εργασίας.²⁷⁶

ΠΑΤΡΙΔΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ ΣΧ. ΕΤΟΥΣ 1926-1927

Η έρευνα του Β.Π.Σ σχ. έτους 1926 – 1927 του Αρχείου του Προσφυγικού Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου απέδωσε το παρακάτω αποτέλεσμα σε σχέση με την καταγραφή της στήλης «Πατρίς»²⁷⁷ :

ΠΙΝΑΚΑΣ 60

ΠΑΤΡΙΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άγκυρα	3	1,52%
Άδανα	1	0,51%
Αθήνα	11	5,56%
Αϊβαλή	1	0,51%
Αίγιο	1	0,51%
Αϊδίνιον	3	1,52%
Αμερική	1	0,51%
Αδριανούπολη	1	0,51%
Αργοστόλι	1	0,51%
Αττάλεια	2	1,01%
Βρύουλα	1	0,51%
Θεσσαλονίκη	1	0,51%
Θήβα	1	0,51%
Θράκη	1	0,51%

²⁷⁶ Βλ. «Δεύτερο μέρος - Τέταρτο κεφάλαιο (απασχόληση-κοινωνική διαστρωμάτωση)».

²⁷⁷ Στην σχετική καταγραφή δε συμπεριλαμβάνονται οι μαθήτριες που έλαβαν πιστοποιητικό και αποφοιτήριο.

Ικόνιον	1	0,51%
Καισάρεια	4	2,02%
Καλαμαί	1	0,51%
Καλλίπολη	3	1,52%
Κοζάνη	2	1,01%
Κριτζαλία	1	0,51%
Κωνσταντινούπολη	26	13,13%
Λαμία	1	0,51%
Μάδητο	1	0,51%
Μυρσίνη	1	0,51%
Μ.Ασία	3	1,52%
Νεάπολι	1	0,51%
Πάλερμον	3	1,52%
Πάτρα	1	0,51%
Πειραιάς	2	1,01%
Περιστέρι	2	1,01%
Πόντος	4	2,02%
Πρίγκηπο	1	0,51%
Προύσα	1	0,51%
Ρωσία	3	1,52%
Σαμψώς	2	1,01%
Σεβδίκιοι	2	1,01%
Σινόπι	1	0,51%
Σμύρνη	94	47,47%
Στενήμαχος	3	1,52%
Τραπεζούς	1	0,51%
Φάρσαλα	2	1,01%
Φιλαδέλφεια	1	0,51%
Χαλκίς	1	0,51%
Δυσανάγνωστη	4	1,98%
Σύνολα	202(198)	100,00%

Από τον Πίνακα 60 παρατηρούμε ότι έχουμε μαθήτριες με πατρίδα προέλευσης ως εξής: 94 (47,47%) από Σμύρνη, 26 (13,13%) από Κωνσταντινούπολη, 44 (22,22 %) από διάφορες άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης, 14 (7,07%) από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας, 2 (1,01%) γηγενείς από το Περιστέρι, 11 (5,56%) από Αθήνα, 7 (3,54 %) από χώρες και πόλεις του εξωτερικού και 4 (1,98%) δυσανάγνωστης καταγωγής.

Από τα παραπάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι σε ποσοστό 82,83% των μαθητριών που έλαβαν τίτλο από το πιο πάνω Σχολείο κατά το σχολικό έτος 1926 - 1927 έχουν πατρίδα καταγωγής τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης. Επομένως οι συντριπτική πλειοψηφία των μαθητριών του Προσφυγικού Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου κατά το σχ. έτος 1926 – 1927 είναι πρόσφυγες από την Μ. Ασία.

Έχουμε επίσης 3 μαθήτριες με καταγωγή από τη Στενήμαχο της Ανατολικής Ρωμυλίας. Μια πόλη που κατοικούνταν κυρίως από Έλληνες μέχρι την ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Βουλγαρίας και Ελλάδας μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Πολλοί Έλληνες της Ανατολικής Ρωμυλίας αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα πατρία εδάφη, αφού η διαβίωση τους εκεί δυσκόλεψε έντονα, όταν τον Ιούλιο του 1917 η Ελλάδα τάχθηκε στο πλευρό της Entente και εναντίον της Βουλγαρίας.²⁷⁸

Μία μαθήτρια κατάγεται από την Θράκη. Προφανώς αναφέρεται το Αρχείο του Σχολείου στην Ανατολική Θράκη από την οποία μετακινήθηκε ο ελληνικός πληθυσμός μετά την ελληνοτουρκική συμφωνία για την ανταλλαγή των πληθυσμών (Ιανουάριος 1923) και τη συνθήκη της Λωζάννης (Ιούλιος 1923).

Επίσης καταγράφονται 3 μαθήτριες με καταγωγή πατέρα από την Ρωσία. Όπως φαίνεται πρόσφυγες από την Ρωσία εγκαταστάθηκαν και στο Περιστέρι με τη μετακίνηση των ελληνικών κοινοτήτων της νότιας Ρωσίας προς την Ελλάδα, όταν από το σοβιετικό καθεστώς θεωρήθηκαν ως αμφίβολης νομιμοφροσύνης. Το γεγονός της μετακίνησης Ελλήνων υπήρξε μία από τις συνέπειες της συμμετοχής του ελληνικού στρατού, που αποφάσισε ο Βενιζέλος, στη συμμαχική επέμβαση στη Ρωσία το 1919²⁷⁹ και που είχε διπλωματικά κίνητρα, με σκοπό την εξασφάλιση ευνοϊκής στάσης των Συμμάχων απέναντι στις ελληνικές εθνικές διεκδικήσεις στην ανατολική Θράκη και στη Μικρά Ασία.²⁸⁰

Οι 3 μαθήτριες από το Παλέρμο της Σικελίας και 1 από την Αμερική, δε μας οδηγούν σε κάποιο συμπέρασμα για τα αίτια της εγκατάστασης τους στο Περιστέρι.

Επίσης βρίσκουμε στο υπό μελέτη ΒΠΣ 4 μαθήτριες με δυσανάγνωστη αναγραφή στη στήλη «πατρίς».

²⁷⁸ Κυριακή Μαμώνη, «Η Θράκη κατά την περίοδο 1914-1922», *ΙΕΕ...*, ό.π., σ. 90.

²⁷⁹ Ο υποψήφιος διδάκτορας του (ΑΠΘ) Κωνσταντίνος Διώγος αναφέρει στην ανακοίνωσή του στο διεθνές συνέδριο του Ιστορικού Αρχείου Προσφυγικού Ελληνισμού «Θεσσαλονίκη, πρωτεύουσα των προσφύγων», Καλαμαριά 2012: «Οι πρόσφυγες από την Οδησό και την Κριμαία, τον Μάρτη και τον Απρίλη του 1919, ήταν το τραγικό αποτέλεσμα της σύμπραξης του Ελληνικού Στρατού στην αποτυχημένη εμπλοκή των Συμμάχων, και ειδικότερα της Γαλλίας, στα γεγονότα του Ρωσικού Εμφυλίου, στην περιοχή της Ουκρανίας».

²⁸⁰ Νικόλαος Οικονόμου, «Η εκστρατεία της Ουκρανίας», *ΙΕΕ...*, ό.π., σ. 112.

Το γεγονός ότι οι γηγενείς μαθήτριες είναι μόνο 2 δηλώνει την ύπαρξη ελάχιστων οικογενειών γηγενών στο Περιστέρι, την εποχή που εγκαταστάθηκαν οι πρόσφυγες.

Μετά την έρευνα στο ΒΠΣ, όσον αφορά στον τόπο καταγωγής του πατέρα, πραγματοποιείται ανάλογη προσπάθεια σε σχέση και με το «επάγγελμα γονέως». Η προσπάθεια αυτή δίνει τον Πίνακα 61:

ΠΙΝΑΚΑΣ 61

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Αιχμάλωτος	5	2,48%
Αμαξηλάτης	1	0,74%
Ανθρακεύς	2	1,47%
Αξιωματικός	2	1,47%
Αρτοποιός	2	1,47%
Βαφεύς	1	0,74%
Βυρσοδέψης	2	1,47%
Γαλακτοπώλης	1	0,74%
Γεωργός	1	0,74%
Δημ. Υπάλληλος	3	2,21%
Δικηγόρος	1	0,74%
Δυσανάγνωστο	1	0,50%
Έμπορος	5	3,68%
Επιπλοποιός	1	0,74%
Εποχιακός Υπάλληλος	1	0,74%
Εργάτης	2	1,47%
Εργατικός	38	27,94%
Εργοστασιάρχης	1	0,74%
Έφορος	1	0,74%
Ιχθυοπώλης	1	0,74%
Καπνεργάτης	1	0,74%
Καπνοπώλης	1	0,74%
Καραγωγεύς	2	1,47%
Καφεπώλης	1	0,74%
Κηπουρός	2	1,47%
Κλητήρ	1	0,74%
Κουρεύς	3	2,21%
Κτηματίας	5	3,68%
Κτηνοτρόφος	1	0,74%
Κτίστης	3	2,21%
Μανάβης	1	0,74%
Μαραγκός	5	3,68%
Μαρμαρογλύπτης	1	0,74%
Μηχανικός	1	0,74%

Μικροπωλητής	1	0,74%
Μυλωθρός	1	0,74%
Ξυλέμπορος	1	0,74%
Ξυλουργός	3	2,21%
Οπωροπώλης	3	2,21%
Οργανοπαίχτης	1	0,74%
Οργανοποιητής	1	0,74%
Ορφανή	60	29,70%
Παντοπώλης	2	1,47%
Ράπτης	5	3,68%
Σαράφης	1	0,74%
Σχεδιογράφος	1	0,74%
Υπάλληλος	9	6,62%
Υπάλληλος Καταστήματος	1	0,74%
Υποδηματοποιός	7	5,15%
Φανοποιός	1	0,74%
Φαρμακοποιός	2	1,47%
Φωτογράφος	1	0,74%
Χρυσοχόος	1	0,74%
Σύνολα	202(136)	100,00%

Από τον Πίνακα 61 παρατηρούμε ότι έχουμε κατ' αρχήν 60 μαθήτριες ορφανές από πατέρα, σε ποσοστό 29,70%, το μεγαλύτερο επί συνόλου 202 μαθητριών. Τόσο οι απώλειες στρατιωτών σε επίπεδο στρατιωτικού μετώπου της Μικρασιατικής Εκστρατείας (1922), όσο και οι θάνατοι στην προσπάθεια μετακίνησής τους από τα πατρία εδάφη της Μικράς Ασίας συνέπεια του διωγμού που υπέστησαν, δίνουν το πιο πάνω υψηλό ποσοστό ορφανών μαθητριών στο Προσφυγικό Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Περιστερίου.

Επίσης συναντούμε 5 μαθήτριες με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «αιχμάλωτος», ποσοστό 2,48%, επί συνόλου 202 μαθητριών.

Το τραγικό κεφάλαιο των αιχμαλώτων της Μικρασιατικής Καταστροφής αποκαλύπτει τον τρόπο με τον οποίο οι Τούρκοι συλλάμβαναν πρόσφυγες στην προσπάθεια τους να διαφύγουν με τα πλοία της «σωτηρίας», για να τους οδηγήσουν σε στρατόπεδα του εσωτερικού. Σύμφωνα με τον Αγγελομάτη μόνο από τη Σμύρνη και τα γύρω χωριά συνελήφθηκαν αιχμάλωτοι πάνω από 150.000 χριστιανοί.²⁸¹

²⁸¹ Της Συντάξεως, «Η καταστροφή της Σμύρνης και το ξερίζωμα του Μικρασιατικού ελληνισμού», *ΙΕΕ...*, ό.π., σσ. 243-244.

Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον Πίνακα είναι αυτό του εργατικού, 38 γονείς-πατεράδες επί συνόλου 136, ποσοστό 27,94%, κάτι που φαίνεται λογικό αφού πρόκειται για εγκατάσταση προσφύγων σε μια περιοχή, για τους οποίους βασική τους επιδίωξη αποτελεί η άμεση άσκηση οποιασδήποτε εργασίας (χωρίς εξειδίκευση) που θα λειτουργούσε βιοποριστικά.

Ταυτόχρονα συναντούμε 2 γονείς-πατεράδες επί συνόλου 202, ποσοστό 1,47% ως «εργάτες».

Ακολουθεί η επαγγελματική κατηγορία των υπαλλήλων 9 άτομα, ποσοστό 6,62%. Τα υπόλοιπα πολυπληθέστερα επαγγέλματα είναι: υποδηματοποιός 7(5,15%), έμπορος 5(3,68%), κτηματίας 5(3,68%), 5 μαραγκός (3,68%), 5 ράπτης (3,68%). Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα», τα οποία και απαριθμούν 62, ποσοστό 45,57%. Επίσης έχουμε και μία μαθήτρια της οποίας το επάγγελμα του πατέρα είναι δυσανάγνωστο.

Σε μια νεοσύστατη προσφυγική συνοικία όπως το Περιστέρι θα μπορούσε να πει κανείς ότι η ποικιλία του είδους των επαγγελμάτων είναι εξαιρετικά μεγάλη, καθώς επίσης ότι είναι αρκετά υψηλό το ποσοστό αυτών που χαρακτηρίσαμε ως «άλλα» (45,57%).

Στήλη «Χρονολογία εκδόσεως πιστοποιητικού»: Η έρευνα στη συγκεκριμένη στήλη έδειξε ότι τα 196 ενδεικτικά και τα 6 απολυτήρια εκδόθηκαν στις 27 Ιουνίου 1927. Με το από 3 Αυγούστου 1912 διάταγμα, το οποίο τροποποιήθηκε στις 4/9/1915, 6/10/1917, 25/4/1922, ως ημέρα έναρξης του σχολικού έτους ορίστηκε η επόμενη μετά την τελευταία Κυριακή του Αυγούστου. Η λήξη ορίζεται εντός δευτέρου δεκαημέρου του Ιουνίου. Την ακριβή ημερομηνία την ορίζει ο επιθεωρητής. Με το διάταγμα της 18 Νοεμβρίου 1929 ορίζεται η 15^η Σεπτεμβρίου ως αρχή και η 30 Ιουνίου η λήξη.

Στήλη «Περίληψις ποιότητας μαθητού»

Βαθμός προόδου: Σύμφωνα με τις καταγραφές στο παρόν Αρχείο αλλά και την τότε ισχύουσα βαθμολογική κλίμακα συμπληρώνεται η σχετική στήλη ολογράφως και αριθμητικώς ως εξής: Από το σύνολο των 196 μαθητριών που έλαβαν τίτλο «ενδεικτικών» οι 54 (27,55%)²⁸² βαθμολογήθηκαν με βαθμό «καλώς 4», οι 47 (23,98%) με βαθμό «Λίαν καλώς 5», εκ των οποίων η 1 βαθμολογείται με 5 ^{1/2} και οι 95 (48,47%) με βαθμό «Άριστα 6».

Από το σύνολο των 6 μαθητριών που έλαβαν τίτλο «απολυτήριο» η 1 (16,67%)²⁸³ βαθμολογήθηκε με βαθμό «Λίαν καλώς 5» και οι 5 (83,33%) με βαθμό «Άριστα 6».

²⁸² Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητριών που έλαβαν τίτλο «ενδεικτικών».

²⁸³ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητριών που έλαβαν τίτλο «απολυτήριο».

Είναι φανερό ότι επικρατεί η υψηλότερη βαθμολόγηση αυτή του «Άριστα 6», σχεδόν για τις μισές μαθήτριες που έλαβαν τους πιο πάνω τίτλους.

Στήλη «Διαγωγή»: Στη στήλη της διαγωγής παρατηρούμε να συμπληρώνεται χαρακτηρισμός σε 184 μαθητές εκ των οποίων 168 χαρακτηρίζονται με διαγωγή «Κοσμία» (ποσοστό 91,30%)²⁸⁴, οι 16 χαρακτηρίζονται με διαγωγή «Αρίστη» (ποσοστό 8,70%), και για 18 (8,91%) επί συνόλου 202 μαθητριών η στήλη δε συμπληρώνεται.

Είναι δυνατό να συμπεράνουμε ότι επικρατεί η τάση των ήπιων χαρακτηρισμών στη συμπεριφορά των μαθητριών.

B. Βιβλίο Πιστοποιητικού Σπουδής σχολικού έτους 1927-28

Στο Β.Π.Σ σχολικού έτους 1926-27 δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Παρατηρήσεις» και «Υπογραφή του λαβόντος το πιστοποιητικόν».

Οι ηλικίες των μαθητριών κατά το σχολικό έτος 1927-28 κυμαίνονται από 7 έως 14 ετών²⁸⁵ και λαμβάνουν τίτλο (Ενδεικτικό για τις Α', Β', Γ', Δ', Ε' και Απολυτήριο για τη ΣΤ') ως εξής:

Για την Α' τάξη: 18 (30,51%) μαθήτριες των 7 ετών, 32 (54,24%) μαθήτριες των 8 ετών και 9 (15,25 %) μαθήτριες των 9 ετών. Σύνολο: 59 (24,48%)²⁸⁶ μαθήτριες.

Για τη Β' τάξη: 9 (13,43%) μαθήτριες των 7 ετών, 36 (53,73%) μαθήτριες των 8 ετών, 12 (17,91%) μαθήτριες των 9 ετών, 5 (7,46%) μαθήτριες των 10 ετών, 3 (4,48%) μαθήτριες των 11 ετών και 2 (2,99%) μαθήτριες των 12 ετών. Σύνολο: 67 (27,80%) μαθήτριες.

Για τη Γ' τάξη: 15 (30,61%) μαθήτριες των 9 ετών, 19 (38,78%) μαθήτριες των 10 ετών, 12 (24,49 %) μαθήτριες των 11 ετών, 2 (4,08%) μαθήτριες των 12 ετών και 1 (2,04%) μαθήτρια των 14 ετών. Σύνολο: 49 (20,33%) μαθήτριες.

Για τη Δ' τάξη: 13 (36,11%) μαθήτριες των 10 ετών, 5 (13,89%) μαθήτριες των 11 ετών, 12 (27,78%) μαθήτριες των 12 ετών, 5 (13,89%) μαθήτριες των 13 ετών και 3 (8,33%) μαθήτριες των 14 ετών. Σύνολο: 36 (14,94%) μαθήτριες.

²⁸⁴ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητριών που συμπληρώθηκε η στήλη «Διαγωγή».

²⁸⁵ Ορίζεται από τα νομοσχέδια του 1889, τους νόμους ΒΠΕ' του 1892, ΒΤΜΘ' του 1895, 4397 του 1929 και τα νομοσχέδια του 1913 ως ηλικία φοίτησης το έκτο έτος της ηλικίας του παιδιού και η φοίτηση θα πρέπει να ολοκληρώνεται μέχρι το δέκατο τέταρτο έτος της ηλικίας του.

²⁸⁶ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου εγγεγραμμένων μαθητών.

Για την Ε΄ τάξη: 2 (8,70%) μαθήτριες των 10 ετών, 15 (65,22%) μαθήτριες των 11 ετών, 5 (21,74 %) μαθήτριες των 12 ετών και 1 (4,35%) μαθήτρια των 13 ετών. Σύνολο: 23 (9,54 %) μαθήτριες.

Για τη ΣΤ΄ τάξη: 1 (14,29%) μαθήτρια των 11 ετών, 5 (71,43%) μαθήτριες των 12 ετών και 1 (14,29%) μαθήτρια των 13 ετών. Σύνολο: 7 (2,90%) μαθήτριες.

Το γενικό σύνολο των μαθητριών που φοίτησαν στο «Προσφυγικών Δημοτικών Σχολείων Θηλέων Περιστερίου» κατά το σχολικό έτος 1927-28 και λαμβάνουν τίτλο «Ενδεικτικών» είναι 234 (97,10%) και εκείνες που λαμβάνουν τίτλο «Απολυτήριο» είναι 7 (2,90 %). Σύνολο: 241 μαθήτριες (προφανώς εκ παραδρομής από τον αύξοντα αριθμό 220 μεταβαίνει στον 222, με αποτέλεσμα η αρίθμηση να καταλήγει στον αύξοντα αριθμό 242).

Για τις μαθήτριες που βρίσκονται εγγεγραμμένες στο ΒΠΣ σχολικού έτους 1927- 28 παρατηρούμε σημαντική ηλικιακή διακύμανση σε όλες τις τάξεις.

Οι μαθήτριες της Β΄ τάξης έχουν την πλειοψηφία, με την ηλικία των 8 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Το μεγαλύτερο ποσοστό στην Α΄ τάξη συγκεντρώνει επίσης η ηλικία των 8 ετών.

Στη Γ΄ τάξη υπερσχύει η ηλικία των 10 ετών.

Το μεγαλύτερο ποσοστό στη Δ΄ τάξη συγκεντρώνει επίσης η ηλικία των 10 ετών.

Στην Ε΄ τάξη έχουν την πλειοψηφία οι μαθήτριες ηλικίας 11 ετών και στη ΣΤ΄ τάξη επικρατεί η ηλικία των 12 ετών.

Επομένως ο ηλικιακός καταμερισμός των μαθητριών κρίνεται φυσιολογικός, εξαιρουμένης της διακύμανσης, αλλά και της φοίτησης στην Α΄ τάξη με το μεγαλύτερο μέρος τους να είναι μεγαλύτερο του κανονικού ηλικιακού ορίου. Σχετική αναφορά για την εξήγηση του παραπάνω φαινομένου έγινε κατά την μελέτη του ΒΠΣ του προηγούμενου έτους.

Επίσης και σε αυτό το σχολικό έτος παρατηρείται διαφοροποιημένη από το φυσιολογικό η ηλικία φοίτησης των μαθητριών σε όλες τις τάξεις.

ΣΤΗΛΗ «Πατρίς»: Η έρευνα του Β.Π.Σ σχ. έτους 1927 – 1928 του Αρχείου του Προσφυγικού Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου απέδωσε το παρακάτω αποτέλεσμα σε σχέση με την καταγραφή της στήλης «Πατρίς»²⁸⁷ :

ΠΙΝΑΚΑΣ 62

Τόπος γεννήσεως	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άγκυρα	1	0,40%
Άδανα	1	0,40%
Αθήνα	19	7,54%

²⁸⁷ Στην σχετική καταγραφή συμπεριλαμβάνονται οι μαθήτριες που έλαβαν ενδεικτικό και απολυτήριο.

Αἰβαλή	2	0,79%
Αἶγιο	3	1,19%
Αἴγυπτος	1	0,40%
Αἰδίνιον	2	0,79%
Αλεξάνδρεια	3	1,19%
Αμοργός	1	0,40%
Αργοστόλι	1	0,40%
Αττάλεια	2	0,79%
Βίλλια	1	0,40%
Βρούλα	2	0,79%
Δικελή	2	0,79%
Ελευσίς	1	0,40%
Ἑπειρος	1	0,40%
Θράκη	1	0,40%
Ικόνιον	1	0,40%
Καισάρεια	3	1,19%
Καλλίπολις	1	0,40%
Κεφαλληνία	1	0,40%
Κηπούλα	1	0,40%
Κύθνος	1	0,40%
Κύμη	1	0,40%
Κωνσταντινούπολη	38	15,08%
Λαμία	2	0,79%
Μαγνησία	2	0,79%
Μεγαλόπολις	1	0,40%
Μπουρνόβα	1	0,40%
Μυτιλήνη	1	0,40%
Μ.Ασία	8	3,17%
Νεάπολι	2	0,79%
Πάνορμος	1	0,40%
Πάτρα	3	1,19%
Πειραιάς	1	0,40%
Πέργαμος	2	0,79%
Περιστέρι	7	2,78%
Πόντος	10	3,97%
Πρίγκηπο	1	0,40%
Προύσα	4	1,59%
Ρωσία	3	1,19%
Σάμος	2	0,79%
Σεβδίκιοι	3	1,19%
Σινόπι	1	0,40%
Σμύρνη	93	36,90%
Σεπόλια	1	0,40%

Στενήμαχος	3	1,19%
Σύρος	2	0,79%
Σώκια	2	0,79%
Ταρσός	2	0,79%
Τρίπολις	1	0,40%
Τσεσμέ/Κρήνη	1	0,40%
Χαλκίς	1	0,40%
Δυσανάγνωστη	4	1,56%
Σύνολα	256 (252)	100,00%

Από τον Πίνακα 62 παρατηρούμε ότι έχουμε μαθήτριες με πατρίδα προέλευσης ως εξής: 93 (36,90%) από Σμύρνη, 38 (15,08%) από Κωνσταντινούπολη, 62 (24,60%) από διάφορες άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης, 26 (10,32%) από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας, 7 (2,78%) γηγενείς από το Περιστέρι, 19 (7,54%) από Αθήνα, 7 (2,78 %) από χώρες και πόλεις του εξωτερικού και 4 (1,56%) δυσανάγνωστης καταγωγής.

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι σε ποσοστό 78,59% των μαθητριών που έλαβαν τίτλο από το Προσφυγικό Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου κατά το σχολικό έτος 1927 – 1928 έχουν πατρίδα καταγωγής τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης. Επομένως οι συντριπτική πλειοψηφία των μαθητριών του πιο πάνω Σχολείου κατά το σχ. έτος 1927 – 1928 είναι πρόσφυγες από την Μ. Ασία.

Επίσης βρίσκουμε στο ΒΠΣ που ερευνούμε 4 μαθήτριες με δυσανάγνωστη αναγραφή στη στήλη «πατρίς».

Οι γηγενείς μαθήτριες είναι μόνο 7.

ΣΤΗΛΗ «Επάγγελμα γονέως»

ΠΙΝΑΚΑΣ 63

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Αιχμάλωτος	6	2,49%
Αμαξηλάτης	1	0,65%
Ανάπηρος	1	0,41%
Αρτοποιός	2	1,30%
Βαφεύς	1	0,65%
Βυρσοδέψης	1	0,65%
Γαλακτοπώλης	3	1,95%
Γεωργός	1	0,65%
Δεν αναγράφεται	1	0,41%
Δικηγόρος	1	0,65%
Δυσανάγνωστο	5	2,07%
Έμπορος	8	5,19%

Επιπλοποιός	1	0,65%
Εργάτης	1	0,65%
Εργατικός	40	25,97%
Εργολάβος	2	1,30%
Ζαχαροπλάστης	1	0,65%
Ιχθυοπώλης	1	0,65%
Καπνοπώλης	1	0,65%
Καραγωγεύς	3	1,95%
Καφεπώλης	3	1,95%
Κηπουρός	2	1,30%
Κλητήρ	1	0,65%
Κουρεύς	2	1,30%
Κρεοπώλης	1	0,65%
Κτηματίας	3	1,95%
Κτηνοτρόφος	1	0,65%
Κτίστης	4	2,60%
Λαχανοπώλης	4	2,60%
Μάγειρος	1	0,65%
Μαραγκός	3	1,95%
Μαρμαράς	1	0,65%
Μαρμαρογλύπτης	1	0,65%
Μεταπράτης	1	0,65%
Μηχανικός	2	1,30%
Ξυλέμπορος	1	0,65%
Ξυλουργός	5	3,25%
Οπωροπώλης	3	1,95%
Οργανοποιητής	1	0,65%
Ορφανή	74	30,71%
Παντοπώλης	3	1,95%
Ράπτης	8	5,19%
Σιδηροδρομικός Υπάλ.	1	0,65%
Σιδηροκολυτής	1	0,65%
Σωφέρ	1	0,65%
Τυπογράφος	1	0,65%
Υδραυλικός	1	0,65%
Υπάλληλος	13	8,44%
Υποδηματοποιός	11	7,14%
Φανοποιός	1	0,65%
Φαρμακοποιός	2	1,30%
Φωτογράφος	1	0,65%
Χρωματιστής	2	1,30%
Σύνολα	241 (154) ²⁸⁸	100,00%

²⁸⁸ Αριθμοί σε παρένθεση: Χωρίς τις ενδείξεις «Αιχμάλωτος», «Ανάπηρος», «Δεν αναγράφεται», «δυσανάγνωστο», «Ορφανή».

Στον Πίνακα 63 παρατηρούμε ότι έχουμε κατ' αρχήν 74 μαθήτριες ορφανές από πατέρα, σε ποσοστό 30,71%, το μεγαλύτερο επί συνόλου 241 μαθητριών. Επίσης συναντούμε 5 (2,49%) μαθήτριες με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «αιχμάλωτος» και 1 (0,41%) μαθήτρια με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «ανάπηρος». Για 1 (0,41%) μαθήτρια δεν έχει συμπληρωθεί η συγκεκριμένη στήλη και για 5 (2,07%) μαθήτριες καθίσταται δυσανάγνωστη η αναγραφή του επαγγέλματος του γονέα. Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον Πίνακα είναι αυτό του εργατικού, 40 γονείς-πατεράδες επί συνόλου 241, ποσοστό 25,97%. Ακολουθούν οι επαγγελματικές κατηγορίες «υπάλληλος» 13 άτομα, ποσοστό 5,39%, «υποδηματοποιός» σε 11 άτομα, ποσοστό 4,56%, «έμπορος» και «ράπτης» από 8 άτομα, ποσοστό 3,32% αντίστοιχα και «ξυλουργός» 5 άτομα, ποσοστό 2,07%. Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα» και αφορούν 69 γονείς, ποσοστό 44,81%.

Στήλη «Χρονολογία εκδόσεως πιστοποιητικού»: Η έρευνα στη συγκεκριμένη στήλη έδειξε ότι τα 234 ενδεικτικά και τα 7 απολυτήρια εκδόθηκαν στις 18 Ιουνίου 1928.

Στήλη «Περίληψις ποιότητας μαθητού»

Βαθμός προόδου: Σύμφωνα με τις καταγραφές στο παρόν Αρχείο, αλλά και την τότε ισχύουσα βαθμολογική κλίμακα, συμπληρώνεται η σχετική στήλη ολογράφως και αριθμητικώς ως εξής: Από το σύνολο των 234 μαθητριών που έλαβαν τίτλο «ενδεικτικών» οι 96 (41,03%)²⁸⁹ βαθμολογήθηκαν με βαθμό «καλώς 4», οι 72 (30,77%) με βαθμό «Λίαν καλώς 5» και οι 66 (28,21%) με βαθμό «Άριστα 6». Από το σύνολο των 7 μαθητριών που έλαβαν τίτλο «απολυτήριο» οι 3 (42,86%)²⁹⁰ βαθμολογήθηκαν με βαθμό «καλώς 4» και οι 4 (57,14%) με βαθμό «Άριστα 6».

Διαπιστώνουμε ότι σε αυτό το σχολικό έτος επικρατεί η χαμηλότερη βαθμολόγηση αυτή του «καλώς 4».

Στήλη «Διαγωγή»: Στη στήλη της διαγωγής παρατηρούμε να συμπληρώνεται χαρακτηρισμός σε 212 μαθήτριες εκ των οποίων 189 χαρακτηρίζονται με διαγωγή «Κοσμία» (ποσοστό 89,15%),²⁹¹ 14 χαρακτηρίζονται με διαγωγή «κοσμιωτάτη» (ποσοστό 6,60%) οι 9 χαρακτηρίζονται με διαγωγή «Αρίστη» (ποσοστό 4,25%). Για 29 (12,03%) επί συνόλου 241 μαθητριών η στήλη δεν έχει συμπληρωθεί. Είναι δυνατό να συμπεράνουμε ότι επικρατεί η τάση των ήπιων χαρακτηρισμών στη συμπεριφορά των μαθητριών.

²⁸⁹ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητριών που έλαβαν τίτλο «ενδεικτικών».

²⁹⁰ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητριών που έλαβαν τίτλο «απολυτήριο».

²⁹¹ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητριών που συμπληρώθηκε η στήλη «Διαγωγή».

Στήλη: «Είδος πιστοποιητικού» (εκτός ενδεικτικού και απολυτηρίου)

ΠΙΝΑΚΑΣ 64

ΤΑΞΗ	ΠΛΗΘΟΣ ΤΙΤΛΩΝ	ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ	ΠΑΤΡΙΣ	ΗΛΙΚΙΑ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΟΔΟΥ	ΔΙΑΓΩΓΗ
A	2	1/18-6-1929 1/25-4-1929	Αθήνα Κύθνος	8 7	υποδηματοποιός εργατικός	Δεν αναγράφεται	Δεν αναγράφεται
B	3 (οι 2 αδέρφια)	5-3-1929 5-3-1929 2-4-1929	Κων/λη Κων/λη Σύρος	7 8 10	αρτοποιός αρτοποιός υπάλληλος		
Γ	3	Δεν αναγράφεται 12-4-1929 19-4-1929	Κων/λη Μ.Ασία Σμύρνη	9 12 9	Ράπτης εργατικός εργατικός		
Δ	7	18-6-1928 19-10-1928 20-12-1928 21-12-1928 18-6-1929 2-2-1929 30-5-1929 (δix αποφοι- τήριο)	Κων/λη Σμύρνη Ταρσός Μ.Ασία Αθήνα Πόντος Πόντος	14 12 12 11 11 11 10	Έμπορος δυσανάγνωστο ορφανή εργατικός υποδηματοποιός υπάλληλος εργατικός		

Στον Πίνακα 64 φαίνονται 15 μαθήτριες να λαμβάνουν τίτλο που δεν αναγράφεται το είδος του, ο οποίος προφανώς είναι πιστοποιητικό ή αποφοιτήριο, συμπέρασμα που εξάγεται συγκρίνοντας με το ΒΠΣ του προηγούμενου σχολικού έτους.

Οι τάξεις που φοιτούν οι μαθήτριες είναι οι τέσσερις μικρότερες, με τη Δ' τάξη να δίνει τους περισσότερους τίτλους. Στη Β' τάξη οι 2 από τις 3 μαθήτριες είναι αδέρφια. Από τη στήλη «Χρονολογία εκδόσεως πιστοποιητικού» φαίνεται ότι, ο πρώτος τίτλος εκδόθηκε Ιούνιο του 1928 και ο τελευταίος Ιούνιο του 1929, καθώς επίσης και ότι όλοι οι τίτλοι, πλην ενός, εκδόθηκαν στο χρονικό διάστημα που ανήκει στο επόμενο σχολικό έτος 1928-1929.

Σε 1 μαθήτρια εκδόθηκε δύο φορές αποφοιτήριο.

Από τις 15 μαθήτριες οι 11 έχουν καταγωγή από περιοχές που προήλθαν οι πρόσφυγες (Κων/λη, Μ. Ασία, Σμύρνη, Ταρσό, Πόντο). Η ηλικία των κυμαίνεται από 7 έως 14 ετών. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η ασυμβατότητα μεταξύ ηλικίας και τάξης φοίτησης. Στα επαγγέλματα υπερτερεί εκείνο του εργατικού. Δεν έχουν γίνει καταγραφές στις στήλες «βαθμός προόδου» και «διαγωγή».

Γ. Βιβλίο Πιστοποιητικού Σπουδής σχολικού έτους 1928-29

Στο Β.Π.Σ σχολικού έτους 1928-1929 δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Παρατηρήσεις» και «Υπογραφή του λαβόντος το πιστοποιητικόν».

Οι ηλικίες των μαθητριών κατά το σχολικό έτος 1928-29 κυμαίνονται από 6 έως 13 ετών και λαμβάνουν τίτλο (Ενδεικτικό για τις Α', Β', Γ', Δ', Ε' και Απολυτήριο για τη ΣΤ') ως εξής: Για την Α' τάξη: 16 (22,86%)²⁹² μαθήτριες των 6 ετών, 24 (34,29%) μαθήτριες των 7 ετών, 25 (35,71%) μαθήτριες των 8 ετών, 2 (2,86%) μαθήτριες των 9 ετών και 3 (4,29%) μαθήτριες των 10 ετών. Σύνολο: 70 (26,82%)²⁹³ μαθήτριες.

Για τη Β' τάξη: 11 (18,33%) μαθήτριες των 7 ετών, 21 (35%) μαθήτριες των 8 ετών, 15 (25%) μαθήτριες των 9 ετών, 11 (18,33%) μαθήτριες των 10 ετών και 2 (3,33%) μαθήτριες των 11 ετών. Σύνολο: 60 (22,99%) μαθήτριες.

Για τη Γ' τάξη: 10 (16,67%) μαθήτριες των 8 ετών, 22 (36,67%) μαθήτριες των 9 ετών, 13 (21,67%) μαθήτριες των 10 ετών, 9 (15%) μαθήτριες των 11 ετών, 5 (8,33%) μαθήτριες των 12 ετών και 1 (1,67%) μαθήτρια των 13 ετών. Σύνολο: 60 (22,99%) μαθήτριες.

Για τη Δ' τάξη: 1 (2,86%) μαθήτρια των 9 ετών, 17 (48,57%) μαθήτριες των 10 ετών, 7 (20%) μαθήτριες των 11 ετών, 8 μαθήτριες και 1 μαθητής (25,71%) των 12 ετών και 1 (2,86%) μαθήτρια των 13 ετών. Σύνολο: 35 (13,41%) μαθήτριες.

Για την Ε' τάξη: 7 (33,33%) μαθήτριες των 11 ετών και 14 (66,67%) μαθήτριες των 12 ετών. Σύνολο: 21 (8,05%) μαθήτριες.

Για τη ΣΤ' τάξη: 2 (13,33%) μαθήτριες των 11 ετών και 13 (86,67%) μαθήτριες των 12 ετών. Σύνολο: 15 (5,75%) μαθήτριες.

Το γενικό σύνολο των μαθητριών που φοίτησαν στο «Προσφυγικόν Δημοτικόν Σχολείον Θηλέων Περιστερίου» κατά το σχολικό έτος 1928-29 και λαμβάνουν τίτλο «Ενδεικτικόν» είναι 246 (94,25%) και εκείνες που λαμβάνουν τίτλο «Απολυτήριον» είναι 15 (5,75 %). Σύνολο: 261 μαθήτριες.

²⁹² Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητών κάθε τάξης.

²⁹³ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου εγγεγραμμένων μαθητών.

Στις μαθήτριες που βρίσκονται εγγεγραμμένες στο ΒΠΣ σχολικού έτους 1928-1929 παρατηρούμε σημαντική ηλικιακή διακύμανση από την Α΄ μέχρι την Δ΄. Οι μαθήτριες της Α΄ τάξης έχουν την πλειοψηφία, με την ηλικία των 8 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό.

Επίσης η ηλικία των 8 ετών συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό και στη Β΄ τάξη. Στη Γ΄ τάξη υπερσχύει η ηλικία των 9 ετών.

Το μεγαλύτερο ποσοστό στη Δ΄ τάξη συγκεντρώνει η ηλικία των 10 ετών.

Στην Ε΄ τάξη έχουν την πλειοψηφία οι μαθήτριες ηλικίας 12 ετών.

Το ίδιο συμβαίνει και στη ΣΤ΄ τάξη.

Επομένως ο ηλικιακός καταμερισμός των μαθητών κρίνεται φυσιολογικός, εξαιρουμένης της διακύμανσης, αλλά και της φοίτησης στην Α΄ τάξη με το μεγαλύτερο μέρος των μαθητριών να είναι μεγαλύτερο του κανονικού ηλικιακού ορίου. Επίσης και σε αυτό το σχολικό έτος παρατηρείται διαφοροποιημένη από το φυσιολογικό η ηλικία φοίτησης των μαθητριών σε όλες τις τάξεις.

ΣΤΗΛΗ «Πατρίς»: Η έρευνα του Β.Π.Σ. σχ. έτους 1928 – 1929 του Αρχείου του Προσφυγικού Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου απέδωσε το παρακάτω αποτέλεσμα σε σχέση με την καταγραφή της στήλης «Πατρίς»²⁹⁴ :

ΠΙΝΑΚΑΣ 65

Τόπος γεννήσεως	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΤΟ
Άδανα	1	0,38%
Αθήνα	35	13,46%
Αϊβαλή/Κυδωνίαι	5	1,92%
Αίγινα	1	0,38%
Αίγιο	2	0,77%
Αϊδίνιον	1	0,38%
Αλεξάνδρεια	2	0,77%
Άνδρος	2	0,77%
Αργοστόλι	1	0,38%
Βαϊδίρι	1	0,38%
Βουλγαρία	2	0,77%
Βρύουλα	2	0,77%
Δαρδανέλια	1	0,38%
Δεν αναγράφεται	1	0,38%
Δικελή	2	0,77%
Δομβραίνα	1	0,38%
Ήπειρος	1	0,38%
Θεσσαλονίκη	1	0,38%
Θράκη	1	0,38%
Ιωάννινα	1	0,38%

²⁹⁴ Στη σχετική καταγραφή συμπεριλαμβάνονται οι μαθήτριες που έλαβαν ενδεικτικό και απολυτήριο.

Καισάρεια	4	1,54%
Καλαμαί	2	0,77%
Καλλίπολις	1	0,38%
Κεφαλληνία	1	0,38%
Κιρκαγάτσι ή Καραχάτσι	2	0,77%
Κοτσαβίτσα	1	0,38%
Κρήνη	2	0,77%
Κωνσταντινούπολη	44	16,92%
Λαμία	3	1,15%
Λεβάδεια	1	0,38%
Μ.Ασία	5	1,92%
Μαγνησία	2	0,77%
Μαινεμένη	1	0,38%
Μεγαλόπολις	1	0,38%
Μπουρνόβα	1	0,38%
Μυτιλήνη	1	0,38%
Νεάπολι	2	0,77%
Παρίσι	1	0,38%
Πάτρα	1	0,38%
Πειραιάς	2	0,77%
Πέργαμος	1	0,38%
Περιστέρι	8	3,08%
Πόντος	5	1,92%
Πρίγκηπο	1	0,38%
Προύσα	5	1,92%
Ρωσία	4	1,54%
Σάμος	1	0,38%
Σινόπι	1	0,38%
Σμύρνη	83	31,92%
Σύρος	1	0,38%
Σώκια	1	0,38%
Ταρσός	1	0,38%
Τασκένδη	1	0,38%
Τρίπολις	1	0,38%
Τσιρίγο	1	0,38%
Φάρσαλα	1	0,38%
Φιλαδέλφεια	1	0,38%
Χαλκίς	2	0,77%
Σύνολα	261(260)	100,00%

Μελετώντας τον Πίνακα 65 παρατηρούμε ότι έχουμε μαθήτριες με πατρίδα προέλευσης ως εξής: 83 (31,92%) από Σμύρνη, 44 (16,92%) από Κωνσταντινούπολη, 52 (20%) από διάφορες άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης, 30 (11,54%) από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας, 8 (3,08%) γηγενείς από το Περιστέρι, 35 (13,46%) από Αθήνα, 8 (3,08 %) από χώρες και πόλεις του

εξωτερικού και 1 (0,38%) μαθήτρια για την οποία δεν έχει συμπληρωθεί η αντίστοιχη στήλη.

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι σε ποσοστό 68,85% των μαθητριών που έλαβαν τίτλο (Ενδεικτικό ή Απολυτήριο) από το παραπάνω Σχολείο κατά το σχολικό έτος 1928 – 1929 έχουν πατρίδα καταγωγής τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης. Επομένως η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητριών του Προσφυγικού Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου κατά το σχ. έτος 1928 – 1929 είναι πρόσφυγες από την Μ. Ασία. Οι γηγενείς μαθήτριες είναι 8.

ΣΤΗΛΗ «Επάγγελμα γονέως»

ΠΙΝΑΚΑΣ 66

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Αιχμάλωτος	14	5,36%
Αμαξηλάτης	3	1,61%
Ανθρακοπώλης	1	0,54%
Αρτοποιός	2	1,08%
Βαρελοποιός	1	0,54%
Βυρσοδέψης	1	0,54%
Γαλακτοπώλης	2	1,08%
Γεωργός	1	0,54%
Δεν αναγράφεται	2	0,77%
Δερματέμπορος	1	0,54%
Δικηγόρος	1	0,54%
Έμπορος	3	1,61%
Εργάτης	19	10,22%
Εργατικός	30	16,13%
Εργολάβος οικοδομών	3	1,61%
Ιχθυοπώλης	1	0,54%
Καπνοπώλης	2	1,08%
Καραγωγεύς	3	1,61%
Καρεκλοποιός	1	0,54%
Καφεπώλης	5	2,69%
Κηπουρός	1	0,54%
Κουρεύς	6	3,23%
Κρεοπώλης	2	1,08%
Κτηματίας	2	1,08%
Κτηνοτρόφος	1	0,54%
Κτίστης	15	8,06%
Λαχανοπώλης	3	1,61%
Μανάβης	1	0,54%
Μαραγκός	6	3,23%
Μαρμαρογλύπτης	1	0,54%

Μηχανικός	1	0,54%
Ναυτικός	1	0,54%
Ξυλέμπορος	2	1,08%
Ξυλουργός	2	1,08%
Οδηγός τραμ	1	0,54%
Οπωροπώλης	3	1,61%
Ορφανή	59	22,61%
Παντοπώλης	5	2,69%
Ράπτης	5	2,69%
Σαράφης	1	0,54%
Σιδηρουργός	4	2,15%
Σωφέρ	3	1,61%
Τροχ. Υπάλ.	1	0,54%
Τυπογράφος	3	1,61%
Υδραυλικός	3	1,61%
Υπάλληλος	11	5,91%
Υποδηματοποιός	14	7,53%
Φαρμακοποιός	3	1,61%
Φρεατορύχος	1	0,54%
Φύλαξ	1	0,54%
Φωτογράφος	1	0,54%
Χρωματιστής	2	1,08%
Σύνολα	261(186)	100,00%

Στον Πίνακα 66 παρατηρούμε ότι έχουμε κατ' αρχήν 59 μαθήτριες ορφανές από πατέρα, σε ποσοστό 22,61%, το μεγαλύτερο επί συνόλου 261 μαθητριών. Επίσης συναντούμε 14 (5,36%) μαθήτριες με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «αιχμάλωτος».

Για 2 (0,77%) μαθήτριες δεν έχει συμπληρωθεί η συγκεκριμένη στήλη. Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον Πίνακα είναι αυτό του εργατικού, 30 γονείς-πατεράδες επί συνόλου 286, ποσοστό 16,13%.

Ακολουθούν οι επαγγελματικές κατηγορίες «εργάτης» 19 άτομα, ποσοστό 10,22%, «κτίστης» 15 άτομα, ποσοστό 8,06%, «υποδηματοποιός» 14 άτομα, ποσοστό 7,53%, «υπάλληλος» 11 άτομα, ποσοστό 5,91%, «κουρεύς» και «μαραγκός» από 6 άτομα, ποσοστό 3,23% αντίστοιχα και «καφεπώλης» «παντοπώλης» και «ράπτης» από 5 άτομα, ποσοστό 2,69% αντίστοιχα.

Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα», τα οποία και αφορούν 70 γονείς, ποσοστό 37,63%.

Στήλη «Χρονολογία εκδόσεως πιστοποιητικού»

Η έρευνα στη συγκεκριμένη στήλη έδειξε ότι τα 244 ενδεικτικά και τα 15 απολυτήρια εκδόθηκαν στις 17 Ιουνίου 1929. Ένα ενδεικτικό για μαθήτρια που

«εδιδάχθει κατ' οίκον» εκδόθηκε στις 8 Οκτωβρίου 1929 και για 1 μαθήτρια δεν έχει συμπληρωθεί η αντίστοιχη στήλη.

Στήλη «Περίληψις ποιότητας μαθητού»

Βαθμός προόδου: Σύμφωνα με τις καταγραφές στο παρόν Αρχείο, αλλά και την τότε ισχύουσα βαθμολογική κλίμακα, συμπληρώνεται η σχετική στήλη ολογράφως και αριθμητικώς ως εξής: Από το σύνολο των 245 μαθητριών που έλαβαν τίτλο «ενδεικτικών» (για 1 μαθήτρια Δ' τάξη δεν έχει συμπληρωθεί η αντίστοιχη στήλη) οι 81 (30,06%)²⁹⁵ βαθμολογήθηκαν με βαθμό «καλώς 4», οι 84 (34,29%) με βαθμό «Λίαν καλώς 5» και οι 80 (32,65%) με βαθμό «Άριστα 6».

Από το σύνολο των 15 μαθητριών που έλαβαν τίτλο «απολυτήριον» οι 2 (13,33%)²⁹⁶ βαθμολογήθηκαν με βαθμό «λίαν καλώς 5» και οι 13 (86,67%) με βαθμό «Άριστα 6».

Παρατηρούμε ότι σε αυτό το σχ. έτος επικρατεί η υψηλότερη βαθμολόγηση αυτή του «Άριστα 6» και ακολουθούν με μικρή διαφορά οι υπόλοιπες δύο βαθμολογήσεις.

Στήλη «Διαγωγή»: Στη στήλη της διαγωγής παρατηρούμε να συμπληρώνεται χαρακτηρισμός σε 260 μαθήτριες (για 1 μαθήτρια Δ' τάξη δεν έχει συμπληρωθεί η αντίστοιχη στήλη) οι οποίες χαρακτηρίζονται με διαγωγή «Κοσμία».

Είναι δυνατό να συμπεράνουμε ότι δεν τηρείται πάντα η τάση αντικειμενικού χαρακτηρισμού στη συμπεριφορά των μαθητριών στην επίσημη καταχώρησή της.

Στήλη: «Είδος πιστοποιητικού» (εκτός ενδεικτικού και απολυτηρίου)

ΠΙΝΑΚΑΣ 67

Τάξη	Πλήθος τίτλων	Χρονολογία έκδοσης πιστοποιητικού	Πατρίς	Ηλικία	Επάγγελμα	Είδος πιστοποιητικού	Βαθμός προόδου		Διαγωγή	Παρατηρήσεις
							Αριθμητικώς	Ολογράφως		
A	1	23-1-1930	-	-	-	Αποδ.	-	-	-	
B	2	24-10-1929	-	-	-	Αποδ.	-	-	-	
		7-12-1929	-	-	-	Αποδ.	-	-	-	
Γ	4	18-10-1929	-	-	-	Αποδ.	-	-	-	
		23-1-1930	-	-	-	Αποδ.	-	-	-	
		19-3-1930	-	-	-	Αποδ.	3	μετρίως	-	
		24-3-1930	-	-	-	Αποδ.	8	λ.καλώς	-	

²⁹⁵ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητριών που έλαβαν τίτλο «ενδεικτικών».

²⁹⁶ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητριών που έλαβαν τίτλο «απολυτήριον».

Δ	5	17-10-1929	-	-	-	Αποδ.	-	-	-	
		5-11-1929	-	-	-	Αποδ.	-	-	-	
		11-3-1930	-	-	-	Αποδ.	5	σχ.καλώς	-	
		29-3-1930	-	-	-	Αποδ.	5	σχ.καλώς	-	
		4-5-1930	-	-	-	Αποδ.	4	μετρίως	-	
Ε	2	9-10-1929	-	-	-	Αποδ.			-	επανά
		1-11-1929	-	-	-	Αποδ.	-	-	-	λθε
ΣΤ	1	18-3-1930	-	-	-	Αποδ.	10	άριστα	-	

Στον Πίνακα 67 φαίνονται 15 μαθητές να λαμβάνουν τίτλο «αποδεικτικό».

Οι τάξεις που φοιτούν οι μαθητές είναι οι Α', Β', Γ', Δ', Ε' και ΣΤ', με την Δ' τάξη να δίνει τους περισσότερους τίτλους.

Από τη στήλη «Χρονολογία εκδόσεως πιστοποιητικού» φαίνεται ότι, 4 τίτλοι εκδόθηκαν τον Οκτώβριο του 1929, 2 τον Νοέμβριο του 1929, 1 τον Δεκέμβριο του 1929, 2 τον Ιανουάριο του 1930, 5 τον Μάρτιο του 1930 και 1 τον Μάιο του 1930. Από τα πιο πάνω καταδεικνύεται ότι όλοι οι τίτλοι εκδόθηκαν σε χρονικό διάστημα που ανήκει στο επόμενο σχολικό έτος 1929-1930.

Η στήλη «βαθμός προόδου» έχει συμπληρωθεί σε 6 από τους 15 μαθητές που έλαβαν τίτλο «αποδεικτικό». 2 μαθητές έλαβαν βαθμό «μετρίως 3 και 4», 2 έλαβαν «σχεδόν καλά 5», 1 «λίαν καλώς 8» και 1 «άριστα 10».

Δεν έχουμε στοιχεία από τις υπόλοιπες στήλες, αφού δεν έχουν συμπληρωθεί.

Δ. Βιβλίο Πιστοποιητικού Σπουδής σχολικού έτους 1929-30

Στο Β.Π.Σ σχ. έτους 1929-30 δεν έχουν συμπληρωθεί οι στήλες: «Διαγωγή», «Παρατηρήσεις» και «Υπογραφή του λαβόντος το πιστοποιητικόν».

Οι ηλικίες των μαθητών κατά το σχολικό έτος 1929-30 κυμαίνονται από 7 έως 15 ετών και λαμβάνουν τίτλο (Ενδεικτικό) ως εξής:

Για την Α' τάξη: 35 (49,30%)²⁹⁷ μαθητές των 7 ετών, 28 (39,44%) μαθητές των 8 ετών, 4 (5,63 %) μαθητές των 9 ετών, 2 (2,82%) μαθητές των 10 ετών, 2 (2,82 %) μαθητές των 11 ετών. Σύνολο: 71 (31,98%)²⁹⁸ μαθητές.

Για τη Β' τάξη: Δεν υπάρχει καμία αναφορά για την τάξη αυτή.

Για τη Γ' τάξη: 12 (16%) μαθητές των 8 ετών, 18 (24%) μαθητές των 9 ετών, 28 (37,33%) μαθητές των 10 ετών, 14 (18,67 %) μαθητές των 11 ετών, 2 (2,67%)

²⁹⁷ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητών κάθε τάξης.

²⁹⁸ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου εγγεγραμμένων μαθητών.

μαθητές των 12 ετών και 1 (1,33%) μαθητής των 14 ετών. Για 1 μαθητή δε συμπληρώνεται η ηλικία. Σύνολο: 76 (34,23%) μαθητές.

Για τη Δ' τάξη: 28 (50,91%) μαθητές των 10 ετών, 18 (32,73%) μαθητές των 11 ετών, 8 (14,55%) μαθητές των 12 ετών και 1 (1,82%) μαθητής των 13 ετών. Για 1 μαθητή δε συμπληρώνεται η ηλικία. Σύνολο: 56 (25,23%) μαθητές.

Για την Ε' τάξη: Δεν υπάρχει καμία αναφορά για την τάξη αυτή.

Για τη ΣΤ' τάξη: 1 (5,26%) μαθητής των 11 ετών, 12 (63,16%) μαθητές των 12 ετών, 5 (26,32%) μαθητές των 13 ετών και 1 (5,26%) μαθητής των 15 ετών. Σύνολο: 19 (8,56%) μαθητές.

Το γενικό σύνολο των μαθητών που φοίτησαν στο «Προσφυγικόν Δημοτικόν Σχολείον Θηλέων Περιστερίου» κατά το σχολικό έτος 1929-30 και λαμβάνουν τίτλο «Ενδεικτικόν» είναι 203 (91,44%) και εκείνοι που λαμβάνουν τίτλο «Απολυτήριον» είναι 19 (8,56 %).

Σύνολο: 222 μαθητές (προφανώς εκ παραδρομής επαναλαμβάνεται ο αύξων αριθμός 211, με αποτέλεσμα η αρίθμηση να καταλήγει στον αύξοντα αριθμό 221).

Λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πάνω στοιχεία, παρατηρούμε για τους μαθητές που βρίσκονται εγγεγραμμένοι στο ΒΠΣ σχολικού έτους 1929-1930 σημαντική ηλικιακή διακύμανση σε όλες τις τάξεις, πλην των Β' και Ε' για τις οποίες δεν υπάρχει καμία καταγραφή.

Οι μαθητές της Γ' τάξης έχουν την αριθμητική υπεροχή, με την ηλικία των 10 ετών να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό. Δύο μαθητές φέρουν την ηλικία των 14 ετών.

Το μεγαλύτερο ποσοστό στην Α' τάξη συγκεντρώνει η ηλικία των 7 ετών.

Το μεγαλύτερο ποσοστό στη Δ' τάξη συγκεντρώνει επίσης η ηλικία των 10 ετών.

Στην Ε' τάξη περισσότεροι είναι οι μαθητές ηλικίας 10 ετών και στη ΣΤ' τάξη επικρατεί η ηλικία των 12 ετών, με ένα μαθητή να είναι 15 ετών.

Επομένως ο ηλικιακός καταμερισμός των μαθητών κρίνεται μη φυσιολογικός, με μεγάλη διακύμανση και με το μεγαλύτερο μέρος των μαθητών να είναι μεγαλύτερο του κανονικού ηλικιακού ορίου.

ΣΤΗΛΗ «Πατρίς»: Η έρευνα του Β.Π.Σ σχ. έτους 1929 – 1930 του Αρχείου του Προσφυγικού Δημ. Σχ. Θηλέων Περιστερίου απέδωσε το παρακάτω αποτέλεσμα σε σχέση με την καταγραφή της στήλης «Πατρίς»²⁹⁹ :

²⁹⁹ Στη σχετική καταγραφή συμπεριλαμβάνονται οι μαθητές που έλαβαν ενδεικτικό και απολυτήριο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 68

ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άδανα	1	0,45%
Αθήνα	35	15,91%
Αϊβαλή/Κυδωνίαι	2	0,91%
Αϊδίνιον	2	0,91%
Αλάτσατα	1	0,45%
Αλεξάνδρεια	2	0,91%
Αμαρούσιο	2	0,91%
Βαϊδίρι	3	1,36%
Βουλγαρία	1	0,45%
Βούρμπιανη	1	0,45%
Βρύουλα	1	0,45%
Γύθειο	1	0,45%
Δεν αναγράφεται	2	0,90%
Ευξεινούπολη	1	0,45%
Θεσσαλονίκη	2	0,91%
Ικόνιον`	1	0,45%
Ιωάννινα	4	1,82%
Καισάρεια	4	1,82%
Καλλίπολις	1	0,45%
Κηπούλα	1	0,45%
Κιρκαγάτσι ή Καραχάτσι	1	0,45%
Κίττα	1	0,45%
Κορυφάσια	1	0,45%
Κορώνη	1	0,45%
Κρήνη	1	0,45%
Κύμη	1	0,45%
Κωνσταντινούπολη	37	16,82%
Λαμία	3	1,36%
Μ.Ασία	1	0,45%
Μαγνησία	3	1,36%
Μάδητο	1	0,45%
Μαινεμένη	1	0,45%
Μάλτα	1	0,45%
Μελιβοία	1	0,45%
Μουσουνίτσα	1	0,45%
Μυριόφυτα	1	0,45%
Μυτιλήνη		0,00%
Νικομήδεια	1	0,45%
Οδημήσιο	1	0,45%
Πάνορμον	1	0,45%
Πειραιάς	2	0,91%
Πέργαμος	1	0,45%

Περιστερί	21	9,55%
Πετρούπολη	1	0,45%
Προύσα	2	0,91%
Ρωσία	1	0,45%
Σεβδίκιοι	1	0,45%
Σινόπι	1	0,45%
Σμύρνη	49	22,27%
Σπάρτη Πισιδίας	1	0,45%
Στενήμαχος	6	2,73%
Σώκια	2	0,91%
Τσεσμέ	1	0,45%
Φάρσαλα	3	1,36%
Φιλαδέλφεια	2	0,91%
Χαλκίς	1	0,45%
Σύνολα	220 (218)	100,00%

Στον Πίνακα 68 παρατηρούμε ότι έχουμε μαθητές με πατρίδα προέλευσης ως εξής: 49 (22,27%) από Σμύρνη, 37 (16,82%) από Κωνσταντινούπολη, 46 (24,60%) από διάφορες άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης, 27 (12,27%) από διάφορες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας, 21 (9,55%) γηγενείς από το Περιστερί, 35 (15,91%) από Αθήνα, 5 (2,27%) από χώρες και πόλεις του εξωτερικού και 2 (0,90%) για τους οποίους δεν αναγράφεται η καταγωγή τους.

Από τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνεται ότι σε ποσοστό 60% των μαθητών που έλαβαν τίτλο (ενδεικτικό ή απολυτήριο) από το πιο πάνω Σχολείο κατά το σχολικό έτος 1929 – 1930 έχουν πατρίδα καταγωγής τη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης. Επομένως το μεγαλύτερο μέρος των μαθητών του Προσφυγικού Δημ. Σχ. θηλέων Περιστερίου κατά το σχ. έτος 1929 – 1930 είναι πρόσφυγες κυρίως προερχόμενοι από την Μ. Ασία.

Επίσης συναντούμε στο ΒΠΣ που ερευνούμε 2 μαθητές, για τους οποίους δεν έχει συμπληρωθεί η στήλη «πατρίς».

Οι γηγενείς μαθητές είναι μόνο 21.

ΣΤΗΛΗ «Επάγγελμα γονέως»

ΠΙΝΑΚΑΣ 69

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΤΟΜΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Αιχμάλωτος	1	0,45%
Αμμοκονιάτης	4	2,34%
Ανθρακοπώλης	2	1,17%
Αξιωματικός	2	1,17%

Αρτοποιός	3	1,75%
Γαλακτοπώλης	3	1,75%
Γεωργός	2	1,17%
Δεν αναγράφεται	2	0,90%
Δημ.Υπάλληλος	1	0,58%
Δημοσιογράφος	1	0,58%
Δυσανάγνωστο	1	0,45%
Ελαιοχρωματιστής	1	0,58%
Έμπορος	1	0,58%
Επιπλοποιός	1	0,58%
Εργατικός	52	30,41%
Εργολάβος	1	0,58%
Ζαχαροπλάστης	3	1,75%
Ηλεκτρολόγος	1	0,58%
Ιδ. Υπάλληλος	3	1,75%
Ιερεύς	1	0,58%
Καπνοπώλης	3	1,75%
Κηπουρός	1	0,58%
Κουρεύς	1	0,58%
Κρεοπώλης	4	2,34%
Κτηματίας	2	1,17%
Κτίστης	12	7,02%
Λαχανοπώλης	4	2,34%
Μανάβης	1	0,58%
Μαραγκός	1	0,58%
Μαρμαρογλύπτης	1	0,58%
Μεσίτης	1	0,58%
Μηχανικός	2	1,17%
Μικρέμπορος	3	1,75%
Ναυτικός	2	1,17%
Ξυλουργός	8	4,68%
Οδοκαθαριστής	1	0,58%
Οπωροπώλης	1	0,58%
Ορφανός	47	21,17%
Παντοπώλης	3	1,75%
Ράπτης	9	5,26%
Σιδηροδρομικός	1	0,58%
Σιδηρουργός	2	1,17%
Σωφέρ	3	1,75%
Τροchioδρομικός	1	0,58%
Υδραυλικός	5	2,92%
Υδροχρωματιστής	3	1,75%
Υπάλληλος	3	1,75%

Υποδηματοποιός	6	3,51%
Φαρμακοποιός	1	0,58%
Φωτογράφος	2	1,17%
Χρηματομεσίτης	1	0,58%
Χρωματοπώλης	1	0,58%
Σύνολα	222(171)	100,00%

Στον Πίνακα 69 παρατηρούμε ότι έχουμε κατ' αρχήν 47 μαθητές ορφανούς από πατέρα, ποσοστό 21,15%, δεύτερο σε μέγεθος επί συνόλου 222 μαθητών. Επίσης συναντούμε 1 (0,45%) μαθητή με πατέρα που χαρακτηρίζεται ως «αιχμάλωτος». Για 2 (0,90%) μαθητές δεν έχει συμπληρωθεί η συγκεκριμένη στήλη και για 1 (0,45%) μαθητή καθίσταται δυσανάγνωστη η ανάγνωση του επαγγέλματος του γονέα. Το επάγγελμα που κατέχει την υψηλότερη θέση στον Πίνακα είναι αυτό του εργατικού, 52 γονείς-πατεράδες επί συνόλου 171, ποσοστό 30,41%.

Ακολουθούν οι επαγγελματικές κατηγορίες «κτίστης» 12 άτομα, ποσοστό 7,02%, «ράπτης» 9 άτομα, ποσοστό 5,26%, «ξυλουργός» 8 άτομα, ποσοστό 4,68%, «Υποδηματοποιός» 6 άτομα, ποσοστό 3,51% και «Υδραυλικός» 5 άτομα, ποσοστό 2,92%. Τα επαγγέλματα που αναγράφονται λιγότερο από πέντε φορές θα τα συμπεριλάβουμε με την ένδειξη «άλλα», τα οποία και απαριθμούν 79, ποσοστό 46,20%.

Στήλη «Χρονολογία εκδόσεως πιστοποιητικού»: Η έρευνα στη συγκεκριμένη στήλη έδειξε ότι τα 203 ενδεικτικά και τα 11 απολυτήρια εκδόθηκαν στις 16 Ιουνίου 1930. Επίσης 8 απολυτήρια εκδόθηκαν στις 25 Ιουνίου 1930.

Στήλη «Περίληψις ποιότητας μαθητού»

Βαθμός προόδου: Σύμφωνα με τις καταγραφές στο παρόν Αρχείο, αλλά και την τότε ισχύουσα βαθμολογική κλίμακα, συμπληρώνεται η σχετική στήλη ολογράφως και αριθμητικώς ως εξής: Από το σύνολο των 203 μαθητών που έλαβαν τίτλο «ενδεικτικών», οι 8 (3,94%)³⁰⁰ βαθμολογήθηκαν με βαθμό «σχεδόν καλώς 5», οι 41 (20,20%) με βαθμό «καλώς 6-7», οι 68 (33,50%) με βαθμό «λίαν καλώς 8-9» και οι 86 (42,36%) με βαθμό «Άριστα 10».

Από το σύνολο των 19 μαθητών που έλαβαν τίτλο «απολυτήριο» οι 11 (57,89%)³⁰¹ βαθμολογήθηκαν με βαθμό «καλώς 6-7», οι 5 (26,32%) με βαθμό «λίαν καλώς 8-9» και οι 3 (15,79%) με βαθμό «Άριστα 10».

Παρατηρούμε ότι σε αυτό το σχολικό έτος επικρατεί η υψηλότερη βαθμολόγηση αυτή του «Άριστα 10» και ακολουθούν οι υπόλοιπες τρεις βαθμολογήσεις.

Στήλη «Διαγωγή»: Η στήλη της διαγωγής δεν έχει συμπληρωθεί.

³⁰⁰ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητριών που έλαβαν τίτλο «ενδεικτικών».

³⁰¹ Το ποσοστό υπολογίζεται επί του συνόλου των μαθητριών που έλαβαν τίτλο «απολυτήριο».

Στήλη: «Είδος πιστοποιητικού» (εκτός ενδεικτικού και απολυτηρίου)

ΠΙΝΑΚΑΣ 70

Τάξη	Πλήθος τίτλων	Χρονολογία έκδοσης πιστοποιητικού	Πατρίς	Ηλικία	Επάγγελμα	Είδος πιστοποιητικού	Βαθμός προόδου		Διαγωγή	Παρατηρήσεις
							Αριθμη - τικός	Ολογρά- φος		
Γ	1	30-9-1930	Αθήνα	-	-	Πιστοπ οιητικό	-	-	-	-
Δ	1	19-9-1930	Σπέτσες	12	Κου- ρεύς	Αποδ.	-	-	-	-

Στον Πίνακα 70 φαίνεται 1 μαθητής να λαμβάνει τίτλο «Πιστοποιητικών» και 1 μαθητής να λαμβάνει τίτλο «Αποδεικτικών».

Οι τάξεις που φοιτούν οι μαθητές είναι οι Γ' και Δ'.

Από τη στήλη «Χρονολογία εκδόσεως πιστοποιητικού» φαίνεται ότι και οι 2 τίτλοι εκδόθηκαν τον Σεπτέμβριο του 1930.

Από τα πιο πάνω καταδεικνύεται ότι οι τίτλοι εκδόθηκαν σε χρονικό διάστημα που ανήκει στο επόμενο σχολικό έτος 1930-1931.

Δεν έχουμε στοιχεία από τις υπόλοιπες στήλες αφού δεν έχουν συμπληρωθεί.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ 2^ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ, 1925-1936

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ

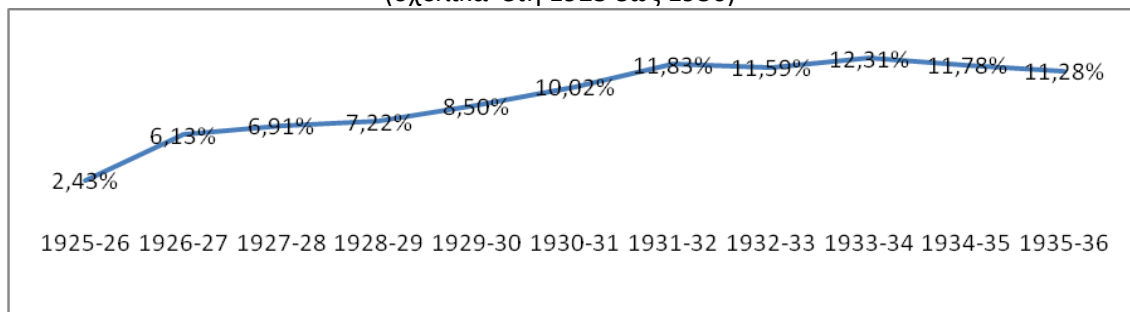
Α. Μαθητικός πληθυσμός. Παράγοντες που επηρέασαν τη φοίτηση

Με βάση τα αριθμητικά δεδομένα των Μαθητολογίων που επεξεργαστήκαμε, όπως καταγράφεται και στον Πίνακα 71, είναι εμφανές ότι ο γενικός μαθητικός πληθυσμός όλων των τάξεων που πραγματοποίησε εγγραφή και φοίτηση σε βάθος 11ετίας (1925-1926 έως 1935-1936) παρουσιάζει ανοδική πορεία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 71.: ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΝΑ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΕΤΟΣ
(σχολικά έτη 1925 έως 1936)

ΣΧΟ- ΛΙΚΑ ΕΤΗ	Α		Β		Γ		Δ		Ε		ΣΤ		ΣΥΝ	
	ΑΡ. ΜΑΘ	%	ΑΡ. ΜΑΘ	%	ΑΡ. ΜΑΘ	%	ΑΡ. ΜΑΘ	%	ΑΡ. ΜΑΘ	%	ΑΡ. ΜΑΘ	%	ΑΡ. ΜΑΘ	%
1925 1926	62	3,92	32	3,02	28	2,86	5	0,65	0	0,00	0	0,00	127	2,43
1926 1927	129	8,16	63	5,94	61	6,22	42	5,47	18	3,56	7	2,14	320	6,13
1927 1928	112	7,09	85	8,01	70	7,14	46	5,99	39	7,71	9	2,75	361	6,91
1928 1929	102	6,46	83	7,82	88	8,98	49	6,38	38	7,51	17	5,20	377	7,22
1929 1930	112	7,09	90	8,48	108	11,02	101	13,15	0	0,00	33	10,09	444	8,50
1930 1931	117	7,41	108	10,18	102	10,41	98	12,76	70	13,83	28	8,56	523	10,02
1931 1932	172	10,89	119	11,22	127	12,96	75	9,77	89	17,59	36	11,01	618	11,83
1932 1933	158	10,00	124	11,69	106	10,82	82	10,68	62	12,25	73	22,32	605	11,59
1933 1934	176	11,14	132	12,44	129	13,16	93	12,11	58	11,46	55	16,82	643	12,31
1934 1935	228	14,43	102	9,61	82	8,37	102	13,28	66	13,04	35	10,70	615	11,78
1935 1936	212	13,42	123	11,59	79	8,06	75	9,77	66	13,04	34	10,40	589	11,28
ΣΥΝ- ΟΛΑ	1580	100	1061	100	980	100	768	100	506	100	327	100	5222	100

Διάγραμμα 1: Ποσοστά φοίτησης γενικού μαθητικού πληθυσμού
(σχολικά έτη 1925 έως 1936)

Το σχολικό έτος 1934-35 κατέχει την πρώτη θέση (14,43%) στη φοίτηση των μαθητών ανάμεσα στα ένδεκα σχολικά έτη που εξετάζουμε για την Α' τάξη, αντίθετα το 1925-26 κατέχει το μικρότερο ποσοστό για όλες τις τάξεις πλην των Ε' και ΣΤ', οι οποίες δεν υπήρχαν. Για τις Β' και Γ' τάξεις την πρώτη θέση (12,44%) και (13,16%) αντίστοιχα κατέχει το προηγούμενο σχολικό έτος 1933-34. Για τη Δ' τάξη στην πρώτη θέση (13,28%) βρίσκεται το σχολικό έτος 1934-35. Την υψηλότερη θέση (17,59%) για την Ε' τάξη έχει το σχολικό έτος 1931-32 και για τη ΣΤ' το σχολικό έτος 1932-33 (22,32%).

Συνεπώς, από το σχολικό έτος 1931-32 έως και το σχολικό έτος 1934-35 σημειώνεται η μεγαλύτερη συμμετοχή μαθητών στη φοίτηση στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου, χωρίς ιδιαίτερα σημαντικές διακυμάνσεις. Είναι η εποχή που μετά την ολοκλήρωση της εγκατάστασης των προσφύγων στη περιοχή, ξεπερνιούνται τα σοβαρά εμπόδια της φοίτησης και προκύπτουν οι πρώτοι μαθητές που έχουν γεννηθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Επίσης για όλες τις τάξεις η μεγαλύτερη αύξηση του μαθητικού δυναμικού τους φαίνεται ότι συντελέστηκε μεταξύ του πρώτου και δεύτερου χρόνου λειτουργίας του Σχολείου, καθώς επίσης και για τις Α', Δ' και ΣΤ' τάξεις κατά τα σχολικά 1931-32, 1929-30 και 1932-33 αντίστοιχα. Ενώ μείωση του μαθητικού δυναμικού φαίνεται ότι πραγματοποιήθηκε σε όλες σχεδόν τις τάξεις κατά τα τελευταία σχολικά έτη της περιόδου που ερευνάται, δηλ. από το σχ. έτος 1932-33 έως το σχολικό έτος 1935-36.

Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 1, η ανοδική πορεία που παρουσιάζει ο γενικός μαθητικός πληθυσμός όλων των τάξεων που πραγματοποίησε εγγραφή και φοίτηση σε βάθος 11ετίας (1925-1926 έως 1935-1936) σηματοδοτεί την αυξητική δυναμική της ανάπτυξης της δημοτικής εκπαίδευσης στην πόλη του Περιστερίου. Μάλιστα από το σχολικό έτος 1930-31 και μετά καταγράφονται διψήφια ποσοστά. Στη διαμόρφωση αυτής της πραγματικότητας, εκτός από το γεγονός ότι άρχισαν να εξομαλύνονται οι συνθήκες μόνιμης εγκατάστασης και διαμονής των προσφύγων στο Περιστερί, συνέβαλε και η ανακήρυξη του Περιστερίου σε Δήμο. Στις αρχές του

20^{ου} αιώνα παρουσιάζεται εξάλλου ο παράγοντας της εσωτερικής μετανάστευσης. Πολύς κόσμος από την επαρχία ξενιτεύεται στα μεγάλα αστικά κέντρα με την ελπίδα μιας καλύτερης τύχης³⁰². Το Περιστέρι, ως όμορη περιοχή της Αθήνας και αναπτυσσόμενη, γίνεται πόλος έλξης νέων κατοίκων. Στα τελευταία σχολικά έτη της υπό μελέτης περιόδου το πληθυσμιακό μέγεθος της πόλης κυμαίνεται μεταξύ 22.000-24.000 ατόμων.³⁰³

Η αυξητική δυναμική του μαθητικού πληθυσμού επικράτησε στη συνέχεια, έτσι ώστε το σημερινό Περιστέρι να βρίσκεται ως Δήμος πανελλαδικά στην έβδομη θέση σε πληθυσμό με 139.981 κατοίκους, σύμφωνα με την απογραφή του Πληθυσμού της Ελλάδος 2011. Τα δημοτικά σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που λειτουργούν στο Περιστέρι είναι 41, συμπεριλαμβανομένου του 1^{ου} Ειδικού Δημοτικού Σχολείου και των Νηπιαγωγείων μαζί με το Ειδικό Νηπιαγωγείο 53.³⁰⁴

Β. Γεωγραφική προέλευση

Η γεωγραφική προέλευση του μεγαλύτερου όγκου των μαθητών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου από το σχ. έτος 1925-26 έως το σχ. έτος 1935-36 είναι αναμενόμενο να σχετίζεται με περιοχές που κατοικούσαν οι πρόσφυγες πριν ξεριζωθούν από τις εστίες τους, αφού το Περιστέρι αποτέλεσε έναν από τους πολλούς τόπους συγκεντρωτικής εγκατάστασής τους. Στην ενότητα αυτή μελετώ τη σύνθεση των μαθητών του Σχολείου σε σχέση με τη γεωγραφική προέλευση – τόπο γέννησής τους και την εξέλιξή της στην πρόοδο των υπό έρευνα σχολικών ετών. Για τον σκοπό αυτό εξετάζω τα ποσοστά της καταγωγής και του τόπου γέννησης των μαθητών κατά τη διάρκεια της ενδεκαετίας 1925 έως 1936.

Στον Πίνακα 72, αποτυπώνεται η σύνθεση της γεωγραφικής προέλευσης - τόπος του σώματος των μαθητών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου ανά σχολικό έτος.

³⁰² Δημήτρης Κ. Ψυχογιός, Προίκες, φόροι, σταφίδα και ψωμί. Οικονομία και οικογένεια στην αγροτική Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα. Συμβολή στη μελέτη των δημογραφικών φαινομένων του 19^{ου} αιώνα, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1995, σσ. 165-166.

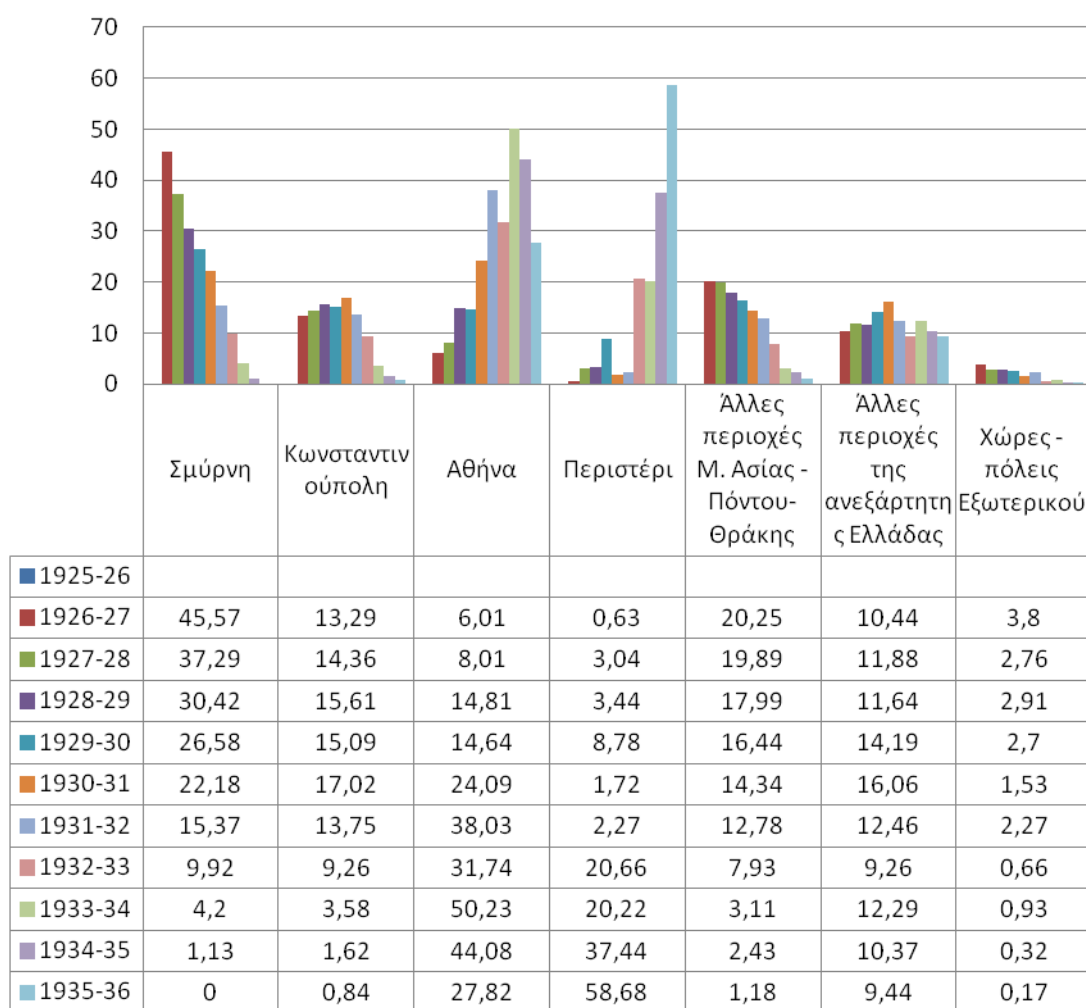
³⁰³ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστέρι... ό.π., σ. 88.

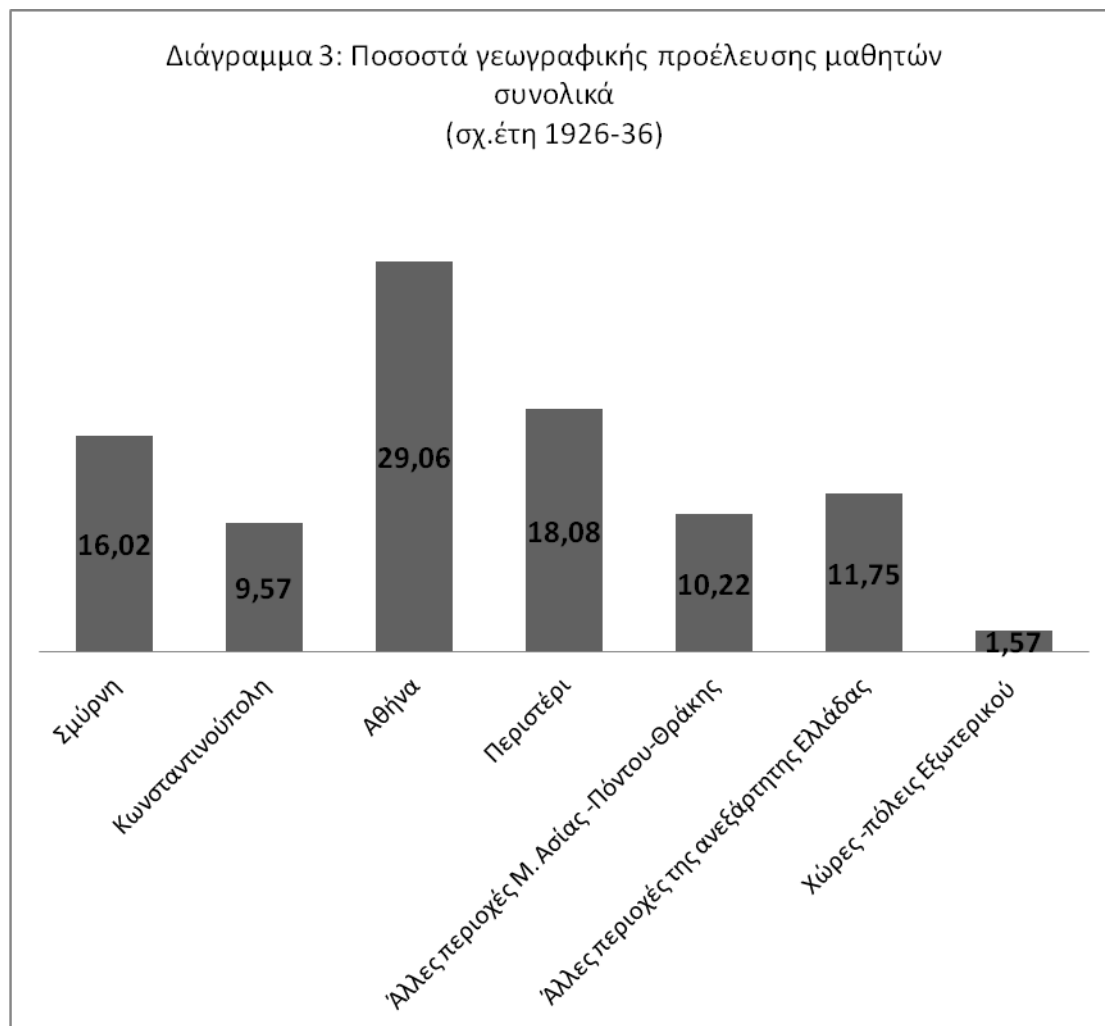
³⁰⁴ Διεύθυνση Π.Ε Γ' Αθήνας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 72
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ–ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ(σχολικά έτη 1925-36)
(Ποσοστό %)

Σχολικό έτος	Σμύρνη	Κωνσταντινούπολη	Αθήνα	Περιστέρι	Από άλλες περιοχές της Μ. Ασίας του Πόντου & Θράκης	Από άλλες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας	Από χώρες και πόλεις του εξωτερικού	Δεν αναγράφεται	Δυσανάνγνωστο
1925-26	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1926-27	45,57	13,29	6,01	0,63	20,25	10,44	3,80	0	0
1927-28	37,29	14,36	8,01	3,04	19,89	11,88	2,76	2,49	0,28
1928-29 (από Γ.Ε)	30,42	15,61	14,81	3,44	17,99	11,64	2,91	3,17	0
1929-30	26,58	15,09	14,64	8,78	16,44	14,19	2,70	1,58	0
1930-31	22,18	17,02	24,09	1,72	14,34	16,06	1,53	1,91	1,15
1931-32	15,37	13,75	38,03	2,27	12,78	12,46	2,27	2,43	0,65
1932-33	9,92	9,26	31,74	20,66	7,93	9,26	0,66	9,42	1,16
1933-34	4,20	3,58	50,23	20,22	3,11	12,29	0,93	4,82	0,62
1934-35	1,13	1,62	44,08	37,44	2,43	10,37	0,32	2,11	0,49
1935-36	0	0,84	27,82	58,68	1,18	9,44	0,17	0,84	1,01
ΣΥΝ	16,02	9,57	29,06	18,08	10,22	11,75	1,57	3,12	0,61

Διάγραμμα 2: Ποσοστά γεωγραφικής προέλευσης μαθητών
(σχ.έτη 1926 έως 1936)

Από την ανάγνωση του Πίνακα 72 διαπιστώνεται ότι από το σχολικό έτος 1926-27 (για το σχ. έτος 1925-26 δεν έχει συμπληρωθεί η σχετική στήλη) έως και το σχολικό έτος 1929-30, σε αισθητά μεγάλα ποσοστά που κυμαίνονται από 26,58% έως και 45,57%, οι μαθητές που φοιτούν στο Σχολείο έχουν γεννηθεί στη Σμύρνη, η οποία ως τόπος γέννησης καταλαμβάνει την πρώτη θέση στον Πίνακα. Η θέση αυτή υποχωρεί όσο προχωρούν τα σχολικά έτη. Την ίδια περίοδο τη δεύτερη θέση καταλαμβάνουν οι μαθητές που είναι γεννημένοι σε άλλες περιοχές της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Θράκης. Επίσης, πάλι στα ίδια σχολικά έτη και λίγο περισσότερο (μέχρι το σχολικό έτος 1931-32) στην τρίτη θέση βρίσκονται οι μαθητές που είναι γεννημένοι στην Κωνσταντινούπολη. Εάν αθροίσουμε τις τρεις αυτές στήλες ανά σχολικό έτος, παρατηρούμε ότι για κάθε σχολικό έτος μέχρι και το 1930-31 το ποσοστό ξεπερνάει το 50% και μετά αρχίζει να φθίνει. Το φαινόμενο αυτό αντικατοπτρίζει την εισροή των επήλυδων μαθητών – προσφύγων από τις παραπάνω περιοχές στο Περιστέρι μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, την εγκατάσταση σε αυτό, την φοίτηση τους στο Σχολείο που μελετούμε και την δημογραφική και οικονομική ενίσχυση της πόλης. Είναι το Περιστέρι που μόλις

αρχίζει να αναπτύσσεται, έχοντας σήμερα τη θέση του έβδομου μεγαλύτερου δήμου της χώρας σε πληθυσμό.³⁰⁵

Από το σχολικό έτος 1930-31 μέχρι και το σχολικό έτος 1934-35, την πρώτη θέση σταθερά και με ποσοστά που κυμαίνονται από 24,09% έως και 50,23% κατέχουν οι μαθητές που έχουν γεννηθεί στην Αθήνα από γονείς πρόσφυγες οι περισσότεροι, που διέμεναν σκορπισμένοι σε σχολεία και στο Δημοτικό Θέατρο κυρίως.³⁰⁶

Στις 18/1/1934 το Περιστέρι αναγνωρίζεται ως Δήμος. Το επόμενο σχολικό έτος 1935-36 εμφανίζεται στο Αρχείο του Σχολείου το εξαιρετικά μεγάλο ποσοστό του 58,68% στις εγγραφές των μαθητών, το οποίο αντιστοιχεί στη δήλωση ως τόπο γέννησης το Περιστέρι. Προφανώς οι μαθητές αυτοί γεννήθηκαν στο Περιστέρι και αυτό δηλώθηκε σύμφωνα με τις νέες οικογενειακές μερίδες που δημιουργήθηκαν στο Δημοτολόγιο του νέου Δήμου.

Αξιοσημείωτο επίσης είναι το γεγονός ότι έχουμε μικρά ποσοστά παιδιών, τα οποία γεννήθηκαν σε διαφορές περιοχές της Ελλάδας, να συμμετέχουν στο μαθητικό δυναμικό του Σχολείου. Η κατηγορία αυτή των μαθητών αυξάνει τα ποσοστά της σοβαρά, καταλαμβάνοντας την τρίτη θέση, από το σχολικό έτος 1933-34 και μετά.

Στο παράρτημα Ι αναφέρεται ο τρόπος γέννησης των μαθητών του Σχολείου που μελετούμε για τα σχολικά έτη 1925-26 έως 1935-36.

³⁰⁵ ΕΛΣΤΑΤ: Απογραφή του 2011.

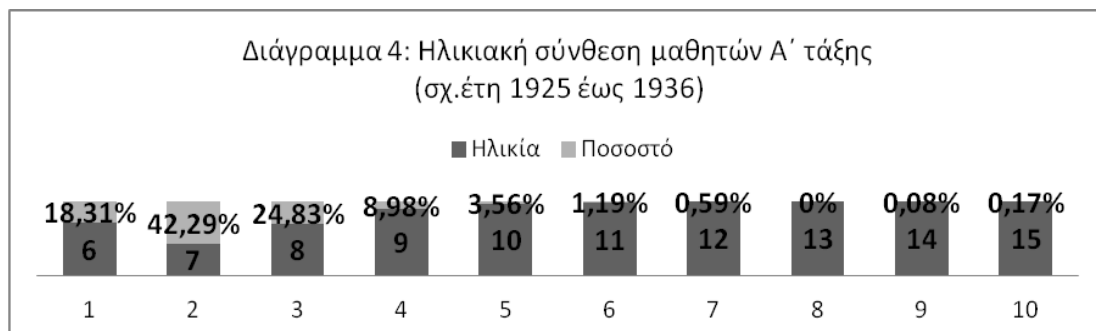
³⁰⁶ Βλ. σχετική αναφορά στο δεύτερο μέρος της μελέτης, δεύτερο κεφάλαιο «Η εγκατάσταση των προσφύγων στο Περιστέρι».

Γ. Ηλικία

Το μαθητικό δυναμικό στο σχολικό πλαίσιο της βασικής εκπαίδευσης στο Περιστέρι όσον αναφορά στο 2ο Δημοτικό Σχολείο, καταγράφεται και κατανέμεται ηλικιακά ως εξής:

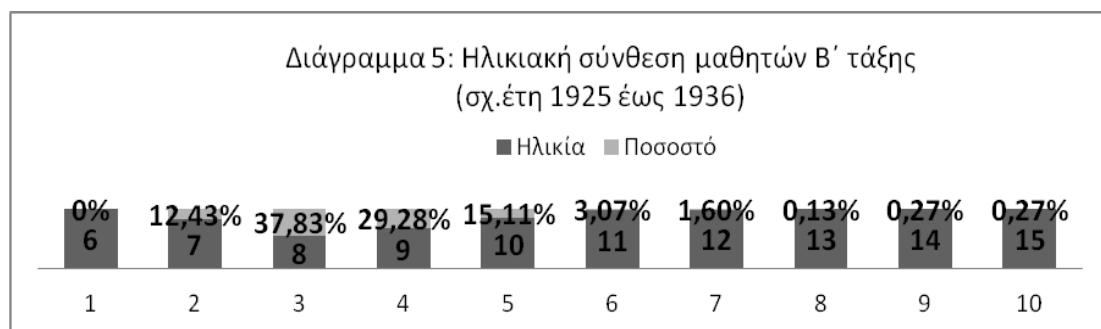
ΠΙΝΑΚΑΣ 73

ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΤΗ	ΤΑΞΗ Α											
	ΗΛΙΚΙΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ (Από 6 έως 15 ετών)											
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	ΔΕΝ ΑΝΑΓΡΑΦΕΤΑΙ	ΣΥΝ
1925-26											62	62
1926-27	2	90	23	5	4	2	1					127
1927-28	11	59	32	5		1						108
1928-29	32	33	28	4	3						2	102
1929-30		57	36	10	2	2				1	4	112
1930-31		5	1							1	110	117
1931-32		5		2							165	172
1932-33	76	40	13	4	4		2				19	158
1933-34	65	65	24	8	4	2					8	176
1934-35	30	75	63	30	8	2	1				19	228
1935-36		70	73	38	17	5	3		1		5	212
ΣΥΝΟΛΑ	216	499	293	106	42	14	7		1	2	394	1574

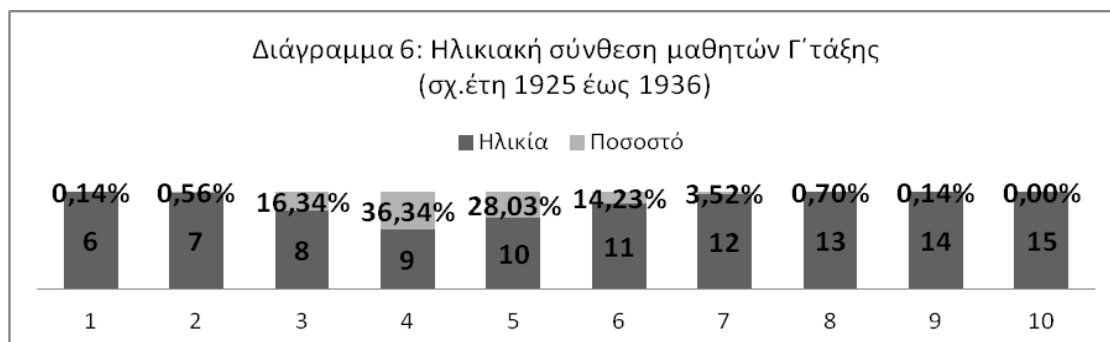
ΠΙΝΑΚΑΣ 74

ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΤΗ	ΤΑΞΗ Β											
	ΗΛΙΚΙΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ (Από 6 έως 15 ετών)											
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	ΔΕΝ ΑΝΑΓΡΑΦΕΤΑΙ	ΣΥΝ
1925-26											32	32
1926-27		4	23	16	19							62
1927-28		10	48	10	6	7	3					84
1928-29		13	29	17	12	2					10	83
1929-30		2	30	34	16	3	1				4	90
1930-31		2	5	3		1					97	108
1931-32					1						118	119
1932-33		37	44	18	9	1	2				13	124
1933-34		7	38	45	12	1	1	1	1		26	132
1934-35		13	29	34	13	1	2		1	1	8	102
1935-36		5	37	42	25	7	3			1	3	123
ΣΥΝΟΛΑ		93	283	219	113	23	12	1	2	2	311	1059

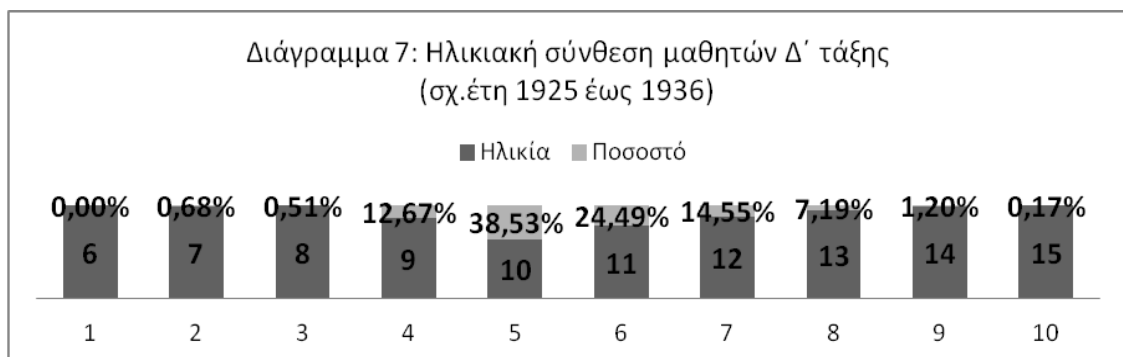
ΠΙΝΑΚΑΣ 75

ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΤΗ	ΤΑΞΗ Γ											
	ΗΛΙΚΙΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ (Από 6 έως 15 ετών)											
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	ΔΕΝ ΑΝΑΓΡΑΦΕ ΤΑΙ	ΣΥΝ
1925-26											28	28
1926-27			6	19	21	9	6					61
1927-28		1	7	28	21	12	1					70
1928-29		1	12	39	19	9	6	2				88
1929-30			10	42	36	16	2		1		1	108
1930-31				5	5	1					91	102
1931-32			2	1	4	2		1			117	127
1932-33	1	1	25	31	19	9	2				18	106
1933-34		1	33	44	26	14	6				5	129
1934-35			17	28	19	10	2				6	82
1935-36			4	21	29	19		2			4	79
ΣΥΝΟΛΑ	1	4	116	258	199	101	25	5	1		270	980

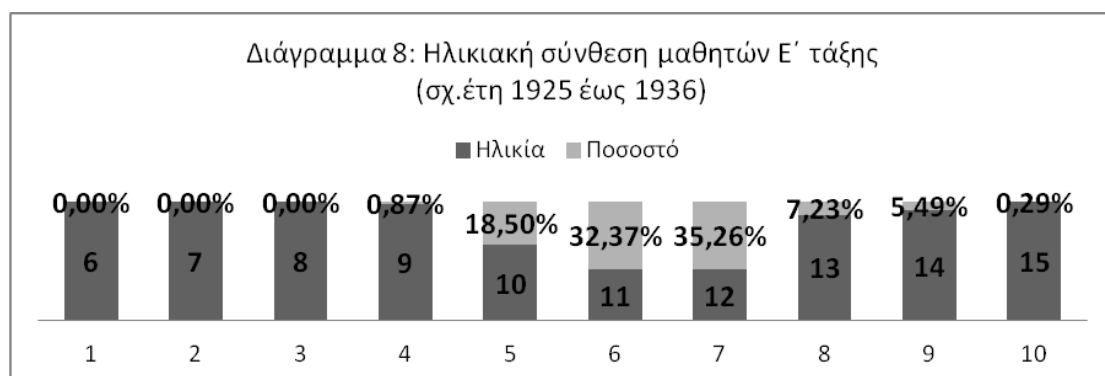
ΠΙΝΑΚΑΣ 76

ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΤΗ	ΤΑΞΗ Δ											
	ΗΛΙΚΙΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ (Από 6 έως 15 ετών)											
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	ΔΕΝ ΑΝΑΓΡΑΦΕΤΑΙ	ΣΥΝ
1925-26											5	5
1926-27				7	16	12	6	1				42
1927-28		3		7	18	7	7	2				44
1928-29				3	25	10	10		1		1	50
1929-30			1	4	51	23	15	4	2	1		101
1930-31				3	6	2	1				86	98
1931-32					2	1	3				69	75
1932-33		1		13	24	19	7	7			11	82
1933-34			1	15	32	19	10	10	2		4	93
1934-35			1	19	29	21	18	9			5	102
1935-36				3	22	29	8	9	2		2	75
ΣΥΝΟΛΑ		4	3	74	225	143	85	42	7	1	183	767

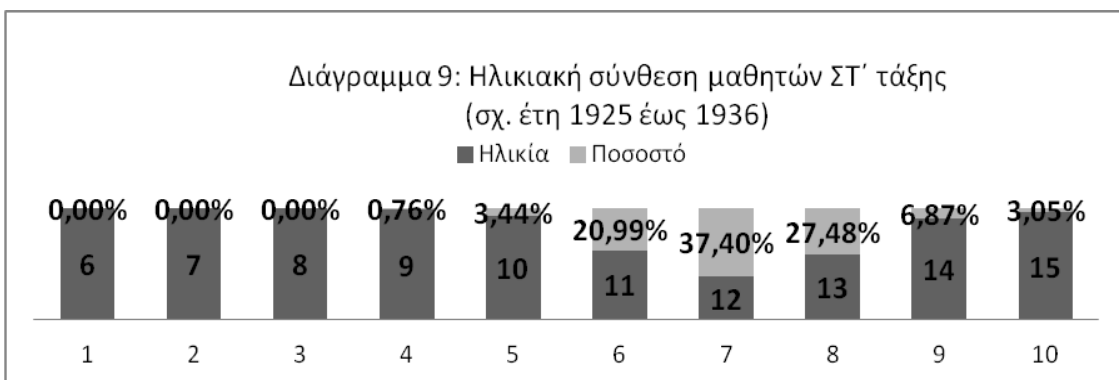
ΠΙΝΑΚΑΣ 77

ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΤΗ	ΤΑΞΗ Ε											
	ΗΛΙΚΙΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ (Από 6 έως 15 ετών)											ΣΥΝ
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	ΔΕΝ ΑΝΑΓΡΑΦΕΤΑΙ	
1925-26												0
1926-27					2	7	9					18
1927-28				1	12	13	11	1	1			39
1928-29						1	34	1	2			38
1929-30												0
1930-31					4	2	3				61	70
1931-32						2	2	2	1	82		89
1932-33					21	11	15	2	3		10	62
1933-34				1	12	28	13	2	1		1	58
1934-35					11	24	18	3	7	1	2	66
1935-36				1	2	24	17	14	4		4	66
ΣΥΝΟΛΑ				3	64	112	122	25	19	83	78	506

ΠΙΝΑΚΑΣ 78

ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΤΗ	ΤΑΞΗ ΣΤ											
	ΗΛΙΚΙΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ (Από 6 έως 15 ετών)											
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	ΔΕΝ ΑΝΑΓΡΑΦΕΤΑΙ	ΣΥΝ
1925-26												0
1926-27							5	2				7
1927-28						3	4	2				9
1928-29						9	3	5				17
1929-30						1	19	8	3	1	1	33
1930-31							1		1		26	28
1931-32							1	5			30	36
1932-33				2	9	16	20	11	5	3	7	73
1933-34						19	17	13	6			55
1934-35						7	16	11	1			35
1935-36							12	15	2	4	1	34
ΣΥΝΟΛΑ				2	9	55	98	72	18	8	65	327

ΠΙΝΑΚΑΣ 79

ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ												
ΣΧ. ΕΤΗ	1925 1926	1926 1927	1927 1928	1928 1929	1929 1930	1930 1931	1931 1932	1932 1933	1933 1934	1934 1935	1935 1936	ΓΕΝ. ΣΥΝ.
ΑΡ. ΜΑΘ	127	317	354	378	444	523	618	605	643	615	589	5213

Από την έρευνα του Αρχείου (Μαθητολογία, Γενικοί έλεγχοι , ΒΠΣ σχολικών ετών 1925 έως 1936) του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου εξάγεται το συμπέρασμα ότι η ύπαρξη ελάχιστων δικαιολογητικών εγγράφων των προσωπικών στοιχείων των μαθητών (πιστοποιητικό γέννησης, ληξιαρχική πράξη κ.ά.), ακόμα και η παντελής έλλειψη αυτών, οδηγεί πολλές φορές σε αποκλίσεις στην καταγραφή της ηλικίας των μαθητών της ίδιας τάξης και του ίδιου σχολικού έτους ανάμεσα στα Μαθητολογία και τους Γενικούς Ελέγχους.

Με βάση λοιπόν τα αριθμητικά δεδομένα των Μαθητολογίων³⁰⁷ που διενεργήθηκε επεξεργασία, προκύπτει το συμπέρασμα, όπως φαίνεται στους Πίνακες 73 έως 79 και στα Διαγράμματα 4 έως 9, ότι από τον γενικό μαθητικό πληθυσμό όλων των τάξεων που πραγματοποίησαν εγγραφή τα 11 σχολικά έτη που εξετάζουμε (1925-1926 έως 1935-1936) και που αριθμεί στους 5213 μαθητές, για τους 1383 (σχεδόν το 1/3 ή το 26,53%) δεν αναγράφεται η ηλικία τους. Έχοντας λοιπόν τα 2/3 περίπου των καταγραφών και με βάση τα δεδομένα των Πινάκων 73 έως 79, μας επιτρέπεται να διαπιστώσουμε ότι:

α) Στην Α' τάξη και στα περισσότερα σχολικά έτη (πλην των 1932-33, 1933-34 και 1935-36) η ηλικία φοίτησης που επικρατεί είναι αυτή των 7 ετών. Ιδίως το σχ. έτος 1926-27 (το 1925-26 δεν έχουμε καταγραφές) οι μαθητές 7 ετών κατέχουν τη συντριπτική πλειοψηφία. Ακολουθεί η ηλικία των 8 ετών με την κανονικότητα (δηλ. η φοίτηση στη Α' τάξη στους περισσότερους μαθητές να γίνεται στην ηλικία των 6 ετών) να διαφαίνεται μόλις στο σχ. έτος 1932-33. Έπεται η ηλικία των 6 ετών, και ακολουθούν κατά σειρά οι ηλικίες των 9, 10 και 11 ετών.

Από τα πιο πάνω στοιχεία οδηγούμαστε για άλλη μια φορά στο συμπέρασμα ότι η περιπλάνηση και ταλαιπωρία των προσφύγων μέχρι την τελική τους εγκατάσταση άφησε τα παιδιά σχολικής ηλικίας εκτός σχολικής φοίτησης για αρκετά χρόνια. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται και από το γεγονός ότι βρέθηκαν στην έρευνα του Αρχείου του Σχολείου να φοιτούν μαθητές μέχρι και 14 ή 15 ετών σε όλες τις τάξεις.

β) Στη Β' τάξη και στα περισσότερα σχολικά έτη, η ηλικία φοίτησης που επικρατεί είναι αυτή των 8 ετών. Ακολουθεί η ηλικία των 9 ετών. Ακολούθως έρχεται η ηλικία των 10 ετών και έπεται η ηλικία των 7 ετών. Σε αυτές τις τέσσερις ηλικίες βλέπουμε να συσσωρεύονται οι φοιτούντες μαθητές στη Β' τάξη με υπαρκτό και πάλι το φαινόμενο της φοίτησης μαθητών ασύμβατης ηλικίας ως προς την τάξη (έχουμε ακόμα και φοίτηση 2 δεκαπενταετών μαθητών). Ακολουθούν κατά σειρά οι ηλικίες των 11,12,14,15 και 13 ετών.

³⁰⁷ Στα Μαθητολογία των σχολικών ετών 1925-1926 και 1928-1929 η στήλη της ηλικίας δεν έχει συμπληρωθεί. Οι σχετικές τιμές για το σχ. έτος 1928-1929 αντλήθηκαν από τον Γενικό Έλεγχο του αντίστοιχου έτους, ενώ για το σχ. έτος 1925-1926 δεν υπήρξε σε κανένα αρχείο αντίστοιχη αναγραφή.

γ) Στη Γ' τάξη και στα περισσότερα σχολικά έτη η ηλικία φοίτησης της πλειονότητας των μαθητών είναι αυτή των 9 ετών. Ακολουθεί η ηλικία των 10 ετών, έπεται η ηλικία των 8 ετών, ακολουθεί η ηλικία των 11 ετών και τέλος έρχεται η ηλικία των 12 ετών. Μονοψήφιους αριθμούς συναντούμε στις ηλικίες 6,7,13 και 14 ετών.³⁰⁸ Υπάρχει και σε αυτή την τάξη μεγάλη ηλικιακή διασπορά.

δ) Στη Δ' τάξη και στα περισσότερα σχολικά έτη, η ηλικία φοίτησης που επικρατεί είναι αυτή των 10 ετών. Ακολουθούν οι ηλικίες των 11 ετών, των 12 ετών, των 9 ετών και τέλος έρχεται η ηλικία των 13 ετών. Μονοψήφιους αριθμούς κατά φθίνουσα σειρά συναντούμε στις ηλικίες 14,7,8 και 15 ετών. Η ηλικιακή διασπορά και σε αυτή την τάξη είναι μεγάλη.

ε) Στην Ε' τάξη και στα περισσότερα σχολικά έτη η ηλικία φοίτησης της πλειονότητας των μαθητών είναι αυτή των 12 ετών. Ακολουθούν οι ηλικίες των 11 ετών, των 10, των 13 ετών και τέλος έρχεται η ηλικία των 14 ετών. Μονοψήφιο αριθμό συναντούμε στις ηλικίες των 9 και 15 ετών. Μεγάλη ηλικιακή διασπορά παρατηρείται και σε αυτή την τάξη.

στ) Στη ΣΤ' τάξη και στα περισσότερα σχολικά έτη, η ηλικία φοίτησης που επικρατεί είναι αυτή των 12 ετών. Ακολουθούν οι ηλικίες των 13 ετών, των 11, των 14 ετών. Μονοψήφιο αριθμό συναντούμε στις ηλικίες των 10, 15 και 9 ετών. Επίσης μεγάλη ηλικιακή διασπορά επικρατεί και σε αυτή την τάξη.

Ως γενική διαπίστωση όσον αφορά στην ηλικιακή σύνθεση των μαθητών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου σε βάθος σχολικής 11ετίας (1925 έως 1936) θα λέγαμε ότι σε όλα τα σχολικά έτη και σε όλες τις τάξεις παρατηρείται μεγάλη ηλικιακή διασπορά, φαινόμενο που προκύπτει ως μία από τις συνέπειες της εισροής των προσφύγων μετά την Μικρασιατική Καταστροφή και την εγκατάσταση μέρους αυτών στο Περιστέρι.

³⁰⁸ Στο Τρίτο Μέρος της έρευνας, Δεύτερο Κεφάλαιο, Γενικός έλεγχος σχολικού έτους 1928-1929, γίνεται αναφορά με παραδείγματα σχετικά με τη μη ανταπόκριση στην πραγματικότητα των ηλικιών κάποιων μαθητριών.

Δ. Κοινωνικοεπαγγελματική προέλευση

Για τη διερεύνηση της κοινωνικοεπαγγελματικής προέλευσης των μαθητών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου σχολικών ετών 1925-26 έως 1935-36, θα στηριχτούμε στο επάγγελμα του πατέρα, όπως αυτό δηλώνεται στα Μαθητολόγια του Σχολείου, με εξαίρεση το σχ. έτος 1928-29 για το οποίο τα σχετικά στοιχεία αντλούνται από τον Γενικό Έλεγχο του Αρχείου, αφού δεν υπάρχουν καταγραφές στα Μαθητολόγια. Για το σχολικό έτος 1925-26 δεν υπάρχουν σχετικές καταγραφές σε κανένα τμήμα του Αρχείου. Αυτό που ενδιαφέρει πρώτιστα σε αυτό το σημείο, στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, είναι η διερεύνηση της σύνθεσης της κοινωνικοεπαγγελματικής καταγωγής των μαθητών και πώς αυτή εξελίχθηκε στην πρόοδο των σχολικών ετών για τα οποία πραγματοποιείται έρευνα. Για τον σκοπό αυτό διερευνώνται τα ερωτήματα:

α) Ποιες κοινωνικοεπαγγελματικές ομάδες παρουσίασαν τα μεγαλύτερα ποσοστά κατά την διάρκεια της ενδεκαετίας 1925 έως 1936;

β) Ποιες κοινωνικοεπαγγελματικές κατηγορίες επηρεάστηκαν από τις πολιτικοκοινωνικοοικονομικές συνθήκες και μεταβολές εκείνης της περιόδου σε σχέση με το ποσοστό φοίτησης των μαθητών και την απασχόληση του πατέρα;

Στον Πίνακα 80, που ακολουθεί, προβάλλεται η κοινωνικοεπαγγελματική σύνθεση του σώματος των μαθητών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 80

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ 2ου ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΣΧ. ΕΤΟΣ 1925-26 ΕΩΣ ΤΟ ΣΧ.ΕΤΟΣ 1935-36 (Ποσοστό %)												
Σχολ. Έτος	Αγροτικός Τομέας – Ελεύθερα επανγγέλματα	Βιοτεχνία	Εμπόριο & Μεταφορές	Ελεύθερα επανγγέλματα	Δημόσιες & Δημοτικές υπηρεσίες	Ένοπλες Δυνάμεις	Άεργοι & Οικιακές Εργασίες	Ορφανά	Δεν αναγράφεται επάγγελμα	Αιχμάλωτοι	Ανάπηροι	Δυσανάγνωστο
1925-26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1926-27	25,2	20,2	11,6	3,64	6,95	1,32	0,66	27,2	-	2,98	0,33	-
1927-28	26	18,8	11,6	3,59	5,52	0,83	1,1	27,9	1,93	2,76	-	-
1928-29 (από Γ.Ε)	24,1	23,3	12,2	3,7	4,76	0,53	1,06	21,9	3,97	4,5	-	-
1929-30	23,4	28,6	15,8	3,83	2,93	0,45	1,35	20,1	2,7	0,45	-	0,45
1930-31	25,6	27,9	14	2,29	3,44	0,38	3,25	20,8	1,91	0,19	-	0,19
1931-32	25,6	26,5	12,8	2,91	5,18	-	2,59	19,7	3,24	0,16	1,29	-
1932-33	35,6	22	10,9	2,81	4,46	0,17	3,8	15	6,12	-	0,83	0,33
1933-34	29,4	27,2	10,6	4,51	3,89	0,62	3,11	13,5	6,53	-	0,62	-
1934-35	37,4	24,3	10,9	2,43	5,67	0,32	2,59	10,7	5,02	-	0,65	-
1935-36	59,6	14,9	7,45	2,37	3,89	0,51	2,37	6,09	2,88	-	-	-

Από την ανάγνωση του Πίνακα 80 διαπιστώνεται ότι τα κοινωνικά στρώματα του Περιστερίου εκπροσωπούνται άνισα. Από τα σχετικά στοιχεία φαίνεται ότι η κοινωνικοεπαγγελματική κατηγορία του αγροτικού τομέα-εργάτες³⁰⁹, το μεγαλύτερο ποσοστό του οποίου απαρτίζουν τα επαγγέλματα του εργάτη και του εργατικού³¹⁰, τα τρία πρώτα σχολικά έτη (με μια μικρή διαφορά να εμφανίζεται με την κοινωνικοεπαγγελματική κατηγορία του τομέα της βιοτεχνίας το σχ. έτος 1928-29) επικρατεί αριθμητικά σε σχέση με τα ποσοστά των μαθητών των υπόλοιπων κοινωνικών ομάδων (έμποροι, ελεύθεροι επαγγελματίες, δημόσιοι – δημοτικοί υπάλληλοι κ.ά.). Συγκεκριμένα, η αριθμητική αυτή υπεροχή μεταφράζεται σε ποσοστά που κυμαίνονται μεταξύ 23% και 26%, στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου.

Ας σταθούμε περαιτέρω στην κοινωνικοεπαγγελματική κατηγορία του αγροτικού τομέα-εργάτες, τονίζοντας ότι ο χαρακτηρισμός «αγροτικός» φαίνεται ως υπερβολικά ανίσχυρος αφού, όπως ήδη αναφέρθηκε, το μεγαλύτερο ποσοστό της κατηγορίας αυτής απαρτίζεται από τα επαγγέλματα του «εργάτη» και του «εργατικού» (94,18%), τα οποία είναι εξαιρετικά συγγενικά μεταξύ τους. Είναι προφανές ότι δεν υφίστανται κατάλληλες συνθήκες για τη σοβαρή ενασχόληση των πρώτων κατοίκων του Περιστερίου με την καλλιέργεια της γης και την κτηνοτροφία. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει στο κεφάλαιο «εργασία-κοινωνική διαστρωμάτωση», με την καλλιέργεια της γης ασχολούνται οι γηγενείς κάτοικοι έναντι των προσφύγων που είναι πολυπληθέστεροι. Στο ίδιο επίσης κεφάλαιο σημειώνεται ότι οι πρόσφυγες του Περιστερίου εργάζονται στα εργοστάσια των Αθηνών, στο εργοστάσιο της ταπητουργίας στο Περιστερί, που το 1934 μετατράπηκε σε εριοβιομηχανία με 500 εργάτες και από το 1933 και στο νεοϊδρυθέν κλωστοϋφαντουργείο των αδελφών Λαναρά³¹¹.

Αλλά και στα επόμενα τρία σχολικά έτη η ίδια κοινωνικοεπαγγελματική κατηγορία καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση, με μικρή διαφορά από την πρώτη που είναι η κοινωνικοεπαγγελματική κατηγορία του τομέα της βιοτεχνίας, η οποία δεσπόζει πρώτη στα τέσσερα τελευταία σχολικά έτη καταλαμβάνοντας μάλιστα το ποσοστό του 59,56% του μαθητικού πληθυσμού του Σχολείου κατά το σχολικό έτος 1935-36.

Η εικόνα που διαμορφώνεται από τα παραπάνω καταδεικνύει την εργατοαγροτική δραστηριότητα των πρώτων κατοίκων του Περιστερίου, μιας και η περιοχή δε διέθετε σε ευρεία κλίμακα άλλες βιοποριστικές οδούς μέχρι της ιδρύσεως μικρών κυρίως μονάδων παραγωγής προϊόντων, τις οποίες λειτούργησαν

³⁰⁹ Η σύνθεση των κοινωνικοεπαγγελματικών κατηγοριών περιέχεται στο Παράρτημα II.

³¹⁰ Βλ. σχετική αναφορά Παράρτημα II, Κοινωνικοεπαγγελματικές κατηγορίες.

³¹¹ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστερί..., ό.π., σσ. 102-103.

τεχνίτες ως επί το πλείστον, όπως ήταν πάρα πολύ από τους πρόσφυγες που κατοίκησαν το Περιστέρι. Το Διάγραμμα 10 που ακολουθεί, επιβεβαιώνει την τάση των πρώτων κατοίκων του Περιστερίου να εμπλέκονται επαγγελματικά με την εργατοαγροτική δραστηριότητα.

Ήδη με την εγκατάσταση των πρώτων αυτών κατοίκων στην περιοχή ένα μεγάλο ποσοστό απασχολείται με τον αγροτικό τομέα και ολοένα, όπως φαίνεται και από το Διάγραμμα 10, προχωρώντας τα έτη αυξάνεται το ποσοστό για τους λόγους που προαναφέρθηκαν. Η μεγαλύτερη ποσοστιαία ανοδική μεταβολή της τάξης των 22 περίπου μονάδων στον κοινωνικοεπαγγελματικό τομέα που εξετάζουμε παρουσιάζεται μεταξύ των σχολικών ετών 1934-35 και 1935-36. Είναι η περίοδος που το Περιστέρι ανακηρύσσεται Δήμος (18/01/1934).

Στον Πίνακα 80 διαφαίνεται ευκρινώς η εξέλιξη της κοινωνικοεπαγγελματικής δομής των πατεράδων των μαθητών του Σχολείου, κατά την περίοδο των σχολικών ετών 1925-26 έως το 1935-36 και στις υπόλοιπες κοινωνικοεπαγγελματικές κατηγορίες, παρουσιάζοντας τα ακόλουθα βασικά χαρακτηριστικά: α) Η εικόνα της κοινωνικοεπαγγελματικής προέλευσης των μαθητών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου τροποποιείται ιδιαίτερα μεταξύ του αγροτικού τομέα - εργάτες και του τομέα της βιοτεχνίας από το σχ. έτος 1932-33 και μετά. Είναι το σχολικό έτος που οι περισσότεροι από τους πρώτους μαθητές που φοίτησαν στο Σχολείο έχουν αποφοιτήσει.

β) Η κοινωνικοεπαγγελματική κατηγορία του εμπορίου και των μεταφορών παρουσιάζει σταθερά ανοδική πορεία του ποσοστού τα πέντε πρώτα σχολικά έτη (Διάγραμμα 12). Το 1934 το Περιστέρι ξεπερνά πια τις 20.000 κατοίκους και χρίζεται Δήμος³¹². Είναι επόμενο οι εμπορικές δραστηριότητες των κατοίκων και εκείνες των μεταφορών να έχουν ήδη προεξοφλήσει την αυξητική τους πορεία.

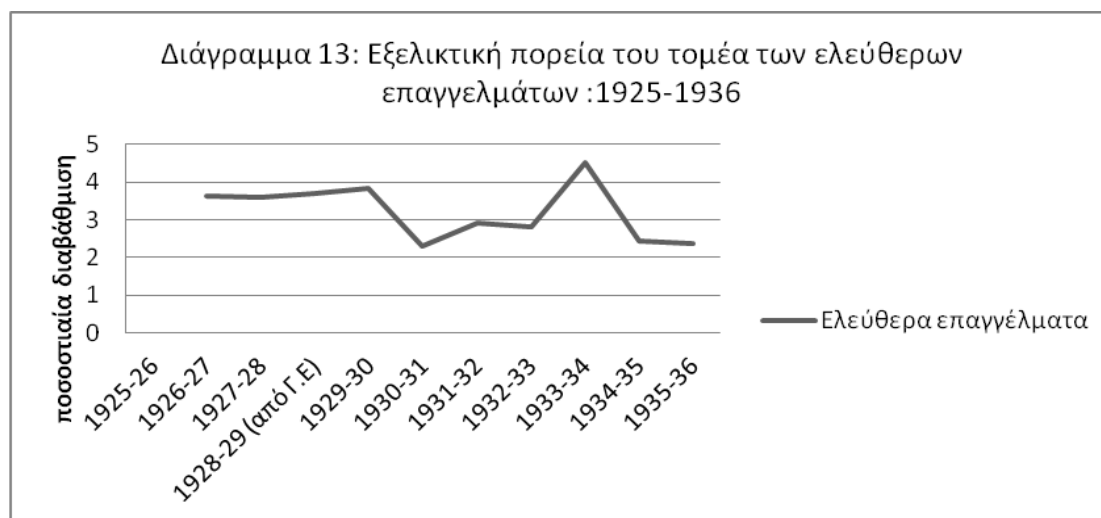

Στο κεφάλαιο «εργασία - κοινωνική διαστρωμάτωση» έγινε λόγος για τους καραγωγείς του Περιστερίου. Ο ερευνητής Γιώργος Αθ. Χριστοφιλόπουλος μας διηγείται προφορικά, αλλά και μέσα από την τετράτομη έρευνά του που έχει τίτλο «Η πόλη έχει τη δική της ιστορία», την άνθηση των καφενείων, ταβερνών, ουζερί, εστιατορίων «οινομαγειρείων» και ζαχαροπλαστείων. Έχουμε επίσης και τους εμπόρους – γυρολόγους που κατέχουν κι αυτοί τη δική τους θέση ανάμεσα στον πληθυσμό του Περιστερίου³¹³.

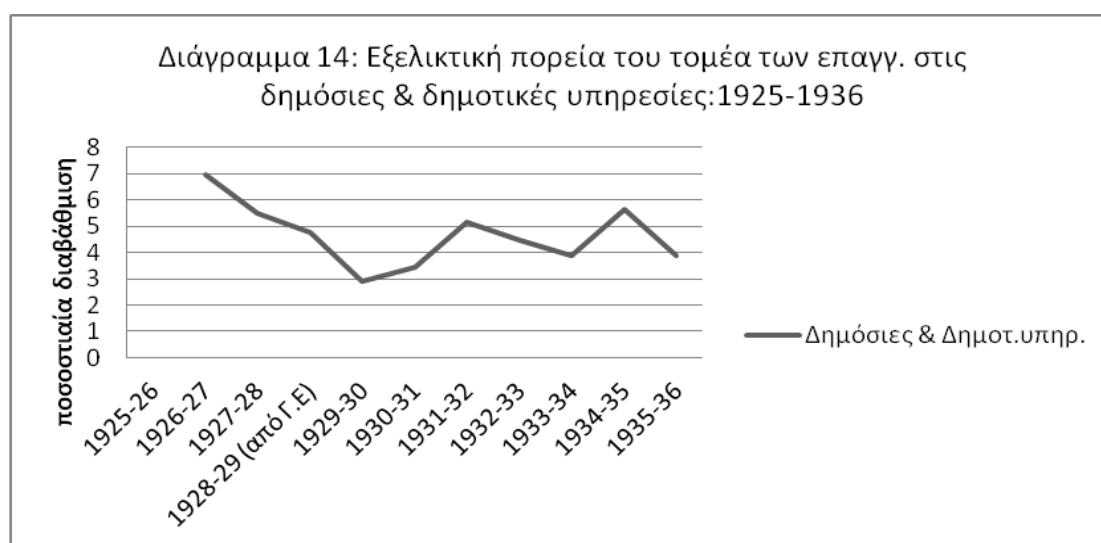
³¹² Σχετικά αναφορά στο τρίτο κεφάλαιο της μελέτης «Το Περιστέρι ως Δήμος».

³¹³ Γιώργος Αθ. Χριστοφιλόπουλος, η πόλη έχει τη δική της ιστορία, τόμος Α (Οι θεμελιωτές), Εκδ. «Ι. ΓΚΑΝΤΗΡΑΓΚΑΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.», Περιστέρι 2010, σσ. 54-61.

γ) Τα ελεύθερα επαγγέλματα κατέχουν την υψηλότερη θέση το σχ. έτος 1929-30, ενώ φθίνουν στα τελευταία από τα σχολικά έτη που εξετάζουμε, κάνοντας μια απότομη, παροδική αύξηση το σχολικό έτος 1933-34 (Διάγραμμα 13).

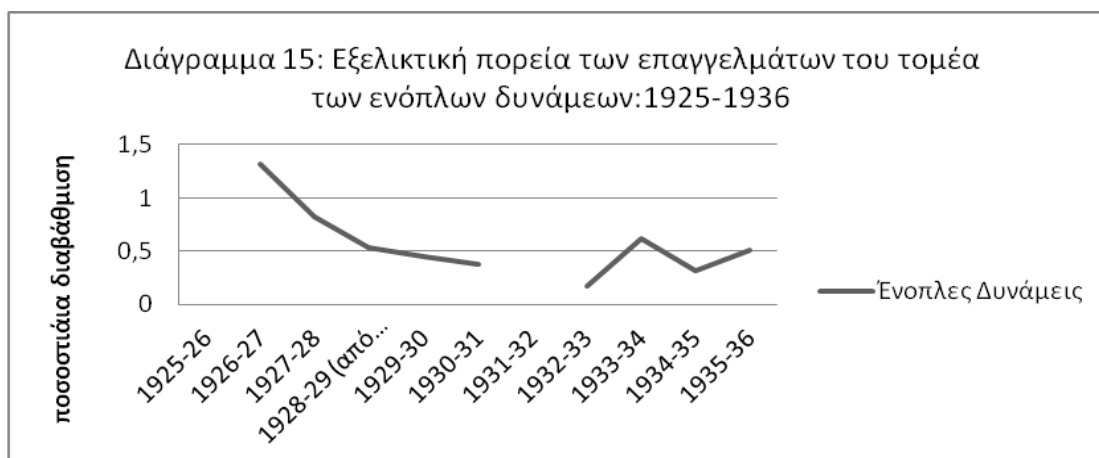

δ) Σχετική σταθερότητα με φθίνουσα τάση, παρουσιάζουν τα σχετικά μικρά ποσοστά των δημόσιων και δημοτικών υπαλλήλων.

Η δυνατότητα των νέων κατοίκων του Περιστερίου, που στην πλειονότητά τους είναι πρόσφυγες, για προσλήψεις και εργασία στον ευρύτερο δημόσιο τομέα δε φαίνεται να έχει τύχη.

ε) Ελάχιστοι είναι οι μαθητές που υπηρετούν οι πατεράδες τους στις ένοπλες δυνάμεις.

στ) Αυξητική τάση μέχρι το σχολικό έτος 1932-33 παρατηρείται στους απασχολούμενους σε οικιακές εργασίες και στους ανέργους (Διάγραμμα 16). Η εποχή διέπεται από ένα ρευστό οικονομικό έδαφος, με έξαρση την ανεργία.³¹⁴ Ιστορικά τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας παρατηρούνται κατά τη μεγάλη κρίση του τέλους της δεκαετίας του 1920.³¹⁵

³¹⁴ Ν. Αναστασόπουλος, Παραβατικές συμπεριφορές και καταστολή ... ό.π., σ. 65.

³¹⁵ Δημοσθένης Δασκαλάκης, Εισαγωγή στη Σύγχρονη ... ό.π., σ. 455.

ζ) Τα πρώτα έξη τουλάχιστον σχολικά έτη της λειτουργίας του Σχολείου (στο πρώτο δεν έχουμε καταγραφές) φοιτούν μαθητές με πατέρα αιχμάλωτο (Διάγραμμα 17). Λογικό επακόλουθο, συμβατό με την εγκατάσταση των προσφύγων που προέκυψαν από την ήττα του ελληνικού στρατού και την Μικρασιατική Καταστροφή που ακολούθησε.

Επίσης έχουν καταγραφεί λίγες περιπτώσεις τραυματιών και αναπήρων κυρίως προς τα τελευταία εξεταζόμενα σχολικά έτη.

Στο σημείο αυτό, πριν κλείσουμε την ενότητα «Κοινωνικοεπαγγελματική προέλευση των μαθητών» και προχωρήσουμε σε επόμενο πεδίο ανάλυσης, πρέπει να εστιάσουμε στη κατηγορία **«Ορφανά»** του Πίνακα 80:

Είναι προφανές ότι τα «ορφανά» δεν αποτελούν ξεχωριστή επαγγελματική κατηγορία. Θεωρήθηκε όμως σκόπιμο να μελετηθεί ξεχωριστά επειδή καταλαμβάνει τις τέσσερις πρώτες θέσεις την περίοδο που εξετάζουμε στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου με ποσοστό που κυμαίνεται από 6,09% έως 27,90%. Το στοιχείο αυτό είναι άξιο μελέτης. Δίνει το στίγμα μιας εποχής όπου οι πόλεμοι, ο διωγμός, η προσφυγιά, η φτώχεια, οι ασθένειες και το χαμηλό βιοτικό επίπεδο προκάλεσαν σε πολλά παιδιά την ορφάνια.

Βέβαια, το φαινόμενο της ορφάνιας, που παρατηρείται στο μαθητικό πληθυσμό του Σχολείου που μελετούμε, είναι μια πραγματικότητα που αφορά τον ευρύτερο ελληνικό χώρο εκείνη την εποχή, ιδιαίτερα στο αστικό περιβάλλον της Αθήνας και του Πειραιά, όπου δέχτηκε ένα μεγάλο κύμα από πρόσφυγες που αναζητούσαν καταφύγιο. Το μεγάλο και δύσκολο αυτό ζήτημα ευαισθητοποίησε φορείς και πρόσωπα, με σκοπό να προστατεύσουν αυτή την ταλαιπωρημένη ομάδα παιδιών, ιδρύοντας ορφανοτροφεία και βρεφοκομεία σε διάφορες πόλεις³¹⁶ όπως το Αμαλίο Ορφανοτροφείο, η Σχολή Απώρων Παίδων του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός», το Ζάννειο Ορφανοτροφείο στον Πειραιά και το Ορφανοτροφείο Χατζηκώνστα στην Αθήνα.³¹⁷

Στο Πίνακα 80 και στο Διάγραμμα 18 παρατηρούμε ότι τα δύο – τρία πρώτα χρόνια της λειτουργίας του Σχολείου η κατηγορία των ορφανών καταλαμβάνει την πρώτη θέση. Στη συνέχεια, τα τρία επόμενα σχολικά έτη καταλαμβάνει σταθερά την τρίτη θέση και μόλις τα δύο τελευταία από τα σχολικά έτη που εξετάζουμε καταλαμβάνει την τέταρτη θέση. Συνεπώς το Περιστερί, τουλάχιστον την πρώτη δεκαετία της δημιουργίας του, βρίσκεται αντιμέτωπο με το έντονο φαινόμενο των ορφανών παιδιών και το 2^ο Δημοτικό Σχολείο, που μέχρι το 1929 λειτουργεί ως θηλέων, φιλοξενεί και εκπαιδεύει ορφανά προσφυγόπουλα σε μεγάλο ποσοστό, το οποίο τα πρώτα χρόνια είναι μεγαλύτερο.

Στο παράρτημα II ομαδοποιείται το επάγγελμα του πατέρα σε κατηγορίες.

Ε. Χρόνος εγγραφής

Η μελέτη του χρόνου εγγραφής των μαθητών του 2ου Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου από το σχολικό έτος 1925-26 έως το σχολικό έτος 1935-36, βασίζεται στις καταγραφές των Μαθητολογίων της συγκεκριμένης περιόδου, πλην του

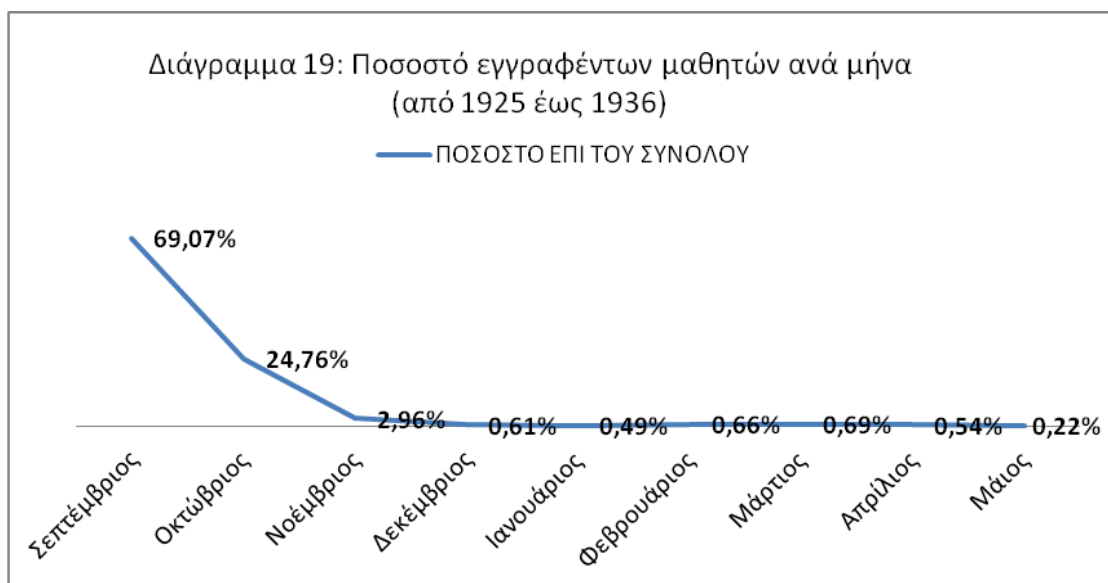
³¹⁶ πβ. Αναστασία Μηλίτση-Νίκα, *Η Μέση Εκπαίδευση ... ό.π., σ. 150.*

³¹⁷ Ο ερευνητής Γιώργος Χριστοφιλόπουλος, στο βιβλίο του «Η πόλη έχει τη δική της ιστορία», τόμος Α, αναφέρεται στην προσφυγοπούλα Κατίνα, περιστεριώτισσα πια, μάνα του Μιχάλη, που μη μπορώντας να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες, αναγκάστηκε να βάλει τον μικρό Μιχάλη στο Ορφανοτροφείο Χατζηκώνστα.

σχολικού έτους 1925-26, όπου δεν υπάρχει συμπλήρωση της στήλης και του σχολικού έτους 1928-29, στο οποίο δεν έχουμε διαχωρισμό των εγγραφών κατά μήνα. Επισημαίνεται πως πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι δεν έχουμε πάντα συστηματική συμπλήρωση της στήλης για την προς μελέτη σχολική περίοδο. Το ενδιαφέρον μου σχετικά με τον χρόνο εγγραφής των μαθητών μέσω του υπό έρευνα Αρχείου του Σχολείου και για την συγκεκριμένη περίοδο, επικεντρώνεται στο καταμερισμό της εγγραφής των μαθητών ανά μήνα, όπως αυτός εξελίχθηκε σε βάθος 11ετίας. Για τον σκοπό αυτό εξετάζω: α) τα ποσοστά εγγραφών των μαθητών για τους μήνες κατά τη διάρκεια των οποίων πραγματοποιήθηκαν εγγραφές και σε βάθος ενδεκαετίας 1925 έως 1936, β) τους λόγους που συνέβαλαν στην εγγραφή μαθητών σε περιόδους που δεν ανήκουν στην έναρξη της σχολικής χρονιάς.

ΠΙΝΑΚΑΣ 81

ΧΡΟΝΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ 2ου ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΣΧ. ΕΤΟΣ 1925-26 ΕΩΣ ΤΟ ΣΧ.ΕΤΟΣ 1935-36 (Ποσοστό %)										
Σχολ Έτος	Σεπτέ/ιος	Οκτ/ριος	Νοέ/ριος	Δεκ/ριος	Ιαν/ριος	Φεβ/ριος	Μάρτιος	Απρίλιος	Μάιος	Δεν αν/φεται
1925 1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1926 1927	74,29	8,46	11,60	0,63	0,94	1,88	1,25	0,63	-	0,31
1927 1928	48,48	42,38	5,26	0,83	0,28	1,11	0,83	0,83	-	-
1928 1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1929 1930	63,27	36,73	-	-	-	-	-	-	-	-
1930 1931	58,70	22,75	0,38	-	-	-	-	-	-	18,16
1931 1932	66,02	27,02	2,10	0,81	1,29	-	0,16	2,10	-	0,49
1932 1933	92,23	1,16	1,98	0,83	0,17	1,32	0,66	-	-	1,65
1933 1934	62,52	17,57	0,31	0,47	0,31	0,47	0,78	-	0,47	17,11
1934 1935	71,96	25,12	1,46	-	-	-	-	0,16	0,49	0,81
1935 1936	43,94	42,59	4,55	1,18	0,84	1,01	1,52	0,51	0,51	3,37

Στον Πίνακα 81 και στο Διάγραμμα 19, αποτυπώνεται ο χάρτης όπου φαίνεται ο χρόνος κατά τον οποίο πραγματοποιήθηκαν οι εγγραφές των μαθητών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο. Από την ανάγνωση των δεδομένων διαπιστώνεται ότι σταθερά σε όλα τα έτη της ενδεκαετίας που μελετούμε ο μεγαλύτερος όγκος των εγγραφών πραγματοποιούνταν τον μήνα Σεπτέμβριο. Τα ποσοστά σε σχέση με τις εγγραφές που πραγματοποιήθηκαν τους υπόλοιπους μήνες κυμαίνονται από 43,94% έως και 92,23%. Απόλυτα φυσιολογική φαίνεται η παραπάνω διαπίστωση, τη στιγμή κατά την οποία η έναρξη του σχολικού έτους πραγματοποιείται τον μήνα Σεπτέμβριο.³¹⁸

Τη δεύτερη θέση στο πλήθος εγγραφών και για τα περισσότερα σχ. έτη (πλην δύο) κατέχει ο μήνας Οκτώβριος με ποσοστά που βρίσκονται μεταξύ 17,57% και 42,59%. Ακολουθεί, όπως είναι φυσικό, ο μήνας Νοέμβριος με μικρότερα ποσοστά.

Επίσης, φαίνεται ότι έγγραφές μαθητών πραγματοποιούνται σχεδόν καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους στα περισσότερα σχ. έτη που εξετάζουμε. Τούτο είναι λογικό για δύο λόγους:

α) έχουμε περίοδο όπου η πόλη αυξάνει διαρκώς τον πληθυσμό της, κυρίως με την εγκατάσταση των προσφύγων και την εισροή των εσωτερικών μεταναστών. Συνεπώς εγγράφονται μαθητές στο Σχολείο ή μεταγράφονται από άλλα σχολεία,
β) η κείμενη νομοθεσία της εποχής, προβλέπει σκληρά μέτρα για το υποχρεωτικό της στοιχειώδους εκπαίδευσης.³¹⁹

³¹⁸ Βλ. σχετική αναφορά τρίτο μέρος - πρώτο κεφάλαιο «Εγγραφές μαθητών – έναρξη & λήξη σχολικού έτους».

³¹⁹ Βλ. σχετική αναφορά τρίτο μέρος - πρώτο κεφάλαιο «Η υποχρεωτική φοίτηση».

ΣΤ. Σχολεία προέλευσης

Συνεχίζουμε εξετάζοντας τη στήλη των Μαθητολογίων που αφορά τα σχολεία προέλευσης των μαθητών ή τα σχολεία που εξέδωσαν τίτλο που χρησιμοποιήθηκε για την εγγραφή τους στο 2^ο Δημ. Σχολείο Περιστερίου από το σχ. έτος 1925-26 έως το σχ. έτος 1935-36. Η συγκεκριμένη στήλη δεν έχει συμπληρωθεί για τα σχολικά έτη 1925-26, 1928-29 και 1930-31.

Η προέλευση των μαθητών όσον αφορά στο σχολείο προηγούμενης φοίτησής τους ή στην έναρξη της φοίτησης για την συγκεκριμένη περίοδο που ερευνάται, προκαλεί το ενδιαφέρον να διερευνηθεί ως εξής:

α) σε ποια σχολεία ή περιοχές πραγματοποιήθηκε φοίτηση των μαθητών, πριν αυτοί εγγραφούν στο Σχολείο που μελετούμε;

β) ποια σχολεία ή περιοχές κατείχαν τα μεγαλύτερα ποσοστά σε σχέση με τη φοίτηση των μαθητών, πριν αυτοί εγγραφούν στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου κατά την διάρκεια της ενδεκαετίας 1925 έως 1936;

γ) η πληθυσμιακή σταθεροποίηση και εξέλιξη της πόλης.

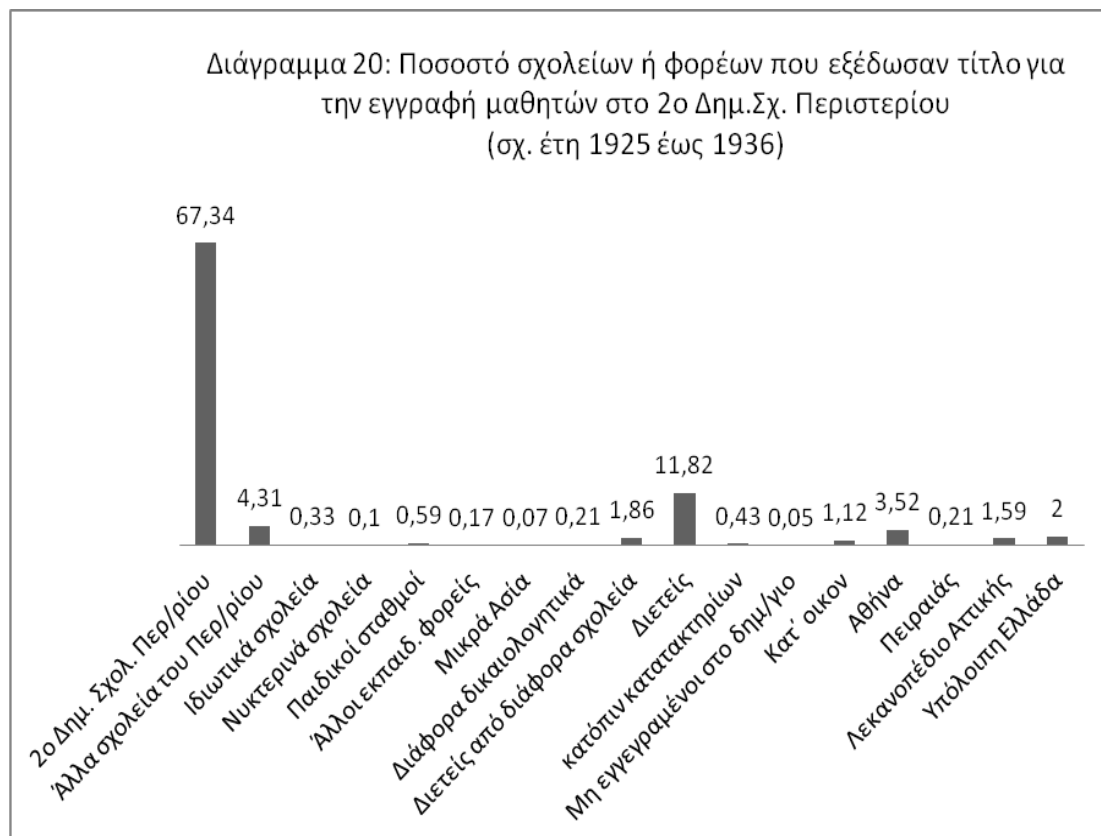
δ) η επίδραση των συνθηκών διαβίωσης στην αποτελεσματικότητα της φοίτησης.

ε) ποιοι λόγοι συνέβαλαν στην εγγραφή μαθητών στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου κατά την διάρκεια της ενδεκαετίας 1925 έως 1936;

Στον Πίνακα 82 παρουσιάζονται σχολεία ή περιοχές όπου πραγματοποιήθηκε φοίτηση των μαθητών πριν αυτοί εγγραφούν στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 82

ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ Η΄ ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΕΞΕΔΩΣΑΝ ΤΙΤΛΟ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΤΟ 2ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΣΧ. ΕΤΟΣ 1925-26 ΕΩΣ ΤΟ ΣΧ.ΕΤΟΣ 1935-36 (Ποσοστό %)																			
Σχολικό έτος	2ο δημ. Σχολ. Περιστέρειο	Άλλα σχολεία του Περιστέρειο	Ιδιωτικά σχολεία	Νυκτερινά σχολεία	Παιδικοί σταθμοί	Άλλοι εκπαιδευτικοί φορείς	Μικρά Ασία	Διάφορα δικαιολογητικά	Διετείς από διάφορα σχολεία	Διετείς	κατόπιν κατατακτηρίων	Μη εγγεγραμμένοι στο δημοτικό	Κατ' οικον	Αθήνα	Πειραιάς	Δεκανοπέδιο Αττικής	Υπόλοιπη Ελλάδα	Δεν αναγράφεται	
1925 1926	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1926 1927	53,89	0,31	-	-	-	1,25	-	-	-	-	-	-	9,66	15,2	0,31	3,43	2,80	13,1	
1927 1928	67,40		0,28	0,28			0,83	-	-	-	-	-	-	5,25	0,55	3,59	1,93	19,9	
1928 1929	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1929 1930	50,45	28,6	-	-	-	-	-	-	-	12,61	-	-	1,80	2,48	0,45	0,90	2,25	0,45	
1930 1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1931 1932	57,48	1,78		0,32	3,88	0,16	-	0,49	0,81	17,15	-	-	0,65	4,21	0,16	1,29	0,97	0,65	
1932 1933	76,53	2,48	-		0,17	-	-	0,99		12,07	1,49	0,33	-	2,15	-	0,17	1,49	2,15	
1933 1934	69,83	2,02	0,31	0,16	-	-	-	-	10,7	7,00	0,47	-	0,47	2,33	0,31	1,40	3,11	1,87	
1934 1935	69,85	1,13	0,32	-	-	0,32	-	-	0,16	23,50	0,49	-	-	0,65	-	0,65	1,62	1,30	
1935 1936	72,39	1,18	1,52	-	-	-	-	-	0,51	12,12	0,51	-	0,17	1,85	0,17	2,86	2,19	4,55	
ΣΥΝ	67,34	4,31	0,33	0,10	0,59	0,17	0,07	0,21	1,86	11,82	0,43	0,05	1,12	3,52	0,21	1,59	2,00	4,28	

Από την ανάγνωση του Πίνακα 82 προκύπτει η διαπίστωση ότι, σταθερά στα οκτώ από τα ένδεκα έτη της περιόδου που μελετούμε (για τρία έτη δεν υπάρχουν καταγραφές), ο μεγαλύτερος όγκος των μαθητών προέρχεται ή πραγματοποιεί έναρξη της φοίτησης στο Δημοτικό από ή στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου. Η διαπίστωση αυτή φαίνεται και στο Διάγραμμα 20. Τα σχετικά ποσοστά κυμαίνονται από 50,45% έως και 76,53%. Στα τέσσερα τελευταία σχολικά έτη της περιόδου που εξετάζουμε παρατηρούμε τα μεγαλύτερα ποσοστά των μαθητών να προέρχονται ή να εγγράφονται για πρώτη φορά, «το πρώτον», στο πιο πάνω Σχολείο. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει ότι όσο προχωρούν τα χρόνια το Περιστερί αναπτύσσεται, κηρύσσεται Δήμος και ο πληθυσμός του σταθεροποιείται.

Μέχρι το σχολικό έτος 1927-28 φαίνεται να «δίνουν» τα σχολεία της Αθήνας αρκετούς μαθητές στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου, καταλαμβάνοντας την δεύτερη θέση στον Πίνακα. Την τρίτη και τέταρτη θέση κατέχουν τα τρία επόμενα σχολικά έτη. Πρόκειται για την περίοδο της εγκατάστασης των προσφύγων στις παράγκες-παραπήγματα του Περιστερίου, τα παιδιά των οποίων άρχισαν να φοιτούν στα νεοϊδρυθέντα σχολεία του.

Από το σχολικό έτος 1931-32 και μετά στη δεύτερη θέση του Πίνακα βρίσκονται οι διετείς μαθητές, αυτοί δηλαδή που επαναλαμβάνουν την τάξη. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει δυσχέρεια στην επιτυχή φοίτηση αρκετών μαθητών στα δύσκολα αυτά χρόνια της φτώχειας και των αντίξωων συνθηκών.

Το σχολικό έτος 1926-27 την τρίτη θέση στον Πίνακα καταλαμβάνουν οι μαθητές που εγγράφονται στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου και που προέρχονται από «κατ' οίκον» φοίτηση. Είναι δύσκολο να μιλήσουμε για επίσημη λειτουργία του θεσμού της «κατ' οίκον» φοίτησης την εποχή εκείνη. Ένας θεσμός που στις μέρες μας λειτουργεί επίσημα. Γνωρίζουμε όμως ότι η αλληλεγγύη και ο ανθρωπισμός που επεδείκνυαν μεταξύ τους, οι πρόσφυγες κυρίως, δημιούργησε σχετικό πλαίσιο μαθησιακής υποστήριξης σε παιδιά που αδυνατούσαν για κάποιο λόγο να φοιτήσουν σε σχολείο.³²⁰

Το σχολικό έτος 1929-30 τη δεύτερη θέση στον Πίνακα καταλαμβάνουν οι μαθητές που εγγράφονται στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου, προερχόμενοι από το Μεικτό Δημοτικό Σχολείο, το οποίο ιδρύθηκε βάση του ΦΕΚ με αριθμ. φύλλου 261/21 Οκτωβρίου 1924, και που εκείνο το σχολικό έτος μετασχηματίζεται και μετονομάζεται σε «1^ον 5τάξιον μικτόν Περιστερίου», το οποίο πρέπει να λειτουργούσε ως αρρένων σύμφωνα και με το ΦΕΚ 431/12.12.1929. Τα δύο αυτά σχολεία συστεγάζονταν³²¹. Όταν το 1929 έγινε ο μετασχηματισμός των δύο σχολείων, το 2^ο Δημοτικό Περιστερίου από Θηλέων έγινε μεικτό και αποφόρτισε το 1^ο συστεγαζόμενο Δημοτικό, δεχόμενο αρκετούς άρρενες μαθητές. Τα δύο πρώτα σχολικά έτη και τα τρία τελευταία της περιόδου που εξετάζουμε εναλλάσσουν μεταξύ τους την τρίτη και τέταρτη θέση οι μαθητές που προέρχονται από το λεκανοπέδιο της Αττικής και από την υπόλοιπη Ελλάδα ως εσωτερικοί μετανάστες (Πίνακας 82). Έχουμε επομένως μια αξιοσημείωτη εισροή μαθητών στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου. Τούτο καταδεικνύει την μετακίνηση και εγκατάσταση οικογενειών σε μια περιοχή που από τότε έδειχνε μεγάλη δυναμική ανάπτυξης. Για τις υπόλοιπες κατηγορίες του Πίνακα (βλ. Παράρτημα ΙΙΙ) παρατηρούνται μικρά ποσοστά.

³²⁰ Ο ερευνητής Γιώργος Αθ. Χριστοφιλόπουλος, στον τόμο Β «Η πόλη έχει τη δική της ιστορία», σ. 293, γράφει ότι η Αθανασία Βουτζαλή «φύλαγε» παιδιά εργαζόμενων γονιών, έναντι της συμβολικής αμοιβής των 5 δρχ., στα οποία παρείχε γνώσεις Α' δημοτικού, σύμφωνα με το πρόγραμμα του Υπουργείου και η Φωτεινή Φραγκιαδάκη διατηρούσε ένα μικρό νηπιαγωγείο στο σπίτι της.

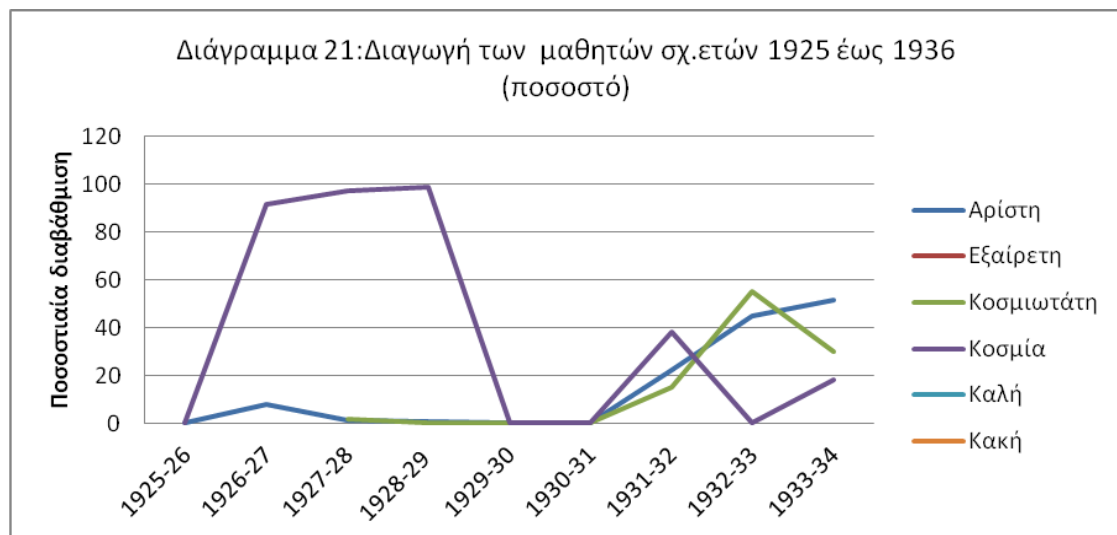
³²¹ Ό.π., σ. 11.

Ζ. Διαγωγή

Στοιχεία για τη στήλη «Γενική διαγωγή» ή «Διαγωγή καθ' όλον το έτος», όπως χαρακτηρίζεται από το σχολικό έτος 1930-31 και μετά (έως το σχολικό έτος 1933-34 που υπάρχει Αρχείο Γενικού Ελέγχου), έχουν αντληθεί από το Αρχείο των Γενικών Ελέγχων του Σχολείου που διενεργείται η έρευνα. Στο Αρχείο των Μαθητολογίων δεν υπάρχει καταχωρημένη αντίστοιχη στήλη και στο Αρχείο του Βιβλίου Πιστοποιητικών Σπουδής έχουμε ελάχιστες καταχωρήσεις για τρία μόνο σχολικά έτη. Παρά τα ελάχιστα στοιχεία που υπάρχουν διαθέσιμα, σχετικά με την παραπάνω στήλη, είναι δυνατόν να μελετηθούν τα εξής: α) χαρακτηρισμοί για τη διαγωγή των μαθητών που φοιτούσαν στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου την εξεταζόμενη εποχή και ποιοι από αυτούς επικρατούν ανά σχολικό έτος και γενικότερα, β) επιδράσεις των κοινωνικών και εκπαιδευτικών συνθηκών της εποχής στο πλαίσιο της λειτουργίας της παιδονομίας και της διαγωγής των μαθητών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 83

ΔΙΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΣΧ. ΕΤΟΣ 1925-26 ΕΩΣ ΤΟ ΣΧ.ΕΤΟΣ 1935-36 (Ποσοστό %)						
Σχολικό έτος	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ					
	Αρίστη	Εξαίρετη	Κοσμιότητα	Κοσμία	Καλή	Κακή
1925-26	-	-	100	-	-	-
1926-27	8,05	-		91,95	-	-
1927-28	1,07	-	1,78	97,15	-	-
1928-29	0,91	-	-	99,09	-	-
1929-30	-	-	-	-	-	-
1930-31	-	-	-	-	-	-
1931-32	22,34	9,15	15,32	38,30	1,70	13,19
1932-33	44,74	-	55,26	-	-	-
1933-34	51,86	-	29,80	18,34	-	-
1934-35	-	-	-	-	-	-
1935-36	-	-	-	-	-	-

Στον Πίνακα 83 καθώς και στο Διάγραμμα 21, παρουσιάζονται τα ποσοστά των χαρακτηρισμών της διαγωγής των μαθητών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου ανά σχολικό έτος, εξαιρουμένων των σχολικών ετών 1929-30 και 1930-31, για τα οποία δεν έχει συμπληρωθεί η αντίστοιχη στήλη και των σχολικών ετών 1934-35 και 1935-36, για τα οποία δεν υπάρχει σχετικό αρχείο. Μελετώντας τα στοιχεία και την εικόνα του διαγράμματος προκύπτει η διαπίστωση ότι, για τη σχολική περίοδο που πραγματοποιείται η έρευνα σχετικά με τη διαγωγή των μαθητών, γίνεται χρήση των όρων «Αρίστη», «Εξάριετη», «Κοσμιωτάτη», «Κοσμία», «Καλή», «Κακή». Επίσης την πρώτη θέση για τα τέσσερα από τα επτά σχολικά έτη, για τα οποία έχουμε σχετικά στοιχεία, κατέχει ο χαρακτηρισμός «Κοσμία». Μάλιστα στα τρία από τα πιο πάνω σχολικά έτη, που είναι και από τα αρχικά της εξεταζόμενης περιόδου, τα ποσοστά βρίσκονται από 91,95% και πάνω. Στα συγκεκριμένα σχολικά έτη έχουμε τη χρήση μόνο τριών χαρακτηρισμών: «Αρίστη», «Κοσμιωτάτη» και «Κοσμία». Ενώ από το σχολικό έτος 1931-32 και μετά χρησιμοποιούνται και οι χαρακτηρισμοί: «Εξάριετη», «Καλή» και «Κακή».

Από τον νόμο 1834 άρθρο 19, είχε διαμορφωθεί παιδονομικό πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο αποδίδονταν μεγάλη έμφαση στην εν γένει συμπεριφορά των μαθητών, με ιδιαίτερα αυστηρές έως πολύ σκληρές μεθόδους τιμωρίας και συμμόρφωσης π.χ μαστίγωση και ραβδισμός, οι οποίες βέβαια απαγορεύτηκαν στη συνέχεια από το Υπουργείο Παιδείας (διαταγή με αριθ. 13408/16-12-1848 και 11503/22-11-1854). Αντικαθίστανται όμως με ποινές όπως γονυκλισία, πολύωρη ανάγνωση, όρθιος στον μαυροπίνακα, ασιτία ακόμα και φυλάκιση. Μάλιστα πολλές φορές παρατηρούνταν κατάχρηση των ποινών από τους δασκάλους, ώστε το Υπουργείο εξέδωσε εγκύκλιο (2081/22-3-1884) σύμφωνα με την οποία εκφράζει την αγανάκτηση για παρεκτροπές και κατάχρηση των παραπάνω τιμωριών και απειλεί

με τιμωρία των παρεκτρεπόμενων εκπαιδευτικών.³²² Φαίνεται ότι κάτω από ένα τέτοιο παρελθόν σχετικά με τη διαγωγή και τα μέσα συμμόρφωσης των μαθητών, δε θα ήταν εύκολο να φθάσουμε στην εξεταζόμενη σχολική περίοδο χωρίς να δίνονται φειδωλά χαρακτηρισμοί που να προσδίδουν στους μαθητές άψογη διαγωγή. Άλλωστε η αυστηρότητα της εκπαίδευσης και η αυταρχικότητα του δασκάλου της εποχής εκείνης λειτουργούσε ως μέσο επιβολής στους εκπαιδευόμενους μαθητές. Υπήρχε η αντίληψη ότι διδάσκοντας τον σεβασμό σε αξίες που υπηρετούν την άρχουσα τάξη, εξασφαλίζεται η διαιώνιση της αρχής και της εξουσίας της τάξης αυτής³²³. Γενικότερα αναφερόμαστε σε περίοδο όπου επικρατούσε κλίμα πειθαρχησης στο σύνολο των μορφών έκφρασης του κοινωνικού βίου.³²⁴ «Ο μαθητής θα πρέπει να κατανοεί την ηθική κουλτούρα της κοινωνίας και να την εφαρμόζει σε διάφορες καταστάσεις»,³²⁵ αντίληψη την οποία μάλλον πρέσβευαν οι παιδαγωγοί εκείνης της εποχής.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε ότι προχωρώντας στα σχολικά έτη που μελετούνται και φθάνοντας στα 1932-33 και 1933-34, παρατηρούμε ότι οι χαρακτηρισμοί «Κοσμιωτάτη» και «Αρίστη» παίρνουν την πρωτιά σε ποσοστά. Το γεγονός αυτό είναι ενδεικτικό της αλλαγής του κλίματος όσον αφορά στην διαγωγή των μαθητών. Εν κατακλείδι επισημαίνουμε ότι στη σύγχρονη εκπαιδευτική νομοθεσία δεν ορίζεται ότι καταχωρείται σε κάποιο βιβλίο του αρχείου του σχολείου ή σε άλλο υπηρεσιακό έγγραφο χαρακτηρισμός που να αφορά τη διαγωγή των μαθητών.

³²² Χρ. Λέφας, Ιστορία της ..., ό. π., σσ. 162-163.

³²³ Μιχαήλ Γ. Μερακλής, Ελληνική ..., ό.π., σσ.165-166.

³²⁴ Ν. Αναστασόπουλος, Παραβατικές συμπεριφορές και καταστολή ... ό.π., σσ. 66,80.

³²⁵ Μαρία Σακκελαρίου, «Αναλυτικά προγράμματα..., ό.π., σ. 345.

Η. Απουσίες

Η στήλη «Σύνολο απουσιών» συμπληρώθηκε στο υπό μελέτη Αρχείο των Γενικών Ελέγχων του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου από το σχολικό έτος 1926-27 έως το σχολικό έτος 1933-34, όπου βρέθηκαν και τα σχετικά στοιχεία, όχι όμως για όλους τους μαθητές. Κατά συνέπεια τα συμπεράσματα είναι ενδεικτικά. Επίσης, δεν έχουμε στοιχεία για το σχολικό έτος 1925-26. Έγινε η επιλογή της ομαδοποίησης των μαθητών ανάλογα με τον αριθμό των απουσιών που πραγματοποίησαν ως εξής: «Καμία» όσοι φοιτούσαν ανελλιπώς, «1 έως 9» ως ελάχιστο αριθμό απουσιών, «10 έως 29» ως επίπεδο απουσιών στα ανώτερα φυσιολογικά πλαίσια, «30 έως 59» ως υπερβολικό επίπεδο πραγματοποίησης απουσιών και «60 και πάνω» φοίτηση που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ελλιπής.

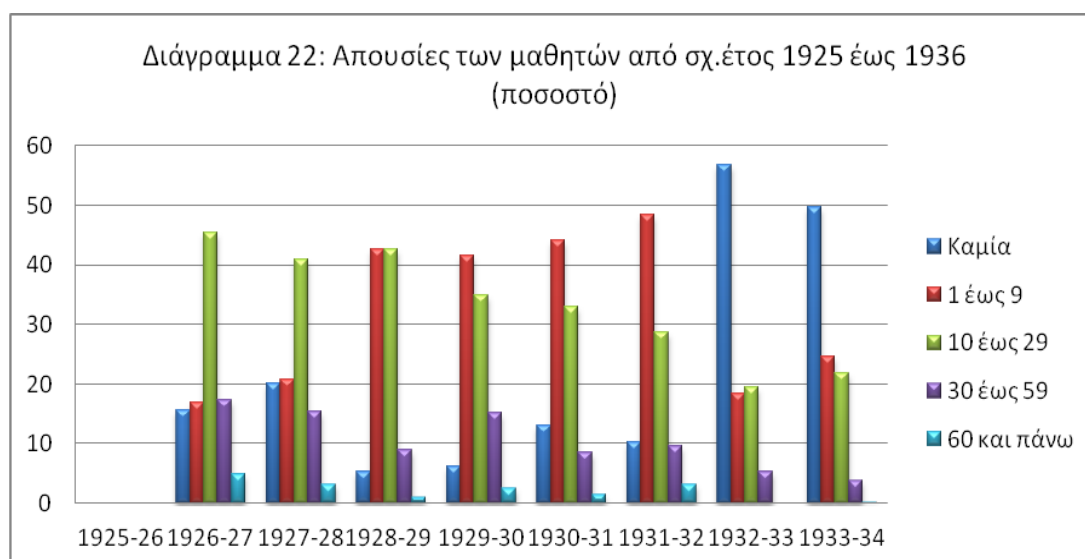
Το σημερινό νομοθετικό πλαίσιο στο Π.Δ.121/1995, Άρθρο 1, Προαγωγή μαθητών-Επανάληψη τάξης προβλέπει ότι, σε περίπτωση δικαιολογημένης απουσίας για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από το μισό του διδακτικού έτους, ο μαθητής μπορεί να προαχθεί εφόσον υποβληθεί σε σχετική επιτυχή εξέταση. Επίσης το προεδρικό διάταγμα 79/2017, Άρθρο 13, Παρακολούθηση φοίτησης μαθητών παρ. 1,2,3 & 4 αναφέρει ότι: Η φοίτηση των μαθητών παρακολουθείται από τον εκπαιδευτικό της τάξης, καταγράφονται οι καθημερινές απουσίες και καταχωρίζονται στο πληροφοριακό σύστημα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Όταν μαθητής απουσιάζει αδικαιολόγητα ενεργοποιούνται από το σχολείο διαδικασίες αναζήτησης του μαθητή. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι το πλαίσιο σχετικά με την αξιολόγηση των μαθητών, όσον αφορά στις απουσίες τους, τόσο στην εποχή που αναφέρεται η έρευνα όσο και στη σημερινή εποχή είναι επιεικές.

Με βάση το υπό έρευνα Αρχείο σχετικά με την παραπάνω στήλη, η μελέτη επικεντρώνεται ως εξής: α) τάσεις που επικρατούν όσον αφορά στις απουσίες των μαθητών την εποχή που εξετάζουμε ανά σχολικό έτος, β) λόγοι που επηρέαζαν την απουσία των μαθητών από την κανονικότητα της φοίτησής τους.

Στον Πίνακα 84 και στο Διάγραμμα 22 που ακολουθούν παρουσιάζονται τα ποσοστά των απουσιών των μαθητών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου ανά σχολικό, εξαιρουμένων των σχολικών ετών 1925-26 και των σχολικών ετών 1934-35 και 1935-36 για τα οποία δεν υπάρχει σχετικό αρχείο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 84

ΑΠΟΥΣΙΕΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΣΧ. ΕΤΟΣ 1925-26 ΕΩΣ ΤΟ ΣΧ.ΕΤΟΣ 1935-36 (Ποσοστό %)					
Σχολικό έτος	ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟΥΣΙΩΝ				
	Καμία	1 έως 9	10 έως 29	30 έως 59	60 και πάνω
1925-26	-	-	-	-	-
1926-27	15,57	16,80	45,49	17,21	4,92
1927-28	20,07	20,75	40,82	15,31	3,06
1928-29	5,20	42,51	42,51	8,87	0,92
1929-30	6,13	41,50	34,82	15,04	2,51
1930-31	13,03	44,12	32,98	8,40	1,47
1931-32	10,31	48,45	28,61	9,54	3,09
1932-33	56,80	18,46	19,47	5,27	-
1933-34	49,58	24,62	21,90	3,74	0,17
1934-35	-	-	-	-	-
1935-36	-	-	-	-	-

Μελετώντας τα στοιχεία που δίνονται στον Πίνακα 84 και στο Διάγραμμα 22, διαπιστώνεται ότι για τα τρία πρώτα σχολικά έτη για τα οποία έχουμε καταγραφές (πλην σχ. έτους 1925-26), η κατηγορία των 10 έως 29 απουσίες καταλαμβάνει την πρώτη θέση. Στη συνέχεια και για τα επόμενα σχολικά έτη διαφαίνεται τάση κανονικότητας της φοίτησης, ώσπου τα δύο τελευταία έτη των καταγραφών οι

περισσότεροι μαθητές δεν κάνουν ούτε μία απουσία. Τη δεύτερη θέση στα πρώτα προς μελέτη σχολικά έτη καταλαμβάνει η κατηγορία των 30 έως 59 απουσίες και οριακά το σχολικό έτος 1927-28 κατέχει την τέταρτη θέση. Οι μαθητές με καμία απουσία βρίσκονται στην τρίτη θέση για τα σχολικά έτη από το 1927-28 έως το 1931-32 πλην του 1929-30.

Η πιο πάνω αποτύπωση των απουσιών δεν αποτελεί αφύσικη συνθήκη, με δεδομένο την κοινωνική ρευστότητα της εποχής που επέφερε η ανταλλαγή των πληθυσμών, η πολιτική αστάθεια και η άναρχη κατάσταση που επικρατούσε στον εκπαιδευτικό χώρο (25 υπουργοί παιδείας, 34 κυβερνήσεις).³²⁶ Οι μαθητές με τις οικογένειες τους στα πρώτα χρόνια του προσφυγικού Περιστεριού βιώνουν συνθήκες άθλιες και επικίνδυνες για την υγεία. Διαμένουν σε παράγκες και έρχονται συχνά αντιμέτωποι με φυσικές καταστροφές. Ο αριθμός των μαθητών που φοιτούν στο δημοτικό σχολείο μεγάλος, ενώ τα σχολεία λίγα και μικρά, με συχνές διακοπές μαθημάτων. Όλα αυτά δημιουργούν δυσκολία στον οικογενειακό προγραμματισμό άρα και στη φοίτηση των μαθητών.³²⁷

³²⁶ Λυδία Παπαδάκη, Συνοπτική Ιστορία ...,ό.π., σ. 101.

³²⁷ πβ. στο τρίτο μέρος, πρώτο κεφάλαιο (διδασκλήρια), της παρούσας έρευνας.

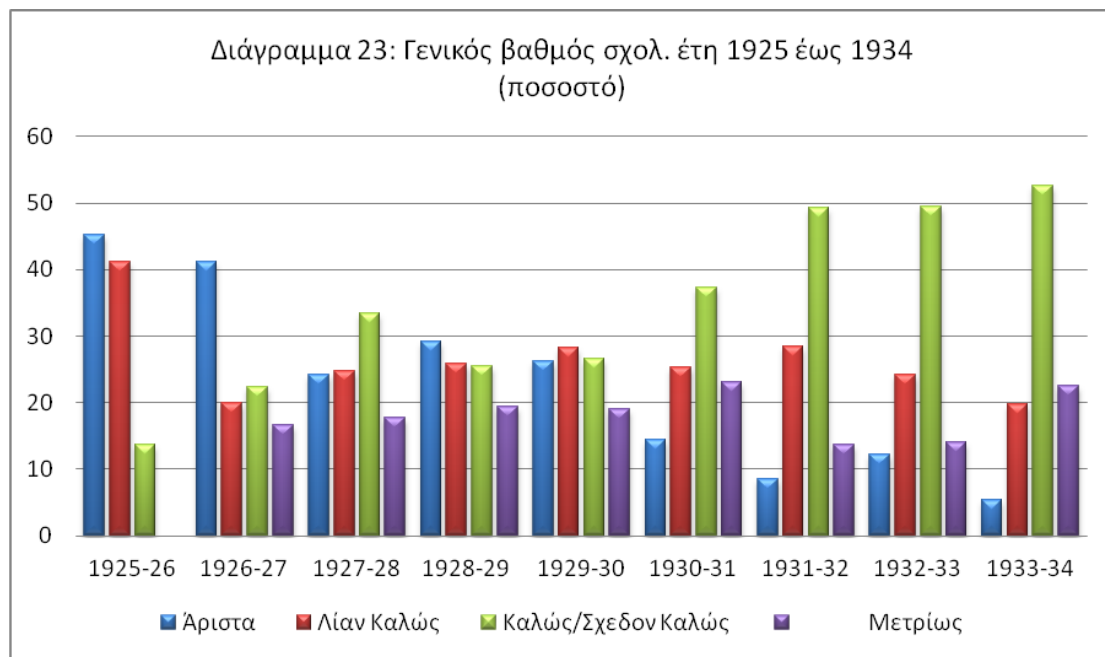
Θ. Γενικός βαθμός

Η στήλη «Γενικός βαθμός» συμπληρώθηκε στο Αρχείο των Γενικών Ελέγχων του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου από το σχολικό έτος 1926-27 έως το σχολικό έτος 1933-34, όπου έχουμε σχετικά στοιχεία. Η στήλη αυτή οδηγεί την έρευνα στα εξής ζητήματα: α) οι βαθμοί με τους χαρακτηρισμούς που συνοδεύονται και η απόδοση του αποτελέσματος της σχολικής επίδοσης των μαθητών, β) οι λόγοι που επηρεάζουν τη βαθμολόγηση των μαθητών, γ) οι τάσεις που επικρατούν όσον αφορά στην αξιολόγηση των μαθητών στις επιδόσεις τους την εποχή που εξετάζουμε ανά σχολικό έτος.

Στον Πίνακα 85 που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα ποσοστά της βαθμολογίας των μαθητών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου ανά σχολικό έτος, εξαιρουμένων των σχολικών ετών 1934-35 και 1935-36 για τα οποία δεν υπάρχει σχετικό αρχείο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 85

ΓΕΝΙΚΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΧ. ΕΤΟΣ 1925-26 ΕΩΣ ΤΟ ΣΧ.ΕΤΟΣ 1935-36 (Ποσοστό %)					
Σχολικό έτος	Άριστα 6		Λίαν Καλώς 5	Καλώς 4	Μετρίως 3
1925-26	45,21		41,10	13,70	
1926-27	41,08		19,92	22,41	16,60
1927-28	24,15		24,83	33,33	17,69
1928-29	29,23		25,85	25,54	19,38
	Άριστα 10	Λίαν Καλώς 8 & 9	Καλώς 6 & 7	Σχεδόν Καλώς 5	Μετριότατα 2 Μετρίως 3 & 4
1929-30	26,26	28,21	24,02	2,51	18,99
1930-31	14,44	25,22	29,74	7,54	23,06
1931-32	8,60	28,42	36,84	12,46	13,68
1932-33	12,28	24,11	32,59	16,96	14,06
1933-34	5,29	19,71	40,88	11,68	22,45

Η μελέτη του Πίνακα 85 αναδεικνύει ότι τα πρώτα σχολικά έτη μέχρι και το 1928-29, η βαθμολογία των μαθητών ανάγεται σε τετράβαθμη κλίμακα με τους σχετικούς χαρακτηρισμούς ως εξής: Άριστα 6, Λίαν Καλώς 5, Καλώς 4, Μετρίως 3. Τη μη προαγωγή ή απόρριψη επέφερε ο βαθμός Μετρίως 3. Από το σχολικό έτος 1929-30 και μετά ισχύει η εξής βαθμολογική κλίμακα: Άριστα 10, Λίαν Καλώς 8 και 9, Καλώς 6 και 7, Σχεδόν Καλώς 5, Μετριότατα 2, Μετρίως 3 και 4. Τη μη προαγωγή ή απόρριψη επέφερε ο βαθμός Μετριότατα 2 και Μετρίως 3 και 4.

Επίσης όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 23 τα πρώτα έτη της λειτουργίας του Σχολείου, με εξαίρεση το σχολικό έτος 1927-28, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους οι μαθητές βαθμολογούνται με Άριστα 6. Ακολουθεί η αμέσως επόμενη βαθμολογία του Λίαν Καλώς 5, ενώ τα μικρότερα ποσοστά τα συγκεντρώνει η βαθμολογία της απόρριψης που είναι η Μετρίως 3.

Μετά από αυτή την παρατήρηση είναι δυνατόν να υποθέσουμε ότι η εγκατάσταση του προσφύγων στο Περιστέρι, μέσα σε πολύ δύσκολο πλαίσιο συνθηκών διαβίωσης, επηρέασε τον τρόπο αντιμετώπισης των μαθητών από τους εκπαιδευτικούς ακόμα και στην αξιολόγησή τους. Η καλή βαθμολογία λειτουργούσε και λειτουργεί εκτός από εξωτερικό κίνητρο μάθησης και ως μέσο συναισθηματικής ενίσχυσης και ενδυνάμωσης της αυτοπεποίθησης για τον μαθητή. Ο καθηγητής Αθανάσιος Παπάς, στο βιβλίο του «Διδακτική Γλώσσας και Κειμένων» τόμος β', αναφέρεται σε εκθέσεις σχολικών συμβούλων όπου, ανάμεσα στα πολύ ενδιαφέροντα σχετικά θέματα που αναπτύσσονται, τονίζεται και η επιδίωξη της

τόνωσης του αισθήματος της ασφάλειας και του αυτοσυναισθήματος των προσφυγόπουλων.³²⁸

Από το σχολικό έτος 1929-30 και μετά τα δεδομένα αλλάζουν. Το Άριστα 10 καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση μόλις το σχολικό έτος 1929-30. Από τότε και μετά κατέχει την τέταρτη θέση και πιο πίσω ακόμα. Είναι προφανές ότι η διάθεση βαθμολογικής επιείκειας έχει σχεδόν εκμηδενιστεί. Τώρα κυρίαρχη θέση κατέχει η βαθμολογία Καλώς 6 και 7, ενώ η απόρριψη με τους χαρακτηρισμούς Μετριότατα 2, Μετρίως 3 και 4 καταλαμβάνει την δεύτερη έως και τέταρτη θέση. Ίσως να πρόκειται για εξορθολογισμό και αντικειμενικότητα στην αξιολόγηση των μαθητών, ίσως όμως οι δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης και φοίτησης σε ένα σχολείο «παράγκα» να μην επιτρέπουν καλές σχολικές επιδόσεις. Άλλωστε η διαμόρφωση της αίθουσας διδασκαλίας παίζει και αυτή ένα ρόλο στην αύξηση της συχνότητας της σχολικής αποτυχίας.³²⁹ Η φτώχεια, αλλά κυρίως οι παράγοντες που προσμετρούνται στον υπολογισμό της με «ποιοτικούς και ανθρώπινους» όρους, όπως η κακή διατροφή, οι δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης, η κακή στέγαση, η στενότητα χώρου στο σπίτι και ο ελλειμματικός εξοπλισμός του νοικοκυριού, έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία του παιδιού αλλά και στην δυνατότητα να παίξει, να αναπτυχθεί, να μελετήσει, να παρακολουθήσει τα μαθήματά του στο σχολείο και να σημειώσει καλές επιδόσεις.³³⁰

Ι. Αποτέλεσμα εξετάσεων

Οι Πίνακες των αποτελεσμάτων των εξετάσεων ανά σχολικό έτος, εμπεριέχονται στο Αρχείο των Γενικών Ελέγχων του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου από το σχολικό έτος 1926-27 έως το σχολικό έτος 1933-34.

Τα στοιχεία που δίνονται από τους σχετικούς Πίνακες μας οδηγούν στην επισήμανση σχέσεων και συγκριτικών συμπερασμάτων όσον αφορά: α) στον αριθμό των εγγραφέντων μαθητών και στην συνέχεια της φοίτησής τους, β) στην αριθμητική σχέση μεταξύ προαχθέντων και απορριφθέντων μαθητών μετά από την εξεταστική διαδικασία, γ) στους λόγους που επηρέαζαν τα δεδομένα που αποτυπώνονται στους Πίνακες.

³²⁸ Αθανάσιος Ε. Παπάς, *Διδακτική Γλώσσας και Κειμένων* τόμος β', Αθήνα 2000, σ. 87.

³²⁹ Γ. Νικολάου, *Διαπολιτισμική διδακτική. Το νέο ... ό.π.*, σ. 297.

³³⁰ Δημοσθένης Δασκαλάκης, *Εισαγωγή στη Σύγχρονη ... ό.π.*, σ. 532.

ΠΙΝΑΚΑΣ 86

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΣΧ. ΕΤΟΣ 1925-26 ΕΩΣ ΤΟ ΣΧ.ΕΤΟΣ 1935-36 (Ποσοστό %)										
Σχολικό έτος	Εγγραφέντες ³³¹	Φοιτήσαντες μέχρι τέλους	Μη προσελθόντες	Αποφοιτήσαντες	Διακόψαντες	Αποβιώσαντες	Εξετασθέντες ³³²	Προαχθέντες	Απορριφθέντες	
1925 1926	127	85,83	14,17				109	67,89	32,11	
1926 1927	320	75,63	11,56 24,06	2,81	9,69	0,31	242	83,47	16,53	
1927 1928	359	81,89	8,36 17,83	4,18	5,29	0,28	294	82,31	17,69	
1928 1929	377	86,21	3,45 13,80	4,51	5,84		325	80	20	
	Εγγραφέντες	Φοιτήσαντες	Μετεγγραφέντες		Διακόψαντες	Αποβιώσαντες	Εξετασθέντες	Προαχθέντες ή Απολυθέντες	Απορριφθέντες	Επανεξεταστέοι
1929 1930	503	71,37³³³					359	81,06	18,94	
1930 1931	523	88,91					465	76,99	22,80	0,22
1931 1932	619	93,54					571	85,81	14,19	
1932 1933	605	81,82					495	86,46	13,54	
1933 1934	642	85,83	2,18		11,68	0,31	550	77,27	22,73	

³³¹ Τα ποσά της στήλης αναγράφονται σε απόλυτο αριθμό μαθητών.

³³² Τα ποσά της στήλης αναγράφονται σε απόλυτο αριθμό μαθητών.

³³³ Οι αριθμοί με έντονη και πλάγια γραφή προέκυψαν μετά από αριθμητικό υπολογισμό.

Μελετώντας τον Πίνακα 86, δεδομένα του οποίου φαίνονται και στο Διάγραμμα 24, προκύπτει η διαπίστωση ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών που φοίτησαν μέχρι τέλους του σχολικού έτους το συναντούμε σε εκείνο του 1931-32. Ακολουθούν τα σχολικά έτη 1930-31 και 1928-29. Σε συνδυασμό με το υψηλό αθροιστικό ποσοστό των «μη προσελθόντων», «αποφοιτησάντων» και «διακοψάντων» των σχολικών ετών 1926 – 27, 1927-28 και στη συνέχεια του 1925-26, είναι εύκολο να εκφράσουμε την εκτίμηση ότι τα πρώτα σχολικά έτη της λειτουργίας του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου παρουσιάζεται τάση σχολικής διαρροής κατά την διάρκεια της σχολικής χρονιάς, ενώ αποκαθίσταται το πρόβλημα προς τα τελευταία προς έρευνα σχολικά έτη. Οι μαθητές που εγκαταλείπουν την εκπαίδευση φαίνεται πως είναι παιδιά νοικοκυριών, των οποίων ο αρχηγός είναι αγρότης, έχουν χαμηλό εισόδημα, χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, καθώς και τα παιδιά των εργατών, των ανέργων, των προσφύγων και των μεταναστών.³³⁴ Είναι κατηγορίες ανθρώπων που εκπροσωπούνται στη σύνθεση του πληθυσμού του Περιστερίου την εποχή που εξετάζουμε, οι περισσότερες εξ αυτών σε υψηλά ποσοστά. Η σχολική διαρροή και η παιδική εργασία³³⁵ συνδέονται άμεσα. Δεν μπορούν να αγνοηθούν οι αστάθμητοι παράγοντες που επηρεάζουν την παιδική εργασία όπως η έλλειψη εκπαίδευσης, οι μεταβαλλόμενες δημογραφικές συνθήκες, η μετανάστευση, οι πολιτικές μεταβάσεις, οι φυσικές καταστροφές, οι πολεμικές συγκρούσεις, οι αλλαγές στη δομή της οικογένειας, η μονογονεϊκότητα, κ.λπ. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις αναπτυσσόμενες χώρες η παιδική εργασία συνδέεται περισσότερο με την φτώχεια και την πληθυσμιακή αύξηση, στοιχεία που χαρακτηρίζουν το Περιστέρι εκείνη την περίοδο.³³⁶

³³⁴ Δημοσθένης Δασκαλάκης, Εισαγωγή στη Σύγχρονη ... ό.π., σ. 535.

³³⁵ Βλ. σχετική αναφορά «Δεύτερο μέρος - Τέταρτο κεφάλαιο (απασχόληση-κοινωνική διαστρωμάτωση)».

³³⁶ Δημοσθένης Δασκαλάκης, Εισαγωγή στη Σύγχρονη ... ό.π., σσ. 398-400.

Επίσης κατά την διάρκεια των εννιά σχολικών ετών για τα οποία έχουμε σχετικά στοιχεία, φαίνεται και ένα μικρό ποσοστό στους «αποβιώσαντες». Είναι φαινόμενο που χαρακτηρίζει την γενική αστάθεια, ρευστότητα και δυσκολία της εποχής, της περιοχής, αλλά και της σχολικής διαδικασίας μέσα σε ένα κοινωνικό πλαίσιο που προτεραιότητα για τους πρώτους κατοίκους του Περιστερίου, στην πλειονότητα πρόσφυγες, έχει η επιβίωσή τους και η προσπάθεια «αναστύλωσής τους».

Ανάλογη είναι και η εικόνα σχετικά με τα στοιχεία που αντλούμε από τον Πίνακα 86 για τους «Προαχθέντες» και «Απορριφθέντες». Τα μεγαλύτερα ποσοστά προαχθέντων βρίσκονται προς τα τελευταία ερευνώμενα σχολικά έτη (1931-32, 1932-33). Επίσης το σχολικό έτος 1925-26 έχει το πολύ υψηλό ποσοστό (32,11%) απορριφθέντων. Γενικά σε όλα τα σχολικά έτη φαίνεται μία σοβαρή τάση «σχολικής απόρριψης» των μαθητών.

ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο Αρχείο του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου, έδωσε τη δυνατότητα να εντοπιστούν οι λειτουργοί, δάσκαλοι ή διδάσκαλοι του Σχολείου από το σχολικό έτος 1925-26 έως το σχολικό έτος 1933-34. Για τα σχολικά έτη 1934-35 και 1935-36 δε βρέθηκαν σχετικά στοιχεία. Για την ηλικία των δασκάλων και την κοινωνική τους προέλευση δε βρέθηκαν τεκμήρια που να μας δίνουν σχετικές πληροφορίες. Ύστερα από αυτά η ερευνητική προσπάθεια εστίασε:

α) Στον εντοπισμό των διδασκάλων που υπηρέτησαν στο Σχολείο για το οποίο διεξάγεται η έρευνα και για τα σχολικά έτη 1925 έως 1936.

β) Στην καταγραφή της θέσης που απέκτησαν στην ιεραρχική κλίμακα της εκπαίδευσης.

γ) Στην ανάδειξη της υπηρεσιακής τους κινητικότητας.

α) Διδάσκαλοι ή δάσκαλοι

Από το Αρχείο στο οποίο πραγματοποιείται η έρευνα (Μαθητολογία και Γενικοί Έλεγχοι) τεκμαίρεται ότι κατά την περίοδο 1925 έως 1934 δίδαξαν στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου 14 εκπαιδευτικοί. Στον ονομαστικό κατάλογο που ακολουθεί αναφέρονται τα ονόματα τους καθώς και η θέση που κατείχαν (διδάσκαλος, διδασκάλισσα, διευθυντής, διευθύντρια) οι εκπαιδευτικοί κατά την περίοδο που υπηρέτησαν στο συγκεκριμένο Σχολείο. Τα ονοματεπώνυμα τους δε φαίνονται ασυνήθιστα, ούτε επιτρέπουν να υποθέσουμε καταγωγές, πλην ενός ονόματος του οποίου η κατάληξη –ογλου (σημαίνει γιος) παραπέμπει σε μικρασιατική προέλευση.³³⁷ Στο σημείο αυτό να επισημάνουμε ότι πληθώρα επιθέτων μαθητών με την κατάληξη –ογλου συναντούμαι στο υπό μελέτη Αρχείο, κάτι το οποίο θεωρείται αναμενόμενο μετά από τον ποταμό της προσφυγιάς που κατέκλυσε την Ελλάδα, την πρωτεύουσα και το Περιστέρι. Μάλιστα ο συγγραφέας Αντώνης Τραυλαντώνης, θέλοντας να τονίσει την επικράτηση στην αγορά και στους εμπορικούς κύκλους των δραστήριων Ανατολιτών – προσφύγων μιλάει για «ογλοκρατία» στην Ελλάδα.³³⁸

³³⁷ Το επίθετο της δασκάλας Χαρίτωνος Αν. παραπέμπει σε Κωνσταντινοπολίτικη καταγωγή.

³³⁸ Μιχαήλ Γ. Μερακλής, Ελληνική ..., ό.π., σσ. 90-91.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ 2^{ου} ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ, 1925-1936

Ιωάννου Μ. Αικατερίνη

1925-29 ³³⁹

1929-31 ³⁴⁰

Διευθύντρια
Δασκάλα

Καββαδία Γεωργία

1925-34 ³⁴¹

Δασκάλα

Κατσουλοπούλου Μ.

1926-28 ³⁴²

Δασκάλα

Παπαγιάννη Ε.

1926-33 ³⁴³

1933-34 ³⁴⁴

Δασκάλα
Διευθύντρια

Χαρίτωνος Αν.

1926-29 ³⁴⁵

Δασκάλα

Αποστολόπουλος Α.

1929-31 ³⁴⁶

Διευθυντής

Δουδούμης Περικλής

1931- 32 ³⁴⁷

Διευθυντής

Μακρόγλου Καίτη

1927-29 ³⁴⁸

Δασκάλα

³³⁹ Μαθητολόγιο σχολικών ετών 1925-26 έως 1928-29 & Γενικός Έλεγχος σχολικών ετών 1925-26 έως 1928-29.

³⁴⁰ Γενικός Έλεγχος σχολικών ετών 1929-30 έως 1930-31.

³⁴¹ Μαθητολόγιο σχολικών ετών 1925-26 έως 1926-27 & Γενικός Έλεγχος σχολικών ετών 1925-26 έως 1933-34.

³⁴² Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1926-27 & Γενικός Έλεγχος σχολικών ετών 1926-27 έως 1927-28.

³⁴³ Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1926-27 & Γενικός Έλεγχος σχολικών ετών 1926-27 έως 1932-33.

³⁴⁴ Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1933-34 & Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1933-34.

³⁴⁵ Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1926-27 & Γενικός Έλεγχος σχολικών ετών 1926-27 έως 1928-29.

³⁴⁶ Γενικός Έλεγχος σχολικών ετών 1929-30 έως 1930-31.

³⁴⁷ Μαθητολόγιο σχολικού έτους 1931-32.

³⁴⁸ Γενικός Έλεγχος σχολικών ετών 1927-28 έως 1928-29.

Δεσύλλα Α.
1928-29³⁴⁹

Δασκάλα

Παπαϊωάννου Αν.
1929-31³⁵⁰
1932-33³⁵¹

Δάσκαλος

Αναγνωστόπουλος Μ.
1931-34³⁵²

Δάσκαλος

Παπανικολάου Α.
1931-32³⁵³
1933-34³⁵⁴

Δάσκαλος

Βαφειάδης
1931-32³⁵⁵

Δάσκαλος

Καρλός
1931-33³⁵⁶

Δάσκαλος

β) Υπαλληλικοί βαθμοί

Στον ονομαστικό κατάλογο των διδασκάλων του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου σχολικών ετών 1925-1936 που προηγήθηκε αναγράφεται η θέση τους-της εκπαιδευτικού. Έτσι για κάθε σχολικό έτος βλέπουμε τους δασκάλους που απαρτίζουν το εκπαιδευτικό προσωπικό με επικεφαλής τον-την διευθυντή-τρια.

³⁴⁹ Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1928-29.

³⁵⁰ Γενικός Έλεγχος σχολικών ετών 1929-30 έως 1930-31.

³⁵¹ Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1932-33.

³⁵² Γενικός Έλεγχος σχολικών ετών 1931-32 έως 1933-34.

³⁵³ Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1931-32.

³⁵⁴ Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1933-34.

³⁵⁵ Γενικός Έλεγχος σχολικού έτους 1931-32.

³⁵⁶ Γενικός Έλεγχος σχολικών ετών 1931-32 έως 1933-34.

γ) Υπηρεσιακή κινητικότητα - υπηρετήση

Μελετώντας τον ονομαστικό κατάλογο των διδασκάλων παρατηρούμε ότι δύο δασκάλες, οι μόνες που καταγράφονται το σχολικό έτος 1925-26, παρέμειναν ως διδακτικό προσωπικό του Σχολείου, η μία μέχρι το σημείο που βρίσκουμε στοιχεία για τους εκπαιδευτικούς στα σχολικά έτη που είναι υπό μελέτη και η άλλη για τα 6 πρώτα σχολικά έτη, εκτελώντας και τα καθήκοντα της διευθύντριας στα 4 από αυτά. Άλλη μία δασκάλα τοποθετήθηκε στο Σχολείο το σχολικό έτος 1926-27 και έφθασε να υπηρετεί στην ίδια θέση μέχρι το τελευταίο σχολικό έτος της περιόδου που γίνεται η έρευνα και που διατίθενται στοιχεία. Σε αυτό μάλιστα το έτος εκτελεί καθήκοντα διευθύντριας. Οι λοιποί εκπαιδευτικοί παραμένουν στο ίδιο Σχολείο από ένα έως τρία σχολικά έτη. Δεν παρατηρείται έντονη κινητικότητα των εκπαιδευτικών του Σχολείου στην εξεταζόμενη περίοδο. Όπως αναφέρεται στο τρίτο μέρος της έρευνας στο πρώτο κεφάλαιο (Στ' προσωπικό), βρισκόμαστε στην εποχή κατά την οποία μετά την ψήφιση του νόμου 4653 του 1929, ο οποίος απαγόρευε τις μεταθέσεις για υπηρεσιακούς λόγους, έχει επέλθει ομαλότητα στην εκπαίδευση όσον αφορά στην κινητικότητα των εκπαιδευτικών.

Είναι ανάγκη να υπογραμμιστεί ότι το 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου ξεκίνησε τη λειτουργία του με 127 μαθητές και διάνυσε μια αυξητική πορεία στη δύναμη των μαθητών, φθάνοντας στο σχολικό έτος 1935-36 τους 589 μαθητές. Κατά συνέπεια και οι ανάγκες σε εκπαιδευτικό δυναμικό είχαν αυξητική τάση. Από 2 εκπαιδευτικούς που έχουμε το σχολικό έτος 1925-26 για 127 μαθητές, φθάσαμε το επόμενο σχολικό έτος τους 5 (150% αύξηση) για 320 μαθητές (152% αύξηση).

Η αναλογία εκπαιδευτικός/μαθητές εντυπωσιάζει στη σύγκριση με τα σημερινά δεδομένα. Έχουμε αναλογία από 63 μαθητές ανά εκπαιδευτικό έως 128 μαθητές ανά εκπαιδευτικό, έναντι του σημερινού νομοθετικού πλαισίου που προβλέπει ανώτατο όριο 25 μαθητές ανά εκπαιδευτικό.³⁵⁷

Η υπηρετήση σε αυτό το Σχολείο έχει διακοπή συνέχειας μόνο για δύο εκπαιδευτικούς που συνολικά υπηρέτησαν εκεί, ο ένας 2 και άλλος 3 χρόνια.

³⁵⁷ ΠΔ 79/2017, άρθ.7, έδ. 2.

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εκπαίδευση στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου, κατά την περίοδο 1925-1936, αντικατοπτρίζει τη γενικότερη εκπαιδευτική πραγματικότητα στον Δήμο Περιστερίου, όπως αυτή διαμορφώθηκε στο διάστημα από την εγκατάσταση των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής μέχρι το 1936, οπότε συντελούνται βαθιές αλλαγές στα πράγματα της ελληνικής κοινωνίας. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την επεξεργασία του ανέκδοτου αρχειακού υλικού (Μαθητολόγια, Γενικοί έλεγχοι, Βιβλία Πιστοποιητικών Σπουδής) σε συνδυασμό με τη μελέτη δευτερογενών πηγών, έχουν παρατεθεί αναλυτικά κατά την επεξεργασία των κεφαλαίων. Γι' αυτό περιοριζόμαστε εδώ σε κάποιες συνολικές διαπιστώσεις.

Από τα τεκμήρια της έρευνας διαπιστώνεται ότι ο αριθμός των λειτουργούντων δημόσιων δημοτικών σχολείων στο Περιστερί, την εποχή στην οποία αναφέρεται η έρευνα, είναι τρία. Ανάμεσα σε αυτά είναι και το 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου, το οποίο έκανε έναρξη της λειτουργίας του με την επωνυμία «Προσφυγικό Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Περιστερίου» μέχρι το 1929 όπου με το ΦΕΚ Αριθμ. φύλλου 431/12 Δεκεμβρίου 1929, σελ. 3632, περί μετασχηματισμού και μετονομασίας δημ. σχολείων Αθηνών κλπ., μετασχηματίζεται και ονομάζεται «2^ο δτάξιον μικτόν Περιστερίου». Τα τρία αυτά δημοτικά σχολεία μέχρι την μεταστέγασή τους λειτούργησαν σε ξύλινες παράγκες γεινιάζοντας μεταξύ τους.³⁵⁸ Η λειτουργία τους συνδέεται με την εγκατάσταση των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής στο Περιστερί, όταν αυτό και άλλες περιοχές της Αττικής χαρακτηρίστηκαν ως τόποι μετεγκατάστασής τους από το Δημοτικό Θέατρο της Αθήνας και τα σχολεία της Αθήνας και του Πειραιά όπου διαβιούσαν κάτω από άθλιες συνθήκες. Έτσι πραγματοποιείται μέσα σε οκτώ χρόνια πληθυσμιακή έκρηξη στο Περιστερί με ποσοστό μεταβολής του πληθυσμού της τάξης του 5908%.³⁵⁹ Το γεγονός αυτό αποτυπώνεται και στα ποσοστά φοίτησης των μαθητών ανά τάξη και έτος από το σχολικό έτος 1925-26 έως το σχολικό έτος 1935-36 (Πίνακας 71 και Διάγραμμα 1) με βάση το πρωτογενές τεκμηριωτικό υλικό (Μαθητολόγια, Γενικοί έλεγχοι, Βιβλία Πιστοποιητικών Σπουδής). Παρουσιάζεται ανοδική πορεία της συμμετοχής των μαθητών στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου, η οποία κορυφώνεται από το σχολικό έτος 1931-32 και μετά. Οι μόνιμοι πλέον κάτοικοι της περιοχής, στην πλειοψηφία τους πρόσφυγες και εσωτερικοί μετανάστες, αποφασισμένοι να κάνουν μια νέα αρχή στον τόπο που τους δίνεται η δυνατότητα να κατοικήσουν, θα κάνουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να αποκτήσει η ζωή τους την «κανονικότητα» που τους λείπει, με τα παιδιά τους να επιδίδονται στην πολύπλευρη ανάπτυξη τους, όπως ορίζει το κοινωνικό τους παρελθόν. Ουσιώδεις μέλημα των νέων κατοίκων της πόλης ήταν η κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών

³⁵⁸ Βλ. Τρίτο μέρος, πρώτο κεφάλαιο «Το σχολικό δίκτυο στη στοιχειώδη εκπαίδευση».

³⁵⁹ Βλ. Δεύτερο μέρος, δεύτερο κεφάλαιο «Η εγκατάσταση των προσφύγων στο Περιστερί».

των παιδιών τους συμμετέχοντας στη φοίτηση στο δημοτικό σχολείο, με πορεία του αριθμού των μαθητών ανά σχολικό έτος αυξητική, ανάλογη με την αύξηση του πληθυσμού της πόλης. Το Περιστέρι χρόνο με τον χρόνο θα αποκτήσει δυναμική ανάπτυξης και εξέλιξης, φθάνοντας στο σημείο να είναι πληθυσμιακά σήμερα ο έβδομος δήμος της χώρας.³⁶⁰

Κεντρικός άξονας γύρω από τον οποίο δομήθηκε η μελέτη αυτή είναι η γεωγραφική προέλευση των μαθητών του αρχικά Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Θηλέων Περιστερίου και αργότερα 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου. Τα στοιχεία που διαθέτουμε (Πίνακας 72, Διάγραμμα 2 και 3) αποδεικνύουν την μικρασιάτικη καταγωγή της συντριπτικής πλειοψηφίας των μαθητών του Σχολείου, οι οποίοι κατά το σχολικό έτος 1926-1927, όπου εμφανίζονται οι πρώτες καταγραφές στο ερευνώμενο Αρχείο, αθροίζουν το υψηλό ποσοστό του 79,11% του συνόλου των μαθητών. Το δεδομένο αυτό υποδηλώνει ότι οι γόννοι των προσφύγων Μικρασιατών, από τη μια δε μπορεί παρά να υπόκεινται στην ταλαιπωρία που προκαλεί η προσπάθεια εγκατάστασης και σταθεροποίησης της οικογένειας, στο πλαίσιο της οποίας συμπεριλαμβάνεται και η ένταξή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, από την άλλη να εκδηλώνουν τις πολιτισμικές και κοινωνικές καταβολές που χαρακτηρίζουν τους Μικρασιάτες και κυρίως τους Σμυρνιούς και τις Σμυρνιές, οι οποίοι απαρτίζουν την πλειονότητα του μαθητικού πληθυσμού, την πρώτη κυρίως πενταετία της λειτουργίας του Σχολείου (έφθασαν μέχρι και το 45,57% των μαθητών κατά το σχολικό έτος 1926-1927). Είναι καταβολές, οι οποίες σχετίζονται με την έφεση και την δυναμική των Ελλήνων της Μικράς Ασίας προς τη μόρφωση και την «κουλτούρα της καθημερινής ζωής».³⁶¹

Επίσης από την αποτύπωση των στοιχείων σχετικά με την ηλικία των μαθητών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου κατά την εξεταζόμενη περίοδο, εμφανής είναι η ηλικιακή διασπορά των παιδιών σε όλες σχεδόν τις τάξεις. Παρατηρείται ότι για τους περισσότερους μαθητές της κάθε τάξης υπάρχει φυσιολογική αντιστοιχία μεταξύ τάξης φοίτησης και προβλεπόμενης με αυτή ηλικίας, πλην όμως σε κάθε τάξη καταγράφονται από έξι έως και εννέα διαφορετικές ηλικίες. Πρόκειται για τα προσφυγόπουλα κυρίως, που λόγω της τραγωδίας που βίωσαν αυτά και οι οικογένειές τους, δεν είχαν τρόπο να φοιτήσουν στο σχολείο σε κανονικό χρόνο και τάξη ηλικιακά, παρά μόνο αφού προέκυψε η μόνιμη εγκατάστασή τους.

Όσον αφορά στην εκπροσώπηση των κοινωνικών στρωμάτων στο μαθητικό δυναμικό του Σχολείου, προκύπτει ότι δεν είναι ισοδύναμη. Διαπιστώνεται ότι υπερεκπροσωπούνταν οι ασθενέστερες οικονομικά οικογένειες (εργάτες – εργατικοί – αγρότες), ενώ μικρότερη αναλογικά είναι η εκπροσώπηση των μεσαίων

³⁶⁰ Βλ. Τρίτο μέρος, τρίτο κεφάλαιο «Μαθητικός πληθυσμός. Παράγοντες που επηρέασαν τη φοίτηση».

³⁶¹ Βίκα Δ. Γκιζελή, « Η κοινωνική ...,ό.π., σσ. 136,139.

και ανώτερων κοινωνικά στρωμάτων (έμποροι, ελεύθεροι επαγγελματίες, δημόσιοι – δημοτικοί υπάλληλοι κ.ά.) (Πίνακας 80).³⁶² Είναι σαφές ότι η κοινωνικοοικονομική κατάσταση της οικογένειας δεν επηρέασε αρνητικά τη συμμετοχή των παιδιών τους στη φοίτηση στο δημοτικό σχολείο. Οι μαθητές, των οποίων οι πατεράδες τους ανήκαν στις κοινωνικοεπαγγελματικές κατηγορίες του «αγροτικού τομέα-εργάτες» κατά κύριο λόγο και εκείνης που αφορά τους πατεράδες που εργάζονταν στον τομέα της βιοτεχνίας, παρά το θεωρητικά υποδεέστερο βιοτικό τους επίπεδο, συμμετείχαν στο δυναμικό του Σχολείου, για το οποίο πραγματοποιείται η έρευνα, με πολύ υψηλά ποσοστά έναντι των υπολοίπων κοινωνικών ομάδων. Τα ποσοστά αυτά για τον «αγροτικό τομέα-εργάτες» φτάνουν κατά το σχολικό έτος 1935-36 το 59,6% και για το τομέα της «βιοτεχνίας κατά το σχολικό έτος 1929-30 το 28,6%, στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού του Σχολείου. Η ανακήρυξη του Περιστερίου ως Δήμου επηρέασε την κοινωνικοεπαγγελματική σύνθεση των κατοίκων του και κατά συνέπεια και των γονιών των μαθητών του Σχολείου, για το οποίο πραγματοποιείται η μελέτη. Στη σημαντική αυτή καμπή της ιστορίας της πόλης παρατηρώ (Πίνακας 80, Διαγράμματα 10 έως 16) ότι υπάρχει αύξηση της απασχόλησης του αγροτικού τομέα, ο οποίος συμπεριλαμβάνει και τα επαγγέλματα του εργάτη και του εργατικού. Επίσης πρέπει να επισημανθεί ότι οι θεσμικές αλλαγές του 1927 και στη συνέχεια η προσπάθεια εκσυγχρονισμού που παρατηρείται στο τρόπο ζωής των κατοίκων της πόλης, δεν επηρέασαν ιδιαίτερα την κοινωνία του Περιστερίου.³⁶³ Όσον αφορά στο ποσοστό ύπαρξης των ορφανών παιδιών για την περίοδο που εξετάζουμε ήταν τόσο υψηλό (σχ. έτος 1927-28, 27,9%) όσο και εύλογο. Η κοινωνικοεπαγγελματική σύνθεση της πόλης συνδέθηκε κατά κανόνα και με τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι νέοι κάτοικοί της, οι οποίοι πραγματοποίησαν την εγκατάστασή τους ή την μετακίνησή τους σε διάφορες χρονικές περιόδους των ετών που εξετάζουμε, περίοδοι οι οποίες φαίνονται και από τον χρόνο κατά τον οποίο διενεργήθηκαν οι εγγραφές των μαθητών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου.³⁶⁴

Η πλειονότητα των μαθητών που εγγράφονταν στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου, κατά τη διάρκεια των σχολικών ετών που υπάρχουν στο διαθέσιμο αρχειακό υλικό, πραγματοποιούσε εγγραφή κατά τον μήνα Σεπτέμβριο (ποσοστό που κυμαίνεται από 43,94% έως και 92,23%). Εγγραφές πραγματοποιούνταν καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, με τον μήνα Οκτώβριο να φθάνει έως και το ποσοστό του 24,76%. Το ίδιο το Σχολείο (2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου) είναι αυτό που δίνει τις περισσότερες εγγραφές των μαθητών από το προηγούμενο σχολικό έτος στο επόμενο και πρόκειται για αυτούς που συνέχιζαν τη φοίτησή τους στην επόμενη τάξη ή επαναλάμβαναν την ίδια τάξη (διετείς)(Πίνακας 82,

³⁶² Βλ. Τρίτο μέρος, τρίτο κεφάλαιο «Κοινωνικοεπαγγελματική προέλευση».

³⁶³ Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστερί..., ό.π., σ. 86.

³⁶⁴ Βλ. Τρίτο μέρος, τρίτο κεφάλαιο «Χρόνος εγγραφής».

Διάγραμμα 20). Εισροή μαθητών στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου παρατηρείται και από άλλες πηγές προέλευσης, κυρίως από σχολεία της Αθήνας (λόγω μετεγκατάστασης πολλών οικογενειών στο νεοϊδρυθέν Περιστέρι), από λοιπά σχολεία του Περιστερίου και από άλλα σχολεία της ελληνικής επικράτειας, από γονείς που αποφάσισαν να εγκαταλείψουν την επαρχία κυρίως, για να αναζητήσουν μια καλύτερη τύχη στο κέντρο. Η πολύπλευρη αυτή εισροή σηματοδοτεί την διεύρυνση και ανάπτυξη της πόλης του Περιστερίου.³⁶⁵

Οι συνθήκες δημιουργίας, καθιέρωσης και ανάπτυξης της πόλης του Περιστερίου συνδυάζεται από τη μια πλευρά με την προσπάθεια για θεσμοθετημένα δομημένα εκπαιδευση και από την άλλη με προσπάθεια επιβολής της κανονικότητας και εύρυθμης λειτουργίας της σχολικής ζωής. Αυτό προϋποθέτει ένα σχετικό πλαίσιο αυστηρό, το οποίο αποτυπώνεται και στη διαγωγή των μαθητών κατά την εξεταζόμενη σχολική περίοδο. Η τάση αυτή ενισχύεται και από το υφιστάμενο αυστηρό παιδονομικό πλαίσιο της εποχής. Ο χαρακτηρισμός «Κοσμία» διαγωγή δεσπόζει στα αρχικά σχολικά έτη, φτάνοντας κατά το σχολικό έτος 1928-29 το ποσοστό του 99,09%. Αλλαγή του κλίματος σε επιεικέστερους χαρακτηρισμούς («Αρίστη», «Κοσμιωτάτη») συντελείται προς τα τελευταία εξεταζόμενα σχολικά έτη (Πίνακας 83, Διάγραμμα 21).³⁶⁶

Η τάση επικράτησης της κανονικότητας της φοίτησης προς τα τελευταία υπό μελέτη σχολικά έτη, φαίνεται και από τη σταδιακή μείωση πραγματοποίησης πολλών απουσιών των μαθητών του Σχολείου (Πίνακας 84, Διάγραμμα 22), σε σημείο που από το σχολικό έτος 1932-33 έως 1933-34, (από εκεί και μετά δεν υπάρχουν καταγραφές) να επικρατεί η τάση μη πραγματοποίησης απουσιών από τους περισσότερους μαθητές του Σχολείου.³⁶⁷ Παρατηρούμε στον Πίνακα 84 ότι, το τελευταίο σχολικό έτος, στο οποίο έχουμε σχετικές καταγραφές (σχ. έτος 1933-34), για τον μισό σχεδόν μαθητικό πληθυσμό (ποσοστό 49,58%) του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου εμφανίζεται η ένδειξη «Καμία» απουσία. Είναι η εποχή που έχει παρέλθει η αρνητική διάθεση των γονιών στη συνέπεια της φοίτησης των παιδιών τους, μιας και οι συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας έχουν αρχίσει να εξομαλύνονται.

Επίσης ερμηνεύοντας τον Πίνακα 85 και το Διάγραμμα 23, που αναφέρονται στις βαθμολογίες των μαθητών και την προαγωγή της τάξης, την περίοδο για την οποία πραγματοποιείται η παρούσα έρευνα, διαπιστώνεται η επιείκεια με την οποία αντιμετωπίζονταν οι μαθητές από τους εκπαιδευτικούς, στην αξιολόγηση της μαθησιακής τους επίδοσης τα πρώτα σχολικά έτη της ίδρυσης του Σχολείου, που ήταν και τα έτη εγκατάστασης των προσφύγων στο Περιστέρι (το σχ. έτος 1925-26

³⁶⁵ Βλ. Τρίτο μέρος, τρίτο κεφάλαιο «Σχολεία προέλευσης».

³⁶⁶ Βλ. Τρίτο μέρος, τρίτο κεφάλαιο «Η διαγωγή».

³⁶⁷ Βλ. Τρίτο μέρος, τρίτο κεφάλαιο «Απουσίες».

βαθμολογείται με «Άριστα» το 45,21% των μαθητών και «Λίαν Καλώς» το 41,10%). Αργότερα η αξιολόγηση αποκτά ένα σχετικό ορθολογισμό (το σχ. έτος 1933-34 βαθμολογείται με «Άριστα» το 5,29% των μαθητών και «Λίαν Καλώς» το 19,71%). Η αρχική βαθμολογική χαλαρότητα σχετίζεται με την κατανόηση των εκπαιδευτικών για τις δύσκολες συνθήκες, κάτω από τις διεξάγονταν η εκπαίδευση των μαθητών του Σχολείου.³⁶⁸ Η δυσκολία των συνθηκών διαβίωσης προκαλεί επίσης τάση σχολικής διαρροής, ιδιαίτερα τα πρώτα σχολικά έτη (το σχ. έτος 1926-27 αθροίζουν ποσοστό 24,06% οι «μη προσελθόντες», «αποφοιτήσαντες» και «διακόψαντες»), καθώς και μια αξιοσημείωτη τάση «απόρριψης», μη προαγωγής στην επόμενη τάξη ή μη απόλυσης (το σχ. έτος 1925-26 οι «απορριφθέντες» εμφανίζουν ποσοστό 32,11%) (Πίνακας 85, Διάγραμμα 23). Όσο προχωρούν τα σχολικά έτη, φαίνεται ότι οι πιο πάνω τάσεις υποχωρούν.³⁶⁹ Ενδεικτικές για τη μη κανονικότητα της φοίτησης και της σχολικής διαρροής είναι και οι αναφορές που πραγματοποιούνται στη παρούσα έρευνα στο τρίτο μέρος –δεύτερο κεφάλαιο – γενικά στοιχεία βιβλίων πιστοποιητικών σπουδής) στην καταγραφή τίτλων, τεσσάρων Πιστοποιητικών και δεκατεσσάρων Αποφοιτηρίων, που χορηγήθηκαν σε μαθήτριες του Προσφυγικού Δημοτικού Σχολείου Θηλέων Περιστερίου, βάση του βιβλίου «Πιστοποιητικών Σπουδής Σχολικού Έτους 1926-27», καθώς επίσης και η ανάδειξη της ύπαρξης του φαινομένου της παιδικής εργασίας, προφανώς για λόγους βιοποριστικούς.

Ας τονίσουμε, εν κατακλείδι, ότι η εκπαίδευση στο Περιστέρι, όπως διαμορφώθηκε τόσο από τις κοινωνικές αλλαγές, όσο και από τα δεδομένα που παρουσιάζονται στο αρχειακό υλικό της έρευνάς μου, έδωσε τις βάσεις για συνεχή ανάπτυξη και σταθερότητα στην πόλη, αλλά και για την εντυπωσιακή άνοδο του βιοτικού και μορφωτικού επιπέδου των κατοίκων της.

³⁶⁸ Βλ. Τρίτο μέρος, τρίτο κεφάλαιο «Γενικός βαθμός».

³⁶⁹ Βλ. Τρίτο μέρος, τρίτο κεφάλαιο «Αποτέλεσμα εξετάσεων».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I

Γεωγραφική προέλευση των μαθητών

Για τις ανάγκες της έρευνας δημιουργήθηκαν επτά κατηγορίες βάση του τόπου γέννησης των μαθητών του Σχολείου που βρίσκεται προς μελέτη για τα σχολικά έτη 1925-26 έως 1935-36. Τα ονόματα των τόπων καταγράφονται όπως ακριβώς αναγράφονται στα Μαθητολόγια που ερευνώ:

I) Σμύρνη

Αποτελεί ξεχωριστή κατηγορία η Σμύρνη, λόγω του μεγάλου αριθμού των μαθητών που δηλώνουν ότι γεννήθηκαν εκεί.

II) Κωνσταντινούπολη

Για τον ίδιο λόγο η Κωνσταντινούπολη αποτελεί ξεχωριστή κατηγορία.

III) Αθήνα

Η Αθήνα αναδεικνύεται πρώτη στα ποσοστά από το σχ. έτος 1930-31 και μετά (με εξαίρεση 1935-36, όπου έρχεται δεύτερη) όσον αφορά στον τόπο γέννησης των μαθητών του Σχολείου.

III) Περιστέρι

Ιδιαιτερότητα παρουσιάζει το Περιστέρι το οποίο έρχεται πρώτο ως τόπος γέννησης των μαθητών του Σχολείου που ερευνάται κατά το σχολικό έτος 1935-36.

IV) Άλλες περιοχές της Μ. Ασίας του Πόντου & Θράκης

Άβοια Μ. Ασίας	Λυκόσημα
Άγκυρα	Μ. Ασία
Άδανα	Μαγνησία
Αϊβαλή (Κυδωνίαι Μ. Ασία)	Μάδυτος
Αϊδίνιον	Μαινεμένη Μ. Ασίας
Αλάτσατα	Μερσύνη
Ανδριανούπολη	Μπουρνόβα
Αξάριον (Δυτ.Μ.Ασία)	Μυριόφυτα
Αττάλεια	Νεάπολη
Βαϊνδήρι	Νεοχώριον (Μ. Ασίας)
Βρύουλα ή Βουρλά (Σμύρνη)	Νικομήδεια
Δαρδανέλια	Οδεμήσιον Μ. Ασίας
Δικελή	Ουσάκ
Ευξεινούπολη	Πάνορμος ή Πάνορμον Μ. Ασίας
Θείρα Μ.Ασία	Πέργαμος
Θράκη	Πετρούπολη
Ικόνιον	Πόντος
Ίμβρος	Πρίγκηπος
Καλλιθέα	Προύσα
Καισάρεια	Σαλιχλί
Καλλίπολις	Σαμψούς
Κηπούλα	Σαράκιοι
Κίος	Σεβδίκιοι
Κιρκαγάτσι ή Κιραχάτσι ή	Σινώπη
Κιρκαγατσίω	Σπάτα Πισιδίας
Κουκλουτζά ή Κορυφάσιο	Στενήμαχος
Σμύρνης	Σώκια (Σμύρνη)
Κρήνη (Μ. Ασία)	Ταρσός
Κρυεκούκη ή	Τραπεζούς
Ερυθραία Μ. Ασίας	Τσεσμέ
Κύρνη	Φιλαδέλφεια
Κριτζαλία	Φιλιπούπολη
Κυλικία	Φώκες
Λιόσια ή Λιόσα	Χαλκιδών (Κων/λης)
Λίσσα	

Ν) Άλλες περιοχές της ανεξάρτητης Ελλάδας

Άγιος Κοσμάς	Ιωάννινα
Αίγινα	Καβάλα
Αίγιο	Καλαμαί
Αλεξανδρούπολη	Καλαμάκι
Αμαλιάς	Καλλιθέα
Αμαρούσιον	Καστοριά
Αμοργός	Κέρκυρα
Αμφίκλεια	Κεφαλληνία
Άμφισσα	Λαύρειον
Ανδρίτσαινα	Λειβαδιά ή Λεβάδεια
Άνδρος	Λήμνος
Άνω Λιόσια	Λιδωρίκιον
Άργος	Λιόπεσι (Παιανία)
Αργοστόλι	Μαγνησία
Αρμυρό	Μαγούλα
Άρνη (Άνδρου)	Μάνη
Βολισσός	Μαραθών
Βόλος	Μαρούσι
Βούρμπιανη Ιωαννίνων	Μεγαλούπολη ή
Βύρων Αθήνα	Μεγαλόπολις
Γαργαλιάνοι	Μέγαρα
Γύθειο	Μελιβοία Λάρ.
Δελβινάκιον	Μεσσηνία
Δεσφίνα Φωκίδος	Μοσχάτο Αθήνας
Διαβολίτσιον	Μουσουνίτσα &
Δομβραίνα ή Δομβραίνη	Άνω Μουσ. Λαμία
Δράμα	Μυτιλήνη
Ελευθερούπολη	Νάξος
Ερισσός (Ιερισσός)	Νάουσα
Ζαχάρω	Νέα Λιόσια
Ήπειρος	Ν. Ιωνία
Ηράκλειο	Νυμφαίον
Θεσσαλονίκη	Ν. Πύργος
Θήβαι	Παγασαί
Ίος	Πάρος
Ικαρία	Ξάνθη

Πάτρα	Κρήτη
Πειραιάς	Κρυοκούκη
Περιγιάλι	Κύθνος
Πλωμάρι Μυτ.	Κύμη
Πρέβεζα	Κυπαρισσία
Πύργος	Λακωνία Μυρτιά
Πωγώνιον Πωγ.	Σφενδάλη Αττικής
Ροδαβάνιον Χανίων	Σύρος
Ροδοδάφνη (Αχαΐας)	Σπέτσαι
Σάλωνα	Τήνος
Σάμος	Τρίκαλα
Σεπόλια	Τρίπολις
Σινώπη Ζακύνθου	Τσιρίγο
Σύβοτα Χαλκιδικής	Φάρσαλα
Κηπούλα Λακωνίας	Χαλαντρίτση
Κίττα Λακωνίας	Χαλκιδική
Κοζάνη	Χαλκίδα ή Χαλκίς
Κόρινθος	Χανιά
Κορυφάσιο Μεσ.	Χαρούδα Πύργου
Κορώνη	Χίος
Κοτσοβίτσα (βλ.παρατήρηση)	Ψαρρά
	Ωροπός

Παρατήρηση: (Κοτσοβίτσα) Πρόκειται για το χωριό των ελληνοαλβανικών συνόρων Κοσοβίτσα το οποίο παρέμεινε το μισό στην ελληνική επικράτεια και το άλλο μισό στο νεοσύστατο Αλβανικό κράτος μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους (Συνθήκη του Λονδίνου, 1913). Κατά το παρελθόν, όταν η Ήπειρος ήταν ενιαία, υπαγόταν στην επαρχία Αργυροκάστρου.³⁷⁰

VI) Χώρες και πόλεις του εξωτερικού

Αίγυπτος	Μάλτα
Αλεξάνδρεια	Μασσαλία
Βουλγαρία	Πάνερμον
Αμερική	Παρίσι ή Παρίσιοι
Κορυτσά	Ρωσία
Λυών	Φλοριάνο Μάλτας

³⁷⁰ Αγγελική Πλάγιου, Περιφέρεια Ηπείρου: Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων: Όπου η Ομορφιά Περισσεύει, Εκδόσεις ΑΚΑΚΙΑ, 2016.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

Κοινωνικοεπαγγελματικές κατηγορίες

Η κατανομή των μαθητών σε κοινωνικοεπαγγελματικές κατηγορίες πραγματοποιήθηκε βάση του επαγγέλματος του πατέρα το οποίο δηλώνονταν, στο Μαθητολόγιο κυρίως,³⁷¹ κατά την εγγραφή τους στο Θηλέων Προσφυγικό Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου και από το σχολικό έτος 1929-1930 και μετά 2^ο βτάξιο μεικτό Περιστερίου, όπως μετονομάστηκε (ΦΕΚ Αριθμ. φύλλου 431/12 Δεκεμβρίου 1929, σελ. 3632, περί μετασχηματισμού και μετονομασίας δημ. Σχολείων Αθηνών κλπ). Οι κοινωνικοεπαγγελματικές αυτές κατηγορίες, στις οποίες κατατάσσουμε τους μαθητές, προέκυψαν αφού λήφθηκαν υπόψη οι αντίστοιχες ομάδες της απογραφής του 1928 και οι σχετικές αναφορές της Αναστασίας Μηλίτη – Νίκα στη μελέτη της με τίτλο «Η Μέση Εκπαίδευση στη Μεσσηνία (1833-1910), Όψεις της Μεσσηνιακής Κοινωνίας μέσα από την Εκπαίδευση», Γ.Α.Κ. Αρχεία Νομού Μεσσηνίας, Καλαμάτα 2004, σ. παραρτήματος II.:

Ι) Αγροτικός Τομές – Εργάτες

Ανθοκόμος	Εργατικός	Καπνοπαραγωγός
Κτηνοτρόφος	Εργατικός Ναυτικός	Κηπουρός
Γεωργός	Καπνεργάτης	Κτηματίας
Ποιμήν		
Εργάτης		

Παρατηρήσεις:

α) Στην κατηγορία αυτή ομαδοποιούνται όλοι οι αγρότες χωρίς να γίνεται διαχωρισμός ανάμεσα της «γεωργούς» και τους «κτηματίες», αφού φαίνεται ότι στα Μαθητολόγια οι δυο αυτοί όροι συχνά συναντιούνται.

β) Σχετικά με τους όρους «εργάτης» και «εργατικός», δε διευκρινίζεται εάν πρόκειται για βιομηχανικούς εργάτες. Με βάση τα δεδομένα της εποχής και το γεγονός ότι συγκεντρώνουν το υψηλότερο ποσοστό (94,18%) στη κατηγορία τους, αναφερόμαστε ξεχωριστά. Όσον αφορά τώρα στη διάκριση «εργάτη» και «εργατικού», σύμφωνα με το «Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης»,³⁷² «εργατικός» είναι ο ικανός για εργασία, ο επιτήδειος εις το εργάζεσθε, φίλεργος, δραστήριος, φιλόπονος, ενώ «εργάτης» ο εργαζόμενος κυρίως δια των χειρών του, ο εκ της εργασίας των χειρών του αποζών, αποχειροβίωτος, χειρώνας, δουλευτής.

³⁷¹ Σε όποιο σχολικό έτος δεν είχαμε συμπλήρωση της συγκεκριμένης στήλης στο Μαθητολόγιο, τα συγκεκριμένα αρχεία αντλήθηκαν από τον Γενικό Έλεγχο αντίστοιχων σχ. ετών.

³⁷² Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης, Αρχαίος Εκδοτικός Οίκος Δημ. Δημητράκου Α.Ε.- Δ' Τόμος, Αθήναι 1950, σ. 2935.

II) Βιοτεχνία (βιομηχανία, χειροτεχνία)

Αθურματοποιός	Καθεκλοποιός	Ποτοποιός
Αμμοκονιαστής	Καλαθοποιός	Ράπτης
Ανθρακεύς	Καλαποδοποιός	Σαγματοποιός
Αρτοποιός	Κεραμοποιός	Σιδηρουργός
Βαρελοποιός	Κιβωτοποιός	Σιδηροχύτης
Βαφεύς	Κουρεύς	Σιδηρωτής
Βιβλιοδέτης	Κτίστης	Σοβατζής
Βυρσοδέψης	Λιθοξόος	Τεχνίτης
Ελαιοβαφεύς	Μαραγκός	Τσιγκογράφος
Ελαιοχρωματιστής	Μαρμαράς	Τυπογράφος
Εμβάλωμάτης	Μαρμαρογλύπτης	Υδραυλικός
Επικονιαστής	Μυλωθρός	Υδροχρωματιστής
Επιπλοποιός	Μυλωνάς	Υποδηματοποιός
Εργοστασιάρχης	Ξυλουργός	Φανοποιός
Εφαπλωματοποιός	Οργανοποιός	Φρεατωρύχος
Ζαχαροπλάστης	Ορειχαλκουργός	Χρυσοχόος
Ηλεκτρολόγος	Πηγαδάς	Χρωματιστής
Ηλεκτροτεχνίτης	Πιλοποιός	

III) Εμπόριο – Μεταφορές

Αμαξηλάτης	Καπνέμπορος	Ξυλέμπορος
Ανθοπώλης	Καπνοπώλης	Οδηγός αυτοκινήτων
Ανθρακέμπορος	Καραγωγεύς	Οδηγός τραμ
Ανθρακοπώλης	Καφεπώλης	Οινοπώλης
Ασυρματιστής	Κουλουροπώλης	Οπωροπώλης
Αυγοπώλης	Κρεοπώλης	Παντοπώλης
Αχθοφόρος	Λαχανοπώλης	Παραγγελιοδόχος
Γαλακτοπώλης	Μανάβης	Πωλητής
Δερματέμπορος	Μεσίτης	Σερβιτόρος
Εμπορομανάβης	Μεταπράτης	Σιδηροδρομικός υπάλληλος
Έμπορος	Μηχανικός αυτοκινήτων	Τροχιοδρομικός
Εφημεριδοπώλης	Μηχανικός τυπογραφείου	Υπάλληλος εστιατορίου
Ζυθεσιάτωρ	Μηχανουργός	Υπάλληλος καφενείου
Ζυθοπώλης	Μικρέμπορος	Υπάλληλος κουρείου
Θερμαστής	Μικροπωλητής	Χρωματοπώλης
Ιδιοκτήτης αυτοκινή	Ναυτικός	
Ιχθυοπώλης	Ξενοδόχος	

IV) Ελεύθερα Επαγγέλματα

Γλύπτης	Ηθοποιός	Οργανοπαίχτης
Δημοδιδάσκαλος	Καθηγητής	Σαράφης
Δημοσιογράφος	Λιθογράφος	Φαρμακοποιός
Δικηγόρος	Λογιστής	Φωτογράφος
Εργολάβος	Μηχανικός	Χρηματιστής
Εργολάβος	Μουσικός	Χρηματομεσίτης
οικοδομών	Ξυλογλύπτης	
Ζωγράφος		

V) Δημόσιες και Δημοτικές Υπηρεσίες

Υπάλληλος Τηλεγραφείου	Επιστάτης	Νοσοκόμος
Δημαρχιακός Υπάλληλος	Επόπτης	Οδοκαθαριστής
Δημόσιος Υπάλληλος	Έφορος	Ταχ. Υπάλληλος
Δημοτικός Υπάλληλος	Ιδ. Υπάλληλος	Τελωνιακός Υπάλληλος
Εισπράκτωρ	Κλητήρ	Υπάλληλος

VI) Ένοπλες Δυνάμεις

Αμπελοφύλαξ
Αξιωματικός
Αξιωματικός εξόριστος
Αξιωματικός Οθωμανό
Στρατιωτικός

VII) Οικιακές εργασίες – Άεργοι

Περιλαμβάνονται οι άεργοι και όσοι ασκούσαν προσωπικές και οικιακές υπηρεσίες.

Άεργος	
Αργός	Νυκτοφύλαξ
Θυρωρός	Σοφέρ
Κανδυλάπτης	Φύλαξ
Μάγειρος	

VIII) Ορφανά

ΙΧ) Δεν αναγράφεται επάγγελμα

Περιλαμβάνονται όσοι δε δήλωσαν ή για άλλο λόγο δεν έχει συμπληρωθεί η συγκεκριμένη στήλη στα Μαθητολόγια τη στιγμή της εγγραφής.

Χ) Αιχμάλωτοι

ΧΙ) Ανάπηροι

Περιλαμβάνονται οι ανάπηροι, οι ανάπηροι πολέμου, οι τραυματίες και οι τυφλοί.

ΧΙΙ) Δυσανάγνωστο

Περιλαμβάνονται όσοι δε φαίνεται ευκρινώς η αναγραφή του επαγγέλματος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Σχολεία προέλευσης των μαθητών ή το σχολείο που εξέδωσε τον τίτλο που χρησιμοποιήθηκε για την εγγραφή στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου.

Η ομαδοποίηση των σχολείων που εξέδωσαν τίτλο που χρησιμοποιήθηκε για την εγγραφή των μαθητών στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου ανά σχολικό έτος, πραγματοποιήθηκε για διευκόλυνση της εξαγωγής συμπερασμάτων που προκύπτουν από τις ανάγκες της έρευνας.

Έτσι διαμορφώθηκε η παρακάτω ομαδοποίηση:

Ι) 2ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου

α) Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οι μαθητές που χρησιμοποιούν τίτλο προκειμένου να εγγραφούν στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου και που αναφέρονται στη σχετική στήλη των Μαθητολογίων με τους χαρακτηρισμούς: «εκ του ιδίου», «2^ο Θηλέων», «Περιστερίω», «Θηλέων», «2^ο Δημ. Σχ. Περιστερίου», «Το πρώτον». Προδήλως οι παραπάνω χαρακτηρισμοί αναφέρονται στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου.

β) Οι χαρακτηρισμοί «Θηλέων» και «2^ο Θηλέων» προφανώς αναφέρονται στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου, το οποίο λειτούργησε μέχρι το σχολικό έτος 1928-1929 με την επωνυμία «Προσφυγικόν Δημοτ. Σχολείον Θηλέων Περιστερίου».

γ) Σχετικά με τον χαρακτηρισμό «Το πρώτον», φαίνεται ότι αφορά τους μαθητές που εγγράφονται για να ξεκινήσουν φοίτηση για πρώτη φορά στο δημοτικό.

II) Άλλα σχολεία του Περιστερίου

α) Στην κατηγορία αυτή ομαδοποιούνται τα σχολεία της ευρύτερης περιοχής του Περιστερίου που εξέδωσαν τίτλο στους μαθητές που φοίτησαν σε αυτά και που προσήλθαν προς εγγραφή ή μετεγγραφή στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου. Αυτά είναι: «1^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου», «Μικτόν Περιστερίου», «Αρρένων Περιστερίου», «3^ο Δημ. Σχ. Περιστερίου», «Σχ. Παραγκών».

β) Στο ΦΕΚ 431/12.12.1929, λαμβάνεται απόφαση περί μετασχηματισμού και μετονομασίας του μικτού δημοτικού σχολείου, το οποίο ιδρύθηκε βάση του με αριθμ. φύλλου 261/21 Οκτωβρίου 1924, σελ. 1542 ΦΕΚ, σε «1^ον 5τάξιον μικτόν Περιστερίου». Το ίδιο Σχολείο, σύμφωνα με το ΦΕΚ 431/12.12.1929, έφερε και την επωνυμία «5τάξιο αρρένων Περιστερίου».

γ) Το 3^ο Δημ. Σχ. Περιστερίου ιδρύθηκε βάση του ΦΕΚ Αριθμ. φύλλου 47/14 Φεβρουαρίου 1930, σελ. 304. δ) Ο χαρακτηρισμός «Σχ. Παραγκών» αφορά τα παραπάνω τρία σχολεία, από τα οποία το 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου στεγάζονταν σε κανονική ξύλινη παράγκα και το 1^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου ήταν κατασκευασμένο από πλάκες με αμίαντο. Όλα επί της οδού Παναγή Τσαλδάρη, όπου σήμερα στεγάζεται ο 3^{ος} Παιδικός Σταθμός, απέναντι από την 1^η Παιδική Χαρά.³⁷³

III) Ιδιωτικά σχολεία

α) Στην κατηγορία αυτή ομαδοποιούνται τα ιδιωτικά σχολεία που εξέδωσαν τίτλο στους μαθητές που φοίτησαν σε αυτά και που προσήλθαν προς εγγραφή ή μετεγγραφή στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου. Αυτά είναι:

Μαρ. Γεωργιοπούλου
Δ. Μελά
Λύκειο Ξυρμπά

Μαρ. Κάντα
Ελληνογαλλικό Εκπαιδευτήριο
Εξ Ιδιωτικού

β) Το ιδιωτικό σχολείο της Μαρ. Κάντα το ίδρυσε ο Αριστοτέλης Κάντας. Σε αυτό φοιτούσαν μαθητές με μεγαλύτερη οικονομική άνεση.³⁷⁴

γ) Για τα υπόλοιπα ιδιωτικά δεν υπάρχουν πληροφορίες. Πάντως δε βρίσκονταν εντός της περιοχής του Περιστερίου.

³⁷³ Γιώργος Αθ. Χριστοφιλόπουλος, Η πόλη έχειτόμος Α, σ. 11.

³⁷⁴ Ό.π., σ. 11.

IV) Νυχτερινά σχολεία

Νυχτερινό Σχολείο Περιστερίου

Νυχτερινό Σχολείο Αγ. Τρύφωνα

Νυχτερινό Σχολείο «Ο Πλάτων»

Από τη διενέργεια σχετικής έρευνας όσον αφορά στα νυχτερινά σχολεία, προκύπτει το συμπέρασμα ότι νυχτερινό σχολείο στο Περιστέρι δε λειτούργησε μέχρι το σχολικό έτος που ενδιαφέρει την παρούσα έρευνα. Προφανώς το «Νυχτερινό Σχολείο Περιστερίου» που προαναφέρεται αφορά σχολείο της Αθήνας, μιας και το Περιστέρι μέχρι το 1934 ήταν συνοικία της Αθήνας. Τα υπόλοιπα πιο πάνω νυχτερινά σχολεία ανήκουν σε άλλες περιοχές.

Η λειτουργία νυχτερινών σχολείων εντάσσεται στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1929 με Πρωθυπουργό της Ελλάδας τον Ελευθέριο Βενιζέλο και Υπουργό Παιδείας τον Γεώργιο Παπανδρέου. Η ίδρυση νυχτερινών σχολείων υπήρξε πρωτοποριακό και αναγκαίο για την εποχή γεγονός, με έντονο κοινωνικό χαρακτήρα, που φανέρωνε τις σημαντικές αλλαγές που πραγματοποιούνταν στην κοινωνική δομή του τόπου, αλλά και την κινητικότητα των τοπικών πληθυσμών. Σκοπός της ίδρυσης τους υπήρξε η παροχή στοιχειωδών γνώσεων στις εργαζόμενες τάξεις, σε όσους είχαν ξεπεράσει τη νόμιμη ηλικία και για τη γλωσσική ανάπτυξη και την εξοικείωση των ξενόγλωσσων με τη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα.³⁷⁵

V) Παιδικοί Σταθμοί

Παιδ. Εθν. Σταθμός

2^{ος} Παιδ. Σταθμός Περιστερίου

Σχετική βιβλιογραφία³⁷⁶ αναφέρεται στην ύπαρξη ενός παιδικού σταθμού στο Περιστέρι από το 1928 και μετά.

VI) Άλλοι εκπαιδευτικοί φορείς

Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία

Εθν. Αγρ. Ορφανοτροφείο

Αρσάκειο Αθηνών

Σχ. Χαροκόπου

Μετεπαναστατικά τη γυναικεία εκπαίδευση είχε αναλάβει η ιδιωτική πρωτοβουλία με την παροχή στοιχειωδών γνώσεων, τέτοιων και τόσων όσων επέτρεπαν τα κοινωνικά αξιακά πρότυπα της εποχής. Στην εκπαίδευση των

³⁷⁵ Λυδία Παπαδάκη, Συνοπτική Ιστορία ..., ό.π., σσ. 83,104-105.

³⁷⁶ Γιώργος Αθ. Χριστοφιλόπουλος, Η πόλη έχειτόμος Α, σ. 292 και Αναστασία Τριανταφυλλοπούλου, Περιστέρι..., ό.π., σ. 91.

γυναικών συμμετέχουν και ξένες ιεραποστολικές εταιρείες, οι οποίες όμως αποκόμισαν μια γενικότερη δυσπιστία εξ αιτίας των δυτικών αντιλήψεων που πρόσβευαν. Αυτός ήταν και ο λόγος που οδήγησε τους Ιωάννη Κοκκώνη, Γεώργιο Γεννάδιο και Αρχιμανδρίτη Μισαήλ Αποστολίδη στην ίδρυση της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας το 1836. Το πρώτο παρθενγωγείο – διδασκαλείο που ίδρυσε η Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία ήταν το γνωστό Αρσάκειο (1837). Στη συνέχεια, έχοντας ως πρότυπο το Αρσάκειο, ιδρύθηκαν και άλλα ιδιωτικά παρθενγωγεία³⁷⁷.

VII) Μικρά Ασία

Δημ. Σχ. Μαδύτου,

Δημ. Σχ. Κωνσταντινούπολης

Από τα πιο πάνω σχολεία της Μ. Ασίας προέρχονται τρεις μαθητές, οι οποίοι πραγματοποίησαν εγγραφή στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου.

VIII) Διάφορα δικαιολογητικά

Βεβαίωση Ιερού Ναού Αγ. Αντωνίου

Βεβαίωση Ιερού Ναού Θεοτόκου

Βεβαίωση Ιερέως

Βεβαίωση Μοσχοχωρίου Καστοριάς

Πιστοποιητικό Δημάρχου

Ληξιαρχική Πράξη

Απολυτήριο ΣΤ΄

Απολυθείς επανεγγράφεται

Επανεγγράφεται απορριφθείς από το Γυμνάσιο

α) Σε μια ταραγμένη εποχή κατά την οποία στήνονται από την αρχή πόλεις και νοικοκυριά, δεν προκαλεί εντύπωση ότι βεβαιώσεις από Ιερούς Ναούς, από Ιερείς και Δημάρχους μπορούν να αποτελούν δικαιολογητικά εγγραφής για το σχολείο.

β) Η Ληξιαρχική Πράξη (προφανώς γέννησης) αποτελεί και σήμερα δικαιολογητικό εγγραφής των μαθητών στο σχολείο.

γ) Στη σημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα δε δικαιολογείται η επανεγγραφή μαθητή στο δημοτικό που να κατέχει απολυτήριο δημοτικού, ούτε από το γυμνάσιο να επιστρέφει στο δημοτικό λόγω απόρριψης. Είναι απίθανο, την εποχή που αναφερόμαστε, να κάλυπτε το εκπαιδευτικό νομοθετικό πλαίσιο τέτοιες

³⁷⁷ Λυδία Παπαδάκη, Συνοπτική Ιστορία ...,ό.π., σσ. 85-86.

περιπτώσεις. Απλώς αυτό το φαινόμενο αποδίδεται στην γραφειοκρατική αστάθεια και σχετική νομική χαλαρότητα της εποχής.

ΙΧ) Διετείς (από διάφορα σχολεία)

1^ο Δημ. Σχολείο Περιστερίου
2^ο Δημ. Σχολείο Περιστερίου
3^ο Δημ. Σχολείο Περιστερίου
Αρρένων Περιστερίου
Θηλέων Περιστερίου
Απολ. 2^{ου} Δημ. Σχ. Περιστερίου
Αποδ. 2^{ου} Δημ. Σχ. Περιστερίου
Απολ. 1^{ου} Δημ. Σχ. Περιστερίου
Ιδ. Σχολείο Μαρ. Κάντα

8^ο Αθηνών
30^ο Δημ. Σχολείο Αθηνών
42^ο Δημ. Σχολείο Αθηνών
Αποδ. 31^{ου} Δημ. Σχ. Περιστερίου
48^ο Δημ. Σχολείο Πειραιά
Σχολείο Νεμέας
Εκ Παιδικού Σταθμού
Ιδ. Σχολείο Πρόοδος
Αποδ. 2^{ου} Δημ. Σχ. Χίου

Από τα πιο πάνω σχολεία, για τα περισσότερα από τα οποία έγινε σχετική αναφορά, προκύπτουν μαθητές εγγραφέντες στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου, οι οποίοι πραγματοποίησαν επανάληψη τάξης (διετείς)

Χ) Διετείς

Πρόκειται για μαθητές εγγραφέντες στο 2ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου, οι οποίοι πραγματοποίησαν επανάληψη τάξης (διετείς) χωρίς να αναφέρεται σχολείο προέλευσης. Το πιθανότερο είναι ότι φοιτούσαν ήδη σ' αυτό το Σχολείο.

ΧΙ) Κατόπιν κατατακτηρίων

Ένας μαθητής, που για οποιοδήποτε λόγο είναι αδιευκρίνιστο το γνωστικό του επίπεδο, προκειμένου να διαπιστωθεί σε ποια σχολική τάξη ανήκει μαθησιακά, υποβάλλεται σε κατατακτήριες εξετάσεις. Ο θεσμός των κατατακτηρίων εξετάσεων ισχύει και σήμερα.

ΧΙΙ) Μη εγγεγραμμένοι στο Δημοτολόγιο

Πρόκειται για μαθητές, οι οποίοι δεν έχουν εγγραφεί ή δεν υπάρχει οικογενειακή μερίδα στο Δημοτολόγιο

ΧΙΙΙ) Κατ' οίκον

Λειτουργεί και σήμερα ο θεσμός της «κατ' οίκον διδασκαλίας» για μαθητές που αδυνατούν, για σοβαρό λόγο, να φοιτήσουν σε σχολική τάξη.

XIV) Αθήνα

Δημοτικά Σχολεία Αθηνών με αριθμ.:
1°,2°,3°,4°,6°,7°,8°,9°,10°,11°,12°,13°,
14°,15°,16°,17°,18°,19°,20°,21°,22°,
23°,24°,25°,26°,27°,28°,29°,30°,31°,
32°,33°,34°,36°,39°,44°,45°,48°,
49°,50°

31° Δημ. Σχ. Περιστερίου ή 31° Δημ. Σχ.
Κολοκυνθούς ή 31° Μικτόν Δημ. Σχ. ή
Κολοκυνθού, 15 Δημοτικό Περ.,
19 Δημοτικό Περ., 32 Δημοτικό Περ.,
2° Θηλέων, 5° Θηλέων, 20° Θηλέων,
6° Θηλέων, Σχολεία Ριζουπόλεως,
Αγ. Σάββα, Χαροκόπου, Αγ. Μελετίου,
Αγ. Ζώνης, Αρσάκειο, Λύκειο Ξυρμπά

α) Οι περισσότεροι μαθητές του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου είναι μέλη προσφυγικών οικογενειών, οι οποίες μετά την πρώτη τους εγκατάσταση σε διάφορες περιοχές, της Αθήνας κυρίως, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στις παράγκες του Περιστερίου. Οι μαθητές αυτοί κόμιζαν τίτλο προς εγγραφή από τα σχολεία της προηγούμενης φοίτησής τους.

β) Την εποχή που εξετάζουμε, όπως προαναφέραμε, στο Περιστέρι λειτουργούσαν τρία δημοτικά σχολεία και ένα ιδιωτικό. Όμως επειδή μέχρι το 1934 η περιοχή του Περιστερίου ανήκε στο Δήμο της Αθήνας, κάποια σχολεία που βρίσκονταν στη παρακηφήσια κυρίως περιοχή, από την ανατολική όμως πλευρά προς τον Κολωνό, φαίνεται ότι τους αποδόθηκε (άτυπα ενδεχομένως) στην επωνυμία τους ο τίτλος «Περιστερίου». Η περιοχή αυτή έφερε το όνομα «Κολοκυνθού» επειδή ήταν κατακλυσμένη από λαχανόκηπους. Πολλά παιδιά που έμεναν στο Περιστέρι φοιτούσαν σε αυτά τα σχολεία, κυρίως από την περιοχή των «Δημοτικών».³⁷⁸

XV) Πειραιάς

Δημοτικά Σχολεία Πειραιά με αριθμ.: 1°,12°,13°,15°,48°,49°

α) Πολλές οικογένειες μαθητών του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου είχαν αρχικά βρει κατάλυμα σε σχολεία και άλλα σημεία του Πειραιά. Ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στο Περιστέρι μετά την κατασκευή των παραγκών – παραπηγμάτων. Έχει πραγματοποιηθεί σχετική αναφορά στην εισαγωγή.

³⁷⁸ Η σχετική αναφορά επιβεβαιώνεται και από προφορική μαρτυρία που κατέθεσε ο ερευνητής και συγγραφέας της ιστορίας του Περιστερίου Γιώργος Χριστοφιλόπουλος, την οποία του μετέφερε ο πρόσφυγας, κάτοικος της πόλης Νίκος Κομνηνός.

ΧVI) Λεκανοπέδιο Αττικής

29° Δημ. Σχ. Γ' Εκπ. Περιφ., 30° Δημ. Σχ. Γ' Εκπ. Περιφ., 31° Δημ. Σχ. Γ' Εκπ. Περιφ., 33° Δημ. Σχ. Γ' Εκπ. Περιφ., Δημ. Σχ. Αυλώνος, 2° Δημ. Σχ. Βύρωνα, 4° Δημ. Σχ. Βύρωνα, 2° Δημ. Σχ. Αμαρουσίου, Δημ. Παλαιάς Σκοποβολής, 2° Δημ. Σχ. Καλλιθέας, 5° Δημ. Σχ. Καλλιθέας, 2° Δημ. Σχ. Ασπροπύργου

Δημοτικά Σχολεία.: Σεπολίων, Μαγούλας, Ν. Ιωνίας, Θηλέων Καισαριανής, Αρρένων Κολωνού, ζωγράφου, Δουργουτίου, Μοσχάτου, Λαυρίου, Ν. Σφαγείων, Άνω Λιοσίων, Νέων Λιοσίων, Αγ. Αναργύρων, Γλυφάδας, Ριζουπόλεως, Παλαιού Φαλήρου, Ν. Ιωνίας Ποδαράδων, Μαραθώνα, Ν. Κυδωνιών, Προσφυγικό Θηλέων Πολυγώνου

Στα Μαθητολόγια του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου βρίσκουμε αρκετούς μαθητές που ήρθαν προς εγγραφή την περίοδο που ερευνούμε, οι οποίοι προέρχονται από τα σχολεία του Λεκανοπέδιου Αττικής.

ΧVII) Υπόλοιπη Ελλάδα

Στο Περιστέρι εγκαταστάθηκαν οικογένειες προερχόμενες από πολλές και διάφορες περιοχές της Ελλάδας, στα σχολεία των οποίων φοίτησαν αρκετοί μαθητές πριν πραγματοποιήσουν εγγραφή στο 2^{ου} Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου.

Δημοτικά Σχολεία.: Ερέτριας, Πολυτ. Πρώτ. Ιωαννίνων, Γυθείου, Βρυσ. Κυδωνίας, Κυπαρισσίας, Νέων Κυδωνιών, Χουμερίας, Λαμπετίου, Τρικάλων, Χίου, Νέου Πύργου, Σωληναρίου, Λήμνου, Σάμου, Κορυφασίου Μεσσηνίας, Λαμίας, Ικαρίας, Βόλου, Ρουμελή Κρήτης, Πύργου, Κορηπού Καστοριάς, Ελευθερουπόλεως, Μυρτιάς Λακωνίας, Αμαλιάδος, Ιωλκού Αργοστολίου Κεφαλληνίας, Σφενδάλης, Πολυχνίτου Μυτιλήνης, Πάρου, Θεσσαλονίκης, Βασιλικό Κορινθίας, Περιγιαλίου Κορινθίας, Θηλέων Κορίνθου, Βαλύρας Μεσσηνίας, Δεσφίνης, Δελβενακίων, Λίμνης Πωγωνίου, Θηλέων Σαφραπόλεως

4° Δημ. Σχ. Ρεθύμνης, 6° Δημ. Σχ. Χανίων, 1° Δημ. Σχ. Ναυπλίου, 14° Δημ. Σχ. Θεσσαλονίκης, 1° Δημ. Σχ. Λήμνου, 1° Θηλέων Χίου, 10° Δημ. Σχ. Πατρών, 1° Θηλέων Πατρών, 3° Δημ. Σχ. Κορίνθου, 2° Δημ. Σχ. Φαρσάλων, 2° Δημ. Σχ. Σερρών, 5° Δημ. Σχ. Ηρακλείου Κρήτης, Μικτό Δημ. Σχ. Μυτιλήνης, 11° Δημ. Σχ. Δράμας, 4° Θηλέων Ηρακλείου, 1° Δημ. Σχ. Ιωαννίνων, 5° Δημ. Σχ. Ναούσης, 1° Δημ. Σχ. Άμφισσας, 1° & 4° Δημ. Σχ. Πόρου, 1° Δημ. Σχ. Πρεβέζης

XVIII) Δεν αναγράφεται

Για το 4,28% των μαθητών δε συμπληρώθηκε η στήλη στην οποία αναφέρεται το σχολείο που εξέδωσε τίτλο για την εγγραφή τους στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Περιστερίου.

1. ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

α) Μαθητολογία 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου σχολικών ετών 1925-1926 έως 1935-1936

β) Γενικοί έλεγχοι 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου σχολικών ετών 1925-1926 έως 1932-1933

γ) Βιβλία Πιστοποιητικών Σπουδής 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Περιστερίου σχολικών ετών 1926-1927 έως 1929-1930

2. ΤΥΠΟΣ

Εφ. «Ακρόπολις» φ.1635 (18/8/1933), σ.4

Εφ. «Ακρόπολις» φ.88 (25/4/1929), σ.4

Εφ.«Βραδινή» φ.3247 (13/2/1934), σ.6

Εφ. «Ελεύθερον Βήμα», φ.1179 (13/06/1925), σ.3

Εφ. «Δημοκρατία» φ.645 (20-8-1925), σ.4

Εφ. «Δημοκρατία» φ.646 (21-8-1925), σ.3

Τοπ. εβδ. εφ.«Το Περιστέρι» φ.130 (10/06/1956), σσ.3-5

3. ΦΕΚ

- «Εφημερίδα της Κυβερνήσεως», φ. 431 (12 -12-1929)
- «Εφημερίδα της Κυβερνήσεως», φ. 22 (18-1-1934)

4. ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

- ΠΔ 121/1995/άρθρο 1, εδ. 4
- ΠΔ 201/98, Άρθρο 7
- ΠΔ 79/2017, άρθ.7, έδ. 2 & άρθ.20, ε. Γ1.α

5. ΠΡΑΚΤΙΚΑ

- Πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου, Σύλλογος Κωνσταντινουπολιτών «Πόλη και Παιδεία. Ουκ εισέτι εάλω και εάν εάλω η πόλις», Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997

6. ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

- Διεύθυνση Π.Ε Γ' Αθήνας
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΚΑΙ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλιβιζάτος Ν., Εισαγωγή στην Ελληνική Συνταγματική Ιστορία, εκδ. Σάκκουλας, τ. Α΄, Αθήνα 1981.
- Αναστασόπουλος Νικόλαος, Παραβατικές συμπεριφορές και καταστολή στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο: το παράδειγμα του νομού Ιωαννίνων, Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών, 2012.
- Ανδριώτης Ν.Π., Ετυμολογικό Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, Α.Π.Θ. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1995.
- Αποστολοπούλου Μ. - Χατζηαντωνίου Κ., Νεοελληνική Ιστορία 1843-1941, εκδ. Πελεκάνος, Αθήνα 1961.
- Βακαλόπουλος ΑΚ, Νεοελληνική Ιστορία 1204-1940 τόμ. Β΄ Σύγχρονα Εθνολογικά Όρια του Ελληνισμού στα Βαλκάνια, εκδ. Κυριακίδη, Αθήνα 1998.
- Βακαλόπουλος Απόστολος, Νέα ελληνική ιστορία 1204-1985, εκδ. ΒΑΝΙΑΣ, Θεσσαλονίκη 1991.
- Βεργόπουλος Κωνσταντίνος, «Η ελληνική οικονομία από το 1926 ως το 1935», Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Νεώτερος Ελληνισμός από το 1913 έως το 1941, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε 1978, τόμος ΙΕ΄, σσ. 327-342.
- Βερέμης Αθανάσιος, «Η οικονομία από το 1923 ως το 1926», Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Νεώτερος Ελληνισμός από το 1913 έως το 1941, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε 1978, τόμος ΙΕ΄, σσ. 301-303.
- Βουρνάς Τάσος, Ιστορία Σύγχρονης Ελλάδας, εκδ. Τολίδη, Αθήνα 1975.
- Γιαννουλόπουλος Ιωάννης, «Η Διεθνής Συνδιάσκεψη και η Συνθήκη της Λωζάννης», Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Νεώτερος Ελληνισμός από το 1913 έως το 1941, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε 1978, τόμος ΙΕ΄, σσ. 260-271.
- Γκιζελή Βίκα, «Η κοινωνική ένταξη των αστών προσφύγων στην πόλη», Η Μικρασιατική Καταστροφή, Τα Νέα, Κείμενα-Μαρτυρίες, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, σσ. 117-145.

- Δασκαλάκης Δημοσθένης, Βιομηχανική Κοινωνιολογία και Βιομηχανικές Σχέσεις, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2013.
- Δασκαλάκης Δημοσθένης, Εισαγωγή στη Σύγχρονη Κοινωνιολογία, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2014.
- Δαφνής Γ., Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων 1923-1940, Β' τόμος, εκδ. Κάκτος, Αθήνα 1997.
- Δημαράς Α. (επιμ.), Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε (Τεκμήρια ιστορίας), εκδ. «Εστία», τ.Α', Αθήνα 2005.
- Δημαράς Α. (επιμ.), Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε (Τεκμήρια ιστορίας), εκδ. «Εστία», τ.Β', Αθήνα 2009.
- Διώγος Κωνσταντίνος, Διεθνές Συνέδριο του Ιστορικού Αρχείου Προσφυγικού Ελληνισμού «Θεσσαλονίκη, πρωτεύουσα των προσφύγων», Καλαμαριά 2012.
- Ελ. Βενιζέλος 1864-1936, ένθετο Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, περιοδ. Ιστορικά, Αθήνα 2008.
- Η Μικρασιατική Καταστροφή, Τα Νέα, Κείμενα-Μαρτυρίες, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών.
- Θεοδοσίου Νίκος – ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ, Η ιστορία του τόπου, το χρονικό των ανθρώπων, εκδ. εφημ. «Ελεύθερος Διάλογος», Περιστέρι 2000.
- Καλτσάς Ν.: «Το Αρχαίο Αττικό Τοπίο», στο «Αττικό Τοπίο και Περιβάλλον», Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα 1989.
- Καμπούρογλους Δ. «Ιστορία των Αθηνών», τόμος Α', Αθήνα 1969.
- Κανάκης Ι.: «Η παραδοσιακή και σύγχρονη αντίληψη για την αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών», Σχολείο και ζωή, τόμος 10, 1988, σσ. 273-281.
- Καραφύλλης Αθ., Νεοελληνική Εκπαίδευση, δύο αιώνες μεταρρυθμιστικών προσπαθειών, εκδ. Κριτική, 2013.

- Κορδάτος Γ., Ζαχαρόπουλος Ι. (μετ.), Πλάτωνας: «Κριτίας», Βιβλιοθήκη Αρχαίων Συγγραφέων, εκδ. Δαίδαλος (Ζαχαρόπουλος Ι.), Αθήνα 1980.
- Κορδελλάς Ανδρέας: «Αι Αθήναι Εξεταζόμεναι υπό Υδραυλικήν Έποψην», Αθήναι 1879.
- Κρεμμυδάς Βασίλης, «Τα Μαθητολόγια ως πηγή κοινωνικής ιστορίας. Ένα δείγμα: Κωνσταντινούπολη 1884-1891», Σύλλογος Κωνσταντινουπολιτών. Πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου «Πόλη και Παιδεία. Ουκ εισέτι εάλω και εάν εάλω η πόλις», Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997.
- Λάμπρου Σπ. : «Αι Αθήναι περί τα τέλη του δωδεκάτου αιώνος», Αθήνησι 1878.
- Λεξικό Διοικητικών Μεταβολών των Δήμων και Κοινοτήτων (1912-2001) της ΚΕΔΚΕ-ΕΕΤΑΑ, τόμος Β΄, Αθήνα 2002.
- Λεονταρίτης Γεώργιος, «Η διεθνής θέση της Ελλάδας στις παραμονές του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου», Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Νεώτερος Ελληνισμός από το 1913 έως το 1941, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε, τόμος ΙΕ΄, Αθήνα 1978, σσ. 8-46.
- Λεοντίδου Λ., Πόλεις της σιωπής, ΕΤΒΑ, Αθήνα 2001.
- Λέφας Χρ. - Ιστορία της Εκπαιδεύσεως, ΟΕΣΒ, Αθήνα 1942.
- Μαμώνη Κυριακή, «Η Θράκη κατά την περίοδο 1914-1922», Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Νεώτερος Ελληνισμός από το 1913 έως το 1941, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε, τόμος ΙΕ΄, Αθήνα 1978, σσ. 89-90.
- Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης, Αρχαίος Εκδοτικός Οίκος Δημ. Δημητράκου Α.Ε.- Δ΄ Τόμος, Αθήναι 1950.
- Μερακλής Γ. Μιχαήλ, Ελληνική Λαογραφία, Κοινωνική Συγκρότηση, Ήθη και Έθιμα, Λαϊκή Τέχνη, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 2004.
- Μεταξάς Ιωάννης, ένθετο εφημ. Ελευθεροτυπία «Ιστορικά», τεύχος 94, Αθήνα 2001.

- Μηλίτση-Νίκα Αναστασία, Η μέση εκπαίδευση στη Μεσσηνία (1833-1910), όψεις της μεσσηνιακής κοινωνίας μέσα από την εκπαίδευση, Καλαμάτα 2004.
- Μοσκώφ Κωστής, Η Εθνική και Κοινωνική συνείδηση στην Ελλάδα(1830-1909): Ιδεολογία του μεταπρατικού χώρου: Ιστορική μελέτη, Θεσ/νίκη 1972.
- Μοσχονάς Α., Τάξεις και στρώματα στις σύγχρονες κοινωνίες, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 2005.
- Μοσχόπουλος Ν., Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια τ. 14, Αθήνα 1930.
- Μουστακάς Κωνσταντίνος, «Κιρκάσιοι», λήμμα από Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού: Εύξεινος Πόντος, Αθήνα 2008 .
- Μπαμπούνης Χαράλαμπος, Ιστορική αφήγηση και πηγές, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2013.
- Μπαμπούνης Χαράλαμπος, Τοπική αυτοδιοίκηση και ελλαδικός χώρος, εκδ. Βάνιας, Αθήνα 2007.
- Μπενάς Δ., Εισβολή του ξένου κεφαλαίου στην Ελλάδα, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1978.
- Μπενιζέλος Ιωάννης : «Ιστορία των Αθηνών», «Εκδοτική Αθηνών», 1986.
- Μπίρης Κώστας, Αι Αθήναι από του 19^{ου} εις τον 20^{ον} αιώνα, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 1999.
- Μπίρης Κώστας : «Αρβανίτες, οι Δωριείς του Νεώτερου Ελληνισμού», Αθήνα 1920.
- Μπουζάκης Σήφης, Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1998), εκδ. Gutenberg, Αθήνα 2002.
- Νικολάου Γεώργιος, Διαπολιτισμική Διδακτική. Το νέο περιβάλλον – Βασικές Αρχές, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005.
- Οικονόμου Νικόλαος, «Η περίοδος από το Σεπτέμβριο του 1926 ως το Φεβρουάριο του 1935», Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Νεώτερος

Ελληνισμός από το 1913 έως το 1941, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε, τόμος ΙΕ΄, Αθήνα 1978, σσ. 304-326.

- Ορλάνδος Αναστάσιος, Μεσαιωνικά μνημεία της πεδιάδος των Αθηνών και των κλιτύων Υμηττού – Πεντελικού, Πάρνηθος και Αιγάλεω, Αθήνα 1923.
- Παπαδάκη Λυδία, Συνοπτική Ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2007.
- Παπαδόπουλος Λ., Οι επαρχίες της Αθήνας, εκδ. Ερμείας, Αθήνα 1975.
- Παπαϊωάννου Ι.Α.Γ., Ζητήματα διδακτικής της Ιστορίας, τεύχος Α΄, Γιάννενα 1987.
- Παπάς Ε. Αθανάσιος, Διδακτική Γλώσσας και Κειμένων» τόμος β΄, εκδ. Ατραπός, Αθήνα 2000-2001.
- Παπαχατζής Νίκος (μετ.), Πausanias: «Ελλάδος Περιήγησις», μετάφραση-σημειώσεις Ν.Δ., «Εκδοτική Αθηνών» 1974.
- Πλάγιου Αγγελική, Περιφέρεια Ηπείρου: Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων: Όπου η Ομορφιά Περισσεύει, εκδ. Ακακία, Ιωάννινα 2016.
- Ρηγίνος Μ., Παραγωγικές δομές και εργατικά ημερομίσθια στην Ελλάδα, 1909-1936, Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα 1987.
- Ρήγος Άλκης, Τα κρίσιμα χρόνια 1922-1935, Α΄ τόμος, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1995.
- Ρούσσος Γ., Νεώτερη Ιστορία του Ελληνικού Έθνους (1826 -1974), τ. ΣΤ΄, Ελληνική Μορφωτική Εστία, 1975.
- Σακκελαρίου Μαρία, «Αναλυτικά προγράμματα και ηθική εκπαίδευση; Μια μετανεωτερική πρόκληση», Ηθική και εκπαίδευση: Διλήμματα και προοπτικές, (επιμ.: Σακκελαρίου Μαρία, Ζεμπύλας Μιχαλινός, Πέτρου Αλέξιος), εκδ. Κριτική, 2010.
- Σβορώνος Γ. Νίκος, Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 2007.

- Σκοπετέα Έλλη, Το πρότυπο βασίλειο & η Μεγάλη Ιδέα, εκδ. Πολύτυπο, Αθήνα 1988.
- Σκουζές Δημ. και Γέροντας Δημ.: «Το Χρονικό της Υδρεύσεως των Αθηνών από την Αρχαιότητα ως την Σύγχρονη εποχή», Αθήναι 1963.
- Σφακιανάκη Ν., Το Περιστέρι στην Αντίσταση, 1941-1944, Αθήνα 1993.
- Τζόκας Σπύρος, «Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και το εγχείρημα του αστικού εκσυγχρονισμού, 1928-1932, Αθήνα: Θεμέλιο 2002, αποσπάσματα.
- «Η καταστροφή της Σμύρνης και το ξερίζωμα του Μικρασιατικού ελληνισμού», Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Νεώτερος Ελληνισμός από το 1913 έως το 1941, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε, τόμος ΙΕ΄, Αθήνα 1978, σσ. 233-247, κείμενο εκ της Συντάξεως.
- Τριανταφυλλοπούλου Αναστασία, Περιστέρι. Η ανάπτυξη της πόλης. Η δομή και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Βιβλιόραμα, Αθήνα 2006.
- Τσιμπούκης Κωνσταντίνος: «Τρόπος συγγραφής μιας επιστημονικής εργασίας», Τύποις: Ιωάννης Περγάμαλης, Αθήναι 1975.
- Τσουκαλάς Κωνσταντίνος, Κράτος, κοινωνία, εργασία στη μεταπολεμική Ελλάδα, εκδ. Θεμέλιο, 1986.
- Φιλαδελφεύς Θ. Ν.: Ιστορία των Αθηνών επί Τουρκοκρατίας, τόμος Α΄, Αθήνα 1902.
- Χάρτης χαρακτηριστικών σημείων του Περιστερίου (1937, 2001).
- Χουλιαράκης Μ., Γεωγραφική, Διοικητική και Πληθυσμιακή εξέλιξη της Ελλάδος 1821-1971, τόμος Α΄, Μέρος Ι, ΕΚΚΕ 1973.
- Χριστοφιλόπουλος Αθ. Γιώργος, Η πόλη έχει τη δική της ιστορία, τόμος Α (Οι θεμελιωτές), εκδ. «Ι. ΓΚΑΝΤΗΡΑΓΚΑΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.», Περιστέρι 2010.
- Χριστοφιλόπουλος Αθ. Γιώργος, Η πόλη έχει τη δική της ιστορία, τόμος Β (Οι θεμελιωτές), εκδ. «Ι. ΓΚΑΝΤΗΡΑΓΚΑΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.», Περιστέρι 2012.

- Ψυχογιός Κ. Δημήτρης, Προίκες, φόροι, σταφίδα και ψωμί. Οικονομία και οικογένεια στην αγροτική Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα. Συμβολή στη μελέτη των δημογραφικών φαινομένων του 19^{ου} αιώνα, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1995.
- Althusser L., (Σ. Γιαταγάνα), «Ιδεολογία και Ιδεολογικοί μηχανισμοί του κράτους», τόμ. Θέσεις, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1983.
- Arrigoni Emilio: «Στοιχεία προς Αναπαράστασιν του Τοπίου της Αττικής κατά την Κλασικήν Εποχήν», Αθήνα, τόμος ΟΑ, 1966-1970.
- Le Tour du Monde: Voyage en Grèce par Henri Belle, 1876.
- Dodwell Edward: «A Classical and Topographical Tour Trough Greece During the years 1801,1805 and 1806» London, 1814, τόμος Α.
- Gomme W.A.: «The Popylation of Athens in the Fifth and Fourth Centuries B.C.» 1933.
- Lewis M. D: «Cleisthenes and Attica» στο «Historia»,1963.
- Randolph Bertrand: «Περιγραφή της Πόλεως των Αθηνών», Λονδίνο, 1687.